

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COM-

PONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAMEN-
torum ratione, Liber secundus, Medicamentarius dictus, Leon-
harto Fuchfio medico autore.

PROOEMIUM.

*Necessaria
est medica-
mentorum
compositio.*

*Medicamen-
tarius liber.
Dispensato-
rium.
Composita me-
dicamenta.*

*Causa huius
libri ceteris
adiecti.*

VPERIORE libro summa qua potuimus bre-
uitate, & quantum instituto nostro sufficere ar-
bitrati sumus, simplicium, quibus in componen-
dis medicamentis nostræ ætatis pharmacopœi
vtuntur, catalogum præmisimus, & quid de sin-
gulis statuendum esset indicauimus: nulla alia sa-
nè de causa, quàm vt rectè cognitis simplicibus,
adulterina abijcerent, nec illa compositionibus
suis permiscerent. Quum autem simplicibus om-
nia curari nequeant, necessaria fuit composito-
rum inuentio. Sape enim multifariam compositi-
ti sunt affectus, vt in ijs curandis non diuersa tantum, sed & contraria medica-
mentorum genera requirantur, vt sicubi repellendum simul est, & discutien-
dum. Præterea vt affectus simplici medicamento curari possit, cogimur tamen
interdum multa miscere, quod nullum in manibus sit simplex, quod conueni-
at. Deniq; quorundam est ea natura, vt nisi cum alijs misceas, vel inutilia, vel
noxia futura sint. In altero igitur huius operis libro, compositorum medica-
mentorum omnium quæ hodie in officinis medicorum prostant, conficiendo-
rum ratio exponetur. Quare optima ratione Medicamentarius liber inscribitur:
ita enim rectius, quàm vt vulgus medicorum solet, Dispensatorium appel-
labitur. Composita verò medicamenta vocamus, quæ vel medicus, qui naturæ
minister ac imitator est: vel pharmacopœus, qui medici minister est, ex varijs
simplicibus commiscet ac componit. Siquidem veteres medici in componen-
dis medicamentis multum operæ, artis, & studij posuisse constat. Vt ridendi sint
prorsus, qui pharmacopœam à medica distinctam esse artem existimant. Ne-
cessario autem, vt hic liber ordine secundus esset, curauimus. Fieri enim non
potest, vt quispiam ea quæ in tertio & quarto tradentur libris assequatur, nisi
prius quæ in hoc commemorantur composita medicamenta, omnia perspecta
habeat. Quomodo enim simplicia & composita inter se rectè quis miscerit me-
dicamenta, qui non vtrorumq; prius rationem probè cognitam habet? Quia
propter ordinis ratio, quæ in rectè docendo plurimum momenti obtinet, postu-
lauit, vt hunc sibi locum liber ille Medicamentarius dictus vendicaret. Quod
si verò quispiam causam etiam cur librum hunc exarauerim, ac prioribus tribus
adiecerim, scire volet, non pigebit me illam quoq; atqui breuiter, referre. Non
fuit autem alia, nisi summa necessitas. Quum enim animaduertentem, singulos
pharmacopœas singulis ferè in locis suos ac proprios, eosq; magna ex parte ma-
nuscriptos, ac inter se plurimum, pro cuiusq; qui eos conscripsit arbitrio, vari-
antes libros, ex quorum præscripto sua componunt medicamenta, habere,
hocq; nomine fieri, vt raro admodum simili modo in officinis nostris parata me-
dicamenta prostant: committere non potui quin hunc laborem subirem, ac
curarem vt tandem haberent pharmacopœi Medicamentarium librum, vel vt
ipsi nominant Dispensatorium, optima & exquisita ratione à nobis exaratum,
vnde subinde omnes sua conficerent medicameta. Nam plurimum refert, rei q;
publicæ interest, vt vniformiter in officinis composita sint medicameta: quod
alias

alijs medicis non raro errandi præbeatur occasio, ægròtantibusq; ex eorundem erratis non leue imminet periculum. Quod quum omnibus in confesso sit, non est cur multa demonstratione egeat. Vt verò pharmacopœorum, plurimum imperitorũ, hæsitatiõni consuleremus, singulis compositionibus, quæ id ipsum requirebant, Annotationes, adiecimus: in quibus nõ solum voces obscuriores, sed & res ipsas difficiliõres explicauimus, hac quidem ratione non solum pharmacopœis, verum etiam medicis consulere volentes, vt nihil planè esset in quo hætere possent. Hinc est quod interdum ea quæ pharmacopœorum captum exuperant, attigerimus. Vt autem ordine optimo singulorum medicamentorum compositiones traderemus, librum hunc Medicamentarium in Sectiones digessimus, vt singulæ sui generis medicamenta continerent, & ab inuestigantibus illa facile & expedite inuenirentur. In summa, nihil negligimus, quod operi lucem afferre posse iudicauimus. Hortamur itaq; pharmacopœos, vt in componendis medicamentis tum veterum, tum recentiorum diligenter caueant, ne quid adijciant, vel omittant, sed omnia ad præscriptum eorum qui medicamenta composita struxerunt, conficiant. Absit hinc studium gratificandi alijs qui suauioribus delectantur medicamentis, nisi id fieri possit citra virium labefactionem.

Annotationum ratio.

DE PONDERVVM, QVORVM IN COMPO- nendis medicamentis vsus est, ratione.

Sectio prima.

Vum citra ponderum, quorum in conficiendis medicamentis vsus est, cognitionem, ratio componendorum medicamentorum intelligi haud possit, principio de ijs nobis esse differendum putauit. Non solum autem hoc nomine ponderum ratio medico cognoscenda venit: sed & ideo, ne eorundem inscitia accidat, vt egris exitium afferatur. Nam quum constituta & certa sint quorundam medicamentorum pondera, adeo sanè, vt si quis ea temerè non obseruet,

Ponderum cognitio necessaria medico.

aut transcendat, certam & indubitata corpori noxam, & nonnunquam etiam perniciem accersat: nihil profectò æque curandum medico erit, quam vt eorundem plenam & exquisitam noticiam habeat. Ponderum itaque tum nomina, tum rationem breuiter hic, & quantum instituto nostro conuenit, perstringemus, vt paratiores ad compositorum medicamentorum tractationem veniamus. Principio autem de ijs quibus Græci & Romani medici vsi sunt agemus: qualia quidem sunt, libra, quadrans, vncia, denarius, hexagium, drachma, scrupulus, silsqua, & obolus. Libra medica, quæ Græcis *λίτρα* dicitur, est vnciarum duodecim. Hinc duodenaria: & Romana, quod illa Romani vsi fuerint, vocatur. Hæc alio nomine pondo nominatur: idq; vbi per se, siue absq; alio pondere scribitur & effertur. Vbi verò cum alio ponderis vocabulo adiungitur, idem significat quod Græcis *σαδ μος* & *δλχι*, hoc est, pondus: vt pondo libra, pondo vncia. Libra igitur medica, quatuor quadrantes continet. Quum igitur medica libra non nisi duodecim contineat vncias, quod multis exemplis declarare possemus, plurimum hallucinètur nostræ ætatis indocti pharmacopœi necesse est, qui libram sedecim vnciarũ, quot sanè mercatoria & negotiatoria habet, ad conficienda medicamèta vsurpant. Quod verò eiusmodi libra vtatur, è libris partibus, quadrante maximè, quã quartã illi nominant, facile demonstratur. Si quidẽ huic quatuor vncias attribuit: quapropter vt eorundem libra sedecim contineat vncias, fateantur oportet. Si em̄ quatuor vncias quater sumpse-

Libra medica.
Duodenaria Romana.
Pondo.

Pharmacopœorum error.

- sumpseris, sedecim prodibunt vnciæ, quæ libram constituent mercatoriam.
- Quadrans.* Quadrans itaq; sic enim Latini quartam libræ partem appellant, trium, & non
Triens. quatuor vnciarum pondus existit. Triens autem quatuor vncias continet.
Sextans. Sextans, sextam libræ partem, hoc est, vncias duas habet. Quocirca in mani-
 festo errore omnes propemodum Germaniæ nostræ Seplassarij ac Pharmaco-
 pœi versantur, eo quòd triente pro quadrante vtantur. Monacenses tamen phar-
 macopolæ (quod olim, dum illic medicinam facerem, deprehendi) legitima
 quadrante vtebantur.
- Vncia.* Vncia, Græcis ὑγγία dicta, quæ, vt comprehensum est, duodecimalibræ medicæ pars existit, drachmīs octo, seu denarijs Romanis sep-
 tem constat. Denarius itaq; pendet drachmam vnā, & septimam eius partem.
Denarius. Vnde se prodit Nicolai Salernitæ error, qui nulla veterum autoritate fultus,
Nicolai Sa- vnciæ drachmas nouem tribuit. Cui etiam Seruitor, scriptor triobolaris, sub-
lernitæ & scribit. Atq; hos egregios duces magna pharmacopœorum turba, nullo habito
Seruitoris delectu, sequitur: nullaq; mehercle alia ratione, quàm quòd à iam dictis autori-
error. bus sic est scriptum, sese tuentium: quum potius illis iudicio meliorum tum
Interpretum Græcorum tum Latinorum autorum standum esset. Panditur & hinc quorum-
Galenī er- dam Galeni interpretum error, qui perpetuò denarium cum drachma con-
ratum. fundunt, alterum pro altero pondere vertentes: quum tamen constet, dena-
 rium, vt iam ostensum est, drachma paulo, scilicet vna septima, esse grauior-
 em.
- Exagium.* Exagium, vel vt Græci appellant ἑξάγιον, pondus est quatuor scrupulo-
 rum. Nouum est nomen, quo recentiores Græci vsi sunt, maxime Actuarius in
Sextula. Antidoto aurea Alexandrina. Latini Sextulam id pondus nominant. Græci
σάγιον. alio nomine σάγιον appellant. Quanquam Nicolaus Myrepsus, si locus non est
 mendosus, ita Saracenos siliquam vocare ait. Drachma, quæ Græcis δραχμή &
Drachma. δρᾶχμη vocatur, octaua est vnciæ pars, habetq; in se scrupulos tres. Scrupulus au-
Scrupulus. tem, siue scriptulus, qui Græcis γράμμα, quasi primum ponderis elementum,
 nominatur, obolos duos pendet. Obolus itaq; dimidium est scrupuli, seu sexta
Obolus. drachmæ pars, pendetq; siliquas tres. Siliqua, quæ Græcis κερᾶτιον, Actuario
Siliqua. καρῆσιον dicitur, grana quatuor frumenti pendet. Frumenti verò gra-
καρῆσιον. num Græcis σιτάριον nuncupatur: σιτῆ enim illis frumentū significat. Sed quum
Granum. σιτάριον frumenti genera, Græcis nota, sint plura, triticum, hordeum, zea, auena, ory-
 za, milium, panicum, & Græci ipsi non explicarint cuius frumenti quatuor gra-
 na pendant siliquæ semen, hoc alius in aliam accepit partem. Pleriq; tamen id de
 hordei aut tritici granis scriptum esse interpretantur. Atq; referendum id qui-
 dem non ad omnia grana, sed mediocria, non enormia: neq; ad habitiora, neq;
 strigosa & emaciata. Quòd si igitur siliqua quatuor frumenti grana, vt demon-
 stratum est, pendet: & scrupulus sex siliquas, vt grana frumenti quatuor & vi-
 ginti complectatur scrupulus necesse est. Plurimum itaq; errat pharmacopœi,
Pharmacopo- qui à Græcis & Mauris dissidentes, statuunt scrupulum viginti granorum esse.
larum er- Eum autem errorem ex Nicolao Salernita suxerunt. Caterum si ad legumina
ror. respiciamus, vnum granum seu semen siliquæ, sex lentis seminibus, quod nos
 experientia comprobauimus, pondere suo respondet. Hæc si sexies sumpseris
 (siliquæ namq; sex, vt dictum est, pendent scrupulum) in vniversum sex & tri-
 ginta lentis semina prodibunt, quæ pondus scrupuli habet. Hinc patet, Rhem-
Rhemij Fan- nij Fannij Palæmonis in libello de Ponderibus & mensuris inscripto locum
nij locus e- mirificè esse deprauatum, vbi inter cætera de scrupulo capite primo, sic scri-
mendatus. ptum reliquit:
 Semina sex alij siliquis latitantia curuis
 Attribuunt scrupulo, lentes veraciter octo.
 Nam si quis octo lentis semina cum scrupulo ponderare haud grauatus fue-
 rit, is manifestò comperiet, non octo lentis semina, vt præscripta innuunt car-
 mina:

mina: sed quatuor & quater octo, id est triginta sex, ut paulo ante quoque diximus, scrupulum pendere. Multo enim leuiora sunt octo lentis semina, quam ut scrupulum æquare possint. Proinde Fannij locus ita legendus erit:

*Semina sex alij siliquis latitantia curuis,
Attribuunt scrupulo lentes quatuor, quater octo,
Aut totidem speltas numerant, tristes iue lupinos*

Bis duo. — Lupini autem quatuor semina pendere scrupulum, cum Fannio Græcus Nicandri interpret tradit. Etsi Mauri tria tantum constituere scrupulum literis prodiderunt. Atque sic quidem se habent pondera, quibus olim veteres tum Græci, tum Romani vsi sunt, & hodie quoque vtuntur medici. Nunc ad ea veniemus, quibus peculiariter, præter iam dicta, Arabes vsi sunt: inter que primò nobis occurrit aureus, qui ipsis Arabibus denarium significat, hoc est, pondus drachmæ vnus cum septima eiusdem parte: & nequaquam, ut plerique putant, drachmæ vnus & dimidia. Dein Danich, quod perperam recentiores efferunt Danic, pondus est Arabibus, quod à Græcis *δραχμῶν*, à Latinis lupinus dicitur. Hoc Cleopatram imitati Arabes, aiunt pendere duas oboli tertias partes. Quum enim obolus pendat grana duodecim, seu dimidium scrupulum, Danich pendat grana octo necesse est. Siquidem quatuor grana ter sumpta, constituunt duodecim. Verum esse quod dicimus, Serapio confirmat, dum inquit: Obolus est Danich vnus & dimidiū, id est, grana duodecim. Tertij generis pondus, quo Arabes vtuntur, est Kirat. Sic autē siliquam Græco vocabulo, quod est *κίρατος*, deprauiato nominant. Et non est nisi dimidia pars Lupini. Quod ex Aui cennaliquet, quia it: Et omnis Kirat, est grana quatuor hordei: quippe Lupinus octo grana hordei pendit. Aereolum quarti generis pondus, duo grana hordei pendit: Granum autem hordei apud Arabes minimum pondus est. Habent quidem & alia pondera Arabes, sed illa duntaxat referre volui, quod ijs maximè Mesue filius, ex cuius præscripto multa hodie conficiuntur medicamenta, vtatur. Quod si verò quispiam pleniorē & exquisitiorem ponderum iam dictorum, & aliorum omnium cognoscere cupit, is libros Georgij Agricola, viri perpetua memoria digni, plane aureos ea de re scriptos legat. Cæterum medici quasdam res simplices, ex quibus medicamenta conficiunt, interdum non metiuntur, nec ponderant: sed numero, vel manus complexu sumunt. Altero modo quum cæteris miscentur Pruna, Ficus, Zizipha, Myxa, & id genus alia: altero, quum herbae aut flores alijs permiscentur. tum enim fasciculum, ut est apud Scribonium Largum: siue manipulum, vt apud Cornelium Celsum, horum esse sumendum præcipiunt. Græci, potissimum recentiores, non solum *δραμίδιον*, id est, fasciculum, sed etiam *δραμίδιον χειροπλινθες*, id est, fasciculum qui manu comprehendi potest, nominant. Siquidem fasciculus, siue manipulus non est, nisi quod summa manu complicata apprehendi & complecti potest. Atque manipuli vocere i rusticae scriptores crebro vtuntur. Recentiores medici pugillo, quod diminutiuum à pugno existit, pro pondere vtuntur. Significat verò illis pondus herbarum & florum, quod pugno, seu compressis in extremo digitis capi potest, adeoque alteram fere manipuli partem. Quod quidem genus ponderis recentioribus Græcis, Aëtio potissimum, *δραξ* nuncupatur. Nunc reliquum est, vt notas ponderum, quibus hodie in conficiendis medicamentis tum medici, tum pharmacopœi vtuntur, subiiciamus, quæ sunt eiusmodi:

Arabum pondera.

Aureus.

Danich.

Kirat.

Aereolum.

Granum hordei.

Fasciculus.

Manipulus.

δραμίδιον.

Pugillus.

δραξ.

Ponderum nota.

Librae	}	Hæc nota	}	est,
Semis				
Quadrantis				
Vnciæ				
Drachmæ				
			lb.	
			S.	
			qr.	
			ʒ.	
			ʒ.	

O Scrupulum

Scrupuli	} Hænota	} est.
Grani		
Manipuli		
Pugilli		
		{ 3.
		{ Gr.
		{ M.
		{ P.

Et si autem præstaret, abiectis ac posthabitis profus iam dictis notis, pondera ipsa primis suis saltem literis, si non integra, scribere, potissimum vnciam & drachmam, ne scilicet notarum 3 & 3 affinitate vel medici, vel pharmacopœi ipsi magno mortalium incommodo peccarent, & aberrarent: tamen quum vsus longi temporis id obtinuerit, vt pondera notis potius quibusdam quam literis designentur, in eam maximè curam incumbere decet medicos, vt accuratè ductus notarum delineent, quo ab omnibus agnosci, & aliâ ab alijs discerni queant, ne scilicet scribendi negligentia pharmacopœis errandi occasionem præbeant. Nos quidè neglecto quo hodie medici vtuntur more, pondera & mensuras medicamentorum integris dictionibus, quo minus tum typographus in ijs excudendis, tum pharmacopœi in construendis compositionibus aberrarent, exarauimus. Sed de ponderibus satis, ad medicamentorum igitur compositiones iam transire tempestiuum est.

DE ANTIDOTIS, SEV CONFECTIONIBVS
MAGNIS VOCATIS, ET OPIATIS,
Sectio secunda.

AVREA ALEXANDRINA.
Nicolai Myreplici.

AD capitis fluxiones, à frigore natas, efficax est: dolorem enim eius confestim mitigat. Oculorum lachrymas sistit, dentium dolores sanat, non modò epota, sed & imposita. Comitialibus subito factis, profus auxiliatur. Furiosorum incompositos motus compescit, & in vniuersum omnè capitis dolorem mulcet. Tussientibus, tabidis, humores aëre à thorace reijcientibus, cardiacis, sanguinemq; excreantibus mirificè opitulatur. Confert etiam resolutis, viscerum & laterum malis. Lapides conterit, stillicidium & difficultatem vrinæ soluit, & omnia vteri vitia discutit. Quotidianis, tertianis, & quartanis febribus ante inuasionis horam sumpta succurrit. Quisquis deniq; semper hac vtiantidoto consueuerit, is neq; apoplexiæ, neq; colico malo vnquam obnoxius erit. Conficitur autem in hunc modum. Asari, ^a seminis hyosciami, ^b carpobalsami, ana drachmas duas & dimidiã. Caryophylli, opij, ^c myrrhae, cyperi, añ drachmas duas. ^d Balsami, cinamomi, ^e folij, zedoariæ, zingiberis, ^f costi, corallij, ^g castiæ, euphorbij, tragacanthæ, thuris, ^h styracis calamitæ, ⁱ saluiæ, ^k mei, seselios, ^{*} sinapi, ^l saxifragæ, anethi, anisi, añ drachmã vnam. Ligni aloës, ^m rhei pontici, aliptæ moschatae, castorij, spicæ, galangæ, opanacis, anacardij, mastiches, sulphuris ignem non experti crudius, radicis pæoniæ, eringij, carnis palmularum, ⁿ behen albi & rubri, rosarum, thymi, acori, pulegij, aristolochiæ longæ, gentianæ, corticis radicis mandragoræ, chamædryos, ^o phu, ammeos, baccarum lauri, piperis longi, piperis albi, xylobalsami, ^p carnabadij, ^q amomi, ^r seminis macedonij, ^s libyftici, rutæ, ^t sinonis, añ drachmam dimidiã. Auri puri, argenti puri, ^u margaritarum non perfora-

perforatarum, ossis anterioris narium purpuræ, ossis cordis ceruini, añ grana frumentacea quatuordecim. Lapidis saphyri, smaragdi, iaspidis, añ drachmam vnam. Nucis auellanæ drachmas duas. Pyrethri, ramenti eboris, calami odorati, añ grana frumentacea viginti nouem. Mellis, aut sacchari, quod satis est.

ANNOTATIONES.

HAEC integra & legitima est, & ad verbum è Græco Nicolao transcripta Aureæ Alexandrinæ compositio, quam si cum aliorum codicum descriptionibus conferre uolueris, reperies in ijs quædam desiderari. Non est autem quod quispiam speret à nobis vt componendi rationem præsentis, & aliorum etiam sequentium antidotorum exponamus: id namq; infiniti ferè laboris esset, sed quod polliciti in huius libri præmio sumus, si quæ vel uocum, vel rerum obscuritas & difficultas in medicamentorum compositionibus occurrat, hanc breuibus semper annotationibus illustrabimus. Nec etiam de singulis annotationes struemus, sed de ijs solùm, quorum nulla in libro primo facta est mentio. Aurea verò dicta est, ab auro quod eius compositionem ingreditur. Alexandrina autem *Aurea cur dicta?* cognominatur ab insigni vrbe Alexandria, vbi constructa est. Nam illic studia bonarum artium maximè floruerunt, vt mirum non sit optimos quoq; medicos ibidem commoratos fuisse.

a Seminis hyoscyami.) Quotiescunq; Hyoscyami seminis simpliciter & sine adiectione *Hyoscyamus simpliciter elatus.* fit mentio, semper album inaudiendum erit. Hoc enim placidissimum existens, ad medicinam vtile est. Quod si verò illud non adsit, flauo vtendum erit. Nigrum autem, vt inutile ac venenatum, penitus fugiendum. Id quod semel monuisse pharmacopœos satis sit.

b Carpobalsami.) Quum suspicio non leuis, imò indubitatum sit, neq; Carpobalsamum, *Carpobalsamum.* neq; Opobalsamum, neq; Xylobalsamum Seplasiarum esse legitimum & verum: non temerè illis ad conficienda medicamenta vtendum erit, sed potius ex officinis medicorum

eijcienda, & succedaneo illorum vtendum, quod autore libelli *περί ἀντιβαρῶν* teste, est *Succedaneū* radix violæ albæ, ait enim, *ἀπὸ καλοῦ λευκῆς ῥίζης*. Violam autem albam, non Teophra- *balsami.* sti, sed Dioscoridis, quæ Seplasijs & Arabibus Cheiri dicitur, hoc loco inaudire oportet. *Viola alba.*

Hæc enim commodissimè pro Balsamo vsurpari potest: id quòd facultates vtriusq; abundè docent. Vt enim Balsamum est tenuium partium, mentes mouet, vterumq; aperit: sic quoq; radix, flores, semen, & totus Leucoij siue violæ albæ frutex. Imò radix eius, vt gustus liquidò docet, mordax & acris reperitur, & aliqua ex parte odorata. Vt odio digna sit Matthioli tum impudentia, tum pertinacia, qui affirmare audet eam radicem nec morsu mordacem, nec feruentem ore, nec vlla ex parte odoratam contra manifestum tum narium, tum linguæ iudicium. Parum igitur circumspectè aliorum sententias suggillat & arrodit Matthiolus. Quod verò ad libellum succedaneorum Galeno adscriptum attinet, facile concessero hunc non esse Galeni, sed spurium, quod multa substituatur absurdissima, quod nos suprâ in nostris succedaneis etiam aliquoties ostendimus. Tamen non est improbandum quod balsamo substituit violæ albæ radicem, propter causam quam produximus. Quum itaq; habeamus à natura productum, quo pro omnibus iam dictis vtamur: *Cordiopia improbata.* non est cur ad aliquod arte paratum, nempe oleum Caryophyllorum, vt Valerius Cordus censuit, confugiamus.

c Myrrhæ.) Actuarius latinus, à Ruellio conuersus, pro Myrrha habet baccarum Myr- *Actuarij loci.* ti. Sed locum illum esse deprauatum, è Nicolao abundè liquet, qui hic habet *σμίρκης*. *Lacus emendatus.* Latini etiam codices omnes, qui Nicolao præposito hætenus attributi sunt, Myrrhæ legunt.

Vt dubium non sit, pro *σμίρκης* apud Actuarium falsò scriptum esse *μυρσίνης*: & facilis quidem ab altera in alteram vocem fuit lapsus. Porrò optima & vera Myrrha inuentu rara *Myrrha.* est: vt hoc nomine metuendum sit, officinarum Myrrham non esse legitimam. Suspicionem hanc auget, quod nota quæ sunt apud Dioscoridem, & libro primo commemorata, illi non omnes conueniant. Quin ipsi Bdellij indicia magis respondere videntur, quàm Myrrhæ: vt ea de causa Bdellij potius quàm Myrrhæ species quibusdâ esse putetur. Quicquid autem sit, constat nõ esse optimam, nec inter Myrrhas deterrimam. Apparet autem, eam esse Myrrhæ speciem, quæ Caucalis Dioscoridi nominatur. Quippe hæc *ὑπὲρ ὄρου*, *Caucalis* hoc est, vltra tempestiuitatem producta, bonitatem suam amisit, & exoletarum more are- *myrrha.* scit, nigra ac retorrída existit.

d Balsami.) Valerius Cordus in suo medicamentario libro, pro Balsamo habet Opo- *Cordus.* balsamum, quod admiratione dignū est: quandoquidè in Græco Nicolai codice *καλοῦ*, & in Latinis quoq; codicibus scriptum sit Balsami. Sed quum neutrum habeatur, parum refert vtro modo legas, vtendum enim erit succedaneo: quod qualis sit, paulo antè exposuimus.

fuius. Ridet me hoc in loco Franciscus Alexander, quod notarim Cordum propterea, quod pro Balsamo subiecerit Opopobalsamum, quod per balsamum sit intelligendum Opopobalsamum, ignorans Myrepsum distinctè ijs vocibus Xylobalsamum, Opopobalsamum, Carpopobalsamum, & Balsamum vti, atq; per tres priores lignum, succum, & fructum semenuè, per quartam verò herbam ipsam intelligens. Quapropter non tantum ridendus, sed cachinno excipiendus nobis hoc nomine Franciscus erit.

*Folium.
Succedaneum folij.*

e Folij.) Folio verò, quod Græcis vetustioribus Malabathrum dicitur, Sephasias destitui, libro primo indicauimus. Succedaneo igitur eius vt pharmacopœi vtantur est necesse, quod, Galeno autore, est κασία σφαιρίτις, ἢ νασὸς οσαχυσ, ἢ ἀτρεακυλις; id est, casia rotunda, aut spica nardi, aut atractylis. Quum verò hæc antidotus alioquin capiat casiam, & spicam nardi, præstat folij loco atractylim vsurpare, Quæ qualis sit, in primo de Stirpium historia commentariorum tomo monstrauimus. Atractylim autem folij esse succedaneum, hinc omnibus palàm fit, quòd hæc idem temperamentum, eandemq; facultatem cum Spica nardi obtinet. Siquidem in primo ordine calefacit, & secundo exiccat, obstructionsq; iecoris, ac aliorum internorum viscerum, perinde atq; Spica nardi, tollit: vrinam cit, & fluxiones desiccet, vt hinc omnibus perspicuum euadat, Galeni locum hunc in libello

Galeni locus restitutus.

ἀντιβαλλομύων esse mendosum. Nam illic falso ἢ τρεακυλις, pro ἢ ἀτρεακυλις scribitur. Nulli enim neq; apud Galenum, neq; Dioscoridem stirpis, quæ Tractylos dicitur, mentio fit. Verùm hoc loco, more suo, Matthiolus mihi insultat, & perperam me in altera sua ædificatione Dioscoridis Malabathri seu Folij loco Atractylim substituisse scribit, nulla alia motus ratione, quàm quod nusquam se apud Galenum legisse dicat, quod Atractylis Folij vicem suppleat, sed Casia potius odorata, & Nardi spica. Quasi verò id non doceat Galenus in eo libello qui inscribitur περὶ ἀντιβαλλομύων, operatq; Ioannis Caij Britanni æditus est. Cui accedit ratio paulo antè à me producta. Non quod inficias eam pro folio Casiam odoratam & Nardi spicam substitui posse, sed quum vtraq; alias compositionem hanc ingrediatur, consultius esse arbitratus sum, nunc pro folio vtendum esse, ob causas iam dictas, Atractyli. Vt hinc liquidò appareat, Matthiolum nusquam non alios, me maximè, reprehendendi captare occasionem. Quid enim à sycophantæ morsu, etiam admodum circumspectè dictam, tutum esse possit? Porro quum Atractylis non nisi sata in Germania proueniat, licebit in eius penuria spina vti, quam vulgus & officinæ Carduum benedictum appellant, non propterea, vt malitiosè mihi impingit Matthiolus, quod in Germania Atractylis non reperiatur, nisi in hortis sata, quum eadem de causa Carduus etiam benedictus, quandoquidem nullibi reperiatur nisi in hortis satus, substitui nequeat, sed quod Carduus ille frequens in hortis colatur, & easdè cum Atractylide vires habeat. Quæ igitur Matthiole furia te exagitarunt, vt in hanc prorumperes in tuis epistolis medicinalibus vocem? proh Dij immortales, quanta est hic Fuchsi inepitia. An non mihi nunc licet potius in hunc modum exclamare. Prò Deum immortalem quanta est Matthioli improbitas & peruersitas, qui malitiosè rapit in calumniam quod verissimè est à me dictum. Cur enim non suaderem in penuria Atractylidis herbæ in Germania paucis cognita, ac rarissima, aliam hac multo frequentiore & in omnium hortis plantatam substituere? Sed satis sit in præsentia Matthioli mordacitatem vtunq; adumbrasse.

Casia.

f Casia.) Intelligit eam quam Sephasia ligneam vocant. Non est autem quòd hactenus visitatam accipiant pharmacopœi Casiam, quòd illa radice potius quàm arboris cortex sit, vt omni odore ac sapore, ita etiam facultate destituta. Exigenda igitur prorsus ex omnibus officinis erit, nec vlli deinceps compositioni permiscenda. Quæ autem vera sit Casia,

Canella.

libro primo diximus, nempe ea quam inter species Canellæ quidam numerant. Ea enim haud dubiè Casia species est, tametsi fortè non optima. Quare rectè fecerint pharmacopœæ, si semper eius duplum acceperint. Id quod etiam in Cinamomo faciendum erit.

Cinamomum nostrum quale.

Quippe Cinamomum nostrum haudquaquam optimum aut certè Casia genus est, ideoq; duplicato eius quoq; pondere vtendum erit. Id quod in succedaneis suis Galenus quoq; suadet, inquit: ἀνὴν ἀμύων, κασίας σφαιρίτις διπλάσιον, ἢ ἐράδου διπλάσιον: Pro Cinamomo Casia fistula (ita enim vocat quam hodie ligneam appellant) aut sauina duplam portionem. Vt succedaneum Casia sit, Sauina pondus duplicatum. Quinetiam Dioscorides in Cinamomi legitimi penuria duplicatam Casia portionem sumendam esse hortatur. Quapropter perpetuò pharmacopœi pro vero Cinamomo, vulgaris & nostri Cinamomi, præsertim vbi nõ admodum acre fuerit, duplum: & pro Casia itidem, eius Casia quæ vulgare Cinamomum refert, duplam portionem in componendis medicamentis vsurpent. Videtur autem Cinamomum nostrum esse imbecillum Cinamomum, quod Galeno priuatim Cinamomis, alijs verò pseudocinamomum appellatur.

Costus.

g Costi.) Quoties Costi mentionem facit simpliciter, & citra adiectionem Nicolaus, semper

semper amarum appellatum intelligit, vt qui gustu feruidus sit. Nos vtriusq; Costi historiam, & picturam in altero nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo dedimus. Quum verò paucis adhuc vera Costus nota sit, operæ precium erit eius succedaneum cognoscamus: vt in penuria Costi, saltem succedaneum habeamus. Tale autem est Helenium, vel vt hodie nominant, Enula campana, quod in suis ἀντιβαλλομύδις confirmat Galenus, inquit: ἀντικόστος, ἐλένη. Subscribit quoq; ratio, quæ docet idem vtriusq; temperamentum esse, nec viribus inter se discrepare, vt ex ambarum stirpium historiae collatione omnibus sit manifestissimum.

h Styracis calamita.) De ea abunde libro primo dictum est, quapropter de hac ipsa in præsentia, quemadmodum etiam alijs quæ loco iam citato explicata sunt, nihil annotabimus. Quod semel hic monuisse lectorem satis sit.

i Salvia.) Latini Nicolai codices habent Saliuncæ, at minus rectè. Nam in græco Nicolai codice est ἐλελισφάκκος, id est, saluia, vt nos conuertimus. Nam hæc sanguinem cohibet, menses & vrinam cit, ideoq; rectissimè huic antidoto permiscetur. Errore autem imperiti librarij accidit, vt propter literarum affinitatem, Saliuncæ pro Saluicæ sit scriptum. Saliuncam autem à Saluia diuersam esse stirpem satis constat. Cæterum Saliunca, vt id obiter dicamus, non est Nardus siue spica Celtica, quam officinæ medicorum Spicam Romanam nuncupant, vt nonnulli putant. Quæ autem herba sit Saliunca tertio nostrorum de stirpium histo. commentariorum tomo diximus.

k Mei.) Meo vero quod Athamanticum dicitur, destituimur: quapropter eius succedaneum vtendum, quod est eius herbæ radix, quæ Germanis Beerwurz dicitur. Nam eadem quas Meum facultates obtinet, vt in altero nostrorum de stirpium historia Commentariorum tomo abundè ostendimus Matthiolus falsò herbam Imperatricem, siue Angelicam dictam pro Meo substituit.

** Sinapi.*) Hoc in loco Bernardus Desseñnius Cronenburgius pudendo errore Napum substituit, quum in græco codice disertè scribatur νάπτου. Sic passim bonus ille vir impingit turpiter, interim tamen nihilominus aliorum se censorem, si Dijs placet, cõstituit. *l Saxifraga.*) Quum multæ hodie sint stirpes Saxifragæ nomine insignitæ, diligenter dispiciendum erit, quam hoc loco, & alibi quoq; Nicolaus, alijsq; Græci intellexerint. Nullam verò nisi eam quam Dioscorides Empetron: non quidem hoc, quod idem Phacoides nominant, sed quod post Tribulum libro 4. pingit, & Romanis Saxifraga dicitur. Eius historia & pictura est in tertio nostrorum de stirp. histo. commentariorum tomo capite 64. Officinis hodie ignota. Pro ea tamen vti licebit herba quæ Plinio Saxifraga, alterum Trichomanis scilicet genus, & hodie vulgò Ruta muraria appellatur, qua hætenus Seplasiæ perperam pro Adianto, siue vt illarum voce vtar, Capillo veneris vsæ sunt. Huic namq; herbæ Saxifragæ nomenclatura ferè præ omnibus alijs quadrat. Siquidem in faxis ac petris nascitur, & calculos vesicæ frangit, & vrinas cit. Dum itaq; nascitur, saxa frangit & perrumpit: dum etiam assumitur, calculos conterit, vt hoc nomine meritò illi Saxifragæ appellatio conueniat.

m Rhei Pontici.) Falsò in Cordi medicamentario libro, & omnibus latinis Nicolai codicibus, quorum fidem ille secutus est, Rheu barbari legitur. In Græco namq; Nicolao est ῥέος ποντικῆς. Est autem Rheu ponticum diuersum à Rheu barbaro: vt libro primo huius Operis, & alibi copiosissimè demonstraui. Quum verò Rheu ponticum Galeni, aliorumq; veterum, de quo hoc loco Nicolaus loquitur, sit officinis nostris incognitum adhuc, aut saltem in vsum hodie medicorum non veniat, pro eo succedaneo aliquo vtendum erit: quod quale sit, metipse Nicolaus ostendit. Nam suo quoq; tempore rarum esse cœpit Rheu ponticum verum, ideoq; eius succedaneum indicare coactus est. Sic enim in interpretatione quarundam vocum ille scriptum reliquit: ἐὰν μὴ ἢ ῥέος, κενταύριον τὸ μέγαν, ἢ συμφύτης ρίζα, id est, Si desit Rheu, Centaurio magno aut Symphyti radice vtendum. Et Nicolai sententiam confirmat Galenus, qui in libello suo περὶ ἀντιβαλλομύδις, ἀντιῥέος, κενταύριον: hoc est, pro Rheo, Centaurium, substituendum esse docet. Quum itaq; ferè omnes Centaurij magni radicem pro vero Rheo pontico vsurparent, factum est, vt nomen Rhei pontici in Centaurij radicem translatum sit: quod etiam hodie in officinis retinet. Rheo pontico igitur Seplasiarum, aut Symphyto, id est, Consolidæ maioris vulgò vocatæ radice, pro veterum Rheo vtendum erit pharmacopœis. Hoc autem in loco maxime vsurpandum erit, vt sanguinem excreantes hæc antidotus iuuare etiã possit. Quum verò neutra harum radicum purgandi facultatem habeat, dubium nõ est, nostrum Rheu barbarum, cui eiusmodi facultas inest, à veterum & Nicolai Rheo esse diuersum, quod libro primo quoq; fusius monstraui.

n Behen albi & rubri.) Græcè est ἑρμὸδ' αὐτῶν ἑρυθρῶν καὶ λευκῶν, id est, hermodactyli rubri & albi.

O iij & albi,

Costi succedaneum.

Styrax calamita.

Salvia.

Saliunca.

Meum.

Sinapi.

Saxifraga.

Empetron alterum.

Cordus balucmatus.

Rheu Ponticum.

Succedaneum Rhei pontici.

*Hermodacty-
li Nicolai.
Behen alba
& rubra.*

& albi. Studiò autem has voces omisimus, ne imperitis Seplatiarijs errandi daremus occasionem, qui Hermodactylos nominant stirpes, ab ijs quas ita Nicolaus appellat diuersissimas. Quippe Nicolaus, perinde atq; Actuarius, Hermodactylos rubros & albos vocat eas radices, quas Arabes, & officinæ medicorū, hos quasi semper imitantes, Behen albam & rubram nominant. Hæ olim afferebantur ex Armenia: quarū quædam contorta erant, alia in rectū exierunt, suauis odore, & glutinoso humore. Eas Serapio calidas & humiditas, ex Mesuæ cuiusdam sententia, esse statuit. Auicenna calidas & siccas in secundo ordine. Ita nihil est in Arabum scriptis solidum, ac sibi consonans. Hodie ex Italia ad nos deferuntur, vt suspicio sit, non esse legitimas, præsertim quum Arabum notæ illis non respondeant. Alba quidem Behen, quæ officinæ ostendunt, mirificè tortuosa est; ac glutinosum aliquid præ se fert, sed minimè odore suauis donata, vehementer tamen amara. Rubra certè nihil habet, quod legitimam esse doceat. Quid autem sit Behen illa rubra tomo i. nostrorum de stirp. histo. cōmentario monstrauimus. Præstat igitur in ista hæcitate harum radicum succedaneo vt, quod Auicenna autore est Tuder. Ita verò Horminum appellat nominatam herbam: quæ qualis sit, altero nostrorū de Stirp. histor. cōmentariorum tomo monstrauimus. Horminum autem pro Behen substitui posse, facultates eius abundè docent. Nam venerem stimulat Horminum, Dioscoride autore. Behen itidem, Auicenna attestante, semen genitale adauget. Hic discutiendi gratia maximè indi potest. Quod si tamen sanguinem excreantibus hanc antidotum dederimus, præstat Behen rubeum officinarum, vtpote adstringens medicamentum, iniicere.

Phu.

o Phu.) Valerianam intelligit: & quidem, si haberi potest, optimam, quæ, qualis sit, alibi ostendimus. In melioris autem penuria, vulgari vt licebit.

Carnabadiū.

p Carnabadij.) Græcè est καραβάδι. Studiò igitur Græcam vocem retinimus, vt quid per hanc vocem Nicolaus intelligeret, pharmacopœi cognoscerent. Ita verò appellat, nempe καραβάδι & καραβάδιος, cuminum Aethiopicum, vt satis liquet ex antidoto 406. in qua metipse Carnabadium interpretatur cuminum Aethiopicum. Simeon autem Sethi, & alij recentiores Græci, Carnabadium nominant, Careum Dioscoridi & alijs dictum. Hinc est, quod latini codices Nicolai, quos Cordus secutus est, hoc loco pro Carnabadio habent Carei. Nihil autem refert, Cumini an Cari, seu Carei semen vsurpemus, quum eandem facultatem omnia obtineant, & vtrunq; vrinam moueat, flatustq; discutiat.

Amomum.

Corduserrat.

q Amomi.) Amomum legitimum hodie desiderari, libro primo ostendimus. Neq; enim est rosa Hierichuntis, aut S. Mariæ, vt Cordus censet. Siquidem Bryoniæ folia haud obtinet, nullum Origani odorem refert, acrimonia nares non percellit, imò potius nullus est odoris. Tantisper igitur dum carebimus verò Amomo, eius vice, Galeno autore, Acoro vtetur: aut in huius penuria, Galanga maiore vocata, aut ammos semine.

Succedaneum Amomi.

Macedonisiū

r Macedonisiij.) Per Macedonisiū inaudiendum semen, quod Græcis Hippofelinum, & Romanis Olus atrum nominatur. Hinc est, quod idem semen in hodiernum vsq; diem Seplatijs petroselinum macedonicum, quod in huius locum in veri petroselini Macedonici locum successerit, vocetur: quum Macedonisiū potius, Nicolai exemplo, illis appellandum esset. Sed hinc more suo nobis obgannit Matthiolus, negatq; Macedonisiū vocatū esse Hippofelini, sed potius Smyrniij semen. Parum cogitans Smyrniij semen esse Brassicæ semini simile, cum quo Macedonisiū nullam prorsus similitudinem habet, rotundum enim non est. Quapropter si etiam euerit Matthiolus hoc semen quod officinis nostratibus Petroselinum macedonicum vocatur non esse Hippofelinum, tamen id nunquam à nobis impetrabit, vt illi concedamus idem semen esse Smyrniū, ideo in manifesto errore versari Matthiolum constat.

Libysticum.

Succedaneum Libystici

s Libystici.) Et illud hodie semen in officinis medicorum desideratur. Neq; enim id est quod Leuisticum illæ appellant: id enim Dauci potius genus est, vt alibi demonstrauimus. Quapropter eius succedaneo vtendum, quod Galeni testimonio, est Staphilinus. Vt enim Libystici semen mensis cit, vrinam prouocat, flatustq; discutit: ita etiam Staphilinus, vt ex vtriusq; historia patet. Aut loco eius vtantur semine eius herba, quam nos pro Libystico in altero nostrorum de stirpium historia cōmentariorum tomo subiecimus.

Succedaneum Simonis.

t Simonis.) Simonis historiam in tertio de Stirpium historia tomo texuimus. Non habetur in officinis medicorum. Pro eo tamen vsurpare licebit semen id, quo hætenus Seplatiæ pro Amomo vsa sunt.

Margarita

integræ.

Os anterius

varium pur-

puræ.

u Margaritarum non perforatarum.) Hæ enim perforatis, vt primo diximus libro, præstantiores sunt.

x Osis anterioris narium.) Intelligit id, quod Actuario & alijs recentioribus Græcis Blattium Byzantium, & Byzantis appellatur. Officinis Blacca Byzantia. Sic autem nominant purpuræ operculum, quod foramini capitis eius, quod naris instar est, veluti scutum imponitur. De quo plura libro primo annotauimus.

y Mellis

y Mellis quod satis est.) Triplum verò mellis sumitur, quod semel monuisse sufficiat. Si quis de ceteris, quorum nulla in ijs annotationibus mentio facta est, dubitauerit, is ad indicem, aut primum recurrat librum. Cæterum in Nicolai latinis codicibus, octo hæc in ista Antidoto desiderantur medicamenta: Salvia, palmulæ, Behen album & rubrum, zaphyrus, smaragdus, iaspis, & nux auellana.

THERIACA ANDROMACHI.

II.

Theriaca, seu Theriace dicta est, quod ferarū & viperarū moribus medetur, omnium antidotorū præstantissimū: exitiis venenis, & ferarum virus eiaculantium ictibus aduersatur. Inueteratis capitis doloribus, vertiginibus, aurium grauitati, comitialibus, attonitis, apoplecticis uel resolutis, oculorū hebetudinibus, uociamissæ, asthmaticis, recenti & vetustæ tussi, sanguinem reijicientibus, egrè excreantibus, & nō nisi recta ceruice spirantibus, ventriculi imbecillitatibus ac inflationibus, colicis cruciatibus, ileosis, cholericis, cœliacis, regio morbo correptis opitulatur. Induratum lienem liquefacit, calculos in renibus comminuit, urinæ difficultati, & vesicæ exulcerationibus medetur. Februm horribus & rigoribus, hydropicis, elephantia laborantibus sæpe præfenti est auxilio. Menstruacit, fœtum mortuum excutit: articulorum doloribus adiumento est. Non autem corpus modò, sed & animi morbos persanat. Melancholicis itaq; lymphaticis, aquæ pauoribus, & id genus alijs malis iugiter data succurrit. Cæterum in pestifera lue, vix aliud præsentius magisq; idoneum præsidium, hac ipsa inueniri potest. Habet ^a pastillorum ^b theriacorum, drach. viginti quatuor. Pastillorum ^c scilliticorum, drach. quadraginta octo. Piperis longi, ^d liquoris papaueris, ^e magmatis hedychroi, añ drach. viginti quatuor. Rosarum aridarum, ^f iridis Illyricæ, ^g glycyrrhizæ, ^h seminis napi syluestris, ⁱ scordij, opobalsami, cinamomi, agarici, añ drach. duodecim. Myrrhæ, costi, croci, casia, nardi Indicæ, ^k florum iunci odorati, thuris, piperis albi & nigri, ^l dictamni, ^m marrubij, ⁿ rhei, ^o stœchadis, ^p petroselinii Macedonici, calaminthæ, terebinthinæ, zingiberis, quinquefolij radicis añ drach. sex. ^q polij, chamepityos, styracis, amomi, ^r boti yos, mei, nardi Celticæ, ^s sigilli Lemnij, phu Pontici, chamædrios Creticæ, ^t foliorum malabathri, ^u chalcitidis tostæ, gentianæ, anisi, succi hypocistidis, carpobalsami, ^x gummi, seminis fœniculi, ^y cardamomi, ^z selios, ^{aa} acaciæ, ^A thlaspios, hyperici, ^B sagapeni, ammeos, añ drach. quatuor. Castorij, ^C aristolochiæ tenuis, seminis dauci, bituminis Iudaici, opopanacis, centaurij minoris, galbani, añ drach. duas. Mellis, libras decem. Vini phalerni, ^D quod satis est. Conijce in mortarium opium, hypocistidem, sagapenum, glycyrrhizæ succum, acaciam, styracem, opopanacem: & affunde exiguum mellis, & vnumquodque contusum dissolue, & adijce vinum ut illa superet, finitoq; vt per triduum madescant. Deïn arida omnia, radices scilicet, semina, herbas, tusa & cribrata conijce in mortarium, & affuso vino terito, ac ^E vt collyria lauigato. Postea ijs e mortario exemptis, admisce omnia arida, & validè subigito. Tandem inijce mel, terebinthinam, galbanum, & opopalsamum, ac calefacta in cacabo confunde. In mortario autem hæc vniendo diebus quinque validè subigito, ac in vitreo vase recondito. Atq; hoc modo Andromachi theriacam Nicolaus Myrepsus conficiendam esse docet. Aëtius aliã habet, huic propemodū similem, hanc scilicet. Casiam & Cinamomum per se tundito, & cribrato. Deïn crocum, primum in mortariū coniectū, cum vino probè terito. Vbi q; tenuissimus factus fuerit, ei cribratam ligneam Casiam addito, & rursus affuso vino terito. Postquam Casia sufficienter fuerit trita, sigillum Lemnium, cum vino modico, in alio paruo mortario per se terito, & bitumen similiter dissolutum ad Crocum & Casiam inijcito, ac rursus aliquandiu terito. Reliqua verò omnia herbacei generis cum tribus pastillis & castorio tundito, perq; tenuissimum cribrum

Qua in latinis Nicolai codicibus medicamenta desint.

Theriacam conficiendi ratio pharmacopœis obseruanda.

O iij cernito,

*Chalcitis vt
torrenda.*

cernito. Succulenta verò omnia, acaciam nimirum, myrrham, opium, thus, hypocistidis succum, glycyrrhizam, opopanacem, sagapenum, galbanum, & gummi contusa, in competenti vini mensura vna die ante macerato. Styracem verò in mortarium magnum ac amplum coniectum, cum opobalsamo terito, & priuatim vnito. Deinde & præmacerata succulenta in mortarium iniçito, ac probè terito: atq; si opus fuerit, vinum sensim affundito. Postquam autem & hæc sufficienter fuerint trita, styracem antea tritum, & casiam, & crocum, & quæ cum eis sunt adijçito, ac diligenter vnito. Chalcitidis deinde bonæ vncias sex in ollam exiguam, nouam, amplioris, iniçito, & supra carbones ignitos imponito, & Chalcitidem assidue cum pura rudicula agitato. Quum verò liquefieri cœperit, & lutosam subsidentiam acquisierit, statim ab igne auferto: positaq; in terram ollula, quo vniatur, diligenter agitato, coagmentatamq; paulisper sinito. Deinde ablato & abiecto eo quod in superficie siccus & rufum apparet, ex medio quod viridius est, & molle apparet, accipito: ac quatuor drachmas ponderato, easq; in medium mortarium iniçito, in quo reliqua prius trita habes: cumq; modico vino in aliquo mortarij loco dissolutas, cum reliquis committito, ac exiguo addito melle despumato, vnito. Postquam verò Chalcitis ad reliqua trita fuerit admixta, omniaq; nigrum acceperint colorem, tunc addito etiam terebinthinam, cum modico melle prius dissolutam. Quæ deinde admixta, arida etiam tusa & cribrata adijçito, & reliquum item mellis paulatim admisceto. Postea cum magno pistillo omnibus quam diligentissimè vnitis, antidotum ipsam in mortarium transfundito, & pistillis ligneis ex grauissimo ligno & politissimo fabrefactis, eam ad solem in mortario tundito. Deniq; probè contactam sinito, & rursus post triduum aut quatrimum ad horas tres tundito, atq; id donec quadraginta dies abierint facito. *F* Dein vasis vitreis, modico melle despumato prius imbutis, excipito. Neq; verò vasa valde expleto, sed locum quandam quo transpirare, ac efferuescens se attollere medicamentum ne effluat possit, relinquito, probeq; contactum ac obligatum adseruato. Hæc est priore magis exquisita theriacam conficiendi ratio, quam Seplassarij obseruare debent. Reponendum autem hoc medicamentum, donec feruescat in tepido & sicco loco: postquam verò subsederit, in frigido & sicco loco adseruandum erit. Per mensem medicamentum ipsum visitare oportet, & rudicula munda agitare, ne id quod in superficie est, & quod vasi contiguum adhæret, exarescat. Cæterum *G* tempore ad concoctionem non exiguo indiget, quo matura vsui antidotus fiat, & iuste concoquatur.

ANNOTATIONES.

*Andromachus.
Bernardus
Dessennius
nō audiendus*

Hæc theriaca Andromachi senioris, Neronis archiatri est, adeoq; omniū optima. Quapropter cæteris omnibus contemptis, hac vna medici vti debent, nec aliam pharmacopœos parare oportet. Nec audiant hortor Bernardum Dessennium Cronenburgium, qui hanc officinis negligendam putat nulla alia de causa, quam quod sit mendosissima & peruersissima. Nam nos mendas eas omnes sustulimus, & simplicibus omnibus suas appellationes restituumus. Quod quum ipse præstare haud posset, factum est vt abiçendam putarit. Sed neq; hoc loco Francisci Alexandri morsus effugere potui, quin me illis connumeraret, atqui falso, qui suas compositiones è mendoso Nicolai codice petunt omnes. Quum autem alijs in locis hanc calumniam abundè diluerim, & hoc loco Theriacæ compositionem ex Andromacho recenseam, prolixiore confutatione opus haud erit.

Pastilli.

a Pastillorum.) Pastillos Latina voce appellauimus, quos Græci τροχίσκος, officinæ non nihil deprauata appellatione, trociscos nominant.

Theriaci.

b Theriacorum. Pastilli theriaci sunt, qui à vipera, vel vt hodie vocant de thiro conficiuntur, qui infra inter pastillos describentur.

Scillitici.

c Scilliticorum.) Eodem in loco horum etiam compositionem reperies.

Liquor papaueris.

d Liquoris papaueris.) Opium hodie vocatum intelligit, quod non est nisi liquor siue lachryma papaueris, sua spontè emanans. De quo abundè lib. 1. diximus.

Magma Hedychrom.

e Magmatis hedychroi.) Pastilli genus est, qui ab Auicena corruptè Alindaracaron nuncupatur. Eius descriptionem infra inter pastillos referemus. *f Iridis*

f *Iridis Illyrica.*) Hæc hodie nostris Sepplasijs ignoratur. Annitendum verò illis, vt hanc *Iris Illyrica*, aliquando habeant ex Illyria, quæ non longè à Germania abest. Dum est generum, vt libro primo huius Operis diximus. Interim tamen dum Illyrica iride desituuntur, pro ea vt Florentina nominata vtantur licet: aut de Galeni potius in suis succedaneis sententia, Helenio odorato, seu vt hodie appellant, Enula campana aromatica. Inquit enim, *ἀντὶ τοῦ Ἰλλυρικῆς, ἑλένηο ἀρωματικῆς.*

g *Glycyrrhizæ.*) Non radicem eius, sed succum potius Andromachus hoc loco accipiendum esse innuit, id quod sequentia satis testantur, & idipsum confirmat libro primo de Antidotis Galenus, qui hanc vocem disertè explicans ait, *γλυκύριζος χυλός*, id est, dulcis radicis succum. *Glycyrrhizæ*

h *Seminis Napi sylvestris.*) Napum, quem Græci Buniada nominant, duplicem esse, alibi ostendimus, nempe satiuum & sylvestrem. Satiuum, paruum, oblongum, densumq; rapum est, quod Germanis *Drucken steckrüblin* oder *Beyrisch rüblin* nuncupat. Sylvestris, ipsdem *Nasssteckrüblin* appellatur. Geminus autem est, Creticus, & Germanicus, vt tomo primo nostrorum de Stirp. histo. commentarium diximus. Matthiolus lib. 5. suarum epistolarum medicinalium Galeni sententiam, qui sylvestris Napi ex Creta allati semen Theriacæ imponendum esse præcipit, impugnat, & satiui potius Napi semen vsurpandum esse contendit, quod Andromachus nec agrestis, nec satiui apertè meminit, sed dulcis tantum Napi seminis. Quum verò in agresti nulla percipiatur dulcedo, sed potius acuta quædam amaritudo, ideo illum de domestici Napi semine locutum esse verisimile est. His inquit, Dioscoridis accedit autoritas, qui lib. 2. Napi satiui semen potum venenorum vires hebetare, antidotisq; admisceri scribit, quas tamen vires sylvestri, de quo 4. libro egit, nusquam tribuit, sed tantum ad vrinæ secundasq; ducendas commendauit. Quanquam autem non anxie cum Matthiolo contendere velim, num satiui, an sylvestris Napi Buniadis, quod vterq; dulcis sit, semen Theriacæ compositioni adhibendum sit, quum easdem vires habeant, tamen nihil dubito quin Cretici sylvestris Napi, vt pote maius & præstantius, vt ex pictura quam in primo nostrorum commentariorum de Stirp. histo. tomo sub iecimus, satis liquet, Galenus cæteris rectè prætulerit. Hincq; adeo est vt dum Galenum immerito flagellat, Matthiolus ipse in maximum incidat errorem, nempe Bunium cum Buniade confundens. Licet enim tum Bunias, tum Bunium Lapi genus sit, vt ex libro 20. Plinij capite 4. liquet, tamen Andromachus nequaquam de eo Napi quem Bunium, sed de eo quem Buniada vocant loquitur: inquit enim *καὶ γλυκύριζος σπέρματι* *Βυνιάδης*. Quum verò Napus Bunias etiam geminus sit, quod ignorat Matthiolus, nempe satiuus & sylvestris, & rursus ille quoq; duplex est, vt loco paulo antè citato ostendimus, Galenus ex sylvestris genere Creticum reliquis antetulit. Cæterum quod ad Dioscoridis locum attinet, nemo est qui non videat Matthiolum illius testimonio non rectè vti. Siquidem Dioscorides non nisi de Napo Buniade, & eo quidem vtroq; satiui scilicet ac sylvestri, libro secundo tractat, quare non erat cur per sylvestrem Napum Buniada, ipse Bunium dictum intelligeret. Merito igitur Matthiolus suos prodir errores, dum in aliorum scripta nimium inquirens, quæ vera sunt pro falsis refutare studet.

i *Scordij Cretici.*) Creticum Scordium ad conficiendam Theriacam Galenus libro primo de Antidotis, vt pote quod optimum existit, vsurpandum esse iubet. Nos tamen inter ea nostrate satis efficaci vtetur. Hoc quale sit, alibi abundè monstrauimus: errareq; ibidem, qui pro eo alio sylvestri vtuntur, docuimus. *Scordium*

k *Iunci odorati florum.*) Quem latini iuncum odoratum, hunc Græci *σχόινον* vocant. *Iuncus odoratus* Eius florem ipsdem *σχόινον ἀνθόν*, vel *σχόινανθον*: Sepplasiæ, suo more deprauantes vocem, *ratus*. Squinantum nominant. Quum verò hodie flores illi ad nos deferri detierint, culmis iuncti vti cogimur. Sunt autem horum tenerrimæ partes in cacumine decerpæ vsurpandæ. Aut iunci huius succedaneo vtendum, quod Galeno *περὶ ἀντιβαλλομένων* teste, est Cardamomum. Quid verò sit Cardamomum, libro primo docuimus. *Squinantus*

l *Dictamni.*) Creticum intelligit, qui folia habet alba, lanugine obducta, gustu acria. *Dictamnus* Hunc Sepplasiæ paucis ante annis, prius ignotum, agnoscere cæperunt. De quo alibi multa diximus.

m *Marrubij.*) Ita vocant Latini stirpem, quâ hodie Sepplasiæ græca nomenclatura *Pra-* *Marrubium* *Prasium* sium appellant.

n *Rhei.*) Rheum hoc loco non significat Rhabarbarum officinis nominatum, vt nonnulli arbitrantur, & vulgares Nicolai Præpositi nominati codices latini falsò interpretantur: sed veteribus descriptum, quod interdum cum adiectione Ponticum vocarunt. Id quod satis testantur Galenus, Paulus, & Aëtius, in quibus scriptum est, *ῥέος, ῥοῦ ποτικῆς, & ῥέος ποτικῆς*. Huc accedit, quod rhabarbarum officinarum Andromacho, quemadmodum *Rheum*

dum etiam Galeno, fuerit planè ignotum. Nequaquam igitur pharmacopœis in Theriacis huius compositione Rhabarbarum est vsurpandum, sed Rha veterum Ponticum dictum. Quia verò id ipsum hodie nondum ab omnibus cognoscitur, eius succedaneo pro illo vtendum, quod quale sit, in Aurea Alexandrina exposuimus. Sed huic meæ sententiæ, quasi ex composito, reclamationat Matthiolus, qui lib. 5. suarum epistolarum medicinalium Rhabarbarum potius illi substituendum esse docet, quam magni Centaurij radicem, idq; nulla alia de causa, quàm quod Rhabarbarum præter id quod polleat odoris fragrantia, mirum in modum contra venena, & venenatorum morsus valeat. Quasi verò nihil in Theriacis compositionem misceatur, quod non odoris fragrantia præstet. Cur igitur Scordium, Sagapenum, & Castoriū non etiam abijcit Matthiolus, quum nullum illorum non grauissimum exhalet odorem. Accedit huc, quod non omnia quæ ad compositionem theriacis adhibentur venenis resistent, multa enim hoc tantum nomine admiscuntur, vt cæliacis, dysentericis, sanguinemq; reijcientibus opem ferant, qua vtq; de causa Rha ponticum, aut loco eius Centaurij magni radix, eius compositionem intrat. Valde autem ridiculum est, quod Auicennæ testimonium pro inepta & falsissima sua opinione confirmanda adducit. Nam constat omnibus Auicennam per Rhabarbarum non nisi Rha ponticum intellexisse, & nequaquam id quod hoc nomine hodie in medicorum officinis appellatur, quod qui historiã eius cum Galeni verbis de Rha pontico conferre voluerit manifestè comperiet. Vt mirum sit, quod Matthiolum tam absurdas opiniones proferre non pudeat, nisi forte se in regio solio collocatum esse existimet, vnde omnibus ius dicere possit, & illius dicta pro Apollinis oracula nobis habenda esse sibi persuaserit. Constitueram quidem Matthiolum nullo in loco acerbè excipere, verum quum reprehendendi me, & magna ex parte immerito, nullum faciat modum, necesse est ipsum ita referiam, vt alij etiam intelligant Matthiolum inanibus & nullius momenti rationibus in aliorum sententijs confutandis vti. Quod ad Nicolaum Myrepsicum attinet, dubium non est illum fuisse pharmacopolam, non admodum rerum peritum, sed diligentem in colligendis tum veterum, tum recentiorum medicorum in vnum librum medicamentis, vt mirum nihil sit, ipsum Rha ponticum à Rhabarbaro secernere haud potuisse. Quare Matthioli consilium pharmacopœi, tanquam minus veritati congruens, reijciant.

Stæchas.

o *Stæchadis.*) Procerior meliorq; Stæchas, Galeno lib. 1. de Antidotis teste, est, quæ ex Creta affertur. Quot verò genera sint Stæchadis, primo libro, & tomo de Stirpium historia tertio monstrauius.

Petroselinum Macedonicū.

p *Petroselini Macedonici.*) Non intelligendum de eo semine, quod ita hodie officinis nominatur: id enim est Hippofelinum, & nequaquam Petroselinum è Macedonia petiitū. hoc namq; hodie haud cognoscitur. Licebit tamen pro eo vti semine Hippofelini, quod scilicet, Galeno teste, eius sit succedaneum. Hinc est, quod nomen Petroselini Macedonici, in hoc semen non sit temerè translatus. Nam quum in veri Petroselini penuria medici succedaneo eius vti cœperint, factum est, vt progressu temporis nomen Petroselini ei sit inditum, quod etiamnum hodie retinet in officinis. Habet autem Hippofelinum eandem cum Petroselino facultates, quare meritò eius succedaneum existit.

Polium.

q *Polij.*) Montanum intelligit, quod cæteris præstat. Historia & pictura eius est in tertio tomo.

Botrys gallica.

r *Botryos.*) Græcè & in libro Galeni de Theriaca ad Pisonem, vnde hanc compositionem ad verbum descripsimus, est ἀμώμυς, βότρυς & separatis dictionibus. Hanc lectionem secutus est etiam Nicolaus Myrepsus, qui in Theriacæ Andromachi descriptione, itidem habet ἀμώμυς, βότρυς & κελτικὴς, id est, amomi, Botryos Gallicæ. Botryn autem meritò Gallicam vocat, quod in Gallia copiosè proueniat, præsertim iuxta Lutetiam. Nam vt Ruelius, vir excellenti doctrina præditus, memoriæ prodidit, hæc herba Parisiensibus matronis, melius quàm Sepalsijs nota est, quæ illam odoris sui quem de se edit gratia vestimentis, pannis, linteis, ac stragulis curiosè interponunt, vt scilicet hinc odoris suauitatem contrahant. Andernacus in libris Galeni de antidotis primo, & de Theriaca ad Pisonem βότρυς & vocem parum rectè, vix conuertit. Andromachus autem in suis carminibus, quæ à Galeno iam citatis locis referuntur, non βότρυς &, sed βότρυς & οὐτ, id est, racemosi tanquam præstantissimi meminit Amomi, quod ita dictum est, Dioscoride teste, quod διουὴ βότρυς ἐκ ξύλων ἀντιμωεπλεγμένον ἐαυτῶν, id est, ex ligno instar racemi seu vix se conuoluit. Hinc est quod Plinius Amomi vix non rarè, potissimum lib. 12. cap. 13. mentionem faciat. Quare si Andernacus vix vocem ab Amomi, interiecto comate, non distinxisset, reprehensione omni eius interpretatio, vacaret. Ex ijs igitur quæ iam commemorauimus manifestum fit, præsentem locum trifariam legi, quod in quibusdam codicibus, vt monstratum est, βότρυς & separatim ab Amomo, vt in libro de Theriaca ad Pisonem, & apud Nicola-

Nicolaum Myrepsum: in quibusdam verò, vt libro primo de antidotis Galeni, in carmine Damocratis, *βότρυος τ' ἀμώμου*, pro *βότρυον*, aut *βότρυος*, id est, vix amomi haud dubie carminis ratione dixit: in Andromachi autem carminibus *βότρυον ἀμώμου*, hoc est, racemosi Amomi scribatur. Omnes verò iam dictæ lectiones commodè se habent, & legitimæ sunt. Nam Andromachus sua lectione innuere voluit, in Theriaces compositionem, eam maximè Amomi partem esse adhibendam, quæ vix siue racemi speciem obtinet. Idem etiam significauit Damocrates, dum vixam Amomi Theriacæ permiscendam inquit. Qui *βότρυον* separatim legunt, hi præter Amomum iniiciendam esse aliam etiam herbam docent, quæ priuatim Botrys dicitur. Quorum certè sententia minimè damnanda erit. Nam quum inter facultates Theriacæ ea etiam ab omnibus iam dictis autoribus referatur, quod ijs qui non nisi recta ceruice spirant plurimum conferat, rectissimè profecto Botrys eius compositioni permisceri potest. Siquidem, vt Dioscorides autor est, hæc sumpta orthopnæas mulceat. Quum itaq; hæc sic se habeant, parum candidè facit Matthiolus, quod tum in altera Dioscoridis editione, tum in suis epistolis medicinalibus immeritò flagellat. Nam quum in libro meo de medica. compositione Andromachi Theriaces compositionem retulissèm, contendebam de sententia Nicolai Myrepsi non solum Amomum, verum etiam Botrym iniiciendam esse. Nec dubito si hodie etiam viueret Andromachus, Botryos permissionem non esset improbaturus. Quum verò eius nullam fecerit mentionem, non alia de causa accidit, quàm quod sibi, quemadmodum fortè etiam Galeno, Botrys incognita fuerit. Quod si verò eius esse mirificam ad asthmatis & orthopnææ sanationem vim Andromachus cognouisset, haud dubie illam, perinde ac posteriores, Theriacæ admiscuisset. Nihil igitur opus erat Matthiolo, vt tot testimonijs ostenderet Andromachum in sua Theriaca Amomi tantum meminisse, quum id ipsum nunquam negauerim. Quod verò inquit fieri potuisse vt Nicolaus græci sermonis non admodum peritus, Andromachum non intellexerit, facilè Matthiolo concederem, si vocem *καλτρυξ* dictioni *βότρυον* non adiecisset. Donemus autem Matthiolo Nicolaum per errorem Botryos herbæ mentionem fecisse, quid tandem piaculi erit Botrym Theriacæ cõmiscuisse, quum illam nõ deteriorem, sed meliorem, magisq; asthmaticis conferentem reddat? Perperam igitur mordacitatis suæ frenes laxauit Matthiolus, quum nihil neq; in me, neq; in Nicolao esset quod merito suggillaret. Cæterum ridiculum est, quod Nicolai lapsum Ruellij autoritate fulcire me voluisse inquit, quum nulla alia de causa eiusdem testimonium produxerim, quàm vt ostenderè Botrym rectè à Nicolao dici Gallicam, quod copiosè in Gallia proueniat, adeoq; illic mulieribus notior quàm pharmacopolis sit. Sed magis meherclè ridiculum est, quod me Germanicam Botrym descripsisse ait, quum hæc ipsa nusquam sua sponte in Germania nascatur, sed hortorum cultum illic perpetuò requirat, ita vt hoc nomine Botrys dici germanica non possit. Ita quum alios ridere studet Matthiolus, non raro alijs seipsum ridendum propinat. Amomum deniq; nunquam esse racemosum negaui, vt qui illud iam pridem ex Dioscoride, & alijs cognouerim, vt frustra tot cõgerendis ad eam rem cõprobandam testimonijs laborarit Matthiolus. Potuisset itaq; hoc etiam loco sibi temperare Matthiolus, nec mihi temerè facessere negotium, illumq; referendi præbere occasionem. Verum permittamus ipsi quæ vult dicat, vt interim quoq; quæ non vult à nobis audiat. Porro inueniet etiam hic Franciscus Alexander, quæ fortè illi pro risu, lachrymas mouebunt, vt qui, Matthioli reprehensione apprehensa, me etiam, more suo, pungere voluit.

Matthioli
calumnia
depulsa.

s Sigilli Lemnij.) Officinæ medicorum Terram sigillatam nominare consueuerunt. Non est tamen quod figulinam illam, qua hæctenus vsæ sunt, terram pro Lemnio sigillo vsurpent. hæc enim nullius est momenti, & inefficax, ideoq; abijcienda: sed eam potius, quæ Turcicis characteribus signata est, & quæ colore pallido est, aut dilutius rubet, & saporem adstringentem obtinet. Ea enim etsi pura non est, tamen multo præstantior vsitata existit. Legitimum autem sigillum Lemnium est, quod hodie Boli armeni nomine insignitur, vt lib. primo diximus. Impostores mercatores, sordidi quæstus gratia, sigulino etiam luto colorem adulterinum inducunt, & Turcicas ei imprimentes qua possunt ratione literas verum Lemnium sigillum, exprimere ac imitari student. Sed impostura hæc nos, quo minus illud abijciamus, nihil impedire debet.

Sigillum
Lemnium.

t Foliorum Malabathri.) Intelligenda sunt, quæ hodie simpliciter Folia Seplasijs dicuntur. De quibus quid statuendum sit, in Aurea Alexandrina est indicatum.

Foliorum
malabathri.
Chalcitidis.

u Chalcitidis tostæ.) De Chalcitide lib. i. est dictum. Melior est vsa, quod tenuiorum sit partium. Vrendi autem, siue torrendi eius ratio in Theriaces confectio est exposita. Admiscuit hanc Theriaces compositioni Andromachus, partim coloris nigri conciliandi gratia, qui ab omnibus in theriaca requiritur: partim etiam, vt hinc desiccandi consequatur facultatem.

x Gummi.)

- Gummi.** x *Gummi.*) Inaudiendum, quod cum adiectione hodie Arabicū Seplafijs nominatur. Tale verò est, quod ex Acacia Aegypti spina manat. Græcis absoluto sermone Gummi dicitur. Id quia in grumos vermium modo concretum est, ideo à nonnullis Vermiculatum appellatur. Hanc formam quum non habeat id quod in officinis ferè omnibus venale exponitur, ideo adulterinum sit oportet. Non est tamen cur Arabicum vocatū gummi Mauritanis, ob id, vt Matthiolus somniat, non sit id quod ex Aegyptia spina manat.
- Vermiculatum.**
- Cardamomū.** y *Cardamomi.*) Quod Græcis Cardamomum, id Arabibus Cardumenum, & Cordumenum dicitur: hodieq; desideratur, ac ignotum est, vt libro primo copiosè monstrauimus. Quia verò id quod sub hoc nomine in officinis prostat, & Serapioni Sacolla vocatur, insignibus aromaticis viribus est præditum, gustuq; non secus ac Græcorum acre & amarum existit, eius loco rectissimè vsurpari potest.
- Sacolla.**
- Acacia.** z *Acacia.*) Acacia vera est succus eius fructus, qui decerpitur de spina, vnde Arabicum gummi manat. Hæc hodie rarò habetur. Eius vice vtendum succo syluestrium prunellorum diligenter spissato, vt libro primo ostendimus. Is ita conficitur. Pruna syluestria aqua macerata, lento igni ad dissolutionem coquantur. Colatum ex ijs siccatur igni, vel sole complanatur, inq; tessellas rubentes & adstringentes secatur. Qui succo foliorum Rhœis aut Lentisci, vel Hypocistim pro ea substituere volunt, cum ijs digladiandum non erit.
- Acacia vsitata vt conficiatur.**
- Thlaspi.** A *Thlaspi.*) Eius herbæ historia vniuersa ex altero tomo nostrorum de Stirpium historia Commentariorum petenda erit.
- Sagapenum.** B *Sagapeni.*) Officinis medicorum hodie corrupta voce Serapinum nominatur, vt libro primo est indicatum.
- Aristolochia tenuis.** C *Aristolochia tenuis.*) Quæ sit Aristolochia tenuis, puto hodie ab omnibus ferè ignorari. Neq; enim Cordo, & alijs assentior, qui hanc esse nostrâ hodie longam vocatam Aristolochiam existimant. quippe hæc folia magna, lata & oblonga, hederaceaq; habet. Tenuis verò, quæ Clematidis Dioscoridi nominatur, folia subrotunda, minori Sedo siue semperuiuo similia obtinet. Norunt verò omnes, foliorū nostræ Aristolochiæ longæ cum Semperuiui folijs, quæ minimè lata, vt illa, sed rotunda, & figuræ oualis, vt vermiculos putes, sunt, nullam esse similitudinem: vt alibi fufius monstrauimus. Nō est igitur tenuis Aristolochia, nostra longa. Vt cunq; verò Clematidis dicta Aristolochia non sit longa nostra, tamen quum omnes Aristolochiæ eandē facultatem habeant, & nostra, longæ sit species, licebit ea vti sine errore pro Clematite. Quæ autem vera sit Clematidis Aristolochia in primo nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo ostendimus.
- D *Quod satis est.*) Liquoribus & gummi dissoluendis scilicet.
- E *Vt collyria laeuigato.*) Id est, in tenuissimum puluerem instar collyriorum, quæ Sieff officinis dicuntur, redigito.
- Stannū non est plumbum album.** F *Vasis vitreis.*) Aut alijs è densa materia: verbi gratia, plumbo albo, quod falso hodie stannum vocant, factis.
- Aëtij locus expensus.** G *Tempore ad concoctionem.*) Nam, Galeno lib. de Theriaca ad Pisonem teste, concoquitur plurimū duodecim annorum spacio. Qui autem vigentiore validioreq; ipsa vti volunt, etiā quinto anno, & septimo exhibuerunt. Paulus itidem post annum suæ ætatis septimū ea vtendum esse iudicat. Aëtius, vt plurimū, Theriacen per duodecim mensium spaciū concoqui scribit. Qui verò ipsa magis vrgente & validiore vti volunt, inquit idem, etiā post vnum mensem ea vtuntur. Nicolaus post menses sex, aut decem, hæc vtendum esse præcipit. Perfectè autem post decem exactos annos concoqui, idem scribit. Verū quū Aëtius ad verbum hunc locū, temporis mutatione excepta, ex Galeno transcripserit, suspicio est, non rectè mensium, pro annorum, & in Aëtio, & in Nicolao legi. Est autem validum medicamentum ad triginta vsq; annos.

THERIACA DIA TESSARON.

Ioannis Mesuæ Damasceni,

III.

ANtidotus hæc ad frigidos corporis affectus, siue in cerebro, siue in ventriculo, aut iecore consistat, nempe epilepsiam, resolutionem, conuulsionem Cynicam, quam oris torturam vocant, inflationes ventriculī, tardam eius concoctionem, aquam inter cutem, malum corporis habitum, obstructionem, morsum scorpionis, & venenū haustum confert. Recipit gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, aristolochiæ rotundæ, añ vnc. duas. Trita curiosè omnia mellis optimi despumati lib. duas excipiunt. Datur ab aureo dimidio, ad aureū vnū. ANNO.

^a Vetus & utilis hæc est Antidotus, quæ *Δια τεσσαρον* dicta est, quod è quatuor simplici-
bus medicamentis sit composita. Et nomen eius satis testatur, Græcorum esse inuentum. *Dia tessaron*
Ab illis enim describens hanc ipsam Ioannes, filius Mesuæ Damasceni veterem inscriptio-
nem mutuari voluit. Ea certè est, quæ hodie etiam à circumforaneis & impostoribus il-
lis, qui epoto, si dijs placet, veneno mirificè instantur, passim pro magna theriaca vendi-
tur. Et sciendum hoc loco erit, nos non temerè hanc Antidotum inscripsisse Ioanni Da-
masceno Mesuæ filij. Nam opus illud de Re medica, in quo hæc Antidotus habetur, non
est Mesuæ, vt pleriq; putant, tribuendum. nam Mesuæ pater fuit Ioannis, qui & ipse filius
fuit Hamech, filij Hely, filij Abdolæ regis Damasci. Ioannis igitur Mesuæ filius Damasce-
nus, præfati operis autor fuit. Quod hic monuisse nos semel, satis sit.

Dia tessaron
cur dicta.
Ioannes Da-
mascenus.

^b *Aristolochia rotunda.*) Quæ in officinis medicorum sub hac appellatione prostat, *Aristolochia*
non est Aristolochia, sed potius Capnos, seu Fumaria Aetij, vt altero de Stirpium historia *rotunda.*
Commentariorum tomo demonstrauimus. Vera iam facile ex Heluetia, & Italia haberi
potest. Hæc intus solidam obtinet radicem, colore buxi flauo, odore & sapore nostrati Ari-
stolochiæ longæ similis. In huius tamen penuria, Funtaria Plinij vt licebit radice, quod
illa amara & subacris sit, perinde atq; legitimæ Aristolochiæ rotundæ radix. Aut certe no-
strate longa.

Aristolochia
rotunda.

^c *Libris duabus.*) vt scilicet triplum mellis pondus sit, ad species collati. Alij quadru-
plum esse sumendum putant, quod mihi non probatur. Siquidem metuendum, ne nimia *Mellis quan-*
mellis copia, specierum facultas frangatur & obtundatur. Cæterùm hæc duæ Theriaces *titas.*
compositiones Seplassijs sufficere debent. Præstat enim paucas easq; accurata diligentia,
& probè paratas, quàm multas inutiles, & negligenter confectas, habere. Priorem, Andro-
machi nimirum, pro ditioribus: alteram Dia tessaron dictam, pro ijs qui non admodum
abundant: aut saltem, Abfyro & Vegetio mulomedicis testibus, pro iumentis conseruan-
dis. Quare rectè Communem nominabimus, quod scilicet tum hominibus, tum iumen-
tis exhibeatur vtiliter.

Theriaca
communis.

MITRIDATIS ANTIDOTVS.

Nicolai Myrepsici.

III.

ANtidotus Mithridatis sic ab ipso Mithridate, Ponti & Bithyniæ rege, qui
eam inuenit, nominata, Galeno libro secundo de Antidotis teste, ad ea-
dem quæ Theriace valet, & ad pleraq; perniciofa medicamenta, & venena est
efficacior: in viperæ autem morsus curatione, theriaca inferior. Priuatim ve-
rò facit ad diuturnas ventriculî, & thoracis fluxiones, & ad omnes inuetera-
tas in profundo corporis exulcerationes & abscessus. Tabidîs, ventrisq;
inflationibus medetur, appetentiam emendat & restituit, ac bonum corpori
colorem conciliat. Calculos conterit, ac vrinæ difficultatem sanat. Acuit vi-
sum, eorum qui illa crebrius vtuntur. Mortuum foetum eiicit, & ad muliebria
omnis generis mala frigida, atq; ijs quæ non concipiunt conducit. Item melan-
choliã non sinit consistere. Omne deniq; capitis malum, ex frigiditate ortû,
do:ores aurium, lachrymâtes oculos, dentium cruciatus, oris, palati, auriumq;
omnia vitia, emplastrî forma imposita, sanat. Accipit ^a styracis, drachmã vnam,
& scrupulos duos. Caryophyllorum, spicæ, xylobalsami, ^b erui, ^c lachæ, traga-
canthæ, mastiches, galbani, ^d gummi cedri, bituminis, castorij, ^e gummi, hede-
ræ, bdellij, sigilli Lemnij, ^f meliloti, opopanax, ladani, ^g ammoniaci, opij, sul-
phuris ignem non experti, glycyrrhizæ, nitrî, succi hypocistidis, acaciæ, rosa-
rum, chamædryos, hyperici, abrotoni, pgoniæ, hyssopi, origani, helenij, ligni
iuniperi, foliorum lauri, aristolochiæ longæ, epithymi, peucedani, centaurij,
rosmarini, eryngij, balaustiorum, foliorum myrti, absinthij, raphani, scille, car-
pobalsami, anisi, nigellæ, hyoscyami, cumini, foeniculi, cardamomi, seselios,
sinapi, ameos, sinonis, libystici, rutæ, papaueris, apij, dauci, rapi seminum, pi-
peris longi, seminis ocimi, amomi, añ drach. vnam & dimidiã. Acori, ^b per-
P sonatiæ,

sonatię, cyclamini, feminis agni, cornu ceruini vsti, añ scrup. duos. Balsami, cinnamomi, croci, costi, floris iunci odorati, zingiberis, folij, terebinthinę, myrrhę, thuris, casię lignę, agarici, nardi Celticę, rhei Pontici, iridis, asari, distamni, marrubij, colocynthidos, stichadis, artemisię, calaminthę, scordij syluestris, symphyti, chamępityos, piperis albi, piperis nigri, petroselinii, rhois culinarij, malabathri, nasturtij, quinquefolij, añ scrup. vnum. Baccarum lauri, scrup. vnum. Vini veteris boni, vnciam vnam. Mellis Attici, aut sacchari, quod satis est. Datur auellanę nucis quantitate ex vino tepido, cui Saluia sit incocta.

ANNOTATIONES.

Cordus.
Dessennius.

Hęc Mithridatis antidoti componendę ratio à pharmacopęis hodie obseruanda erit, & hęctenus quidem ex Nicolai Prępositi pręscripto parata est: quanquam non rectę, propter obscuras aliquot in ea voces, quę ab ipsis intelligi haud potuerunt. Atq; ea res Valerium Cordum quoq; mouit, vt hac descriptione pręterita, alias potius ex Damocrate, Cleopatra, Antipatro, & Andromacho pręferre voluerit. Bernardus quoq; Dessennius Cronenburgus, eadem haud dubię de causa, legitima hac neglecta, aliam inusitatam hęctenus protulit. Sed hęc me pungit Franciscus Alexander, quod derelictis primis & clarissimis fontibus, Myrepsum in antidotis pro miraculo habeam. Quasi verò nõ hoc meum sit institutum, vt pharmacopęos derelicto Nicolao Pręposito, abbreviatore & deprauatore Myrepsi, ad fontes reuocem. Negare enim nemo, ne ipse tantum Franciscus, poterit, quin Myrepsi antidota, quandoquidem illa è Gręcis, & Mauritanis descripserit, atq; maxima diligentia colligerit, reliquorum compositiones plurimum superare. Quod ipse, si occasio ferret, & locus daretur, per singula vagatus simplicia, demonstrare possem. Neminem verò prohibeo, quin etiam Gręcorum compositionibus vtatur. Verum quum illa hęctenus nostris vlitata non fuerunt, multis modis pręstat, Myrepsi, quàm Prępositi illius deprauatoris maximi, vti compositionibus. Id quod etiam hęc semel mouisse satis sit, ne toties Francisci cauillationibus, & nullius momenti reprehensionibus mihi respondendum sit. Hanc igitur vt plenę pharmacopęi intelligant, annotationibus nostris illustrabimus.

Syrax.

a Syracis.) Quoties in Gręcorum libris Syracis fit mentio, semper calamites in audiendus erit. De quo abundę libro primo huius Operis diximus: ad quem profectò pharmacopęi perpetuò in difficilioribus, & in ijs quibus nihil annotamus, confugere debent.

Eruium.
Succedaneū
Erui.

b Erui.) Officinę gręcę potius vsurpantes vocem, Orobum nominant. Hodie eruum vix agnoscitur, vt diximus libro primo: quare quęrendum illius succedaneum erit. Non est autem semen vitę syluestris, vt hęctenus pharmacopęę putarunt: et si enim id ipsum desiccet, tamen amaritatis expers est, vt hoc nomine pro Eruo vsurpari nequeat. Quare substituendum pro eo potius erit semen, quod perinde atque ipsum, incidendi, extergendi, & obstructiones expediendi vim habet: quale est Cicer nigrum, aut Lupini semen.

Lacha.

c Lacha.) Quam Actuarius, alijq; recentiores medici Lacham nominant, hanc officinę Laccam vocare consueuerunt, Dioscorides Cancamum. Non esse autem Cancamum diuersum à Lacca Arabum medicamentum, sole clarius conspiciet, qui Dioscoridis de Cancamo historiam cum Serapionis Lacca conferre voluerit. Lacca tamen qua Sephasarij ac pictores nostra ætate vtuntur, non est posteriorum Gręcorum Lacha, siue veterum Cancamum: quod nulla sit apud Dioscoridem nota, quę illi quadret. Siquidem tres sunt res quę Lachę appellatione veniunt, vt libro primo ostendimus. Tertia est officinarum laccę, quam Arabes iecoris tollere obstructiones, & ictero, ac aquę inter cutem conducere tradunt. Auicenna tamen secundo Canone, laccę bis in diuersis capitibus, tanquam rent diuersam, maximo cum errore, sibi tamę familiari, describit. Primo sub nomine Ceichen, vel Keifen. quę haud dubię vox ex Cancamo deprauata est. In hoc verò capite ipsum pingere Cancamum, omnes euidentissimę deprehendent, qui modò illud cum historia Cancami conferre voluerint. Deinde non longe post, illam sub Laccę appellatione describit. Vt hinc quoq; perspicuum euadat, in doctrina Arabum nihil esse solidum, & confusionis expers.

Gummi cedri.

d Gummi Cedri.) Hoc Gummi hodie in officinis nostratibus non prostat. Venetijs tamen comparari posset. In huius autem penuria eius succedaneo vtendum, quod Galeno auctore,

autore, Ladanum, vel vt Barbari efferunt, Laudanum existit. Verùm quū Ladanum aliās hanc compositionem ingrediatur, licebit pro eo vti gummi abietis, quòd eiusdem cum Cedri gummi sit facultatis, præsertim in curâdis vulneribus, & eijciendis calculis, ad quæ vitia Mithridatis antidotus maximè commendatur. Quare opus minimè erat, vt hoc loco genuinum mihi infigeret Matthiolus, nisi quod fortè mordacitatis nomine celebris esse voluerit.

e Gummi.) Ita interiectio puncto legendum erit, ac intelligendum, Arabicum hodie *Gummi*, appellatum, vt suprâ est monstratum. Nam Gummi in Mithridatis confectione Damocrates, Andromachus, & Aëtius meminerunt.

f Meliloti.) Melilotum legitimum à pharmacopœis vsurpandum. Nam id quo hæc Melilotum. nus vsi sunt ferè omnes, syluestris est lotus, vt alibi ostendimus, & libro I. monuimus.

g Ammoniaci.) Sepaliæ adiectione vnus literæ deprauantes vocem, Armoniacum *Ammoniacū*, nominant. De quo libro primo diximus.

h Personatiæ.) Bardanam & Lappam maiorem pharmacopœi, ac vulgus herbariorum *Personatiæ*, appellant.

i Cornu ceruini vsti.) Hoc loco maxima in Nicolai codice manuscripto, quo nos vni- *Cornu ceruini vstum.* co, quum illum Latio donarem, vsi sumus, mēda subest. Nam illic falso legitur *μολιβδης* *Nicolai locus restitutus.* *κεκαυμένου*, id est, plumbi vsti: quum omnibus constet, plumbum ijs quæ intra corpus sumuntur medicamentis, ab autoribus nequaquam permisceri. Legendum verò erit *ελάφης* *κεκαυμένου*, id est, cornu ceruini vsti: vt nos nunc conuertimus. Lectionem autem hanc esse legitimam & veram, omnes latini Nicolai codices testantur, qui cornu ceruini habent, vbi Græcus manuscriptus codex plumbi legit. Accedit quoq; ratio, lectionem hanc confirmans. Siquidem Cornu ceruinum vstum, dysentericis, vesicæ doloribus, & fœminis fluxione laborantibus confert: ad quæ sanè omnia vitia Mithridatis Antidotus accommodatur. Deniq; facilis admodum ab *ελάφης* dictionem in *μολιβδης*, imperito librario lapsus fuit. Hæc pluribus annotauimus, quòd in nostra prima conuersione locus non sit à nobis emendatus.

k Nasturtij.) Et hic locus in manuscripto Nicolai codice est corruptus. Siquidem is *καρδαμύμης* legit, pro *καρδαμύμης*. Non esse autem scribendum *καρδαμύμης*, hinc omnibus liquet, quòd paulo antè in hac compositione Cardamomi fit facta mentio. Inutilis igitur esset repetitio, si iam iterum Cardamomi mentio fieret. Proinde legendum erit, vt diximus, *καρδαμύμης*, id est, Nasturtij: quòd hanc lectionem Latinus Nicolai codex confirmet, qui statim post Malabathrum subiicit Cardamum. Hunc quoq; locum in nostra conuersione, religione quadam Græci codicis moti, in emendatum reliquimus.

l Mellis Attici.) Quum Atticum non habeamus, pro eo optimum mel odoratum, & *Mel Atticū*, despumatum accipiendum. Triplum autem mellis ad species, vt antè quoq; monuimus, inferendum.

MITHRIDATIS ANTIDOTVS.

Andromachi.

V.

Mithridatium antidotū Andromachi ad latalia peculiariter efficax, inter nosq; affectus omnes. Accipit Glycyrrhizæ, drachmas septem semis, & quaternos obolos. Opij, drachmas quatuor, obolos duos. Castorij, drachmas sex. Polij, drachmas quinq; obolos duos. Costi, drachmas quinq; obolos duos. Spicæ nardi, drachmas sex, obolos duos. Calsiæ, drachmas quinq; obolos duos. Thuris, drachmas sex. Seseleos, drachmas quinq; obolos duos. Hypocistidis succi, drachmas sex. Acori, drachmas duas. Scordij, drachmas sex, obolos duos. Folij, drachmas quatuor. Gallij, drach. quinq; obolos tres. Alij drachmas sex. Cipheos, drachmas sex, obolos duos. Myrrhæ, drachmas sex. Croci, drachmas septem, obolos duos. Cinnamomi, drachmas septem, obolos duos. Styracis, drachmæ quinq; obolos quatuor. Dauci feminis, drach. sex, obolos tres. Zingiberis, drachmas septem, obolos duos. Phu pontici, drach. duas. Petroselinij, drachmas quatuor, obolos tres. Nardi gallicæ, drachmas quatuor. Fœniculi feminis, drachmas quatuor. Nardi indicæ, drachmas quatuor. Hyperici, drachmas duas. Gentianæ, drachmas quatuor. Alij drachmas duas.

P ij Anisi,

Anisi, drachmas tres. Thlaspi, drachmas sex, obolos quatuor. Mei Athamantici, drachmas quatuor. Alij drachmas duas. Rosarum aridarum, drachmas quatuor. Gummi, drachmas duas. Cardamomi, drachmas quatuor. Alij drachmas duas. Iunci odorati rotundi, drachmas sex, obolos duos. Opopanacis, drachmas sex, obolos duos. Opobalsami, drachmas sex, obolos quatuor. Galbani, drachmas septem. Scinci, drachmas duas, obolos duos. Resinae terebinthinae, drachmas sex, obolos duos. Vini chij, quod satis est, Mellis atticici cocti quantum sufficit.

ANNOTATIONES.

Matthioli opinio impro-
bata.

Matthiolus libro quinto epistolarum medicinalium, nescio qua temeritate ausus est Mithridatis antidotum Damocratis, ei quod ab Andromacho descriptum est proferre, idque nulla alia de causa, quam quod Damocratis compositio agaricum, stachadem, longum & album piper, balsami baccas, bdellium, Creticum dictamnium, & asarum capiat, quibus omnibus altera destituitur, quae venenis mirifice resistent. Quasi verò necesse sit Mithridatis antidotum omnia ea quae Theriaca recipit, habere medicamenta. Accedit quod Galenus, grauisimus scriptor, Andromachi compositiones alijs omnibus praefere solet, ob componendi rationem quam ille in illis obseruauit paulò exquisitiorem. Sic enim hoc antidotum construxit, vt nò solum ad letalia sit efficax, venenisque plurimum resistat, verumetiam vt ad internos alios corporis affectus sanè multos, vtilitatem non contemnendam afferat. Denique ex eiusmodi medicamentis antidotus hoc constat, quorum hodie ferè omnium, excepto Opobalsamo, passim copia haberi potest, vt hoc etiam nomine merito Damocratis & aliorum descriptionibus sit anteferenda. Sed placuit Matthiolo hic & alibi se aliorum sententiae opponere, vt ipse solus, stertentibus reliquis omnibus, & à veritate deuiantibus, vigil esse & sapere videatur.

Matthioli error insignis.
Cypheos compositio.

a Cypheos.) Et in huius compositione Matthiolus mirifice ineptit. Nam Damocrati, Cypheos compositionem acceptam refert, quae haud dubie est Mithridatis, vt videre licet apud Aëtium lib. 13. cap. 99. vbi Cyphim ijs verbis ex Andromachi sententia describit.

Sumito^a Vuae passae tenuis pinguisimae detractis pellicula & vinaceis, hoc est, ipsius carnis, drachmas viginti quatuor. Terebinthinae vstae, drachmas viginti quatuor. Myrrhae, drachmas duodecim. Alij drachmas sedecim. Cinamomi, drachmas quatuor. Floris iunci odorati, drachmas quatuordecim. b Croci, drachmam vnam. Bdellij, drachmas sex. c Vnguis, drachmā vnam. Aspalathi, drachmas duas, & dimidiā. Spicē nardi, drachmas tres. Casiae, drachmas tres. Cyperi, drachmas tres, & dimidiā. Baccarum Iuniperi magnarum, drachmas tres, & dimidiā. Calami odorati, drachmas nouem. Mellis quantum satis est. Vini odorati parum. Myrrham, bdellium, & terebinthinam vstam cōtere cum vino, vt mellis liquidum crassitudinem habeat, dein vuam passam per se probè tritam iniice, simulque tritis mellis quantum satis est infunde, ac reliqua insperge, formatoque pastillos, & vtere. Vritur autem terebinthina hoc modo. Terebinthinam conijce in ollam, & triplum, aut etiam plus aquae infunde, & ad ignem adhibe, nihilque mouendo coque. Vbi verò aqua consumpta fuerit, & terebinthina friabilis, vt digitis confringi possit, eam tolle, & ad antidoti cōfectionem vtere. Si verò infumpta aqua adhuc mollior appareat terebinthina, aliam aquam superfunde rursusque ad ignem adhibe, donec friabilis reddatur. Datur autem Cyphi per se cōmode ijs qui secur, aut pulmonem, aut renes, aut aliquod aliud viscus exulceratum habent.

ANNOTATIONES.

Matthioli lapsus.

a Vuae passae tenuis.) Matthiolus manifesto errore accipiendas esse maiores, & nequamquam minores passulas contendit, quum tamen Andromachus disertè dicat, σαπίδον λεπ-
πίς. Nec alio argumento suam sententiam confirmat Matthiolus, quam quod laboriosum esse dicat, ab vuae passa tenui cutem & vinaceos detrahere, nihilque ferè vbi haec fierent pul-

pulpæ reliquum fore. Sit sanè laboriosum, tamen quum id requirat Andromachus, non est cur illi non obtemperemus.

b Croci.) Crocum Matthiolus omisit, cuius tamen vterq; Andromachus scilicet & Damocrates, mentionem faciunt: ita vt eius quam ipse refert compositio neutrius sit.

c Vnguis.) Hoc in loco turpissimè Matthiolus hallucinatur. Initio enim vnguium *Matthiolus hallucinatur.*

Bdellij mentionem facit nullius veteris medici scriptoris fretus testimonio. Nemo enim illorum vnquam Bdellij vnguium meminit, vt ille somniat, Plinio dempto, qui libro 12. cap. 9. sic scriptum reliquit. In Baëtriano nidor siccus, multiq; candidi vngues. Dubium c c

verò non est, quin Plinius hunc locum ex poeta quopiam, vt rectè censuit Cornarius, vel ex deprauatis Damocratis carminibus descripserit, qui Bdellium, vt liquet è malagmate eiusdem quod in fine libri octauo de compositione medicamentorum localium Galenus refert, nunc διαυγές, id est, pellucidum, nunc verò ὄνυχια, id est, Dioscoride interprete, εἰκόσ ὄνυχι, hoc est, vngui, non profecto humano vt Marcellus Plinium haud dubiè secutus, interpretatur, sed odorato simile: id quod è verbis Dioscoridis fit euidentissimū, inquit enim, εἰκόσ ἐν τῇ θυμιάσει, εἰκόσ ὄνυχι, id est, odoratū in suffitu Onychis instar seu similitudine. Quibus sanè verbis disertè significare voluit, optimum Bdellium esse, quod incensum ac suffitum Onychis Indici Conchylj suauem referat odorē. Quum itaq; Bdellium colore humanum vnguem non referat, sed odore cum Onyche similitudinem habeat, adeoq; hoc nomine ὄνυξ dictum fit, sole meridiano clarius est, Damocratis versum,

in quo legitur *Damocratis locus emendatus.* *Βδέλλης ὄνυχαστε τὰς ἰσας συνωτῆσις*, id est, Bdellij vngues & pares aluminis partes, esse deprauatum. In Bdellio namq; etiam si legitimum fuerit, nulla vnguis humani conspicitur similitudo, ideo nulli planè sunt vngues Bdellij. Legendum igitur erit in Damocratis carmine: *Βδέλλης ὄνυχαστε τῆς ἰσας συνωτῆσις*. Sic verò esse legendum satis liquet ex Charmidis antidoto, quod itidem ex Damocrate citatur, & refertur à Galeno libro secundo de antidotis, vbi ita legitur: *Βδέλλης ὄνυχαστε τῆς διαυγῆς ὡς δρᾶχμῶν*. Id est, Bdellij Onychis, seu Onychis instar odorati, & dilucidi drachmam. Idem quoq; fit manifestum ex libro 10. de compositione medicamentorum cap. 2. vbi Galenus fabullæ malagma describit, in quo sic legitur: *Βδέλλης ὄνυχος λιτρ. β.* Hoc est, Bdellij Onychis lib. duas.

Ex ijs igitur perspicuum fit, Plinium etiam deceptum fuisse, dum loco suprà citato, in *Plinij lapsus.* Bdellio multos candidos vngues conspici scribit, contra ocularem inspectionem, quæ nihil eiusmodi in Bdellio animaduertit. Dubium itaq; non est, quin Plinius mendosum inciderit codicem, in quo scriptum fuit, *Βδέλλης ὄνυχας διαυγῆς*, id est, Bdellij candidos vngues, siquidem pellucidos, ipse candidos vocauit. Plinij errorem hoc in loco secutus est quoq; Matthiolus, dum vngues Bdellij immisceri Cypheos compositioni scribit, optimumq; esse Bdellium quod vnguibus humanis simile sit ait. Et ferendum hoc fortè erat in Matthiolo, vt qui huius sũx sententiæ Plinium autorem haberet. Quod autem Corna-

rij conuersionè apud Aëtium tanquam erroneã notat, id iniquissimè facit: cogit enim me indignitas rei Cornario, et si nihil tale de me meritis sit, patrocinari. Nam quum in Aëtio vnguis odoratus, & Bdellium diuersis ponderibus distincta, & ab inuicem separata sint, fieri non potest, vt vnã rem denotent. Bdellium enim drachmarum sex, vnguis autem odoratus, vnius drachmæ pondere ingreditur. Sed ad conuincendam pertinaciam, & immodicam alios reprehendendi licentiam Matthioli, præstat Aëtij verba commemorasse, quæ sic habent. *Βδέλλης ζ ὄνυχος ζ ᾠ.* Quis igitur hinc non conspiciat Cornarij manibus insignem à Matthiolo factam esse iniuriam, vt qui optima fide hunc Aëtij locum reddiderit, tantum abesse debuisset vt à Matthiolo cauillaretur ipsius interpretatio. Non solum verò Aëtius ex Andromacho in Cypheos compositione Bdellium ab vngue separauit, verum etiam Paulus & Nicolaus Myrepticus idem fecerunt. Nam Paulus lib. 7. 22. de suffimentis & Cyphi sepe numero separatim mentionem facit Bdellij & vnguis. Primum in suffimento rosaceo, vbi ait *Βδέλλίου ὄνυχων ἀνά Γο ᾠ*, id est, Bdellij, Vnguium. Nec est quod pro confirmando suo errore Matthiolus dicat, malè per interiectum punctum has voces esse separatas, sed illas potius esse coniungendas, atq; ita legendum *Βδέλλίου ὄνυχων*, id est, vnguium Bdellij. Quippe in Cyphi magno, quod solare dicitur, separatim vtriusq; meminit inquiens. *Βδέλλίου Γδ ὄνυχων μεγάλων β.* Id est, Bdellij vncias sex. Vnguium magnorum duas. Nicolaus verò Myrepticus sectione 21. suffimento primo Esdræ prophetæ, quod Cyphi dicitur, itidem has duas voces separat, quum ait Bdellij vncias tres. Et deinde interiectis compluribus alijs medicamentis, Vnguium odoratorum magnorum & minorum singulorum vnciam vnã & dimidiam subiicit. Dein in suffimento sexto quod Cyphion sacratum nominat, habet Bdellij, vnciam vnã & dimidiam, & multis alijs interpositis medicamentis, vnguium odoratorum minorum vnciam vnã. Idem in sequenti mox septimo facit, vbi ita habet. Bdellij, vnciam vnã & dimidiam.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Cornarius à calumnia Matthioli assertus.

Vnguium odoratorum, vnciam vnam. Nec secus illum fecisse deprehendimus in suffimento, vbi inquit: Vnguium odoratorum, costi, spicæ nardi, bdellij, singulorum, vnciam vnam. Et rursus in decimo quinto, vbi ait: Vnguium odoratorum, vnciam vnam & dimidiam. Bdellij, vnciam dimidiam. Quæ singula ideo prolixius commemoravi, vt Cornarium ab iniuria Matthioli assererem, quem in Cyphi Aëtij compositione vnguium Bdellij loco, vngues odoratos perperam vertisse dicit, quod scilicet Bdellium ignorauerit suos etiam habere vngues, quum potius ipse falsò tribuerit Bdellio vngues, qui in illo nusquam conspiciuntur. Quum igitur contra Græci codicis fidem, & aduersus Dioscoridis manifestissimum testimonium Cornario iniquissimè errorem affingat Matthiolus, officij mei esse putavi, vt hominem germanum, ipse etiam germanus, aduersus Itali iniuriam, præsertim iam mortuum, & qui à se calumniam amplius propulsare non possit, tuerer, & pro virili defenderem. Moneo autem, immò maiorem in modum oro Matthiolum, vt iam senex & capularis sibi non nihil temperet, nec ita temerè aliorum sententias bonas, & cum veritate congruentes, pro erroribus falsò traducat. Quod ni fecerit, inueniet qui illum pro dignitate tractabunt.

• HAEMAGOGOS ANTIDOTOS.

Nicolai Myreplici, numero 26.

VI.

VTilis est ad varia muliebria vitia. Siquidem eas quæ solito tempore purgari haud consueuerunt mirificè iuuat. Menses enim elicit, foetum in vtero mortuum excutit. Eas quæ à partu non sunt purgatae, expurgat, & sanitati restituit. Calculum vesicæ atterit, & per vrinam expellit. Stillicidium vrinae, obstructionem iecoris, lienisq; duriciem sanat. Omnibus internis vitijs, cruditati ventriculi, colorum doloribus, & nephriticis auxiliatur. Hæmorrhoidas aperit, secundas educit. Vesicam expurgat, ventriculum calefacit, flatum discutit, vomitum compescit, & mulierum vitijs omnino salutaris est. Caueant sibi ab vsu huius antidoti qui hæmorrhoidibus, ventris profluuium, & dysenteria laborant. Habet ^bIntybi seminis, acori, amoniaci, atriplicis seminis, foeniculi seminis, singulorum ^cscrup. vnum, grana sex. Anisi, scrup. duos. Aristolochiæ longæ, artemisiæ, caliciæ, singulorum scrup. duos, grana quatuordecim. ^dCentaurij minoris, scrup. vnum, grana septem. Centaurij magni, scrup. duos. Daurici cretici, scrup. duos. ^eEllebori nigri, scrup. vnum. Foliorum lauri, scrupulum vnum & dimidium, grana tria. Glycyrrhizæ, drach. vnam, scrup. vnum. Lupinorum, drach. duas. Nigellæ, scrup. duos. Myrrhæ, scrup. duos, grana quatuordecim. Erui, scrup. vnũ. Aluminis, scrup. duos. ^fPetrofelini seminis, scrup. vnum. Pyrethri, scrup. duos, grana quatuordecim. Piperis nigri, drach. vnam, scrup. duos, grana septem. Pulegij, scrup. duos, grana quatuordecim. Pæoniæ, scrup. vnũ, & grana decem & octo. Cyperi, scrup. duos. ^gRutæ seminis, scrup. duos, grana quatuordecim. ^hStachis, scrup. duos, grana quatuordecim. ⁱSinonis, scrup. duos. Floris iunci odorati, scrup. duos, grana quatuordecim. ^kSaluiæ, apij seminis, vtriusq; scrup. vnum, grana quatuordecim. Caryophylli, scrup. duos. Capparidis radicis, cumini, vtriusq; drach. vnam. Mellis attici, aut sacchari quod satis est.

ANNOTATIONES.

*Hæmagogos
cur dicta.
Nicolai My-
replici locus
expensus.*

^a Hæmagogos dicta est hæc antidotus, quasi sanguinem educens, quod menses mulieribus eliciat, & hæmorrhoidas occlusas, aperiat.

^b Intybi seminis.) Sic habet græcus manuscriptus Nicolai Myreplici codex. Latinus autem legit Afari. Vtraq; autem lectio vera est. Nam vt Afari radix, Dioscoride teste, vrinant cit & menses euocat, ita etiam Intybi semen & ipsum Intybum, Plinio lib. 20. cap. 8. teste, decoctum in aqua mulierum purgationibus adeo prodest, vt emortuos partus educat. Quare nihil refert Afarum an Intybum compositioni huic indas, quod ambo ad sanguinis

nis

tis menstrui eductionem conferant. Quum vero ἀέματος vox in Nicolao sit, quæ Afaro accommodari nõ potest, rectius Intybi, quàm Afari legi videtur. Vt in errore versari Matthiolum sit necesse, qui melius esse vt Afarum, quàm Intybum huic compositioni addatur in suis epistolis medicinalibus scribit. Matthiolum sequitur etiam Franciscus Alexander, sed nos græci codicis lectionem merito anteferimus.

c Scrupulum vnum.) Sic etiam legitur in codice Nicolai Alexandrini. In Nicolai autem præpositi vocati exemplari, drachmam vnã scriptam videmus.

d Centaurij minoris.) In manuscripto codice græco Nicolai, Centaurij minoris nulla fit mentio. Ex latinis igitur codicibus, qui in vniuersum omnes huius meminere, hanc adiecimus: Atq; hæc ipsa rectè huic compositioni adhibetur, quod menses & fœtum, Dioscoride & Galeno testibus euocet. Hoc loco silentio transire non possum Bernharti Dessennij Cronenburgij ofcitantiam, qui in suo Antidotario vocato, mihi mendaciter hanc affingit opinionem, quod officinarum Rhaponticum alterum esse Lapathi Dioscoridis genus dixerim, quod mihi ne per somnium quidem vnquã in mentem venit. Hoc sanè me fateor docuisse, Rheubarbarum Monachorum appellatũ, Lapathi esse speciem, id quod etiam nũc sentio. Esse autè Rhaponticum officinarũ Lapathi genus, nullibi me dixisse aut scripsisse certo scio. Quare ofcitanter mea scripta legisse Dessenniũ hinc apparet, qui Matthiolum, quem vnice admiratur & colit, secutus, passim me per calumniam reprehendere voluit. Quod, vt ingenuè fatear, me plurimũ commouet, qui cogor adhuc viuus istorũ Sycophantarũ experiri morsus. Præstitisset igitur Dessennium prius simplicia cognouisse, quàm alios se peritiores falso erroris insimulasse. Sed quid facerent illi Matthioli adulatores, nisi vt Fuchsiũ arrodant, & mendaciter tanquam errantẽ traducant. Multo igitur satius erat Dessennium perpetuo sibi silentium indixisse, ita enim Alumen plumbum officinis dictum, nunquam Alumen esse scisile affirmare potuisset.

e Ellebori nigri.) Sic etiam legit codex Nicolai præpositi latinus. Manuscriptus autem græcus Nicolai Myrepsi liber habet, ἑλενίς μελανός, id est, Helenij nigri, atqui falso, nõ quod nulla prorsus ratione adiectiuum μελανός, vt Matthiolus putat, cum Helenio conuenire posse existimem, quum reuera Elenium alterum à radice subalbida, album: alterum verò à radice cortice nigro obducta nigrum dici possit: sed quod codex latinus, vt dictum est, Ellebori nigri etiam habeat, & quod in antidoto Nicolai Myrepsi 26. quæ illam mox antecedit, & quæ ventrem subducit, itidem ἑλενίς μελανός, pro ἐλλεβορός scriptum sit, ita vt solenne fuerit ei librario vt pro ἐλλεβορός scriberet ἑλενίς. Rectè autem in Nicolao Myrepsõ legi ἐλλεβορός μελανός hinc fit manifestum. Nam, vt Dioscorides autor est, Elleborus niger τὸ σπέρμα ἐμμηναίῃσιν καὶ ἐμβρυακτείνῃ, id est: Appositus aut vtero admotus menses ducit, & fœtus enecat. Si itaq; vtero inditus & appositus Elleborus niger menses elicit, quanto magis id præstabit, si intra corpus sumatur. Atq; hinc me iterum Matthiolus perstringit, errorisq; insimulat, dum lib. 5. Epistol. medicinalium ad Petrum Spezzaloncium pharmacopœum ita scribit. Adhæc caueas velim, ne in admiscendo Elleboro, Fuchsiij opinionem sequaris. Ille enim alioqui vir clarissimus, quod in antiquo Græco Myrepsici ipsius codice legerit ἑλενίς μελανός credidit non ἑλενίς legi debere, sed ἐλλεβορός. Nam cum adiectiuum μελανός nulla prorsus ratione cum Helenio conuenire posse cerneret, non absq; manifesta ratione mendam subesse putauit. Atqui longè alia sum ego opinione, quippe qui Helenium, non Elleborum admiscendum censeam: ea omnino ductus ratione, quod præter id quod sciuerim græcum Nicolai codicem numerosis admodum vbiq; scaterere mendis, non videam quid emolumenti in hac paranda Antidoto Elleborum nigrum laboriosum medicamentũ, aliumq; non sine incommodo deiiciens præstare possit, præsertim qd ventriculo sit insensissimus, nec menses ciere valeat, nisi pro glande suppositus. Contra verò Heleniũ, quandoquidè id Dioscoridis testimonio menses & vrinas ciet, status expellit, & stomacho vtile est, quæ omnia Antidotus hæmagogos nobis pollicetur. Quo fit, vt credam, immò omnino mihi persuasum habeam, dictionem ἑλενίς neq; amouendam esse, neq; immutandam, sed dictionem μελανός potius corrigendam. Etenim, vt mea fert opinio, non μελανός, sed μελανθίς legendum est. Hactenus Matthiolus, qui mihi perpetuo altera manu panem, altera lapidem ostendit. Sperat enim me suis blandicijs & magnificis tituli posse demulceri, ne crebris suis obtrectationibus, ac cauillationibus durius respondeam. Quasi verò mihi famæ meæ conseruatio non sit multo, quàm istæ suæ Italicæ blandiciæ antiquior & carior. Cur autem Nicolai lectionem immutauerim, iam abundè mihi dictum est. Mirum autem est quod Matthiolus scribat se sciuisse Nicolai codicem multis mendis scaterere, & nihilominus eius lectionem audet alteri latinorum codicum præferre. Si numerosis mendis scaterere sciuit, debuisset profecto eius lectionẽ tanquam suspectam damnare potius, quàm quesitis vt cunq; rationibus illam alteri anteferre. Cæterum Helenij ra-

Matthioli error.

Bernharti Dessennij ofcitantia notata.

Dessennij ingens error.

Nicolai Myrepsi locus emendatus.

Matthioli calumnia expulsa.

dicem menses & vrinas ciere nemo inficias ire poterit, atqui constat idem etiam præstare Elleborum nigrum, & præterea crassos ac pituitosos humores, qui non rarò menses quo minus promanent, remorantur, per aluum educere, quod Elenium efficere nequit. Quum itaq; Elleborus niger vtrunq; nempe menses ciere, & pituitosos humores per aluum subducere, Helenium autem alterum tantum efficere possit, præstat profecto Elleborum nigrum huic antidoto quàm Helenium admiscere. Nec obstat quod Matthiolus dicat Elleborum laboriosum esse medicamentum, aluumq; non sine incommodo deijciens, & ventriculo infestissimū: ita enim, ei potius dicendū erat quàm infestissimum. Nam id verum est, vbi per se, & in magna copia sumitur. Hic verò non admiscetur nisi scrupuli pondere, habetq; sibi additum Anisum, & alia quæ eius maliciam frenant & obtundunt. Quare merito ἐλενός dictio è contextu per me amota est, & codicis græci lectio immutata in ἐλλεβός, μέλανος autem vox retenta. Ridenda igitur merito hoc loco nobis venit Matthioli correctio, qui dictionem μέλανος potius esse corrigendam opinatur, & pro ea substituendam esse μελανθίς, non animaduertens Nicolaum paulo pòst in hac antidoto ipsius ijs quidem verbis facere mentionem. μελανθίς σκρόπολα β. Si itaq; ridicula Matthioli opinio procederet, bis vnus & eiusdem medicamenti in vna compositione Nicolaus, quod absurdum esset, meminisset. Non minus verò, ne id silentio transeam, ridiculum est, quod Matthiolus vocem ποροσεθής apud Dioscoridem, pro glande suppositus, interpretatus est, quum illi potius reddendum erat, pro pello suppositus. Nam ea quæ menses euocant, non ano, sed vtero supponuntur indunturūe. Sic nunquam non stulticiam suam in aliorum benè dictis suggillandis prodit Matthiolus. At quum Franciscus Alexander falsam Matthioli opinionem sequatur, non est cur ei priuatim respondeamus. Videat autem ne hoc loco Dauus potius quàm Oedipus sit. Ego id verè de me dicere possum, me nihil nisi rationibus adiectis temerè affirmare, quod tamen subinde Franciscus facit.

Macedonicū. f *Petroselini.*) Latini codices habent Macedonici, vt hinc palàm fiat Macedonicum, vel, vt Myrepsus vocat, Macedonifium, posterioribus græcis & recentioribus medicis nò esse nisi petroselinum Macedonicum.

g *Granadecem.*) Latini codices habent scrupulum vnum.

h *Rutæ.*) In latino codice desideratur.

i *Stachys.*) Ita legendum, non Spicæ, vt latini habent codices. Græcè enim σάχος legitur. Stachys enim, Galeno attestante, non solum menses ducit, sed & abortum efficiens medicamentum est, & secundas eijcit.

k *Sinonis.*) Græcus Nicolai codex legit σμύνης σκρόπολα β. atqui falsò. Nam paulo antè ijsdem verbis Myrrhæ meminit. Quare hic latini potius codices sequendi sunt, qui habent Sinonis. Sic enim vtroq; in codice tum Nicolai Præpositi vocati, tum Alexandrini legitur, vt mirari subeat Matthiolium, qui dicit nusquam rei medicæ scriptores Sinonis meminisse, haud dubiè Sinonem diuersam esse à Sifone stirpem credens. Satis autem ijs verbis indicat se Aëtiū non legisse, qui lib. primo ita scriptū reliquit, Σίνων θερμοῦ καὶ ὑπόπικροῦ ἐστὶν γένος. ὄθεν οὐρετικὸς τε ἐστὶ καὶ πηκτικὸς. Quæ omnia Galenus, & post eum Paulus quoq; Sifoni tribuit, qui libro octauo de simplicibus medicamentorum facultatibus ita scriptum reliquit. Sifon calidus & subamarus gustu est: quare vrinam elicit, & concoquit. Quinetiam Hermolaus in suo Corollario testatur, Sifonè Hippocratem appellare Sinonem & Senonem. Vt hoc in loco suam ignorantiam apertè prodiderit Matthiolus, quod nusquam Sinonis mentionem fecisse rei medicæ scriptores dicere non erubuerit. Mihi deniq; iniuriam facit Matthiolus, quòd scribit me Sinonem facere syluestris Petroselini semen. Nam id mihi ne per somnium in mentem venit. Fateor me quidem in annotationibus in Auream Alexandrinam scripsisse, Sinonem alios petroselinum agreste nominasse, atqui illorum sententiam non approbaui, sed tantum quo nomine hodie à quibusdam vocaretur indicare volui. Ita nunquam non calumniatoris potius, quàm castigato- ris officio fungitur Matthiolus. Hoc loco notandus erat nominatim Matthiolo Dessenni- us, quòd, pudendo admodum errore, Sinonem eandem esse cum Sio herbā dixerit, quum tamen constat eas esse genere diuersas, & in diuersis capitibus à Dioscoride descriptas. Verum nomine eius suppressò, tantum dicere voluit se cogi vt ab alijs qui Sinonem inter- pretantur Sium dissentiat. Bonè Deus si ego aliquid tale designassem, hic statim Matthio- lus in hæc prorupisset verba. Fuchsius hallucinatur, turpiter errat, ineptit, cæcutit. Sed quid ita? quia illius dicta non, vt Dessennius, adoro, & oraculi loco habeo. Valeat igitur cum suis adulatoribus Matthiolus, & me ad fatietatem vsq; profcindat, vt vicissim ipse calumnias suas refellere, & ipsius errores sanè immensos & multos detegere suis adulato- ribus queam.

l *Salvia.*)

*Matthioli
ignorantia.
Sinon & Si-
son idem.*

1 *Salvia.*) Græcè ἑλεισφόρος. Latini codices, facili lapsu, propter literarum affinitatem, habent Sabinæ, nullo sanè discrimine, quod utraq; stirps menses moueat, & foetum eijciat, licet in ijs præstandis Sabina efficacior sit. Dessennius hic iterum, more suo ineptit, & Gari legit. Quanquam vbi se satis tortit, tandem Cari esse scribendum, propter literarum affinitatem, ait. Sed quæ rogo est Cari affinitas vel cum Sabinæ, vel Salviæ voce? ita se passim ridendum cum suis infulis annotationibus propinat Dessennius.

ATHANASIA MAGNA. NICOLAI

Myreplici, numero 13.

VII.

Antidotus ^a Athanasia magna, dysenteria laborantibus, & cœliacis confert, atq; ad fluxum muliebrem utilis est. Facit ad profluuium sanguinis narium, & eos qui cibum non retinēt in ventriculo. Sanguinis præterea a quacunq; causa natis reiectionibus, auxiliatur. Habet cinamomi, ^b casia fistularis, añ drach. tres, grana septem. Croci, floris iunci odorati, styracis calamita, phu, sefelios, seminum hyoscyami, apij, dauci, anisi, opij, añ drach. vnam, & dimidiam, grana tria. ^c Betonica, drach. duas, & scrup. duos. Spicæ, folij, castorij, myrrha, lapidis hæmatitis, sanguinis draconis, corallij rubei, ^d momia, boli armenij, symphyti, ^e helenij, acori, asari, corticis radicis mandragoræ, polij, foliorū lauri, mei, piperis albi & longi, seminis petroselini, añ drach. dimidiam. ^f Seminis quinqueneruiæ & myrti, rosarum, añ scrup. tres, grana quatuor. Succū hypocistidos, acaciæ, seminis oxyacanthæ, & succi eius, añ vncias duas. Succū quinqueneruiæ, vnc. tres. Mellis Attici quod satis est. Datur pondere drachmarum trium.

ANNOTATIONES.

^a *Athanasia.*) Etsi multæ sunt apud Nicolaum Athanasia descriptiones, tamen hæc quæ ordine apud hunc inter Antidotos decimatertia est, in nonnullis officinis prostat, & Magna ipsis nominatur. Vtrunq; autem nomen, & Magnæ scilicet, & Athanasia, accepit ab immensa eius quam habet in reprimendis omnis generis fluxionibus efficacia. Quapropter rectè facerent Pharmacopœi, si hanc in suis officinis paratam haberent.

^b *Casia fistularis.*) Nicolaus græcus habet, κασιὰς φισούλα. Per eam autē intelligit, quam Actuarius & alij recentiores ξυλοκασιὰς, id est, Casiam ligneam vocant: nempe corticem, qui à Galeno quoq; lib. 1. de Antidotis in theriacis compositione, & Actuario quoq; ipso σίγη τῆς κασιὰς, id est, casia fistula nuncupatur. Inferitur autē Athanasia propterea, quod Galeno & Dioscoride testibus, leuiter adstringat. Huc accedit, quod libro secundo de Antidotis apud Galenum, in Athanasia descriptione Casia fiat mentio: quæ certè non potest esse Aegyptia, nigra, seu cathartica, hoc est, purgatrix, quod illa Galeno ignota fuerit. Quapropter plurimum errat Platearius, qui in sua super Nicolaum expositione, Casiam pro Platearij expurgatrice interpretatur: vt pote cuius in hac compositione, quæ ventris profluuiū aduersatur, illudq; cohibet, nullus esse vsus potest.

^c *Betonica.*) Huius in Nicolao nulla fit mentio. Quia verò in Latinis codicibus habetur, & in Athanasia prima, quæ inter Antidotos est vndecima, hic quoq; illam inferere placuit, quod rupta sanet, & omnibus bestiarum moribus succurrat.

^d *Momia.*) Sic appellat Nicolaus, quam hodie vnus literæ immutatione medicorum officinæ Mumiam nominant. Per Momiam autem minimè accipienda hoc loco erit Serapionis Mumia, quæ non est nisi Dioscoridis, & aliorum Græcorum Pissasphaltos, vt libro primo monstrauimus: sed Razis & aliorum Arabum, & ea quæ hodie in officinis sub Mumia nomine prostat, & vsitata est, quæ non est nisi tabida sanies, aut liquamen hominum, aloe, myrrha, & bitumine conditorum, vt lib. 1. dictum est. Id quod è verbis Nicolai fit manifestissimum, quæ sunt eiusmodi: ἄματ' ἀνθρώπου πενηντ', ἐπονομαζομένου παραϊταλοῦς μύμου, id est, sanguis humani, qui ab Italis Momion appellatur. Sanguinem, inquit, non ossa. Vt plurimum errent hodie, qui ossibus etiam pro Mumia vtuntur. Atqui de Mumia abunde lib. 1. differuimus, ad quem perpetuò in explicatione simplicium ignorantum pharmacopœi confugere debent.

^e *Helenij.*) Vel vnicus hic locus euidentissimè docet, qua fide & diligentia hætenus

com-

*Capitalis offi-
cinarum &
medicorum
error.*

*Arnoldi de
Villa noua
erratum.*

*Platearij ex-
positio qualis.*

*Auicenna er-
ror pernicio-
sus.*

*Lib. 5. Instit.
medicorum.*

composita medicamenta passim constructa sint. Neque enim dissimulandum nobis vlla ratione erit capitalis tum medicorum (vtpote quorum erat officium hunc ipsum corrigere) tum pharmacopœorum error, qui hucusque pro Helenio, pro dolor, auripigmentum, præsentissimum venenum, Athanasie antidoto indiderunt. Quod si negare velint, multorum codicum fide & testimonio conuincuntur. Nam vbi Græcus Nicolai codex habet *ἑλενίου*, ibi omnes legunt Auripigmenti. Sic enim Arnoldus de Villa noua, cuius apud imperitos magna est autoritas, habet in suo Antidotario. Nec aliter legit codex Nicolai latinus, Ioannis Agricolæ opera Ingolstadij excusus. Errandi autem occasionem omnibus ijs dedit Platearius ille, qui in expositione sua quam Nicolai Antidotario adiecit valde ineptam. Lemnias dictionem Auripigmentum est interpretatus. O inscitiam flagris, & cruce dignam. An non oportuit Platearium, vtpote ex professo medicum, scire, Auripigmento in hac Antidoto nullum esse relictum locum, vt quod venenum esset nocentissimum, ac erodendi vrendique facultate præditum, adeoque reliquis medicamentis Athanasiam constituentibus maximè contrarium? Atqui & huic erroneæ interpretationi occasionem præbuit Auicenna, qui Auripigmentum datum tussientibus in ouo sorbili, multum valere scripsit. Nam hæc Verba in sua expositione Platearius de Auicennæ sententia retulit. De quo sanè errore quum alibi copiose disseruerimus, non est cur illum hic prolixius confutemus. Franciscus Alexander errori communi consulere volens, pro Lemnias dictione restituit terræ Lemniæ, pro qua certè barbari, si ea dictio tale aliquid significasset, terræ sigillatæ reposuissent. Nec habet vllum suæ huius coniecturæ probati autoris testimonium Alexander. Non ignoro autem terram lemniam, perinde atque bolum armeniam, nullo incommodo huic compositioni indi posse, tamen quia Helenij græcus Codex mentionem facit, & eius radix exiccata, Dioscoride attestante, cruentas excreationes sanat, ideo dubium non est, quin pro Lemnias voce deprauata, rectè Helenij legatur. Hoc tamen adijciendum erit, Auicennam Auripigmento tribuisse, quod sulphuri ex Dioscoridis aliorumque Græcorum sententia tribuendum erat: qui illud tussientibus, asthmaticis in ouo sumptum, prodesse memoriæ prodiderunt. Cæterum si Platearius animum paulò magis intendisset, facile cognoscere potuisset, Lemnias vocem per imperitum librarium ex Helenio deflexam ac corruptam esse. Sed hi sunt nostri temporis medicorum cæcorum duces cæci: vt nihil mirum sit, si in foueam ambo impingentes incidant. Eiusmodi profectò etiam est Bernardus Deslennius, qui & ipse in suo Dispensatorio Auripigmento in Athanasia locum esse voluit. Quare vt ab eius medicamentario libro sibi caueant, tum medicos, tum pharmacopolas hortor, quod is sine omni iudicio medicamentorum compositiones corraserit.

* *Foliorum lauri.*) In græco est *φύλλον δάφνης*, foliorum lauri, Nos antea latinorum codicum fidem secuti, baccharum lauri legimus.

*Quinquener-
uia.*

f *Seminis quinqueneruiæ.*) Sic appellari Plantaginem minorem, alibi ostendimus. Et monendus nobis hoc loco lector erit, quod omnia quæ vsque ad compositionis calcem sequuntur, in Latinis Nicolai codicibus desiderentur. Vt vel hinc appareat manifestissimè, quantum præstet ex præscripto nostrarum compositionum ac descriptionum, quàm aliarum, medicamenta conficere, vt qui singulas ex ipsiis fontibus, sanè purissimis, hauserimus.

TRYPHERA MAGNA. NICOLAI

Myresfici, numero 210.

VIII.

TRyphera magna confert ad omnia muliebria vitia, à frigiditate nata. Datur cum aqua, cui incocta sunt anisum & foeniculum: vel ex vino tepido. Ad stomachi verò mala, ex decocto mastiches, & vino, præbetur ieiunis. Ad muliebria vitia, accipe ex hac antidoto, & adijce illi artemisiā bene tritam, cum oleo^a moschato, & impone vtero vt linamentum. His qui non concipiunt, potandam præbe cum vino, in balnei insensu, confestimque concipiet. Recipit opij, drachmas duas. Cinamomi, caryophylli, galangæ, spicæ, zedoariæ, zingiberis, costi, styracis calamitæ, calami odorati, cyperi, iridis, peucedani, acori, mandragoræ, bⁿardi celticæ, rosarum, piperis, anisi, apij, petroselinī, foeniculi, c^esinonis, dauci, hyssopi, hyoscyami, ocimi, añ drachmam vnam. Mellis Attici despumati quod satis est.

ANNO.

ANNOTATIONES.

Tryphera, quasi delicata dicta est, non quod incunda & suavis sit, sed quod totius corporis colorem, & oris odorem commendet, & delicatam quandam commendabilis speciei ostentationem præ se ferat. Putredinem enim humorum emendat, & formæ corruptæ vitium corrigit.

a Oleo moschato.) Alij, moschelinum: nonnulli, ut qui barbaram sectantur medicinam, muscellinum nominant. Eius descriptionem in sectione de Oleis studiosi reperient.

Oleum moschatum.

b Nardi celtica.) Siue Spicæ celticæ. Officinis Spica Romana vocatur. De qua in historia Stirpium plurima diximus.

Spica ferax nardus celtica.

c Simonis.) Huius in Latinis Nicolai codicibus nulla fit mentio. Græcus autem codex eius disertè meminit. De illo supra quoque annotauimus quædam.

d Hyssopi.) In prima additione hæc vox manifestè omissa est, typographi negligentia, quum in Græco Nicolai codice sit ὕσσωπος. Igitur nec studio, nec data opera, ut mihi falsò affingit Franciscus Alexander, præterita hæc nobis dictio est. Quum verò opij duas tantum drachmas habeo, id de præscripto codicis græci feci, qui habet solum L. β.

TRYPHERA SARACENICA.

Nicolai Myrepsici.

IX.

Tryphera^a Saracénica efficax maximè ad melancholicos, omnèq; capitis, stomachi, & hypochondriorum, quod ex melancholia, aut flaua bile exusta oritur, vitium. Accipit myrobalani citrini, *b* casia fistulæ, *c* oxyphœnici, añ vnciã vnam, & dimidiã. Myrobalanorum *d* cepulorum, manna, añ drach. sex, serup. duos, grana quinque. *e* Rhei indici, violarũ, añ vnc. dimidiã. Anisi, foeniculi, añ drach. duas, grana quindecim. Spicæ, *f* maceris, añ drach. vnam, grana septem cum dimidio. Myrobalani bellirici, emplici, añ drach. dimidiã, grana quatuor. Cæterum in duabus libris aquæ vncias tres recentium violarũ decoquito, quoad aqua purpureum contrahat colorem: dein seruefacito oxyphœnicum, & casiam, probeq; subacta colato, & inijcito sacchari libram vnam, & vncias octo, decoquito vsq; ad mellis crassitudinem, ac deinde supra scriptas species bene tritas inijcito, & rudicula subigito. Postquam confeceris antidotum, dato de ea castaneæ quantitate.

ANNOTATIONES.

a Tryphera hæc rectius quàm prior est appellata, quòd sit iucunda, & delicata. Præcedens, quia amara, per antiphrasin magis id nominis sibi arrogauit. Trypheram Saracenicam Mesues quoque descripsit, sed hæc Nicolai vtitior est.

Tryphera

b Casia fistula.) Hic per Casiam fistulam intelligenda venit medulla Casia nigra, id quod latinus Nicolai codex liquidò testatur, qui disertè medullæ Casia mentionem facit. Accedit, quòd Casia cum Oxyphœnico, alio nimirum purgante medicamento, hic coniungatur, & ab alijs speciebus quæ antidotum hanc constituunt separetur: quod Nicolao faciendum non erat, si per Casiam hoc loco ligneant accipi voluisset: sed ut redactam in puluerem, instar aliarum specierum iniecisset, planè necesse fuisset.

Casia fistula

c Oxyphœnici.) Fructum intelligit, qui hodie officinis barbara & Indica voce Thamar Indus, quati palmula Indica, nominatur: ut libro primo est expositum.

Oxyphœnicus Thamar Indus.

d Cepulorum.) Sic vocant recentiores Græci fructus, qui hodie Seplasijs myrobalani Chebuli appellantur, ut fusijs lib. 1. est ostensum.

Cepuli.

e Rhei Indici.) Rheum indicum Actuario, & alijs Græcis posterioribus, esse Rhabarbari vtitati hodie genus, libro primo diximus. Eo igitur hoc loco vtendum erit. Vulgares latini Nicolai codices, ex quorum præscripto pharmacopœi hæctenus sua confecerunt medicamenta, legunt hoc loco simpliciter Indi. Quapropter ad Myrobalanum, Arnoldi de Villa noua exemplo, non tamen sine maximo errore, retulerunt, quum Nicolaus Rheum Indicum intelligat: quod disertè dicat, *ῥέος ἰνδνέος*. Er Indicum nominat, ut hac nomenclatura distinguat ab eo quod à Ponto affertur, & ob id Ponticum dicitur, quod Indico imbecillius existit.

Chebuli.

Rheum indicum.

Pharmacopœorum & Arnoldi de Villa noua error.

Macer.

f Maceris.) Et si Macer à Maci distat, ut lib. 1. ostendimus: tamen Nicolaus, quemadmodum etiam Actuarius, per Macerem non nisi id quod Arabes Macem vocant, intelligit. Dèbet itaq; pharmacopœi hoc loco pro macere, quod hodie etiã desideratur, macé vsurpare:

TRY-

LEONHARTI FVCHSII
TRYPHERA PERSICA. IOANNIS
Damasceni.

X.

Tryphera^a Persica, sic quòd apud Persas experta sit, dicta: aduersus acutas febres, calidam ventriculi & iecoris intemperiem efficax. Morbis omnibus ex humorum vstione natis confert, sitim restinguit, icterum calidum ex obstructione sanat. Suffusionem à vaporibus biliolis visui incommodantem discutit. Recipit succorum^b solani, ^cintybi, apij, ^dlupi salictarij, depuratorum, añ libras duas. Quibus immitte violarum siccarum, aut viridium, & rosarum, añ drach. tres. Folliculorum senæ, vncias duas. Agarici, vnciam vnam. Prunorum Damascenorum numero quinquaginta. ^eCassuthæ, vnciam dimidiam. Myrobalanorum, cepulorum, flauorum, Indorum, vnciorum in oleo violato, aut amygdalarum dulcium, añ vncias duas. Spicæ nardî, drach. tres. Coque igni prunarum lento, donec libræ duæ superfint: quibus iniice epithymi, drach. quaginta. Myrobalani autem oleo amygdalarum dulcium merfi semel feruefiant, tollantur ab igne, colentur. In parte colati dissolue Tamar Indorum recentium, vncias tres. Mannæ, vnciam vnam & dimidiam. Pulpæ cassiæ, vnc. quatuor. Sacchari violati, vnc. duodecim. Percolentur, vt munda sint à seminibus, & alijs: in reliqua parte, & aceti, libra vna, coque lento igni. Sacchari albissimi, libras tres. Adde quod prius in succis est dissolutum, misce, & ad mellis crassitudinem percoquas. Postremò adde paulatim rhabarbari optimi, vnc. duas. Myrobalanorum citrinorum, vnciam vnam, & dimidiam. Myrobalanorum cepulorum, Indorum, añ vnciam vnam. Belliricorum, emblicorum, añ drach. quatuor. Seminis fumaricæ, trochiscorum dia rhodon, macis, mastiches, cubebarum, ^fspodij, fantali rubei, añ drachmas duas. Seminum quatuor, drachmas duas, & dimidiam. Anisi, drachmas quatuor. Spicæ nardî, drachmas duas. Inuoluantur oleo violato, & reponantur vase vitreo. Datur pondere vnciæ vnius cum aqua frigida, vel succo intybi, vel solani.

ANNOTATIONES.

^a Et si hæc Tryphera Persica ob causam antea expositam dicta, vsitata non sit, quòd scilicet eius componendi ratio satis longa & negocij plena existat: tamen posset pro diuitibus & delicatis parari, vt eius vsus esset in febribus biliosis, & eius generis calidis vitijs.

Solanum.
Intybus.

^b Solani.) Hodie corrupta voce Solatrum dicitur.

^c Intybi.) Intelligit herbam quæ hodie Seplafijs Endiuiia nominatur, sed legitima, cuius effigiem in historia Stirpium offendent studiosi.

Lupus salictarius.
Cassutha.
Spodij.

^d Lupi salictarij.) Lupulum officinæ vocant, vt loco iam citato ostendimus.

^e Cassutha.) Cuscutam, vt primo diximus libro, Seplafiæ appellant.

^f Spodij.) Quale verò vsurpandum sit spodium, in sequenti mox Micletæ compositionem dicemus.

MICLETA NICOLAI MYREPSICI,

numero 200.

XI.

Micleta vtilis est dysentericæ, intestinorum leuitate laborantibus, inflationibus intestinorum, & ad omnes coeliacos affectus. Habet myrobalani citrini, cepuli, bellirici, emblici, ^amagni vstorum, añ drachmas duas, & dimidiam. ^bNasturcij seminis, drachmam vnam, & dimidiam. Cumini, anisi, foeniculi, ameos, ^ccarnabadij, añ drachmam vnam, & dimidiam. ^dSpodij, balaustiorum, ^esumachij, gummi Arabici, ^fmastiches, añ drachmam vnam, grana quindecim. Conficitur autem hoc modo: Semina macerentur die ac nocte in aceto, deinde

deinde tosta, & exquisitè leuigata cum oleo rosaceo fricentur multoties, vtriusque siccentur, & oleum combibant. Fricentur autem manibus. Postea omnia misceantur, & adijciatur zuparium myrtinum. Irrigata & diligenter subacta exiguo tenuiq; igne decoquantur: dein ab igne remota, tepida in vase recondantur. Dantur drachmas tres, aut exagia tria, cum decocto plantaginis vesperi dormituris, aut media nocte.

ANNOTATIONES.

Rectius inter Antidota roborantia quàm magna recenseretur Micleta. Nos communem ordinem secuti sumus.

a Magni.) Per magnum myrobalanum accipiendus is, qui hodie à nigro colore Indus *Myrobalanus magnus.* nominatur. Quum enim, ut è latinis etiam Nicolai codicibus liquet, quinque Myrobalanorum genera Micleta compositionem ingrediuntur, atq; ex ijs quatuor, vtitatis hodie nominibus appellentur: ut per Magnum quintum genus, nempe Indum intelligamus, oportet. Quod confusionis vitandæ gratia monendum esse duxi, quum non desint qui per Magnos, Cepulos accipiât, & rectè quidem: sunt enim cæteris maiores, ut suspicio sit, pro *μυράδων* legendum esse *μυράδων*.

b Nasturtij.) Codex Nicolai manuscriptus habet *καρφαμένω*: atqui falso. Nam scribendum erat *καρφάμω*, id est, nasturtij: hoc ipsum omnibus latinis Nicolai codicibus apertè restantibus. Atq; is sanè error à librario non solum hoc in loco, sed & multis alijs est commissus, quemadmodum supra in Mithridatis antidoto ostendimus. Quare non erat cur Franciscus Alexàder mihi denuo affingeret, quod ipse hoc loco immutauerat poulò post.

c Carnabadij.) Hic locus manifestè declarat, Carnabadium variè à Nicolao vsurpari. Nam supra in aurea Alexandrina, pro Cumino Aethiopico vsus est: ut ibidem diximus. Hic verò pro Careo, seu ut hodie appellant officinæ, Carui vsurpatur: quod è latinis omnibus Nicolai codicibus patet, qui pro Carnabadij voce, Carui habent. Non solum verò Nicolaus, sed & Simeon Sethi, vnus ex recentioribus Græcis, Carnabadium vocat, quod Dioscorides & alij vetustiores Græci Careum nominant. Cæterum hic non posse pro Cumino Aethiopico accipi Carnabadium, hinc perspicuum euadit, quòd antea cumini in hac antidoto facta sit mentio: adeoq; bis eius compositionem ingrederetur, nisi pro Careo à Nicolao vsurparetur. Neq; mirum est varijs modis Carnabadij vocem à Nicolao esse vsurpatam, ut qui è varijs quoq; autoribus suas descripsit compositiones.

d Spodium.) Quum variè apud autores Spodium vsurpetur, quemadmodum copiose libro primo huius Operis ostendimus: diligenter cogitandum erit pharmacopœis, de quo hoc loco Nicolaus sit locutus. Non est autem neq; de spodio Græcorum veterum, neque Arabum, quòd illi spodium cannarum vocant, locutus: quòd neutrum in ea medicamenta que per os ingeruntur vsurpetur, ut loco iam citato monstrauimus. Accipiendum igitur per spodium hic erit, id quod officinæ hodie ita, de sententia Platearij, appellant: quod non est nisi Ebur vstum, & adstringendi facultate pollens. Eius autem conficiendi modum infra docebimus. Non solum verò Nicolaus, sed & Actuarius, aliq; recentiores Græci, per Spodium intelligunt id quod hodie vsitatum est. Nicolaum autem hoc loco id ipsum innuere, satis testantur Balauftia, & sumachium illi coniuncta: quæ itidem adstringendi facultatem obtinent.

e Sumachij.) Nobis ita Latina ratione appellare placuit, id quod hodie Sumac officinæ. Græci atq; vetustiores Rhoën nominant. Debet autem eius pulpa sine ossibus vsurpari. *Sumachium. Rhus.*

f Mastiches.) Hæc vox in Græco manuscripto codice desideratur. Verùm quum eius in omnibus, quos viderim, latinis codicibus mentio fiat, non putauit omittendam esse. Cæterum hæc quoq; compositio à Bernardo Dessennio Cronenburgio perperam recitatur, ut mirari satis non possim, quum melioribus codicibus parum instructus fuerit, aut sum tamen fuisse de compositionib. medic. hoc præsertim tempore, aliquid literis mandare. Nihil igitur mirum si pro sperata gloria ignominiam referat. *Mastiche. Dessennius.*

ESDRA. NICOLAI MYREPSICI.

XII.

ESdra capitis dolorem sedat. Phreniticis frõti & naribus illita confert, somnumq; accersit. Oculorum fluxiones sistit. Auribus dolentibus, & exulceratis instillatur. Dentium dolorem illita sanat. Columellæ de fluxione tentatæ,
Q longæ

longæ tussi, & spirandi difficultati, cruenta excreantibus, interno abscessu laborantibus, tabidis, intestinorum cruciatibus singultui, & coeliacis auxiliatur. Item regio morbo correptis, & iocinerosis succurrit. Feeminis difficulter parientibus ea imus venter illinitur, & confestim foetum edunt. Sterilibus in internum vteri sinum imponitur, & postquam cum viro coierint, concipiunt. Est & dysentericis, & coeliacis efficacissima. Accipit^a mamiæ, drachmam dimidiam. Amoni, drachmas sex. Floris iunci odorati, drach. quatuor. scrupulum vnum, grana octo. Pyrethri, scrupulum vnum, grana octo. Croci, scrupulum vnum, grana quatuor. Myrrhæ troglodyticae, scrupulos duos. Styracis calamitæ, scrup. duos, & dimidium, grana quatuor. Petroselinii, scrup. vnum. Tragacanthæ, scrupulum dimidium, grana quatuor. Succu hypocistidis, scrup. vnum, grana octo. Iridis illyricæ, drachmam dimidiam, grana quatuor. Seminis foeniculi, drachmam dimidiam. Dauci Cretici, scrupulum dimidium, grana quatuor. Seminis papaueris, drachmā dimidiam. Spicæ, drach. dimidiam, grana quatuor. Foliorum rutæ, scrup. dimidium, grana quatuor. Casia, scrup. vnum, grana quatuor. Ammeos, scrupulum dimidium, grana quatuor. Costi, scrup. dimidium, grana octo. Cardamomi, scrup. vnum, grana octo. Opii, scrupulum vnum, grana quatuor. Euphorbij, scrupulum vnum, grana octo. Piperis communis, scrup. vnum, grana quatuor. Rosarum aridarum, vnciam vnam & dimidiam, drach. vnam, scrupu. vnum. Opopanacis, drach. sex. Mei, scrup. vnum, grana octo. Lachæ, scrup. duos & dimidium, grana quatuor. Lycij Indici, drach. dimidiam, grana quatuor. Caryophylli, scrup. duos, & dimidium, grana quatuor. Anisi, drachmam dimidiam, grana quatuor. Foliorum citri, scrup. vnum, grana octo. Ammoniaci thymiamatis, drach. dimidiam, grana quatuor. Seminis nigellæ, scrup. vnum, grana octo. Sulphuris viui, castorij, ^bgentianæ, añ scrup. vnum, grana octo. ^cCimolix terræ, drach. dimidiam, grana quatuor. Sinonis, ^dventriculi mergi, añ scrup. vnum. Artemisig, drach. dimidiam, grana quatuor. Hedychroi magmatis, drach. dimid. grana quatuor. Seminis ocimi, lapidis ^eiaspidis, ^fflorū nerij, cinamomi, anethi, añ scrup. dimidium, grana quatuor. Bdellij, scrup. duos. ^gRhois syriaci, rhois culinarij, añ drach. vnam, & dimidiam. Asari, drach. vnam. Lapidis hæmatitis, drach. dimidiam. Thuris, grana sex. ^hSeridis herbæ, scrup. vnum. Testæ sepix, scrup. vnū, grana octo. Corallij, grana septem. Iuniperi baccarum magnarum, grana septem. Iuniperi baccarum paruarum, scrup. vnum, grana octo. Sanguinis draconis, drachmā dimidiam. ^kCinnabaris, hoc est, Symphiti, drach. dimidiam, grana quatuor. Peucedani, seminis apij, añ grana septem. Piperis albi, scrup. duos. Maceris, drach. dimid. grana quatuor. ^lHermodactyli, aristolochiæ, libyfici, añ drach. dimidiam. Nardi celticæ, drach. dimidiam, grana quatuor. Calami odorati, scrup. dimidium, grana quatuor. Balsami, drach. vnam. ^mMellis atticid despumati, quod satis est. Liquores vino odorato bono macerentur, & parata vtentibus detur. Datur fabæ magnitudine.

ANNOTATIONES.

Et si hæc Esdra Antidotus è numerosis constructa est simplicibus medicamentis, adeoq̃ non sine molestia confici potest: tamen, quia cum Actuarij & Aëtij maximè descriptione conuenit, & tantū ponderibus distat, quorū tamè exquisitior in Nicolao quàm Aëtio aut Actuario ratio est, ideo pharmacopœi ex Nicolai præscripto Esdræ parare debent. Bernardus Desseñius Cronenburgius, quū quæ est apud Nicolaū præpositū appellatam Esdræ, propter deprauatas in ea passim voces explanare non posset, eam quæ in Paulo est, ab hac tamen multifariam dissidentem, proferre voluit. Inde omnibus perspicuum euadit, quam nihil omnino hic vir in hoc argumenti genere præstiterit. Potuisset igitur hanc prouinciam, nisi scribendi κακοῦδος illum exagitasset, alijs sese peritioribus, & magis exercitatis relinquere.

Bernardus
Desseñius
notatus.

^a Mami-

a Mamira.) In Nicolai codice Græco manuscripto est μαμῖρα. Quid autem sit Mami-
 ras, Paulus lib. septimo disertè explicat, quum inquit: Mamiras radícula est herbæ, fre-
 quentibus tuberculis nodosis cinctâ, quæ cicatrices & albugines extenuare creditur, de-
 tergendi nimirum facultate prædita: hæc ille. Non videtur itaq; hac delineatione repræ-
 sentare nisi radiculam, quæ Mauritanis Doronicum nominatur, quemadmodum fufius
 tomo primo nostrorum Commentariorum de stirpium historia ostendimus. Mamiræ
 igitur loco, Doronicum Mauritanorum vsurpandum erit. Quum verò neq; hoc hodie sa-
 tis cognitum sit, præstat pro eo vti Ormino, quod Dioscoride teste itidem albugines ocu-
 lorum extergere potest. Mirum autem est, Aëtium Mamiræ in Esdræ prophetæ, aut do-
 ctoris antidoto non meminisse: quum tamen aliorum omnium simplicium, quanquam
 ordine non nihil immutato, meminerit. vtrobique autem pondera ipsa exigua admodum
 sunt, idq; propter immensam simplicium copiam: quorum pondera tandem si in vnum
 coëant, in magnam molem ac iustam quantitatem exurgunt.

b Gentiana.) Nicolaus habet πικρὴ δὲ πύρα, id est, herbæ amaræ. Per amarâ verò her-
 bam intelligere illum Gentianam, ex Aëtio primùm liquet, qui eius post castorium me-
 minit. Dein ex Paulo, qui nec ipse Gentianam in Esdræ descriptione præterijt. Huc acce-
 dit, quod omnibus constet, vix reperiri radicem aliam, quæ Gentianæ radice sit amarior:
 ita vt quum rem aliquam vehementer amaram esse innuere velimus, Gentiana esse ama-
 riorem dicamus.

c Cimolia terra.) De Cimolia terra libro primo diximus. Sic dicta verò est, à Cimolo
 insula: quæ vna est, Strabone in decimo autore, Cycladum. Græcis alio nomine σμικτις,
 à mirifica abstergendi facultate est appellata. In eius penuria Cretica terra, seu Creta vti
 licebit, quod & illa extergendi, Galeno lib. 9. de Simpl. facultat. cap. 5. teste, vim habeat.
 Verùm hic me erroris insinuat Franciscus Alexander, & me nõ rectè cretam pro cimo-
 lia substituisse dicit, quod potius in eius inopia terra lemnia, vel armenius bolus, vel hæ-
 matites substitui debuissent. Non nego autem, quin, maximè si adstrictionem quis spe-
 cter, huic compositioni vnum è tribus iam commemoratis inferi possit: tamen quum hic
 sulfur, & gentiana, absterforia facultate prædita, cimoliam præcedant, dubium non est,
 Cimoliam propter eandem vim, mox illis subiectam esse. Quum itaq; Cimolia extersio-
 nis gratia Esdræ indatur, & creta eandem, vt dictũ est, facultatè habeat, quæ est Francisci
 impudentia, vt reprehendere audeat, vbi nullus planè inest error? An non seipsum errare
 indicat euidentissimè, dũ fullones in vestiũ maculis abluendis, Cimolia vti scribit? Non
 enim has abluit, nisi extergendi sua facultate, ob quã etiam, vt commemoratũ est, σμικτις,
 quasi abstergens dicta est. Sed reprehendendi alios immensa libido ita Francisci animum
 stupefacit, & oculos præstingit, vt quid agat nec intelligat, nec videat. Qui itaq; ab hac im-
 munes sunt labe, facilè cognoscent me rectè pro Cimolia, si huius inopia laboretur, cre-
 tam substituisse, meq; ab errore vacuum esse.

d Ventriculi mergi.) Manuscriptus Nicolai codex hic falsò ἐφ' αὐτῶν γαστρῶν, pro αὐθ' αὐτῶν γασ-
 τρῶν legit: quod ex Aëtio satis liquet, qui ita habet, κόπρῃ τῆς ἐν τῷ κοιλίῳ κέντρῳ τῆς ἀν-
 τριχίου. hoc est, stercoreis reperti in ventre mergi. Paulus tamen perinde atq; Nicolaus, ven-
 trem potius quàm stercorea mergi vsurpandum esse docet. ait enim κέντρῳ τῆς ἀνθ' αὐτῶν: id est, ven-
 tris mergi. Galenus lib. 11. Simplicium, eius vsus non magnificat: vt etiam si prorsus o-
 mittatur, quum exigua eius sit quantitas, nihilo deterior sit futura compositio. Mergum
 Germani ein *Sauher* nominant. Facilè haberi potest.

e Iaspidis.) Optima erit vsurpanda, quæ Dioscoridi Thyites, Galeno Iaspis subuiridis,
 Iunioribus Turcica dicitur, vt libro primo est ostensum.

f Florum Nerij.) Et si Nicolai codex manuscriptus habet ῥοσ' οὐδ' ἀφ' ἑκῆς φύλλων, id est, fo-
 liorum Nerij: tamen quia Aëtius legit ῥοσ' οὐδ' ἀφ' ἑκῆς, hoc est, rosarum Nerij: & Paulus
 κέντρῳ ἀνθ' αὐτῶν, hoc est, florum Nerij. ideo nos quoq; hanc lectionem, tanquam veriorem, secu-
 tumus. Quanquã, si Dioscoridi credimus, nihil refert, folia an flores Nerij vsurpemus,
 quod vtraq; aduersus venenatorum morsus præsidio sint. Quid autem sit Nerium, alibi
 copiosè docuimus: nempe in altero de Stirpium historia tomo. Oleandrum vulgus her-
 bariorum vocat. Cæterum quum rarum sit Germaniæ Nerium, nec pharmacopœis ad-
 huc satis cognitum, licebit vice eius vti Asclepiade, quæ vulgò herbariorum Hirundina-
 ria, & Seplasijs Vincetoxicũ appellatur. Quippe vtraq; herba iētibus serpentũ medetur.

g Rhois Syriaci.) Rhois duo sunt genera. Alterum, quod obsonijs inspergitur: ob id
 obloniorum, rubrum, & culinarium dicitur. Alterum, à coriorum tinctoribus expeti-
 tum: ideoq; Coriarium nominatum. Semen eius, quod Sumach officinæ vocant, in medi-
 cum maximè vsus venit. Est verò etiam qui Galeno, & hic Nicolao, Syriacus dicitur,
 quòd in Syria præstantior ferè proueniat. Quum verò Syriaci hodie fortè nullus sit vsus,

Q ij præ-

Mamira.

cc

cc

cc

Doronicum

Maurita-

norum.

Mamira suc-

cedaneum.

Gentiana.

Amaræ her-

ba.

Cimolia

terra.

Succedaneũ

Cimolia.

Mergi ven-

tricus.

Iaspis.

Nerium.

Succedaneũ

Nerij.

Rhus.

Obsoniorum.

Coriarium.

Syriacus.

præstat Sumachij vſitati pondus duplicare, ac in Eſdra conficienda eius drachmas tres vſurpare. Haud me latet quod hoc loco Matthiolus mihi falſam affingat ſententiam, quaſi nimirum ipſe Syriacum Rhoem peculiare quoddam, ac ſeparatum genus faciam. Nam ab ea ſententia me eſſe alienum ex hoc loco omnibus fit manifeſtum, & ex ijs qui in tertio meorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum tomo in capite de Rhoë ſcripſi. Vt mirum fit Matthiolum, qui ſe veritatis amantem eſſe, paſſim iactitat, hiſce calumniolis interpretationibus haud abſtinuiſſe, præfertim quum has in Luſitano ægerrimè ferat.

Seris

h Seridis.) Intelligit herbam latinis Intybum, officinis corruptè Endiuia appellatam. Pro Endiuia verò non lactuca ſylueſtris, vt hætenus eſt factitatum, ſed vera viurpanda erit: cuius effigiem in tertio ſtirpium hiſtoriæ tomo dedimus.

Iuniperi Bacca magna. Cinnabaris.

i Iuniperi baccarū magnarū.) Si magnæ haberi nequeunt, geminetur paruarū pondus. *k Cinnabaris.*) Per Cinnabarim hoc loco non accipienda venit recentiorum medicorum factitia, quæ ex argento viuo & ſulphure ſimul vſtis conficitur, & ſub nomine Cinnabrij in officinis proſtat: ſed nec ea quæ à Dioſcoride deſcribitur, quæ non eſt niſi liquor ex Aphrica allatus, adeoq; à ſanguine Draconis recentioribus vocato haud diuerſa, vt libro t. ſuprà fuſius monſtrauimus. Quare quum inter ſe Cinnabaris Dioſcoridis, & Sanguis draconis poſteriorum Græcorum haud differant, vt per Cinnabarim aliud intellexerit Nicolaus neceſſe eſt. Non eſt autem per Cinnabarim inaudiendum, niſi Symphytū Græcis dictum. Id quod metipſe Nicolaus teſtatur, qui ſect. 41. paſſillo 135. diſertis verbis, Cinnabarim interpretatur Symphytum. Hanc verò herbam, quæ hodie conſolida, aut rectius Solidago maior appellatur, Eſdræ compositioni rectè indi, hinc liquet, quod inſtar Sanguinis draconis hæc ipſa dyſentericis ac cœliacis plurimum conferat. Nonnunquam verò Cinnabaris vox apud Nicolaum noſtrum Rubiam herbam alio nomine vocatam denotat, vt in compositione Antidoti 62. ad vrinæ difficultatem deſtinatæ. Rubiam autem alio nomine dici Cinnabarin, Dioſcorides memoriæ prodidit, vt in hiſtoria Rubiæ alibi fuſius docuimus. Quare poſſet & hoc loco commodiſſimè Rubia tinctorum dicta loco Cinnabaris inferi, quod ſcilicet regio morbo laborantibus auxilietur, quibus etiam Eſdræ Antidotum ſuccurrere Nicolaus affirmat. Quapropter quandocunq; vox Cinnabaris in Nicolai compositionibus occurrit, ſemper per eam pharmacopœis Symphytum, vel vt ipſi nominant, Conſolida maior, vel Rubia tinctorum appellata, intelligi debet. Id quod in prima æditione non animaduertam.

l Hermodactyli.) Hic iterum per hermodactylum accipiendum, quod Arabibus & officinis Behen dicitur, vt ſuprà in aurea Alexandrina annotauimus.

Mellis adijciendi quantitas. Conficiendi modus Aëtij.

m Mellis ætici quod ſatis eſt.) Vt ſcilicet ſingulis vncijs ſpecierum, ternas vncias mellis adijciamus. Quod ſi itaque ſupputaueris ſpecies, ſumendæ erunt, ni fallor, mellis optimi odorati lib. vna, & dimidia, cum vnc. tribus. Aëtius Eſdræ hunc conficiendi modum præſcribit. Arida omnia cum croco, caſtorio, ac hedychroo tundito, & per anguſtiſſimum cribrum excutito: Opium verò, myrrham, hypociftidem, bdellium, lycium, ammoniacum in vino macerato. Tragacantham verò per ſe macerato. Sequenti die roſas Nerij & Serin terito & vnito, ac tragacanthæ ſimiliter probè tritæ: reliqua trita adijcito, & cum ſucco Arthemifiæ vnito: mel quoq; deſpumatum ac tepefaſtum ſæpe inſtillato, ne tragacantha exareſcat. Poſtea arida tuſa inſpergito, ſufficienterq; vnita probè contegito. Sequentibus verò diebus ſeptem aut nouem in ſole terito, & vaſis vitreis excipito.

DIACODION,

Nicolai Myreſfici.

XIII.

Diacodion confert ad omnem cœliacum affectum, item dyſentericis, febricitantibusq; ex aqua pluuiali data: in qua ſpodium, rhu culinarium, myrtus, & ſtillatitius roſarum liquor inferbuerit. Item prodeſt ijs quibus tenui defluxione à capite deuoluta tuſis excitatur, & quibus venter acria, & biliola excernit. Præterea calidæ intemperiei, & cholera laborantibus, nec non per uigilio vexatis. Habet capitum papauerum candidorum, neque viridium neque aridorum, integrorum cum exteriori cortice, tredecim. Roſarum rubearum, drach. duas, & dimidiam. Croci, acaciæ, glycyrrhiæ, añ drach. vnam. Boli armenij, vnc. dimidiam. Cinamomi, ſymphyti, hypociftidis, balauſtorum, añ drach. vnam. Baccarum myrti, vnc. vnam. Corallialbi & rubei, rhois culinarij, ſanguinis draconis, rhois ſyriaci, añ ſcrup. duos. Seminis portulacæ, drach. dimidiam. Capita prædictorum papauerum in aqua pluuiali, donec dimidiū eius abſumatur,

absumatur, coquito: prius tamen in aqua illa, in qua coquentur, capitibus ^b per biduum maceratis. Dein per ^c faccum colato, & adijcito ^d mellis myrtini lib. vnam, & dimidiam, ac probe subacta iterum coquito, ad mellis consistentiam. Postea deposito ab igne vase, species tenuissimè tritas inijcito, & bene subacta in vase recondito. Datur pondere drachmarum quatuor aut sex.

ANNOTATIONES.

^a Hoc Diacodiòn medicamento, potius quàm Ioannis Mesuæ Damasceni vtendum est, quòd cum eo quod Actuarius describit planè conueniat: & ad vitia illa, ad quæ adhibendum esse diximus, efficacissimum sit. Ita verò à capitibus papauerum, quæ Græcis *κωδία* dicuntur, nominatum est.

^b Per biduum.) In Græco Nicolai codice manuscripto, tempus macerandi capita papauerum non est expressum: ita vt suspicio sit, codicem hoc loco esse mutilum, præsertim quum in Actuario diserte sit id ipsum significatum, qui biduum constituit: & in latinis quoq; Nicolai codicibus, qui triduum definiunt.

^c Per faccum colato.) Græcè est *σάκκελισον*, Sciendum igitur, *σάκκελιον* & *σάκκελον* frequens esse non solum apud Nicolaum, sed & Galenum, verbum: hoc est, per faccum colare. Hac colandi ratione frequenter in decoctis, quæ per cocturam aut ad tertias, aut ad dimidias reddita sunt crassiora, quo liquidiora euadant, vtimur. Eandem ob causam vina etiam olim per faccum transmittabant. Et hodie, aromatis in faccum inditis vinum hoc modo paratur, quod vulgò Claretum & Hippocras vocatur.

^d Mellis myrtini.) Mel verò myrtinum ita conficitur: Duabus lib. mellis optimi despumati, admisce succi baccarum myrti, Myrtillos nominant Seplassæ, lib. vnam, & ad succi consumptionem coquito. Quia verò ad nos bacca illæ virides & recentes non afferuntur, vtendum eorundem decocto erit ad Myrtini mellis confectionem.

*Dia codiòn
vnde dictum.*

*Per faccum
colare.*

σάκκελιον.

Claretum.

Hippocras.

Mel myrti-

num.

DIALIBANV.

Nicolai Myreplici.

XIIII.

Dialibanu, id est, Antidotus è thure: facit ad eos qui angina correpti sunt, asthmaticos item, nephriticos, & guttatim mingentes. Destillationes sanat, & ilei dolorem ex vino albo data mitigat. Accipit castorij, opij, hyoscyami, añ drach. quatuor. Casia lignæ, pæoniæ, styracis, piperis longi, folij, croci, ^b thuris masculi, añ drach. duas. Rhei pontici, amomi, añ drach. vnam, scrup. duos. Myrrhæ, drach. vnam, & dimidiam. ^c Spicæ Indicæ, pyrethri, euforbij, piperis albi, añ drach. duas, & dimidiam. Millis atticis despumati, quod satis est. Datur pondere drachmæ vnus aut drachmarum duarum cum uino albo calido, cui thus, aut saluia incocta sit.

ANNOTATIONES.

^a Dialibanu.) Sic enim proferendum, non vt vulgus consuevit, Diaolibanum. Neq; *Dialibanu*, enim *ἡ δία λιβάνου* aliud sonat, quàm antidotus è thure: vt interpretati sumus. *λίβανος* enim *λίβανος* thus est Græcis. Et conuenit hæc descriptio cum ea quæ est apud Actuarium.

^b *Thuris masculi*.) Thus masculum, Dioscoride autore, album est: quum frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens, suapte natura rotundum, seu in rotundos globulos singulos, aut geminos testiculorum forma concretum. Hinc masculi cognomen accepit.

^c *Spicæ Indicæ, & pyrethri*.) In græco Nicolai manuscripto codice hæc duo medicamenta desiderantur. Sed ex Actuario & alijs latinis Nicolai codicibus adiecta sunt. Non est verò dubium, quin Græcus Nicolai codex hoc loco mutilus sit.

Thus masculum.

REQUIES.

Nicolai Myreplici. num. 205.

XV.

Requies ^a ad febres continuas & ardentes, omnemq; febrilem affectum, ad febres deniq; acutas confert. Est autem utilis, temporibus & pulsibus manuum inuncta, accordis dolorem mitigat, somnumq; conciliat. Recipit rosarum, violarum, añ ^b drachmas tres. Opij, hyoscyami, feminis ^c papaueris, mandragoræ, ^d intybi, lactucæ, portulacæ, & psyllij seminum, nucis moschatae,

Q iij cina-

cinamomi, ^e zingiberis, añ drachmam vnam, & dimidiam. Santali albi & rut-
bei, & spodij, tragacanthæ, añ scrup. duos, grana quinque. *f* Sacchari candi,
drach. vnâ. & Sacchari & stillaticij rosarum liquoris, quantum satis videbitur.
Datur castaneæ quantitate, ex Serapio violato.

ANNOTATIONES.

Requies cur dicta. *a Requies*) Sic appellata est ab effectu, quod dolorem obtundat ac mitiget, caloremq;
februm mitiorem reddat. & ijs qui hanc sumunt, requiem afferat.

b Drachmas tres.) Hoc pondus in græco Nicolai codice desideratur, ex latinis autem
est à nobis adiectum.

Papauer. *c Papaueris.*) Quoties Papaueris simpliciter & citra adiectionem mentio fit, semper al-
bum inaudiendum erit. Hoc itaq; loco semen papaueris albi sumendum.

Intybum. *d Intybi.*) Latini Nicolai codices Scariolæ habent. Quum verò Intybum simpliciter
prolatum non sit, nisi ea herba quæ corrupta voce officinis Endiuiæ dicitur, huius potius
quàm Scariolæ semen hic vsurpandum erit. Quamquam quum vtriusq; eadem sit facultas,
parum refert vtrius semen accipias.

e Zingiberis.) Eius in latinis Nicolai codicibus nulla fit mentio. Tamen quum eius di-
fertè Græcum exemplar manuscriptum mentionem faciat, & ad frangendam frigidori-
um ac stupefacientium, quæ præcedunt, vehementiam conferat, omittendum non esse
iudico. Vocat autem Myrepsus κικιμπερι.

z Spodij.) Non est cur hoc loco per Spodium Græcorum intelligamus, sed id potius
quod Ebur vstum appellatur. Nam hoc Myrepsi tempore, vt hodie adhuc Spodium no-
minabant medici. Scio hoc loco me à Francisco Alexandro notari, quod relictis veteribus
ex Myrepsio antidota erigam: sic enim loquitur: pertinaciter nimis, magisq; quàm deceat.
Non est igitur vt hanc contumeliam atq; calumniam tacite præterire possim aut debe-
am. Siquidem quod veterum Græcorum compositiones relinquo, non fit quod illos con-
temnam, quandoquidem primus ferè fuerim, qui ad eos, tanquam ad fontes, medicos
reuocare studuerim: sed quum eas duntaxat compositiones quæ in nostris officinis sunt
vilitate referre, & quidem è fontibus instituerim, factum est, vt paucas admodum vete-
rum attigerim. Vtinam verò aliqua etiam eorundem in vsum reuocentur. Quare opta-
rem Alexandrum in suis reprehensionibus non raro fuisse circumspiciorem.

f Sacchari candi.) In latinis codicibus desideratur. Non est autem omittendum, quod
in græco sit κωντις. Saccharum autem candi solemne est Nicolao, vt κώντιον appellet, vt ali-
bi fultius ostendimus.

g Sacchari.) Alij codices habent, Mellis quod satis est. Sed quum in græco Nicolai codi-
ce sit σαχάρτος, & hæc antidotus maximè febribus continuis & ardentibus conferat, cum
saccharo, & stillaticio rosarum liquore hanc potius, quàm cum melle, cui cal-
faciendi fa-
cultas inest, vt conficiamus præstat. Cæterum neq; hæc antidotus, neq; ea quæ sequitur
philonis in Desfennio integra est, idèd hortor pharmacopolas omnes, ne in parandis com-
positionibus eius præscriptum sequantur. Quod semel hic monuisse satis sit.

PHILONIVM * GALENI.

XVI.

Philonis antidotus pollet contra colicos cruciatus, iccoris, & lienis. Calculo
renum, & difficultate lotij laborantibus auxiliatur. Phlegmonem costarum,
pleuritimæ, & omnem intestinorum dolorem leuat. Datur stomachicis,
nausea vexatis, vomituriensibus. & vellicato mordicus ventriculo, singultientibus,
dissolutis in quotidiana febre, sanguinem excreantibus, tabidis, tussientibus,
destillatione q; laborantibus. Somnū accersit. In summa, medicamentum
est, quod mirificè dolorem sopit. Habet croci, drach. quinque. Pyrethri, eufor-
hij, spicæ nardi, añ drach. vnam. Piperis albi, hyoscyami, añ drach. viginti.
Opij, drach. decem. Mellis despumati optimi, quod satis est. Datur Ponticæ
nucis quantitate.

Datur Pon-
tica nucis
quantitate.

ANNO-

a Galeni.) Sic appellamus, non quòd à Galeno compositum sit, sed quòd id ipsum ex Philonis philosophi & medici Tharsensis sententia Galenus, libro nono de compositione medicamentorum localium prodiderit. Recenset & hanc Nicolaus Myrepsus Sectione prima, Antidoto 243. Actuarius item ac Paulus, sed ponderibus variatis. Quare hoc quod nunc descripsimus, legitimum est philonium: etsi alia duo quæ sequuntur hætenus, fuerint usitata. Et Galenus loco iam citato, hoc ipsum tanquam probè compositum à philone, laudat, eiusque compositionis rationem exponit, quam quivis ex illo cognoscere poterit

PHILONIVM *a* MAIVS, *b* SIVE ROMANVM.

Nicolai Myrepsici, numero 303.

XVII.

Philonium Romanum, idem quod præcedens potest. Accipit piperis albi, hyoscyami, añ drach. quinq. Opij, drach. duas, & dimidiã. *c* Casia lignea, drach. vnam, & dimidiã. Seminis apij, drach. vnam. Petroselini, fœniculi, dauci Cretici, añ scrup. duos, grana quinq. Croci, scrup. dimidium. Spicæ nardi, pyrethri, zedoaria, añ grana quindecim. Cinamomi, drach. vnam, & dimidiã. Euphorbij, *d* myrrha, castorij, añ drach. vnam. Mellis optimi, quod satis est. Datur nucis auellanae quantitate.

ANNOTATIONES.

a Maius.) Sic vocarunt, quòd ex pluribus quàm præcedens, ab ipso Philone compositum, constat medicamentis. Nam præter ea quæ Philo prodidit, pleraque alia adiecta sunt, ut ex vtriusque collatione liquidò patet.

b Romanum.) Dicitum esse nonnulli putant ab Auicenna, Canone quinto, summa tract. 1. quòd Romæ sit à Philone conditum hoc medicamentum. Mihi alia ratione sic esse vocatum videtur. Nam etsi Philo, qui Tharsensis, ac diui Pauli compatriota, adeoque ciuis Romanus fuit, Romæ fortassis medicinam fecit, illicque hoc conficit medicamentum: tamen non idèd Romanum dici potuit, quòd plurimum sit immutatum, nec tale existat quale ipse composuit. Quapropter Romanum potius est nominatum, quòd post Philonem medici Romani aliqua simplicia adiecerint, & deinde pro Philonis Antidoto, hoc ipso Romæ uti cœperunt, indeque Romanum dixerunt.

c Casia lignea.) Casia lignea, semen petroselini, opij, fœniculi, dauci Cretici, zedoaria, cinamomum, myrrha, & castorium, in Philonis compositione non fuerunt, sed à posteris adiecta sunt omnia.

d Myrrha castorij.) Hæc duo medicamenta in latinis Nicolai codicibus desiderantur, pro ijs Costum substituentibus. Nos autem illa ex græco Nicolao adiecimus, idque ut faceremus, Galenus nos monuit: qui loco paulo antè indicato disertè scribit, alios myrrham & castorium admiscuisse. Quapropter hæc descriptio Philonij Romani, quam nos afferimus, integra est, ut quæ omnia à Philone prodita medicamenta habeat: tum etiam ea quæ ab alijs esse adiecta, Galenus memoriæ prodidit. Quæ in græco Nicolao manuscripto est, mutilam esse constat, ut quæ opium, quod maxime requiritur, non habeat. Est & ea quæ in latinis habetur codicibus, manca, ut quæ Myrrham & castorium omiserit.

Nos itaque collatione vtrorumque codicum hanc perfecimus, qua deinceps pharmacopœi pro Romano, cæteris abiectis, uti debent.

PHILONIVM PERSICVM.

Ioannis Damasceni.

XVIII.

Q iiij

PHI.

Philonium^a Persicum ad sanguinem vñdecunq; manantem confert. Quapropter menses immodicè erumpentes, hæmorrhoidas, & cruentas excretiones per inferna: itemq; sanguinis sputum compescit, ac fœtum in vtero retinet. Recipit^b piperis albi, hyoscyami, añ drach. viginti. Opij, terræ sigillatæ, añ drach. decem. Lapidis hæmatitis, croci, añ drach. quinq;. Castorij, spicæ, euforbij, pyrethri, margaritarũ non perforatarum, succini, zedoariæ, doronici, d^c pastillorum ramich, añ drach. vnam. e^c Succij semperuiui, scrup. vnum. Mellis rosacei optimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

*Persicum.
Cordus er-
vat.*

a Persicum.) Sic dictum putatur, quod à Persis inuentum sit.

*Matthioli
sententia
improbata.*

b Piperis.) Cordi medicamentarius liber, & omnia Mesuæ, quæ uidi, exemplaria, legunt Papaueris, sed mendosissimè. Scribendum enim erit, vt nos emendauimus, Piperis. Quod in primis ex Auicenna liquet, qui Philonium illud itidem describit, atq; hic disertè Piperis albi mentionem facit. Accedit huc, quod in nulla alia Philonij descriptione Papaueris mentio fiat: & quod piper inter ea quæ opij vehementiam refrenent, numeretur. Nec est cur quispiam hic Matthioli sequatur sententiam, qui lib. 5. suarum epistolarum medicinalium me nō rectè Cordum reprehendisse scribit, quod nō piper, sed papauer album imponendum sit, ita enim habere Mesues codicem, qui ad manus est. Id quod non sine ratione factum videtur, quod vbi sanguis abrupto vase fluat, nullo pipere opus sit, sed eorum quæ sua frigida vi, sanguinem crassiore reddant, & fluxionē sistant. Rectè itaq; faciunt, vt mea fert opinio, qui piper negligentes, papaueris semē addunt. Nam quum ad coercendam opij maliciam, & croci & castorij satis excipiat antidotus, non video cur opus sit addere piper, vt magis incalescat, vbi opus sit potius refrigeratione. Hæc est Matthioli, bella mē hercle, qua meam impugnat sententiam, ratio, quam facile in ipsum retorquebo. Nam quod dicit ita habere Mesues codicem qui ei ad manus est, probè, etiam tacente Matthiolo, noueram, vt qui dixerim disertis verbis, omnia Mesues exemplaria sic habere. Quod verò subiicit, id non factum esse citra rationem, quod scilicet vbi rupto vase emanat sanguis nullo pipere opus sit, sed medicamentis frigidis sanguinem incrassantibus & fluxionem sistentibus, ridiculum utiq; est. Cur enim Matthiolus eadem ratione ex philonij istius compositione non etiam Euforbium & pyrethrum, quorum vtrunq; pipere calidius est, abijciendum esse censet? Accedit, quod Philo Tarsensis suum quoq; philonium laudat, & vtile esse sanguinem excreantibus tradit, quum tamen illius compositionem non solum piper, sed & pyrethrum atq; Euforbium ingredientur: Quum itaq; persicum philonium ad exemplum Tarsensis sit compositum, & in eo hyoscyami & opij tantum mentio fiat, qua igitur de causa huic Matthiolus, motus quidem exemplaris deprauati autoritate, papaueris albi semen admiscendum esse contendit? quum tamen Auicenna, ex quo Mesuæ suum hoc philonium, vt alia ferè omnia, mutuatus est, & ad verbum descripsit, vt illa inter se collata euidentissimè monstrant, piper album, non papauer, miscuerit. Rectè igitur faciunt, qui Matthioli friuolis & nullius momenti rationibus contemptis, papauer album negligentes, piper album adijciunt, quum falsissimum sit quod ipse dicit, ad opij maliciam corrigendā coercendamue croci & castorij sufficere misturam. Quum enim hyoscyami albi semen pondere drachmarum viginti, opij autem drachmarum decem huic compositioni indantur, & croci atq; castorij vna duntaxat drachma addatur, fieri nequit vt tantilla portio tantam opij & hyoscyami quantitatem refrenare queat, piper quoq; adiectum est. Vt sole clarius sit, Matthioli sententiam esse falsam, & in hoc tantum productam, vt me de errore accusandi rationem haberet, & superior alijs videretur. Sed est iam satis nota omnibus Matthioli arrogantia est, vt opus non sit.

*Succinum.
Pastilli Ra-
mich.
Succus sem-
peruiui.*

c Succini.) Officinæ Charaben, vt libro primo indicatum est, nominant.

d Pastillorum Ramich.) Descriptionem illorum pete ex sectione de Pastillis.

e Succij semperuiui.) Mesuæ Caphuram, vel (vt ipse loquitur) Camphoram habet. Quia verò Caphura, quæ bituminis species est, refrigerare nequit, sed potius calefacit, vt in Commentarijs nostris super nonum Galeni de Simplicibus medicamentorum facultatum librum demonstrauius: ideo è contextu hanc ipsam eiecimus, & pro ea Semperuiui succum substituimus. Id quod in multis etiam alijs compositionibus fecimus.

PERORATIO.

Hactenus confectiones magnas, & Opiatas vulgò vocatas, descripsimus sedecim. Quas utiq; sufficere arbitramur, ne scilicet nimia harum copia fiat, vt vel negligenter à pharmacopœis parentur, aut neglectæ iaceant, raroq; in vsum medicum veniant. Nam quod sæpe diximus, præstat habere paucas, & eas quidem diligenter constructas, quàm plures nulla nec arte, nec diligentia compositas.

DE

DIA CASTORIV.
Nicolai Myrepsici, numero 27.

I.

ANTIDOTVS ē castorio succurrit vertiginosis, comitialibus,
apoplecticis, resolutione correptis, tremulis, omnibusq; frigi-
dis morbis. Habet castorij, ^a myrobalani, añ drach. tres. Aloes
flauæ, drach. vnam, & dimidiã. ^b Scordij, myrrhæ, euphorbij,
añ drach. vnam, grana septē. Folij, ^c artimonij, id est, pyrethri,
tragacanthæ, calami odorati, nitri, galbani, ^d senæ, floris iunci
odorati, spicæ, opopanacis, rhei Pontici, sagapeni, styracis calamitæ, zingibe-
ris, cinamomi, añ drach. vnã, grana duo. ^e Staphydis syluestris, seminis dauci,
foeniculi, petroselini, ^f cumini lati, ^g nigellæ, sinonis, ^h petrolei, ⁱ styracis rubeæ,
sanguinis draconis, thuris, salis ammoniaci, zedoariæ, ^k anisi, añ drach. tres, &
dimidiã, scrupulum vnum. ^l Thymbræ, hyslopi, chamædryos, pulegij, ori-
gani, balsami, balsamitæ, seminis ocimi, ^m branca vrsinæ, dictamni, aristolochiæ
rotundæ, ⁿ brasicæ syluestris, asari, saluie, rosarum, bdellij, añ scrup. dimidium.
^o Ambaris, grana decē. Osis cordis ceruini, drach. tres. ^p Osis naris purpuræ,
drach. vnam. Epithymi, polypodij, opobalsami, añ scrup. dimidium, granum
vnum. Betonice, grana vndecim. Anacardi, fabinæ, gentianæ, foliorum man-
dragoræ, añ grana decem. ^q Serici vlti, scrup. dimidium. Peucedani, ablinthij,
añ grana septem. Iridis, scrupulū. dimidium, granum vnum. Mellis despumati
optimi, quod fatis est: hoc est, triplum. Datur Ponticæ nucis quantitate.

ANNOTATIONES.

Dia castorii Antidotus hætenus nullis in officinis rectè parata est, quod scilicet eius *Antidotus* ē
descriptio in latinis Nicolai codicibus, quibus pharmacopœi vti sunt, legitima non fue- *castorio hæte*
rit. Neq; ea etiam quam Valerius Cordus in medicamentario suo libro refert, à vulgari *nus rectè pa-*
quicquam distat. Quapropter iuxta hanc nostram, quæ è græco Nicolai codice ad ver- *rata non est.*
bum transcripta est, descriptionem, deinceps Dia castorii Antidotum conficient phar- *Cordus.*
macopœi. Quod vt rectius possint, annotationibus illam illustrabimus.

^a *Myrobalani.*) In græco Nicolai codice non exprimitur genus Myrobalani, quum *Myrobalani*
enim eadem ferè facultates habeant, parum refert vtrum accipiamus. Verum quia
Latini omnes codices flauorum, quos Citrinos hodie nominant, mentionem faciunt,
& statim etiam aloë subijcitur, illi præ cæteris ad huius Antidoti compositionem sunt
adhibendi.

^b *Scordij.*) Græcus Nicolai codex habet *σκόρδος* & statim dictionem hanc expli- *Scordium.*
cans subijcit, quod Italus Asa foetida dicitur. Per asam autem foetidam Nicolaus non id
quod hodie ita nominant officinæ, intelligit: sed stirpem, quæ alijs Græcis Scordion vo-
catur, vt in Annotationibus nostris super Nicolaum copiosè monstrauius. Proinde ne
pharmacopœi in hac voce hærent, Scordium conuertimus. Vt hinc perspicuum fiat, er-
rare plurimum pharmacopœos, qui mendosos secuti codices, Asam foetidã, rem foetidissi- *Seplaforum*
mam, & ob id Diaboli sterces Germanis appellatam, in huius medicamenti compositiõ- *error.*
nem vsurpant.

^c *Artimonij.*) Hanc dictionem studio in contextu reliquimus, vt hac ratione aliorum *Artimonium.*
codicum erratum detegeremus, qui in vniuersum omnes Antimonij legunt, adeò vt *Cordi im-*
Cordi etiam liber medicamentarius hoc errore haud vacet. Artimonium verò esse pyre- *mensius error.*
thrum, metipse Nicolaus, qui sic vocem hanc interpretatur, docet.

^d *Senæ.*) Eius in Latinis codicibus nulla fit mentio.

Senæ
& *Staphydis*

- Staphys syl- uestris.* *Cuminum latum.* *e Staphydis syluestris.*) Officinæ Staphys agria nominatur. *f Cummi lati.*) Græcè est, *πλατυκυμίνος*. Latini codices habet, Sileris montani. Vt suspicio fit, Nicolaum per latum Cuminum intellexisse semen, quod Seplafijs Siler montanum appellatur. Nihil verò refert hoc an illo utamur, quod eiusdem sint facultatis. Et hoc loco Franciscus Alexander, communem aliorum errorè secutus, Seseleos semè inserit. Quum latum hoc semen, quod Siler montanum officinæ nominant, Ligustici potius sit, ut tomo altero nostrorum de Stirpium historia monstrauius.
- Nigella.* *g Nigella.*) Et hæc in Latinis codicibus desideratur. Vt hinc pateat, Græcum Nicolai codicem Latinis plurimum præstare.
- Petroleum.* *h Petrolei.*) Per petroleum intelligit oleum naturale, quod è petris & faxis emanat: quod non est nisi bitumen liquidum, vel colamen bituminis. Babylonijs olim Naphtha dictum, ut fufius libro primo ostensum est. Nicolaus superstitione quadam ductus, vnguentum seu oleum S. Barbaræ vocat, quæ quidem ad nostra vsque secula durauit, hanc pulchrè confirmantibus cucullatis illis fratribus qui S. Catharinæ, & S. Vualzburgis oleum vocarunt: sanctimonix specie ab imperitis & simplicibus, ut fuerunt, & adhuc hodie sunt, ad fucum faciendum instructissimi, pecuniam emungentes.
- Styraxrubea.* *i Styracis rubea.*) Quid sit Styrax rubea, libro primo expositum est. ** Anisi, drachmas tres, scrupulum dimidium, grana octo.*) Nescit hoc loco Franciscus Alexander, qua fide adductus ita legam. Respondeo me, ut candidè verum fatear, latini codicis lectione deceptum esse, qui habet drach. tres. semis, scrup. octo, quum tamen Græcè sit *στυραξόκοκκακ*, id est, grana viginti, quæ coniuncta scrupulum vnum constituunt. Quare non octo, sed vnus scrupulus accipiendus erit.
- Tymbra.* *k Tymbra.*) Tymbra nõ est nisi syluestris Satureia. In cuius penuria, fatiua uti licet.
- Bræca vrsina.* *l Branca vrsina.*) Acanthum Græci & Latini nuncupant. Non est autem pro Branca vrsina, vsurpanda ea quæ sic hodie appellatur herba. hæc enim est Dioscoridis, & aliorum Græcorum Sphondylion: sed spina alba vulgaris, in primo de Stirpium historia tomo nobis descripta.
- Succedaneū* *m Brassica syluestris.*) Græcè est *κεράμικε ἀργείας*. Hæc Dioscoridi pingitur. In eius penuria, fatiua, quæ easdem obtinet vires, uti licet.
- Branca vrsina.* *n Ambaris.*) Tria hæc, nempe ambar, os cordis ceruini, & os naris purpuræ, in Latinis codicibus desiderantur: ut hinc quoque innotescat quanto Græcus Latinis codicibus præstet.
- Os naris purpuræ.* *o Osis naris purpuræ.*) Intelligit Blattium bizantium, alijs iunioribus Græcis dictum. Seplafix Blaccam bizantium appellant. Per os autem naris purpuræ, non inaudiendum esse nisi purpuræ operculum, libro primo huius operis abundè monstrauius.
- p Serici vsti.*) Et hoc in Latinis desideratur codicibus. Sic passim manca latina Nicolai exemplaria esse constat.

D I A S A T Y R I V.
Nicolai Myrepsici. Sect. i. cap. 65.

II.

ANtidotus è Satyrio valet ad liberorū procreationem, ad venereorumq̃ frequentiore vsum utilis est. Venerem nanq̃ stimulat, eamq̃ certa de causa cessantem haud segniter restituit. Renum & vesicæ imbecillitati succurrit. Præterea ijs qui coire nequeunt, auxiliò est. Voluptatem quoque excitat. Accipit^a satyrii viridis, ^b dauci fatiui radicū, nucis Indicæ, pistaciorum, ^c eryngij radicis, nucum pinearum, añ drach. duodecim. ^d Zingiberis, anisi, ^e sinapi albi, ^f linguæ auis seminis, añ drach. quinç. Cinamomi, ^f scincorum caudæ, ^g seminis bulbi, añ drachmas duas. Moschi, grana septem. Mellis despumati optimi, *quod satis est. Satyrii, dauci, & eryngij radices singulæ priuatim & seorsim benè tritæ melli imponuntur, ac subiguntur, paululumq̃ molliuscule igni feruescunt, dein pistacia & nuces pineæ repurgatæ ac tufæ adijciuntur. Vbi cum melle aliquantulum bullierunt, sublato ab igne lebetes, tufæ & cribratæ species adduntur. Postremò moschus cum exiguo stillaticio liquore inseritur. Rursus hæc probè subacta, in vasculum ad vsum reconde. Datur cum veteri vino vesperi dormituro drachma vna,

ANNO

a Satyrij.) Officinæ nō sine errore radicem Satyrij batilici, quod illis Manus Christi dicitur, ad Antidoti è satyrio confectionem vsurpant. Siquidem nullum ad libidinem impetum excitat, nec vllas ad stimulandum coitum vires obtinet. Debent igitur in veri Satyrij, quod hodie à nullis cognoscitur, penuria, vti radice Orchios, seu Cynosorchios, quæ ad stimulandum coitū, Dioscoride & Galeno testibus, vim obtinet. Non autem vtendum nisi radice eius solida, quod flaccida venerea magis inhibeat.

Officinatum error.

Satyrium.

b Dauci.) Cretici radix etiam ad vsus medicos adhibetur: in alijs generibus seminis vsus duntaxat inualuit. Matthioli locum hunc à typographo corruptum suggillauit, parum quidem candidè. Nam quum hunc ex Dioscoride esse productum intelligeret, facile illi erat coniectare, pro etiam à typographo tantum dictionem, perperam suppositam fuisse. Cæterum quum Creticus Daucus hodie non afferatur pro eius radice vtendum erit Staphylini radice, quæ Dioscoride attestante, venerem stimulat. Eius tamen historia & pictura est in tomo primo nostrorum de stirpium historia commentariorum.

Daucus.

Succedaneū

Dauci Cre-

tici.

c Eryngij.) In latinis codicibus desideratur. Præstat autem pro Eryngij radicibus. Sifari fatiui vti radicibus, quæ idem quod Secacul efficiunt. Græcè quidem est *κρημνός*. Actuarius tamen, qui eodem ferè modo hanc compositionem describit, Eryngij nullam facit mentionem.

d Sinapi albi.) Per Sinapi album Erucam intelligit, id quod ex Actuario fit manifestū, qui Erucæ, quemadmodum etiam omnia exemplaria Nicolai latina, hoc loco habet.

Sinapi albū.

e Zingiberis.) Actuarius post zingiber subiicit Gryophyllorum itidem drach. quinque.

f Linguae auis.) Ita vocat, cum officinis nostris, Nicolaus semen Fraxini, vt secundo stirpium historiae tomo fufius diximus. Actuarius eius non meminit.

Lingua auis.

g Scincorum caudæ.) Horum in græco manuscripto Nicolai codice nulla fit mentio. Actuarius autem cinamomo statim subiungit scincos. In Latinis quoque omnibus codicibus Nicolai, Scinci non omittuntur. Vt haud dubiè hoc in loco mancus fit Nicolai græcus manuscriptus codex. Quod confirmat, quæ statim in Nicolao è satyrio Antidotus sequitur, in qua disertè Scinci fit mentio. Accedit ijs omnibus, quod Scincorum vsum venem mirificè excitare constet. Non igitur sunt omittendi. Sunt autem veri ad vsum medicum adhibendi, vt primo diximus libro.

Scinci.

h Seminis bulbi.) Quum omnes bulbi venerem stimulandi vim habeant, syluestris saltem bulbi, cuius magna est in Germania nostra copia, semen ad præsentem Antidotum pharmacopœi vsurpare debent. Quod si tamen nec illud haberi potest, eius loco semine vrticæ, quod eandem obtinet facultatem, vtendum erit.

Bulbus.

Succedaneū

bulbi.

i Species.) Græcus Nicolai manuscriptus codex habet *μυστίχα*. Sic enim vocat species odoratas, quæ aromata nominantur.

Species.

μυστίχα.

ANTIDOTVS E BACCIS LAVRI.

Rhazis.

III.

Electuarium è baccis lauri ad colli, & tenuis intestini cruciatus à flatibus procreatos maximè confert. Recipit foliorum rutæ aridorum drach. decem. Ammios, cumini, nigellæ, libyftici, origani, carui, amygdalarum amararum, piperis nigri, piperis longi, mentastri, dauci, radicis acori, baccarum lauri, castorij, añ drachmas duas. Sagapeni, vnciam dimidiã. Opopanacis, drach. tres. Mellis despumati quod satis est. Datur auellanæ quantitate.

ANNOTATIO.

Quum hæc Antidotus in dissoluendis flatibus sit longè præstantissima, & nulla melior sit in vniuersis Razis empirici libris, ideo in omnibus officinis paratam hanc prostare oportet. Sunt verò omnia illam constituentia medicamenta antea explicata, vt pluribus annotationibus non sit opus.

ANACARDINA. IOANNIS DAMASCENI.

IIII.

Antidotus anacardina ad totius inferioris ventris, & cerebri affectus frigidos conducit, sanguinem puriorem reddit, & inde spiritu animali facto purgatiore & tenuiore, sensus omnes, apprehensionem, (hinc est quod Auicenna Electuarium sapientum nominari) intellectum, & memoriam iuuat, coloremque viuudum corpori tribuit. Habet piperis nigri, piperis longi, Myrobalanorum (Auicenna, nigrorum) Cepulorum, Emblicorum, indo-

Electuarium sapientum.

indo-

indorum, belliricorum, castorij, añ drachmas duas. Costi, anacardij, sacchari albi, ^a melissophylli, baccarum lauri, añ drachmas sex. Cyperi, vnciam dimidiam. Anacardia per se teruntur, & alijs tritis permiscuntur: deinde omnia excipiuntur butyro vaccino salis experte, & melle despumato æqualis portionis, nempe vnc. quinq; & dimidia. Datur ^b post sex menses pondere, drach. duarum. Ea sumpta, vitetur labor, ira, coitus, ebrietas.

ANNOTATIONES.

Hæc Antidotus quia calidissima est, solis ijs qui admodum frigidi sunt, eud sumitur. Nam aliàs spiritibus accensis, febres excitat diarias, à quibus sæpe transitur in putridas, vel hecticas. Quare non temerè quibusdam suspecta est.

Burungi.

^a *Melissophylli.*) In Mesue est Burungi, quam sanè dictionem variè interpretantur. Sunt enim qui cubebas, alij melissam, quidam erysimon, nonnulli ocimum significare dicant, aded vt nemo se facile ex hac sententiarum varietate explicare possit. Sed vtcunq; Arabum interpretes inter se plurimum dissentiant, quod minimè mirum, quandoquidem Arabicæ linguæ imperiti fuerint: tamen ex hac difficultate nos expedite extricabit

Serapionis loci emendatus.

Bedarungi.

Serapio, & ipse Arabs, qui disertè burungi interpretatur melissam. Quanquam illic falsò legatur turungi, pro burungi, aut berungi. Nam Bedarungi est ocimum, Auicenna secundo Canone teste. Burungi autem, vel, vt legitur apud Auicennam Canone quinto, Berungi, est melissa. Siquidem ibidem Auicenna hanc quoq; Antidotum describit, & in nullo profus à Mesua variat, quàm quòd pondus duplicet. Proinde ad Auicennam magis hæc Antidotus, quàm ad Mesuen referenda erit. Quippe illam ad verbum ex Auicenna, qui ætate ipsum præcessit, transcripsit. Et ne furtū agnosceretur, dimidia duntaxat parte ponderum vsus est. Errare igitur constat eos, qui Burungi, nigellam interpretatur. Nec Cor-

Cordi error.

dius & hunc secutus Bernhardus Desseñnius, rectè hic eruca semen pro Burungi in suo medicamentario libro substituit: quum Melissophyllum, vt ostensum est, vox hæc significet. Nam quum hæc Antidotus sensus omnes, & intellectum acuat, & Melissophyllum, vel vt officinæ nominant, Melissa, membranarum cerebri ramos expurget instar Marrubij, cui æquas obtinet facultates, rectissimè præ omnibus alijs antea dictis huic Antidoto inferitur. Sed hic mihi miris modis iniurius est Matthiolus. Nam initio me errare dicit, quod Melissam pro Burungi, seu Berungi substituerim. Dein quod scriptis mandauerim Auicennam quinto Canone in huiusce Antidoti descriptione, Burungi etiam præter cætera meminisse, quum tamen id falsum sit. Miratur insuper quod Monachorum sectator sim acerrimus, & quod ijs tantam fidem adhibuerim, vt eorum potius crediderim testimonijs, quàm quod vellem tantum subire laboris, vt hoc loco Auicennam inspicerem. Quod autem nec Auicennam inspexerim, nec legerim, id manifestum præbere indicium ait, quod scripserim Anacardine descriptionem apud Auicennam in nullo profus variare ab hac, quàm describit Damascenus, ob idq; magis hanc Auicennam, quàm Damasceno medico acceptam referre debere, quod tamen falsum deprehenditur. Hæc ille. Quàm iniquè autem Matthiolus hinc me mendacij in simulet, ipse mendacissimus, & vter nostrū Auicennam rectius inspexerit, & legerit, iam sole clarius docebo. Verum quidem est Auicennam quinto Canone tractato primo tres ordine confectiones Anacardinas recensere, quarum nulla cum ea quam Damascenus habet eadem est. Quòd si tamen Matthiolus Auicennam intimius perspexisset ac legisset, tertiumq; iam dicti Canonis tractatum excussisset, inuenisset certè vera fuisse omnia quæ ipse impudenter pro falsis traducere ausus est. Ibidem enim ita scriptum reliquit Auicenna: Electuarium Anacardinum conferens dolori stomachi vetusto, & eiusdem frigiditati. Obluioni medetur, colorem corporis bonum reddit. Sensus & intellectum iuuat. Electuarium sapientum nominatur, & Salomonis esse dicitur. Accipit piperis nigri, piperis longi, myrobalanorum nigrorum, belliricorum, & emblicorum, castorij, singulorum drachmas quatuor. Costi, anacardij, berungi, sacchari albissimi, baccarum lauri, singulorum drachmas duodecim. Cipri, drachmas octo. Anacardia per se teruntur, &c. Ex ijs manifestissimum est Damascenum, quod dixi, antidotum hanc ad verbum ex Auicenna transcripsisse, pondere tantum dimidiato. Quæ igitur est Matthioli temeritas & iniquitas vt dicere ausit me Auicennam nec inspexisse, nec legisse? An non ipse manifesto in mendacio deprehensus meam mihi famam & existimationem restituere tenetur? Hactenus quidem tuli pacienter Matthioli iniurias, nunc verò quum calumniandi me nullum facit in Epistolis suis maximè medicinalibus modum, faciam vt totus mundus intelligat Matthiolum pacta non seruasse, mihiq; licuisse illius ineptias paulò acriore oratione retundere, & me à suis mendacijs & cauillationibus

nibus asserere. Quod ad Burungi, vt Damascenus, vel Berungi, vt Auicenna nominat, vocem attinet arabicam, non libenter quidem de ea, quod Arabicæ linguæ imperitus sum, quod candidè nunc fateor, & antea etiam semper falsus sum, cum alijs contendo: tamen hoc nemo sanæ mentis negare poterit, si Bedarungi, Mauritanis, vt Auicenna interpretatur, est Ocimum, fieri nequit vt apud Serapionem in capite de Melissophyllo rectè scribatur Bedarungi, quod hoc nomine Arabibus non Melissophyllon, sed Ocimum appellatur. Quare illic Burungi, vel Berungi scribendum esse vox turungi abundè docet, quæ immutatione vnius literæ deprauata fuit à librario imperito, cui facilis à B in T lapsus fuit, adeò vt pro Burungi seu Berungi in huius Antidoti compositionem non sit substituendum nisi Melissophyllon, idè ob causas paulo ante expositas. Vt Matthioli cauillationes merito risu & cachinno explodi mereantur. Sed videamus nunc quæ sit de Burungi Matthioli sententia. Putat pro Burungi, legendum esse Durungi, quæ vox Mauritanis Doronicum denotat. Sed qua ratione id probabit Matthiolus? quum constet Damascenum in alijs suis compositionibus, verbi gratia, Diambareos & Diamosci, nunquam Durungi, sed Doronici voce vsus esse, ita vt hoc quoq; in loco Durungi vocè non vsurpasse Damascenum sit manifestissimum. Quapropter per Berungi dictionem aliam à Doronico stirpem, nempe Melissophyllum, intellexisse illum omnibus constat. Et qua fronte Matthiolus audeat substituere Doronicum Auicennæ, quum illud hodie sit incognitum, vt primo nostrorum de stirpium historia commentariorum tomo monstrauimus. Quod enim in officinis prostat, non est legitimum, sed dulcichini genus, adeoq; eos effectus, quos Doronicum Mauritanorum, præstare non potest. Vides igitur optimè Lector quam se nunc ridendum omnibus propinet Matthiolus, & quod merito dum aliorum bene & rectè dicta cauillatur, suos, & eos quidem minimè leues, errores prodat.

b Post sex menses. Vbi scilicet vis Anacardiorum feruendo nonnihil expirauit & fracta est.

LITHONTRIBON.

^aNicolai.

V.

Antidotus lapidem atterens ideo dicta est, quòd lapidem tum renum, tum vesicæ, magna efficacia confringit. Stranguriæ & difficultati vrinæ sine mora succurrit. Accipit spicæ nardî, zingiberis, xilobalsami, acori, cinamomi, radicis peucedani, mei, piperis nigri, * piperis albi, piperis longi, saxifragi, añ drachmas duas, & dimidiã. Opobalsami, caryophyllorum, costi, rhei pontici, glycyrrhizæ, cyperi, tragacanthæ, chamædryos, feminis apij, ammeos, asparagi, ocimi, vrticæ, citrei malî, hypofelini, añ drachmam vnam, gr̄. quindecim. Folij, croci, florum iunci odorati, casia lignæ, bdellij, mastiches, milij solis, petroselinî seminum, seselios, sinonis, cardamomi, anethi, euphorbij, ^b lapidis lyncis, olei nardini, ^c olei moschati, añ scrupulum vnum, grana quatuor. Mellis quod satis est. Datur pondere nucis Ponticæ.

ANNOTATIONES.

^a Nicolai.) Hæc Antidotus in græco manuscripto codice Nicolai, quod sciam, non habetur: sed ex Latinis codicibus est descripta, ita vt certò non sciatur, num ad Nicolaum authorem sit referenda nec ne. Mihi videtur à quodam ex multis Nicolai Antidotis, nempe 187. 188. & 190. esse composita & emendicata, & ob id ad atterendos calculos non est inutilis. Non est autem cur longiores annotationes desideret, quod omnia ferè ex quibus constat simplicia in superioribus sint explicata.

* Piperis albi.) Hic falsò me accusat Franciscus Alexander, quòd piper album omiserim, quum tamen expressis verbis eius meminerim. Sed est is homo plus æquo ad aliorum dicta calumnianda pronus, quod tamen subinde in Matthiolo reprehendit.

^b Lapidis lyncis.) Vide quæ libro primo huius Operis de eo notauimus, & in sequenti mox Antidoto.

^c Olei moschati.) Vide Sectionem de oleis.

^d Scrupulum vnum, grana quatuor.) Reprehendit me & hoc loco Alexander Franciscus quod grana quatuor adijcio, nullo profectò candore, quod ita vt scripsi, in Nicolai codice disertis verbis legatur. Optarem itaq; bonum hunc virum in reprehendis alijs cautiorem fuisse.

R N E P H R O.

*Διδου τριβων.
Dessennius
non sine risu
eruditorum
Lithon Tri-
pon nominat.*

LEONHARTI FVCHSII
NEPHROCATHARTICVM:

Nicolai Myreplici,

VI.

Antidotus purgatoria renum, & calculosorum. Eadem potest, quæ prior. Recipit ^a lapidis lyncis, drachmas duas, grana quindecim. Croci, ^b cnicus, añ drachmam vnam, grana quindecim. Zingiberis, euphorbij, myrrhæ, thuris, ^c lapidis in vesica suis syluestris reperti, cumini, hyosciami, ^d carei Alexandrini, feminis citrei, añ drachmam vnam, grana sex. Spicæ nardi, floris iunci odorati, costi, pyrethri, casia lignea, rhei pontici, marrubij, helenij, sampuchij, pulegij, rosmarini, gentianæ, saxifragi, ^e gummi hederæ, cyparissij, baccarum lauri, piperis albi & nigri, feminis rutæ, granorum iuniperi, añ drachmam dimidiã, grana quatuor. Balsami, styracis calamitæ, ^f sanguinis hircini, ^g nasturtij feminis, asari, acori, phu, mei, aristolochiæ longæ & rotundæ, betonicæ, ^h filipendulæ, petroselinij, sinapi albi, feminis vrticæ, añ scrupulos duos, & dimidium, grana duo, & dimidium. Succij asparagi & rusci, añ grana quindecim. Mellis optimi, quod satis est. Parata cum decocto milij solis, aut saxifragi, aut artemisiæ: datur pondere drachmæ vnus, vsq; ad drachmas tres.

ANNOTATIONES.

Et si hæc Antidotus Nicolao καθαρτικὴ νεφροῦ καὶ λιθόντων, alijs verò vnica dictione νεφροκαθαρτικὴ dicta, hastenus in nullis, aut paucis saltem vsitata fuerit officinis: tamen quia in omnibus Latinis Nicolai codicibus deprauata est, & in pellendis ac atterendis calculis miram efficaciam ostendit, & ob id digna est vt in medicum vsum reuocetur, hanc omittebam nobis esse non putavi. Atque vt rectius illa à pharmacopœis construi possit, eam quoque annotationibus illustrabimus.

- Lapis lyncis.** *a Lapidis lyncis.*) Quum lapis lyncis officinarum non sit, nisi Phrygius Dioscoridi nominatus lapis, non debet ad præsentis Antidoti constructionem adhiberi, quod nullam in atterendis calculis vim habeat. Pro eo autem vtendum erit Lyncurio Dioscoridis & aliorum Græcorum, quod non est nisi succinum: vel vt hodie vocant officinæ, Charabe. Nam illud mirificam in atterendo calculo vim obtinet, vt veteres testantur, & experientia recentiorum confirmat. Aut loco lapidis lyncis Belemnites vsurpandus erit, quem Saxones Alpschos nominant. Siquidem & is non aliter ac Iudaicus lapis, quo etiam vice lapidis lyncis vti licebit, lapidem frangit. Tantum cauendum, ne vulgarem, & vsitatam officinis lapidem lyncis in eum vsum accommodemus.
- Cnicus.** *b Cnicus.*) Cnicus in omnibus Latinis codicibus desideratur. Latinis cartamus dicitur.
- Lapis vesicae apri.** *c Lapidis in vesica suis syluestris.*) Periphrasis est apri. Nam lapis vesicæ apri, si haberi potest, ad confectionem huius Antidoti adhiberi debet, quod illi latens quædam & innata insit conterendi calculum proprietates. Quod si consequi illum non liceat, pro eo accipiat lapidem qui ab ægris hominibus per lotium eiectus est. Nam habet is quoque, Aëtio libro ii. capite 10. autore, similem quam lapis vesicæ apri facultatem, proprietatemque.
- Latini Nicolai codices deprauati.** *d Carei Alexandrini.*) Græcè καρίου ἀλεξανδρινου. Quapropter falso in omnibus Latinis exemplaribus legitur, Macedonici feminis. Careum autem, vel Carum omne vrinæ eiectioni facultatem obtinere, Dioscorides, Galenus & alij Græci testatum reliquerunt. Delegit autem Alexandrinum tanquam patrium, & quod facile haberi potuit, Nicolaus.
- Gummi hederæ.** *e Gummi hederæ.*) Græcè ἐστὶν κίονος χυλόν. id est, succi hederæ. Sic vocat, quam alij potius δάκρυον, id est, lachrymam appellant.
- Sanguis hircinus.** *f Sanguinis hirci.*) Nicolaus Græcus habet, δάματτος ἀγρίου ὕδατος: sanguinis syluestris suis, id est, apri. Verum quum omnia Latina exemplaria hircinum potius sanguinem memorent, & is sanguis ad nephriticos & calculosos, Aëtio libro paulo antè citato capite 12. & Nicolao ipso Antidoto 54. testibus, præsentissimum remedium sit, hunc potius quam apri sanguinem huic Antidoto inferendum esse putauimus.
- Nasturtium.** *g Nasturtij feminis.*) Hic manuscriptus Nicolai græcus codex, quem semper sub Græci nomine inaudiendum esse volumus, mendosè legit, καρδάμου στίγματτος, id est, cardamomi feminis: pro καρδάμου, hoc est, nasturtij. Nam legendum esse nasturtij, è Latino codice omnibus fit manifestissimè: in quo adhuc remansit vox decurtata Sturcij, quam deinde librarij

librarij imperiti in Struthij mutarunt, non animaduertentes na syllabam deesse, qua adiecta, Nasturtij vox nascitur. Deinde si καρδαμύμωσ scribendum fuisset, Nicolaus ἀντιδοτος vocem non adiecisset: quandoquidem illi, vt cæteris etiam, solenne & familiare sit, καρδαμύμωσ simpliciter, & citra adiectionem efferre. Quibus & hoc accedit, quod librario manu scripti codicis græci Nicolai is error cõsuetus fuerit, vt καρδαμύμωσ pro καρδαμύωσ scriberet.

h Filipendula.) Latini codices habent Fisaliadis, dictionem planè corruptam, & à nullo hætenus intellectam. Quare hæc haud dubiè occasionem multis dedit, vt hanc Antidotum construere, & in officinis venalem habere neglexerint. Est autem disertè in Nicolai codice φιλιπυδία, id est, filipendula. Quam etiam herbam constat in frangendo calculo, & vrinæ stillicidio sanando efficacem esse.

Filipendula

i Rusci.) Officinæ, literæ vnius adiectione, Brusci appellant.

Quum itaq; iam nostra opera legitimam Nephrocatactices medicamenti compositionem habeant pharmacopœi, debent in hanc incumbere curam, vt illam in suis officinis paratam deinceps inueniant medici.

Rusci.

ELECTVARIVM ANALEPTICON.

Nicolai Myrepsici.

VII.

ANtidotus recreans & restituens vires, valet ad cardiacos, animi defectio- nem, syncopen, & exolutionem è diarrhœa, aut sanguinis excretionem, aut alia vacuatione natiuum calorem dissipante natam. Item ad liquationem carnis, tussientes, suppuratos, & faucium è destillatione ortam asperitatem. Capit cinamomi, seminis ocimi, foliorum sampsychi, maceris, cariophylli, carnis malorum citriorum, melyssophylli, sisymbrij, añ drach. duas. Sefelios, drachmam vnam, & dimidiam. Hermodactyli albi & rubri, folij, añ drach. quatuor. Floris rosamarinii, drach. tres. Ossa cordis ceruini, numero quatuor. Berberis, drach. duas. Mastiches, rosarum, violarum, & borraginis florum, añ drach. vnam, & dimidiam. Succus chamæleuces, vnc. tres. Libystici, scrup. vnum. Gallie moschata, drach. vnam. Glycyrrhizæ, drach. tres. Cubearum, drach. duas. *b* Passillorum de rosis, & violis, añ drach. vnam, & dimidiam. Lignialoes *c* crudi, nucis moschata, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiam. Moschi, grana sex. Cinamomi boni, drach. duas, & dimidiam. Nucis Indicæ magnæ carnis, vnc. dimidiam. Spicæ, drach. vnam, & dimidiam. Saphiri lapidis, *d* gagatis, iaspidis, & smaragdi, añ scrup. dimidium. Croci, scrup. vnum. Margaritarum perforatarum, & non perforatarum, añ grana quatuor. Xylobalsami, drach. tres. Blattij bizantis, grana octo. Ramenti eboris, serici vsti, añ drach. vnam. Styracis calamitæ, drach. duas, & dimidiam, grana duo. Seminis portulacæ, drach. vnam, & dimidiam. Seminum cucumerum, vnc. vnam, & dimidiam. Corallij rubei, iridis, añ drach. tres, scrup. vnum. *e* Auri puri ramentum, drach. duas. Nuces ponticas, numero decem. Amyli, drach. tres. Amygdalarum amararum & dulcium, añ numero viginti. Carnis palmularum, vnc. vnam, & dimidiam. Marrubij, drach. duas. *f* Fabarum farina puræ, vnc. vnam, & dimidiam. Carnis seminis gossipij, vnc. dimidiam. Seminis maluæ & florum, añ vnc. dimidiam. Seminis vrticæ, vnc. dimidiam. Pinearum recentium, vnc. duas. Hyssopcretici, drach. tres. Penidiorum bonorum, lb. dimidiam. Sacchari candidi, vnc. tres. Contusis omnibus simul, adijce gummi Arabici, drach. duas, scrup. duos. Tragacanthæ, vnc. dimid. Commixta omnia simul, & trita, decoquantur cum stillicidio rosarum liquore, qd satis est ad electuarij consistentiã: & reconde in vase.

ANNOTATIONES.

Hoc Electuariũ meritò ἀναληπτικόν Græcè nominãt. Nam fractas & lapsas iam vires mirificè recreat ac restituit. Hinc est, qd ipsum Nicolaus veluti expertũ laudet. Valerius Cordus in suo medicamentario libro, Electuarij cuiusdã, quod ille Resumptiuũ Nicolai appellat, descriptione affert: quod integrũ non est, sed ex præsentis Antidoto decerptum. Præstat itaq; hoc nostro vti, maximè in ijs qui abundat, qd omnia in se cõtineat medicamenta, quæ ad instaurandas vires adhiberi possunt. Vt aut illi qui mediocris fortunæ sunt, huius quo-

ἀναληπτικόν
Cordus.

R ij que

que antidoti viribus frui possint, prudenter fecerint pharmacopœi, si bifariam hanc confecerint. Vnam cum auro, & alteram sine auro. Aut potest prorsus in eius confectioe omitti aurum, quòd nihilo ferè deterior sit futura compositio.

- Chamaleuce.** a Chamaleuces.) Per Chamæleucen hic intelligit herbam, quæ Græcis *βίχχιον*, Latinis *Vngula caballina*, vulgò & officinis *Vngula caballina* dicitur. Nam hæc tusses adiuuat: adeoq; huic Antidoto, quæ tussientibus succurrit, conuenientissima est.
- Pastilli de rosis & violis.** b Pastillorum de rosis & violis.) Quorum descriptiones ex Sectione de pastillis petende.
- Lignum aloes crudum.** c Ligni aloes crudi.) Sic vocat, quod non est sub terra conditū, & nondum computruit, sed quod statim ab arbore excisum, in vsum venit, vt lib. 1. huius Operis ostensum est.
- Gagates.** d Gagatis.) Gagates non est nisi succinum, vel vt *Seplafix* loquuntur, charabe nigrum, vt loco iam citato diximus.
- Aurum.** e Auri.) Hoc certè vt ab omnibus comparari possit, & ne nimis sumptuosa sit Antidotus, omittere licebit pharmacopœis, q; neq; vulgari Resumptiuo vocato inferatur aurum.
- Fabarum farina.** f Fabarum farina.) In manuscripto Nicolai codice legitur, *φασάτωρ ἀλίως καθαρός*: vt vix sciri queat quid *φασάτωρ* voce intelligat Nicolaus. Ego verò *φασάτωρ* legendum esse cenfeo, vt sit Latina vox *Fabarum*. Nam quum *Faba*, Galeno attestante, excreationibus ex thorace & pulmone idonea maximè sit, huic Antidoto quadret necesse est.
- Gossipium.** g Gossipij.) Gossipium Nicolaus *Bombacium* vocat, quod nomen hodie etiam durat, **Bombax.** sed non nihil immutatum. Nam *Bombaxum* & *Bombacem* officinæ nominant. Sed de ea re satis libro primo, & alibi dictum est.

D I A C O R V.

Nicolai Myrepsici.

VIII.

- Climax.** Antidotus ex acoro conferens nephriticis, iocinorosis, obstructionibus, neruorū imbecillitatibus, & distentioni, à crasis humoribus natæ. Habet ^aacori, drach. quinque. Pyrethri, vnc. dimidiam. Zingiberis, caryophylli, galangæ, añ drach. tres. Piperis longi, drach. duas. Croci, maceris, añ drach. vnam. Apij, anisi seminum, añ drach. dimidiã. Mellis optimi despumati, quod sufficere videtur. Datur vncia dimidiã.

A N N O T A T I O N E S.

- Diacorus.** Hæc ex Acoro antidotus, quæ *Diacorus* more balbutientium officinarum vocari potest, hætenus vsitata non fuit: sed nunc in vsum reuocari debet, quum optimè sit à Nicolao ad Climacum rationem constructa, & ex facile parabilibus omnibusq; notis simplicibus medicamentis concinnata. Et conformis planè est *Mesux diacoro*, quam mox subiiciemus, præsertim si adijciantur nuces pineæ pondere vnciarum duarum, quod in altera ex acoro Antidoto faciendum esse suadet Nicolaus, idq; post sufficientem decoctionem. Erit magis efficax Antidotus, si ad prædicta omnia adijciantur radicis costi, & pæoniæ, añ drachmæ duæ. Atq; erit hæc Acori compositio præferenda ei quam *Mesux* habet.
- Acorus.** a Acori.) Sumendus est autem, vt iterum moneamus, *Acorus Indicus* iam notus, qui *Galanga maior* dicitur, non nostras palustris. Is enim ad eum vsum damnandus est, atq; abijciendus, quòd omnino inutilis sit ad neruorum & cerebri frigidos morbos. Non debent igitur eius vsu perdere ægros medici, & in sumptus non necessarios conijcere, antea satis miseros.

D I A C O R V.

a Ioannis Damasceni.

IX.

Diacorus, mirum in modum ad omnia neruorum vitia frigida confert, vt præcedens. Recipit ^bsecacul, pinearum repurgatarum, radicis acori, añ lib. vnã, & dimidiã. Secacul & acorus repurgata, & minutim concisa coquantur in aqua pura vsq; ad aquæ consumptionem, postea tundantur, & terantur, donec pultis consistentiam consequantur. Deinde affunde illis mellis optimi despumati lib. decem, & lento igne coquito, quoad iustam consistentiã acquirant. Quo peracto ab igne deponantur, & adijciantur pineæ minutim concisæ, cum

eum sequenti puluere, qui capit: Piperis vnc. vnam. Piperis longi, caryophyl-
lorum, cingiberis, macis, añ vnc. dimidiam. Nucis moschatae, galangae, carda-
momi, añ drach. tres. Omnia simul commixta & vnita diligenter subigantur,
& in Electuarij formam redigantur. Datur vt præcedens,

ANNOTATIONES.

a Ioannis &c.) Non quidem in suo de Antidotis seu medicamentario libro, nam illic
eius compositionis nulla fit mentio: sed in sua, vt vocant, praxi, capite de Morbis neruo-
rum. Ibi nanque hanc Antidotum, quam Diacorum appellant, describit.

b Secacul.) Hanc vocem, qua Arabes crebro vsi sunt, recentiores variè interpretantur. *Secacul.*
Sunt enim qui Eryngium esse existimant, alij sigillum Salomonis, quidam sigillum fan-
ctæ Mariæ, siue Fraxinellam. Sed in vniuersum omnes errant. Quippe Secacul Mauritanis
Indica est radix, quæ hodie ad nos non amplius affertur, adeoq; incognita. Quapropter vt
quod sit illius succedaneum, cognoscamus oportet. Non est autem aliud, quàm Sifari, si- *Succedaneum.*
ue Siferis, fatiui præsertim, quæ Germanis Geirlin / officinis Mesuen sequentibus Baucia *Secacul.*
nominatur, radix. Quod in primis confirmat Mesues, qui in Sectione de conditis, radi-
cem Baucis, eandem cum Secacul esse, scribit. Accedit, quòd Sifari radix cocta stomacho
utilis sit, vrinam & venerem cit, cordisq; conualescentium conducit, omniaq; ea quæ Se-
cacul potest. Quapropter reprehensione dignus est Bernardus Desfennius, qui liberum *Desfennij er-*
perimitit pharmacopæis, vt deligant vtram radicem, Eryngij scilicet aut Polygonati ve- *ratum.*
lint pro Secacul, quum neutra sit radix, vt alibi fufius ostendimus.

c Zingiberis.) Post Zingiber Cordus subijcit rosas, sed minus rectè. Siquidem earum *Cordi error.*
neque Mesues, neque Nicolaus Antidoto ex acoro mentionem faciunt. Præterea illarum
in hac compositione nullus esse vsus potest: quòd minimè vt reliqua calefaciant, sed re-
frigerent potius.

DE ANTIDOTIS ROBVR CORPORI
ADIICIENTIBVS, SOLIDIS, SE-
ctio quarta.

DIA RHODON ABBATIS.

Nicolai Myrepsici.

I.

ANTIDOTVS è rosis *a* Abbatis, id est, præsidis collegij:
valet aduersus ventriculi calorem, potissimum verò iecoris,
lienis, pulmonisq; & in vniuersum contra omnem corporis
noxam, à calore ortam. Efficacissima præterea ad febres acu-
tas, ardentesq;. Cardiacis & coeliacis plurimum auxiliatur: i-
tem defectioibus animi è corde natis. Accipit fantali albi &
rubei, añ drach. duas, & dimidiam. Tragacanthæ, gummi arabici, & spodij, añ
scrup. duos. Afari, maltiches, spicæ Indicæ, cardamomi, croci, ligni aloes, ca-
ryophylli, galliæ moschatae, anisi, fœniculi, cinamomi, succi glycyrrhizæ,
b rhei barbari, seminis ocimi, *berberis, seminis intybi & portulacæ, seminum
peponis, cucumeris, cucurbitæ, citruli, añ scrup. vnum. Margaritarum, ossis
cordis ceruini, añ scrup. dimidium. Rosarum, sacchari candi, añ vnciam vnam,
drach. tres. *c* Corallij, crystalli, seminis lactucæ, papaueris albi, mandragoræ, añ
scrup. vnum. *d* Nymphaeæ, vel Semperuiui florum, scrup. duos. Moschi, gra-
natrîa & dimidium. Sacchari dissoluti in stillaticio rosarum liquore, quantum
fatis est.

ANNOTATIONES.

a Abbas, id est, præsidis collegij.) Ex hac Nicolai interpretatione, vt ne id quidem filen- *Monasteria*
tio transeamus, palam apparet, Monasteria olim non fuisse nisi monastica Collegia, siue *qua olim.*
Scholas, in quibus reiecta seculi cura, doctrinæ, moribus, pietati, pudicitia, & continen-
tiæ vacabant: adeoq; veluti seminaria ordinis Ecclesiastici fuerunt. Siquidem in monaste-
rijs educati, illinc ad Episcopale munus vocati sunt. Atque vsitatum fuit, vt ecclesiæ Chri-
sti clericos ac ministros cœnobîa suppedarent. Nostratia contrà, non sunt nisi cœtus

R iij otio-

Nostratia
qualia.

otiosorum & ignauorum, imò sceleratorum hominum. Nam illic non aliter ac porci in
haris faginantur, nec vllus hominum ordo magis omni vitiorum turpitudine inquinatus
est, omniq; obscœnitate scætet. Quid multa? edunt, bibunt, ludunt, scortantur, adul-
teria & idolomanias exercent, nec vlli profunt: vt mirum sit, Christianos principes hæc
lupanaria æquo animo, & bona conscientia ferre posse. Illinc enim non nisi Satanæ mini-
stros prodire, atq; ali prò dolor constat. Porro ne id silentio inuoluam, notat me hoc loco
Franciscus Alexander, quasi veterum oblitus, nouissima quæq; tantum amem, & admi-
rer. Quam falsò autem me hoc nomine accuset, norunt omnes, vt qui perpetuo ad fontes
reuocare medicos studeam. Atq; in hac compositione ad Nicolaum tanquam ad eius au-
torem, omnes reuoco, Mesues compositione neglecta, & nostratibus officinis inuoluta:

β Spodij.) Per spodium autem non intelligendum nisi officinarum, hoc est, ebur v-
stum. Id enim adstringit, adeoq; huic Antidoto conueniens est.

Rheum bar-
barum.

β Rhei barbari.) Per rheu barbarum hinc non intelligendum erit, id quod hodie ita vo-
cant officinæ, sed potius rheum Ponticum. Nam Nicolaus hoc in loco, vt multis alijs,
vulgi errorem, qui è Mesuæ placitis emanauit, secutus, Rheum barbarum cum Pontico
confudit. Quapropter pharmacopœi in construenda hac Antidoto, Rheo pontico, aut in
eius penuria, Centaurij magni radice, quam ipsi etiam Rheum ponticum vocant, vti de-
bent. Nam id hepaticos mirificè iuuat: & ad febrium circuitus, omnesq; phlegmones, Di-
oscoride teste, vtile est. Quare non, vt aliqui putant expungendum, quod id quod solu-
endi aluum vim habet, huic compositioni inferendum non sit.

* Berberis.) Nicolaus hanc dictionem βερβερις, suo haud dubiè tempore vsitatam, reti-
nuit. Hac verò voce Arabes eam stirpem quam Græci οξυανθάου nominant intellexerunt,
non fruticem illum qui hodie Berberis vocatur. Oxyacantham verò altero nostrorum
de stirpium commentariorum tomo descripsimus. Quum autem vtraq; Berberis eadem
facultate prædita sit, in alterius inopia, altera vti licet.

Omissa in hac
Antidoto.

c Corallij.) Quatuor hinc in Latinis codicibus desiderantur simplicia, nempe Coralli-
um, crySTALLUS, semen lactucæ, & mandragora: quæ, quum ad calorem frangendum ac mi-
nuendum sint efficacia, potissimum lactucæ semen & mandragoræ radix, non sunt vlla
ratione omittenda. Refrigerat autem & Corallium medicocriter. Quapropter nihil mi-
rum fuit non nullis qui compositionis rationem non satis tenuerunt parum fuisse hanc
compositionem probatam, præsertim ad calidos affectus. Perturbauit enim dubio pro-
cul eosdem quod hinc calida, vt sunt crocus, lignum aloës, caryophylli, ocimum, & id ge-
nus alia, frigidis commixta sunt. Verum illi non animaduertunt hæc esse ideo admixta, vt
ijs qui cordis syncope laborant hæc Antidotus quoque conferat. Desseñnius itaq; non sine
errore, hæc in suo medicamentario libro omittit. Quapropter ijs febribus quibus synco-
pe maximè coniuncta est competit.

Nymphaea.

d Nymphaeæ florum.) Nicolaus habet, Caphuræ grana 7. Secutus est verò & hic Nicola-
us communè multis, præsertim Mauritanis, errorem, qui Caphuram, vel vt ipsi loquun-
tur Camphoram, refrigerandi vim habere putant, quum potius calefaciendi facultate

Lib. 9. Simp.

prædita sit: vt alibi copiosissimè demonstraui, ita vt hic repetere non sit necesse. Quum
itaq; Caphura, quæ biruminis genus est, calefaciat, non debet huic Antidoto misceri. Non
enim quod nonnulli putant, vt sua tenuitate medicamenta frigida penetrare faciat: sed
quod refrigerare credita sit à Nicolao indita est. Pro ea igitur Nymphaeæ, vel vt officinæ
nominant, Nenupharis flores, qui non segniter refrigerant, substituimus. Poterit autem
pro ea etiam Semperuiui succus subijci, quem iridem refrigerare, & modicè desiccare
constat.

Desseñnius
notatus.

DIA TRION SANTALON.

Nicolai Myrepsici. sect. 1. cap. 213.

II.

Antidotus è tribus santalis, ad ventriculi & iecoris calorem utilis est. Præ-
terea mirum in modum tabidis, & regio morbo correptis auxiliatur. Re-
cipit trium santalorum, rosarum, añ drach. duas, scrup. duos. ^a Rhei barbari,
β Spodij, succi glycyrrhizæ, seminis portulacæ, añ drach. duas. Amyli, gummi
Arabici, tragacanthæ, seminum peponis, cucumeris, cucurbitæ, citruli, & in-
tybi, añ drach. vnam, scrup. vnum. ^b Nymphaeæ florum, scrup. duos. ^c Viola-
rum, vnc. dimidiã. Rosarum, quantum omnium aliarum specierum. Saccha-
ri albissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

^a Rhei

a Rhei barbari.) Et hoc loco accipiendum à pharmacopœis, propter causam in præcedenti Antidoto expositam, rheum Ponticum vocatum. *Rheum barbarum.*

b Spodij.) Et hic per Spodium vt in omnibus alijs ferè compositionibus, ebur vstum intelligendum est. Quod hic semel monuisse satis sit.

b Nymphaeæ florum.) Habet & hic Nicolaus, Caphuræ scrup. vnum. Nos autè substituimus, Nenupharem, propter rationem loco iam ostenso prolatam. Licebit autem pro ea succum Sedi maioris substituere. Hoc vt toties moneam, me quorundam sycophantarum cogit improbitas, qui nisi passim consilij mei rationem indicem, singula in pessimam interpretantur partem, & calumniose traducunt. Qui verò ob tenuitatem substituisse me dicunt flores Nymphaeæ, non ob refrigerationem, iniuriam mihi faciunt, quod id ne somniarim vnquam.

c Violarum.) In Latinis codicibus desiderantur.

d Rosarum, quantum omnium aliarum specierum.) Græcè ῥοσῶν, ὅσα τὰ ἀνθῶνα. Omiseram in priore editione hæc verba, quod antea facta esset rosarum mentio. Verum quum disertis verbis harum in græco Nicolai codice mentio fiat, & hæc rosarum quantitas Antidoti vires augeat, melius est vt omisis rosarum duabus drachmis, postremo vsurpemus.

DIA TRAGACANTES FRIGIDA.

Nicolai Myrepsici. sect. 1. cap. 98.

III.

Antidotus è tragacantha frigida, utilis ad thoracis grauitatem, tussientes, pleuriticos, peripneumonicos, lienosos, & ad sitim immodicam à plurimo pulmonis calore ortam, in ore retenta, ac sensim dissoluta. Admodum etiam laudatur ad raucitatem vocis. Prodest tabidis, macieq; confectis. Capit tragacanthæ albæ, vnc. duas. Gummi arabici, vnc. vnam, drach. duas. Amyli, vnc. dimidiam. Glycyrrhizæ, drach. duas. Penidiorum, vnc. tres. Seminis peponis, cucumeris, cucurbitæ, & citruli, añ drach. duas. *b* Seminis vrticæ, papaueris albi, añ drachmas tres. *c* Florum nymphaeæ, scrupulum vnum. Sacchari, quantum satis videbitur.

ANNOTATIONES.

a Frigida.) Ad sequentis differentiã, quæ calida dicitur: adeoq; ad contrarios frigidos- *Frigida.* ue affectus, perinde vt præsens ad calidos, adhibetur.

b Seminis vrticæ.) Semina vrticæ & papaueris albi in Latinis codicibus desiderantur. Nequaquam autem omittendum vrticæ semen, vtpote quod educationi humorum ex thorace, adeoq; pleuritidi, & peripneumoniz, plurimum conducit. Tenuantis enim sine calore facultatis est, quo nomine lentos & crassos humores è pulmone educit.

c Florum nymphaeæ.) Nicolaus habet, Caphuræ scrup. dimidium. Nos duplicato pondere, vt in præcedentibus quoq; fecimus, Nenupharis flores pro Caphura substituimus. Possunt etiam flores violarum pro Caphura substituunt succus Semperuiui.

DIA TRAGACANTHES CALIDA.

Nicolai Myrepsici. sect. 1. cap. 99.

IIII.

Antidotus è tragacantha frigidis affectibus thoracis, asthmaticis, & difficulter excreantibus confert. Habet tragacanthæ, * librã dimidiam. Hyssopi, vnc. dimidiam. Fœnigræci, drach. dimidiam. Amygdalarum ambarum, nucum pinearum repurgatarum, añ vnc. dimidiam. Cinamomi, vnc. vnam. *a* Seminis lini, zingiberis, glycyrrhizæ, & succi eiusdem, cubebarum, añ vnc. dimidiam. Sacchari, quod satis est.

ANNOTATIONES.

Hæc descriptio à vulgari, & ea quæ in Cordi medicamentario libro habetur, non nisi *Cordus.* ponderum ratione differt. Nos Græci codicis fidem secuti sumus, quam pluris fecimus quam Latinorum codicum consensum.

* *Libram dimidiam.*) Græcè ἡ βζ Scio Franciscum Alexandrum reprehendere, quod non recte libras quinque, pro dimidia legatur, quum tamen ego conuerterim libram dimidiam, & nequaquam libras quinque. Sibi igitur is error potius imputandus erit, vt qui notam s. quæ dimidiam denotat, pro quinque legit & interpretatus est. Quare non temere factum est, vt notis ijs eiectis, pondera integras dictionibus scribere voluerim.

R iij a Seminis

Lini semen.

a Seminis lini.) Græcus codex habet ἀμύλον, amyli. Mihi igitur, ita monentibus Latinis codicibus, videtur λίνου legendum esse. Siquidem lini semen vitijs thoracis medeatur: tussimq; Dioscoride teste, leniat. Et fuit facilis ab vna in aliam dictionem lapsus. Accedit quòd amyllum contra fluctiones vtile sit, & sanguinis reiectiones, adeoq; sputa cohibeat, in frigidis thoracis affectibus, & asthmaticis non conueniat. Quare non est cur miretur Franciscus Alexander, quòd lini semine, contra Græci codicis, qui legit ἀμύλον, fidem, pro amylo substituerim.

DIA PENIDION. NICOLAI

Myrepsi. sect. 1. cap. 97.

V.

VAlettusientibus, ^apleuriticis, peripneumonicis, asperitati faucium, raucitati, voci amissæ, & raucæ. Accipit nucum pinearum, amygdalarum, seminis papaueris albi, singulorum drachmas duas, scrupulum vnum. Cinamomi, caryophyllorum, succi glycyrrhizæ, tragacanthæ, Zingiberis, gummi arabici, amyli, seminum peponis, cucumeris, cucurbitæ, & citruli, singulorum drachmam vnam. ^bCaphuræ, scrupulum vnum. Serapij violati quod satis est. Dein affunde aquæ libram vnam, violarum drachmas tres, atq; hæc ad tertias decoque, perq; saccum colato. Decoctum hoc accipe, & in id conijcito sacchari libram vnam, aut quantum satis erit. Posthac species omnes prædictas probe tritas impone, & cum ipsis penidiorum drachmas sex, & dimidiam, atq; bene subactas conijce in mortarium, & probe contunde ^cdonec solidescant, deinde à mortario auferens impone vasculo, & cum stillaticio liquore exhibe.

ANNOTATIONES.

a Pleuriticis & peripneumonicis.) Non quidem in principio, sed postquam phlegmone rupta est.

b Caphura.) Quum Nicolaus, vt iam aliquoties monui, communem aliorum medicorum errorem sequutus, caphuram frigidam esse opinatus sit, & hoc loco è contextu remouenda erit, & pro ea substituendæ flores nymphææ.

c Donec solidescant.) Vnde satis patet, Nicolaum in formam ecligmatis hanc compositionem redegisse, contra morem nostri temporis medicorum, qui ex ea tabulas conijciunt. Possent pharmacopœi hanc vtroq; modo componere, & reconditam in suis officinis habere. Sunt enim ex eruditissimis qui hanc antidotum ei quæ mox sequitur, tanquam ex fonte petitam anteferunt.

DIA PENIDION.

Nicolai præpositi.

VI.

Antidotus è penidijs valet ad omne vitium pulmonis, tussiculosis, asperitati faucium, raucitati, ex siccitate ortæ, voci amissæ, tabidis deniq; & purulentis. Accipit ^apenidiõrũ, ^bvnc. duas. Nucum pinearum, amygdalarum repurgatarum, seminis papaueris albi, añ ^cdrach. tres, scrup. vnum. Cinamomi, caryophyllorum, succi glycyrrhizæ, tragacanthæ, zingiberis, gummi Arabici, amyli, seminum ^dpeponis, cucumeris, cucurbitæ, citruli, añ ^edrach. vnam, & dimidiam. Florum nymphææ, ^fscrupulum vnum, Sacchari albissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

Hæc Antidotus ei quæ est in Græco Nicolao non prorsus respondet, quòd scilicet ad ponderum rationem, & conficiendi modum attinet. In ponderibus enim Latinos codices, & Actuarius magis secuti sumus: in conficiendi modo, vsitatam rationem, quæ in alijs solidis obseruatur. Notat tamen in hoc loco iterum Franciscus Alexander, quòd pondera & simplicia toties augendo & minuendo immutem, nec animaduertit, quòd eius mutationis semper causas adijciam. Parum præterea memor, quòd & ipse hanc Actuarij compositionem aliquot simplicibus ex Myrepsio augeat. Quare perperam in me reprehendit, quòd metipse aliquoties facit. O detestabilem reprehendendi temerè alios libidinem.

a Penidiorum.) Modum autem parandorum penidiorum infra in sectione decimæ octaua indicabimus.

b Vncias

b Vncias duas.) Sic haud dubiè legendum erit, vt liquet ex Actuario qui habet drachmas sedecim, quæ libras duas constituunt.

c Drachma tres &c.) Scribunt alij drachmas duas & scrupulum.
d Peponis.) Ita passim habet Nicolaus græcus, vbi Latini codices legunt Meloni. Nil autè refert, vtum ex ijs seminibus ad conficienda medicamenta vsurpes, quum eiusdem planè sint facultatis. Quod semel hic monuisse sufficiat
e Drachma vna, & dimidia.) Legendum ex Myrepsio drachma vna, vt ex eiusdem descriptione, quam mox subiiciemus patebit.
f Scrupulum vnum.) Rectè ita legitur, quum in præposito perperam tantum grana septem, vel tertia scrupuli pars habeatur.

MANVS CHRISTI.
Recentiorum inuentum.

VII.

Antidotus manus Christi dicta, deiectis viribus medetur, ardentibus febribus, & id genus alijs affectibus. Caput sacchari claresacti, libram vnã. Aquæ rosaceæ, libram dimidiã. Concoquantur, dum rosacea aqua igni euanescat, & saccharum iustam crassitiem consequatur: tandem agitentur & adijciantur margaritarum minutissimè tritarum, *b* vncia dimidiã, & marmoris aqua rosacea consperso infundatur: fiantq; orbiculi, seu, vt hodie vocant, rotulæ.

ANNOTATIO.

a Manus Christi hæc Antidotus, perinde atq; ea quæ est apud Nicolaum ordine 467. *Manus Christi cur dista?* *χρησιν*: id est, Manus Dei, à presentissima iuuandi facultate, appellata est: quod scilicet non aliter quàm si Christi manus accedat, data ægrotantibus succurrat. Conficitur autem bifariam, cum vnionibus, seu margaritis: & sine illis. Prior conficiendi modus, hic est expressus. Alter nihil distat à priore, nisi quòd non adijciuntur margaritæ. Hinc est, quòd officinæ priorem confectionem manum Christi perlata nomen. Siquidem vniones ipsæ Perlas appellare consueuerunt. *Manus Christi perlata.*

b Vncia dimidia.) Sunt qui vnciam integram adijciunt. Atq; ita quidem magis efficax, & sumptuosius redditur medicamentum. Sunt etiam qui vncie vni sacchari, drachmam vnã vnionum addant.

ROSATA NOVELLA,
Nicolaï Myrepsici. numero 204.

VIII.

Rosata nouella, efficax ad calorem stomachi, & ad icoris pulmonisq; siccitatem. Sitim restinguit, vomitum compescit, stomachi & cordis imbecillitati succurrit. Sudores dissoluentes discutientesue reprimat. Cardiacis, pulmonarijs, & ijs qui diutino morbo sunt extenuati, & in virium defectum incidunt, plurimùm auxiliatur. Recipit rosarum viridium, glycyrrhizæ, añ vnc. vnã, scrup. duos, & dimidiũ. Cinamomi, drach. duas, scrup. duos, grana duo. Caryophylli, spicæ, galangæ, zingiberis, nucis moschatae, zedoariæ, styracis, cardamomi, seminis apij, añ scrup. vnum, grana octo. Sacchari albissimi, vel mellis attici, quod satis est.

ANNOTATIO.

Quum multa calida huius antidoti compositionem constituent, merito ob id in magnis stomachi ardoribus suspecta fuerit. Præstat itaq; hanc non per se in calidis vicij, sed cum Serapio violarum aut rosarum, aut decocto hordei, vel prunorum propinare.

a Grana duo.) Notat me hoc loco Franciscus Alexander quasi ipse præter Myrepsitentiam hoc pondus adiecerim, quum in eo disertè legatur *ὀσάρονικα β.* Sed hoc est folenne Francisco, vt Matthiolum calumniando sequatur, & mihi affingat errores, vbi nulli sunt.

AROMATICA ROSATA GABRIELIS,
ex Ioanne Damasceno.

IX.

Antido.

ANtidotus aromatica rosata Gabrielis, cerebrū, cor, ventriculū, & omnia nutritioni famulantia membra roborat, appetentiam excitat, concoctionem iuuat, viscerum excrementosam humiditatem absumit, imbecillitatem firmat, ac ex morbo conualescentibus auxiliatur. Accipit rosarum rubrarum, drach. quindecim. Glycyrrhizæ rafa, drach. septem. Ligni aloes, santali flauī, drach. tres. Cinamomi, drach. quinque. Macis, caryophyllorum, añ drach. duas, & dimidiā. gummi Arabici, tragacanthæ, añ drach. duas, scrup. duos. Nucis moschatae, cardamomi, galangæ, añ drach. vnam. Spicæ nardi, drach. duas. Ambrae tinermae, scrup. duos. Moschi, scrup. vnum. Sacchari quantū satis erit, dissoluti in stillaticio rosarum liquore.

ANNOTATIO.

Non me latet esse qui hoc loco Electuarium de aromatibus siue aromatum Galeni proferant. Verum quū falsò Galeno adscriptum sit, vtpote quod è multis simplicibus illi ignotis constructum, & nostratibus officinis inusitatum sit, studio id omisimus.

AROMATICA CARYOPHYLLATA,

Ioannis Damasceni.

X.

ARomatica caryophyllata, cor, ventriculum, & reliqua nutritionis membra roborat, nauseam & vomitum reprimit, flatus dissipat, putredinem humorum in ventriculo arcet. Recipit caryophyllorum, drach. septem. Macis, zedoariæ, galangæ, santali citrini, pastillorum de rosis, cinamomi, ligni aloes, spicæ nardi, piperis longi, cardamomi, añ drach. vnam. Rosarum, vnc. dimidiā. Glycyrrhizæ, galliæ moschatae, añ drach. duas. Folij, cubebæ, añ scrup. duos. Ambrae, drach. vnam. Moschi, scrup. dimidium. Sacchari candidissimi, quod satis est.

DIAMBAREOS.

Ioannis Damasceni.

XI.

ANtidotus Diambra vocata, cerebrum, cor, ventriculum, ac ventrem reliquum inferiorem calefacit & roborat, exhilarat, concoctionem iuuat, affectibus vterinis, et omnibus alijs frigidis prodest. Senibus ob id ac mulieribus salubre. Capit cinamomi, daronici, caryophyllorum, macis, nucis moschatae, folij, galangæ, añ drach. tres. Spicæ nardi, cardamomi maioris & minoris, añ drach. vnam. Zingiberis, drach. vnam, & dimidiā. Santali citrini, ligni aloes, piperis longi, añ drach. duas. Ambrae, drach. vnam. Moschi, drach. dimidiā. Sacchari albissimi, quantum sufficere potest.

ANNOTATIO.

a Drachmam vnam. Hic me, non sine maxima iniuria, reprehendit Franciscus Alexander, quod vnà cum Cordo legam drachmam vnam, quum constet omnia Ioannis Damasceni exemplaria habere aureum vnum, pro quo ipse etiam Franciscus drachmam subiecit. Nam nisi id fateatur, necesse est, vt Moschi non drachmam dimidiā, sed aureum dimidium adijciat. Non esse autem nisi drachmam vnam Ambrae huic compositioni inferendam, omnes Mesues codices testantur. Accedit, quod maiorem eius quantitatem neq̃ Myrepsus probet, vt qui eius tantum scrupulos duos inijciat. Sic perpetuo huic vitio obnoxius est Franciscus, quod ipse passim in Matthiolo damnat. Quod etiam scribit mihi fatale esse vt vel addam, vel succidam, fateor verum esse, modo omnes intelligant me id non facere temerè: sed ita monentibus codicibus eorum autorum vnde compositiones illæ desumptæ sunt: aut vt id faciam rationibus non leuis momenti, quas semper adijcio, me cogentibus. Quare potuisset hac reprehensione abstinere Franciscus, nisi reprehendendi alios temere libidine laboraret.

DIAMOSCHV DVLCIS,

Ioannis Damasceni,

XII.

Dia-

Diamoschu dulcis, ad frigidos cerebri affectus sine febre, melancholiam, & illi connatam tristitiam sine causa manifesta, vertiginem, epilepsiam, resolutionem, oris torturam, cordis palpitationem, pulmonis affectus, & spirandi difficultatem, conducit. Accipit croci, doronici, zedoariae, ligni aloes, macis, añ drachmas duas. Margaritarum^a albarum, serici crudi vsti, charabe, corallij rubei, añ^b drachmas duas, & dimidiam. Galliae moschate, ocimi citrati, añ^c drachmam vnā, & dimidiam. Benalbi & rubei, folij, spicę nardi, caryophyllorum, añ drachmam vnam. Zingiberis, cubebæ, piperis longi, añ drachmam vnam, & dimidiam. Moschi, scrupulos duos. Sacchari candidissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

^a *Albarum.*) Ita potius quàm Ambarum esse scribendum censeo: vt intelligat integras *Albarum* & non perforatas. Id quod ex Auicenna maximè patet, qui disertè habet Margaritarum non perforatarū. Integras autem præstantiores esse, iam antea dictum est. Sunt quoq; albæ meliores: quanto enim lucidiores, rotundiores, crassiores, & candidiores sunt, tanto certè efficaciores margaritæ.

^b *Ana drachmas duas, & dimidiam.*) Secus vulgares filij Mesue, codices legunt. Nos verò emendatioribus secuti, hic & multis alijs in locis pondera variavimus: quod semel monuisse satis sit. Atque ita hoc loco scribendum esse, hinc maximè patet: quod nisi sic legamus, inutilis esset eiusdem ponderis repetitio.

^c *Ana drachmam vnam, & dimidiam.*) Non ignoro & hoc in loco in nonnullis codicibus Mesues secus legi. Quia verò in melioribus ac castigatioribus libris ita vt nos monuimus legitur, & quod aliàs nulla necessitate idem pondus repeteretur, ideò hanc lectionem tanquam veriore alteri prætulimus. Vt minimè opus fuerit Francisci Alexandri monitione quasi ignorarem in quibusdam exemplaribus aliter legi.

DIAMOSCHV AMARA.

Ioannis Damasceni,

XIII.

Diamoschus amara, ad prædicta efficacior, & præterea ventriculi humores putres potentius absumit. Habet prædicta omnia, quibus adijciuntur absinthij, rosarum, añ drachmas tres. Aloes lotæ, vncia dimidia. Castorei, ligustici, añ drachmam vnam. Cinamomi, drachmæ duæ, & dimidia. Sacchari albissimi, quantum sufficit.

DIAGALANGA.

Ioannis Damasceni.

XIIII.

Dialangala ventriculi & icoris intemperiem frigidam sanat, ob id concoctionem iuuat, ructus acidus compescit, & flatus crassos potenter dissipat, atq; ab eis natas inflationes. Oris halitum commendat, ac eiusdem fetorem gigni prohibet. Recipit galangæ, ligni aloes, añ^b drach. sex. Cayrophyllo- rum, macis, ligustici, añ drach. duas. Zingiberis, piperis longi, piperis albi, cinamomi, añ drach. vnam, & dimidiam. Calaminthæ^c siccæ, menthæ siccæ, cardamomi, ^d spicę nardi, seminis apij, foeniculi, ^e carui, anisi, añ drach. vnā. ^f Calami aromatici, drach. vnam, & dimidiam. Sacchari albissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

^a *Ioannis &c.*) Describitur etiam à Nicolao, capite 222. Sectionis primæ ad verbum, nullo planè præterito medicamento simplici, excepto vno cardamomo.

^b *drach. sex.*) Cordus in suo medicamentario libro, contra omnium codicum fidem *Cordus* habet drach. septem. Quinetiam in Nicolao disertè est L s. id est, drachmas sex.

^c *Siccæ.*) Ita in omnibus Latinis codicibus legitur. Quapropter in Nicolai manuscri- *Nicolai locus* pto codice mendose $\chi\upsilon\lambda\omicron\upsilon$ pro $\epsilon\pi\sigma\omicron\upsilon$: id est succi, pro siccæ, scribitur. Huc accedit, quòd in so- *restitutus*.

lida Antidoto, qualis hæc est, locum succus non habeat.

^d Spicæ

d Spicæ nardi.) In quibusdam codicibus desideratur, sed parum rectè, Siquidem Nicolaus eius quoque mentionem facit, & $\sigma\alpha\chi\upsilon\pi$ minimè in sua descriptione omittit.

Carnabadii. *e Carui.*) Nicolaus habet $\kappa\alpha\rho\upsilon\beta\alpha\delta' \iota\upsilon\upsilon$. Ut hinc pateat, Carnabadium recentioribus Græcis non esse nisi Careum, quod supra etiam diximus.

f Calami odorati.) Nicolaus quoque postremo illum collocat loco, Sed parum refert quo loco statuatur, modo ubiq; ponderis sit eadem ratio.

DIANTHON. NICO-
lai Myreplici. numero 46.

XV.

Antidotus è floribus, succurrit præter rationem tristibus: animi enim læticiã auget. Item cardiacis, elephantia correptis, animi defectionibus, & cordis syncopi. Prodest etiam destillatione affectis & in vniuersum omni corporis ac cordis imbecillitati. Caput florum rosmarini, vnciam vnam. Rosarum, violarum, glycyrrhizæ, añ drachmas sex. Caryophyllorum, spicæ nardi, nucis moschatae, galangæ, cinnamomi, zingiberis, *b* zedoariæ, maceris, ligni aloes, anisi, cardamomi, anethi, añ *c* scrupulos quatuor, Sacchari albissimi, quod factis erit.

ANNOTATIONES.

z *z* *z*

a Floribus.) Græcè est $\delta\gamma' \alpha\upsilon\theta\delta\omega\pi$. Nam etsi vetustioribus Græcis $\alpha\upsilon\theta\delta\omega$ florem simpliciter omnem significet, tamen posteriores Græci, Actuarius præsertim, & Nicolaus, propter eius excellentiam sic tantum Rosmarini coronarij florem nominarunt. posset itaq; commodius appellari Antidotus è floribus Rosmarini.

Zedoaria.

b Zedoaria.) Non est in Græco Nicolao. Verùm, quum eius in omnibus Latinis codicibus, & apud Actuarium mentio fiat, corpusq; imbecillum reficiat, omittendum esse minimè putauimus.

c Scrupulos quatuor.) Nicolai manuscriptus græcus codex habet scrupulum vnum. Sed quia id pondus satis exiguum est, & Latini codices omnes quatuor scrupulorum, ut Actuarius quatuor drachmarum mentionem faciunt, præstat quatuor quam vnum scrupulum ad huius Antidoti confectionem vsurpare. Ut hoc etiam loco mirari subeat Alexandrum Vercellensem, quod me teste quasi inconstanti in simulet, quod alter in Nicolai codice, alter verò in libro 2. de compositione medicamentorum legam, quum tamen disertis verbis eius rei causam in annotationibus meis exposuerim.

DIAMARGARITON.

Nicolai Myreplici. numero 37.

XVI.

Antidotus è margaritis, ad vniuersi corporis refrigerationem confert. Cardiacos, animo deficientes, mulieres vterum ferentes, præfociones vteri, cordisq; syncopen iuuat. Omnem virium imbecillitatem firmat. His quos animus deficit, supraq; modum tristibus mirificè auxiliatur. Omnem vitalium partium noxam discutit. Insuper asthmaticis, tussientibus, tabidisq; succurrit. Ventriculi fastidia tollit, eiusq; concoctionem iuuat. Longo morbo deiectos & imbecillitate languentes recreat, & ad pristinum robur reducit. Accipit caryophyllorum, cinamomi, spicæ, galangæ, ligni aloes, glycyrrhizæ, pastillorum è rosis, & pastillorum è violis, añ drachmam vnam, & dimidiam. Nucis moschate, maceris, galliæ moschate, zedoariæ, *b* rhei pontici, styracis calamitæ, añ drachmam vnam. Margaritarum perforatarum, & non perforatarum, zingiberis, ossis cordis ceruini, ramentorum eboris, *c* blattij bifantis, añ drachmam dimidiam. Moschi, ambaris, cardamomi, libistici, seminis ocimi, añ scrupulum vnum, minus duobus granis. *d* Florum nymphaeæ, scrupulum dimidium. Serici crudi vsti, drachmam vnam. Lapidis saphiri, lapidis iaspidis, lapidis *f* prasii, añ drachmam dimidiam. Nucis Indicæ, drachmas duas. Tragacanthæ, corallij rubei, añ drachmam vnam & dimidiam. Anacardij, iuniperi baccarum, añ scrupulum dimidium, grana sex. Auri puri, drachmam vnam, scrupulum vnum. Sacchari candidissimi, quantum satis erit.

ANNO

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Hæc est legitima, & integra Diamargariton antidoti Nicolai Myrepsi descriptio, quæ etiã in latinis extat codicibus: quãuis manca & mutila, vt pòst fuitus ostendemus. Et hanc deinceps pharmacopœi paratam habere in suis officinis debent, sub nomine Diamargariton Nicolai: propter alias, quas mox subiiciemus. Hanc nonnulli Calidam appellant.

b Rheipontici.) Nicolaus græcus manuscriptus habet, *ῥῆς βαρβάρων*. Nam, vt antea quoq; *Rheum ponticum.* aliquoties monuimus, is inter se rheum Ponticum & barbarum confundit. Quum autem hæc Antidotus inter roborantes ac confortantes numeretur, & vterum ferentibus exhibeatur, non est cur illi purgantia permisceamus. Quapropter rheum Ponticum à pharmacopœis accipiendum erit, non rheum barbarum. Id quod Actuarius etiam confirmat, qui habet Rhei simpliciter. Constat autem, tam veteres quàm recentiores Græcos per Rheum, citra adiectionem positum, semper Ponticum, quod ijdem sæpe etiam Rha nominant, intelligere. Huc accedit, quòd Rheum Ponticum ad ventriculi & iecoris imbecillitatem, & item vteri vitia præstantissimum sit.

c Blattij bisantis.) Nicolai codex Græcus habet, Ofsis è naribus purpuræ: quod idem est. *Blattium bisantium.* Nam blattia bisantia, non sunt nisi opercula purpuræ, vt antea quoq; diximus, quæ Nicolaus ossa narium purpuræ propter causam in libro primo expositam nominat.

d Florum Nymphae.) Nicolaus habet, Caphuræ grana sex. Nos, quòd Caphura admodum calida sit, vt supra quoq; fecimus, substituimus flores Nymphae, seu Nenupharis.

e Serici crudi, &c.) Hæc omnia usq; ad finem compositionis in Latinis codicibus desiderantur, & à librario imperito, & qui pleraq; legere haud potuit, præterita. Omitti autem nulla ratione possunt, aut debent. Quum enim partim sint confortantia, partim calesfacientia, præteriri nequeunt: quòd, vt diximus, roborans sit hæc Antidotus, & ad frigida corporis vitia utilis, vt hoc nomine anacardia, & iuniperi baccas accedere necesse sit. Odio itaq; dignus est Bernardus Desfennius, qui impudenter, contraq; græci codicis fidem, nulla adiecta etiam ratione, hæc simpliciter omitenda decernit. Quis verò non indignaretur Francisco Alexandro, qui me ineptè hæc adiecisse ait, quum tamen omnia in græco Myrepsi codice habeantur. Accedit, quòd nemo non me quali interpretem infidelem accusaret, si præter rationem omitterem quæ Myrepsus studio adiecit: Non igitur erat quod in me transferret, quod perpetuo, multorū sane risu, facit quæ Myrepsus magis attribuenda erant. Rogo autem nobis dicat Franciscus cur ineptè adiecta sint, quæ omnia facultates huius Antidoti à Myrepsus commemoratas mirum in modum auget. Sic nunquàm non vitium incidit Franciscus, quod in Matthiolo nulla non in pagina acriter admodum notat.

f Prasij.) Prasij lapis à succo Porri, cui assimilis est, nomen inuenit. Reperitur in Germaniæ metallis ararijs, & argentarijs: & Germanicè Pras vocatur. Officinis inusitatus, quapropter loco eius vtendum erit Smaragdo, qui eandem obtinet facultatem.

g Auri puri.) Posset, ne nimis sumptuosa esset Antidotus, omitti Aurum.

DIAMARGARITON AVICENNAE.

XVII.

VAlet vt præcedens. Priuatim verò imbecillitati stomachi, & cruditati eiusdem, corporis ac cordis exolutioni succurrit. Habet margaritarū non perforatarum, pyrethri, añ drach. vnā. Zingiberis, *b* mastiches, añ vnc. dimidiam. Zedoariæ, *c* petroselinī, castiæ lignæ, cardamomi, nucis moschatae, maceris, añ drach. duas. Cinamomi, drach. quinq;. *d* Benalbæ & rubæ, piperis nigri & longi, añ drach. tres. Ligni aloës, caryophylli, spicæ, glycyrrhizæ, galangæ, añ drach. vnam, & dimidiam. Ramenti auri puri, drach. vnam, scrup. vnum. Ambaris, scrup. dimidium, grana quatuor. Galliæ moschatae, drach. vnam. Styracis calamitæ, rheipontici, añ drach. vnam. Ofsis cordis ceruini, drach. dimidiã. Berberis, drach. dimidiã, gr. tria. Serici crudi vsti, scrup. vnum. Margaritarū perforatarū, drach. vnā, & dimidiã. Blattij bizantijs, scrup. vnū, grana octo. Libystici, feselios, ocimi seminū, añ scrup. dimidium, grana sex. Lapidis iaspidis, saphiri, prasij, añ scrup. dimidiū, grana sex. Sacchari candidissimi.

ANNOTATIONES.

a Auicenna.) Nicolaus falsò ad Galenum autorem refert, quòd in hac Antidoto multa recensentur medicamenta, quæ Galeno ignota fuisse constat: vt est Behen, nux moschata, ambar, blattium bizantium, & id genus alia quæ hic commemorantur.

S b Mastiches.)

*Prasius.
Succedaneū
Prasij.*

Mastiche. *b Mastiches.*) Græcus Nicolai codex habet $\mu\omicron\sigma\chi\varsigma$: id est, Moschi, sed haud dubiè mendosè. Neq; enim verisimile est Moschum, rem præciosam ac sumptuosam, pondere quatuor drachmarum ab aliquo vsurpatum esse. Quapropter Latinos & Auicennæ codices secuti, pro moscho substituimus mastichen, vt quæ stomacho accommodatissima sit.

Cordus. *c Petroselini, &c.*) Cordus in suo medicamentario libro, post Zedoariam subijcit Doronicum, cuius nulla fit in Nicolao (qui, vt diximus, hanc Antidotum non mancam & mutilam, vt alij faciunt, sed integram habet,) mentio. Dein semen apij subiungit, cuius etiam Nicolaus non meminit, sed pro eo Petroselinum recenset. Verùm ex eo nihil periculi ægrotantibus accedit, quòd Doronicum corroboret, & apij semen idem quod petroselinum possit. Id verò errore non caret, & quidem maximo, quòd Cordus Thapsiæ radicem mox iam dictis subiecit, cui omnes exulcerandi facultatem inesse sciunt: ideoq; intra corpus exhibere facile non debet, præsertim quum mitiora & meliora præsto sint. Nam & Franciscus Alexander, qui me tamen hoc in loco satis grauiter pungit, Thapsiæ vsus parū intra corpus exhibitū parum tutū esse scribit. Vercellis enim elibratā & turpenti loco diuenditam Thapsiæ radicem, tormina, & scroti tumorem in purgatione excitasse refert. Quid multis opus est verbis? dicat per Deum oro Franciscus ipse, in quem vsus reliquis medicamentis hanc compositionem constituentibus Thapsia coniungi debeat? Non certè purgandi, quum Antidotum non sit purgatorium, sed roborans stomachum & cordis imbecillitatem. Non etiam cruditatè curandi, quum id nullo modo possit Thapsia & erodendi facultate donata sit. Quare pro ea Nicolaus Casiam ligneam potius recenset: & rectè quidem quod calefaciendi, adeoq; cruditatè è frigiditate ortam sanandi, itemq; sua leniter adstringendi facultate roborandi vim habeat. Vt hoc nomine è contextu eijcienda, aut atro inducenda colore vox Thapsiæ, & Francisco medius digitus ostendendus sit.

Cordus. *d Benalbe, &c.*) Quæ nunc in hac compositione sequuntur simplicia, omnia in Latinis codicibus & Cordo desiderantur: at minus rectè. Nisi enim omnia hæc addantur, eandem cum priore facultatem non habebit. Nec rectè Antidotus è margaritis appellaretur, nisi vtrasq; id est, perforatas, & non perforatas margaritas, contineret. Vt hinc liquidò appareat, nullos medicamentarios libros hætenus legitimos fuisse.

DIA MARGARITON FRIGIDVM.

a Incerti autoris.

XVIII.

OMnem virium imbecillitatem firmat, syncopen iuuat, ac asthmaticos, tabidos tussientes, longo morbo extenuatos, & imbecillitate languentes recreat, & ad pristinum recuperandum robur conducit. Recipit seminum cucumeris, cucurbitæ citruli, melonum, portulacæ, papaueris albi, santalorum albi & citrini, ligni aloës, zingiberis, rosarum rubearum, florum nymphææ, borraginis, myrti baccarum, añ drach. vnam. Coralli j albi & rubei, añ drach. dimidiã. Margaritarum perforatarum & non perforatarum, añ drachmam vnam, & dimidiã. Saccari albissimi.

ANNOTATIO.

a Incerti autoris.) Quia neq; apud Nicolaum, neq; Mesuen, neq; alium quempiam autorem, qui compositiones medicamentorum literis mandauit, reperitur. Cordus id ipsum ex Platearij commentarijs in Nicolaum, descripsit. Alij Dia margariton frigidum vocatum aliter describunt, in eum scilicet qui sequitur modum. Et priori præferendum erit, adeoq; in vsu à medicis reuocandum.

DIAMARGARITON FRIGIDVM ALIVD,

a Incerti autoris.

XIX.

VAlet vt præcedens, Capit santalorum omnium, florum rosarum, & violarum, seminum melonum, pastillorum è rosis, añ drach. duas. Osis cordisceruini, spodij, doronici Romani, behen albi & rubei, spicæ nardi, añ scrup. duos. Margaritarum perforatarum & non perforatarum, añ scrup. dimidiũ. Smaragdij, ramentorū eboris, hyacinthi & saphiri gemmarum, añ drach. dimidiã. Serici crudi vsti, drachmas duas. Seminis intybi & oxalidis, auri puri, añ drachmam

drachmam dimidiā. Ambaris, ligni aloes, añ scrup. dimidiū. Florum nym-
pheæ, scrup. vnum. Moschi, grana duo. Sacchari, quod fatis est.

ANNOTATIONES.

a Incerti autoris.) Vt cunq; incerti autoris & hanc esse Antidotum constat, tamen prio-
ri est præstantior, & ad robur cordis conseruandum ac recuperandum efficacior: id quod
omnibus simplicium medicamentorum peritis palam est.

b Oxalidis.) Oxalis Græcis & Latinis herba est, quæ barbaris & Sepalsijs Acetosa no-
minatur. *Oxalis.*

ANTIDOTVS E GEMMIS,

Ioannis Damasceni,

XX.

AD frigida cordis, cerebri, uentriculi, iecoris, & uteri uitia efficacissima.
Nam melancholicos, sine causa manifesta tristes, timidos, solitarios iu-
uat, exhilarat, ad mores probos inuitat. Emendat cordis tremorem, ac synco-
pen. Ventrículū à frigida intemperie imbecillū roborat: & concoctione tum
eius, tum iecoris meliore reddita, corpus bene coloratū reddit. Habet margarita-
rum albarum, *a* drach. tres. *b* Saphiri, hyacinthi, *c* sardæ, granatorū, smaragdi, añ
drach. vñā, & dimidiā. Zedoariæ, doronici, corticum citrei mali, macis, se-
minis ocimi caryophyllati, añ drach. duas. Coralli rubri, charabæ, ramentorū
eboris, añ scrup. duos. Behen albi & rubei, caryophyllorū, zingiberis, piperis
longi, spicæ nardi, folij, croci, cardamomi, añ drach. vnam. Pastillorum de ro-
sis, ligni aloes, añ drach. quinque. Cinamomi, galangæ, *d* zurumbet, añ drach.
vnam, & dimidiā. Foliorum auri & argenti, añ scrup. duos. Moschi, drach.
dimidiā. Ambræ, drach. duas. *e* Sacchari albisimi.

ANNOTATIONES.

Hæc Antidotus, si gemmæ ex quibus constat legitimæ sunt, satis sumptuosa est, ita ut
Regibus & magnatibus hoc nomine magis conueniat, quàm mediocris fortunæ homi-
nibus. Quod hodie viliori precio venditur, non alia de causa accidit, quàm quod à phar-
macopœis legitimæ gemmæ ad huius structuram non vsurpantur.

a Drach. tres.) Alij codices habent drach. duas. Nos emendatiores secuti, drach. tres
adscriptimus.

b Saphiri.) Metuendum ne Saphirus & Smaragdus officinarum adulterini sint. Qua-
propter præstat loco earundem, Hyacintho & Granato uti. Quod hic semel monuisse suf-
ficiat. *Saphirus.*
Smaragdus.

c Sardæ.) Sardæ, quæ & Sardius & Sardo uocant, à Sardibus ubi primùm reperta, sic di-
cta gemma: est, quæ gemmarijs nunc Carneolus appellatur, quod colore similis sit carni.
Eius usus semper fuit frequens, tum quia facile scalpi posset, tum quia ad signandum esset
valde utilis, ut cuius signum partem ceræ secum non auferret. In puluerem trita, & cum
vino austero pota, sistit menses, & sanguinis per ora venarum profusionem. Quoniam
verò interdum rubro Sardæ corpori candidum Onychis substernitur, ex utraq; gemma
sui generis tertia etiam oritur, & nomen Sardonyches inuenit. *Sardæ.*
Carneolus.

d Zurumbet.) Quod Mauritanis Serapioni præsertim Zurumbet nominatur, id geminū
est. Vñ quod Auicennæ Zarnabo & recentioribus Græcis Zarnabū & Zarnabadiū, Pau-
lo autem Arnabo dicitur. Hoc describitur à Serapione cap. 261. vbi Zurumbet arbore esse
procerā in Oriente prouenientem tradit: folijs longis, colore viridi, in luteum langue-
scente, Salicis modo, sicuti & ramorum cortex. Infrugifera est, citreum spirans odorem.
Eo hodie caremus, ideot; succedaneo eius vtendum erit, quod Paulo & Serapione testi-
bus Cassia lignea, vel Carpesium existit, propterea quod similis naturæ sit. Possidonius eo
non præsentē Cinnamomo vsus est. Alterum Zurumbet, cap. 172. Serapioni est radix ro-
tunda, & globosa, Aristolochiæ rotundæ radici similis. Hæc hodie inter Zedoarias
longas ex India & Oriente affertur. Hinc est quod plerique Zurumbet interpretentur
Zedoariam simpliciter, sed minus rectè. Nam adijciendum erat Rotundam, ut discrimen
à uera & longa Zedoaria hac adiectione innueretur. Quapropter pro Zurumbet,
Succedaneū
Zurumbet.
S ij rotunda

rotunda illa nobis vocata Zedoaria accipienda erit. Hinc omnibus palam fit, Matthiolū me, & Cordum falsū erroris insimulare, quod Zurumbet zedoariam interpretati fuerimus, quum ipse potius in errore versetur sanè maximo, eò quod vnicum esse Serapionis Zurumbet existimet. Ita merito accidit, vt quum Matthiolus omnium errores traducere studet, suos magis prodat.

e Sacchari.) Qui in Electuarij formam redigunt, ij pro Saccharo mel Emblichorum usurpant.

PLERES ARCHONTICON,

Nicolai Myreplici.

XXI.

Antidotus^a pleres archontice, prodest cardiacis, tristibus, melancholicis, imbecillo ventriculo, & animi deliquio à corde nato. Præterea eos qui ex diutino morbo penitus extenuati sunt, plurimamq; inde imbecillitatē contraxerunt, admodum corroborat. Memoriam amissam recuperat, sensus acuit, comitialibus, asthmaticis prodest, omnemq; cerebri debilitatem aufert. Capit cinamomi, caryophyllorum, ligni aloës, galangæ, spicæ nardi, nucis moschatæ, zingiberis, & spodij, floris iunci odorati, cyperi, rosarum, violarum, añ drachynam, grana quindecim. Folij, glycyrrhizæ, styracis, mastiches, sampsychi, balsami, ocimi, cardamomi, piperis longi, baccarū myrti, foliorum citrij mali, añ scrup. duos, grana quinç. ^d Behen albæ & rubæ, corallij, ferici vsti, añ scrup. vnū, grana duo, & dimidium. Moschi, grana septem, & dimidium. ^e Florum nymphææ, scrup. dimidium. Sacchari albissimi.

ANNOTATIONES.

a Pleres archontice.) Nicolao præfens antidotus *ἡλικὴ ἀρχοντικὴ*, id est, implens principalis, siue eximia, dicitur: quòd scilicet mirificam quandā in recuperandis & instaurandis amissis viribus facultatem habeat. Quippe quum quasi impleat, saturosue, adeoq; robustos reddat, eos qui imbecilles atq; deiectis viribus fuerunt: meritò Græcis *ἡλικὴ*, quasi *ἔμπλεος*, hoc est, implens: & *ἀρχοντικὴ*, id est, principale seu eximium, dictum est. Barbaris medicis, & officinis non rectè Plitifarconicon nominatur.

Pleres archontice cur dicta.

b Spodij.) Et hoc loco neq; Græcorum, neq; Arabum, siue cannæ spodium vocatum usurpandum erit, sed ebur vstum, vt iam aliquoties monuimus.

b Balsami.) Latini Nicolai codices habent Balsamitæ, sed falsò. Nam in græco Nicolai est, *βαλσάμω*. Et in recolligendis viribus, Balsamum rectius quàm Balsamita adhibetur. Sed quum Balsamo careamus, eius succedaneo vtendum erit.

Error latinorū Nicolai codicum.

c Foliorum citrij mali.) Latini Nicolai exemplaria legunt, Corticum citrij mali, quum græcè sit *κατὰ τὸ φύλλον*. Corticem enim potius quàm folia huic Antidoto inferere voluerunt: q; hæc in nostris regionibus haberi nequeant, illas verò facillimè consequi liceat.

d Behen, &c.) Ante Behen in Latinis codicibus scribitur, margaritarū, in alijs Gemmarum. In Græco nulla fit earundem mentio. Adiectæ haud dubiè sunt ex sequenti hanc Antidoto, in qua Nicolaus Margaritarum meminit. Verum quum in corroborando corde Margaritæ vim magnam habeant, nihil prohibeo, quin illas huic Antidoto miscent pharmacopœi pondere, scrup. vnus, & grana duorum, & dimidij. Non erat autem cur annotaret hoc loco Franciscus Alexander hanc compositionem constare simplicibus diminutis, quum antea ego id in meis annotationibus expressis verbis indicauerim. Et mirum est Alexandrum plaris hac in re facere Præpositū, quem tamen nouit esse Myrepsi compilatorem atq; abbreviatorem, & de quo non admodum præclare sentit. Quare semper Myrepsi, tanquàm senioris, ac græci exemplaris omnibus esse ratio & autoritas debet, quàm imperiti illius Præpositi.

e Florum Nymphææ.) Nicolaus habet, Caphure granum dimidium. Cur autem pro ea vtamur folijs Nymphææ, suprâ aliquoties dictum est, vt non sit opus hic repetere. Si tibi ita videbitur pro Caphura succum Sedi siue Semperuiui maioris substituere poteris, vt antea quoq; monuimus. Quum autem solida sit Antidotus folia aut flores Sedi etiam loco Caphuræ usurpare licebit.

DIA THAMARON.

Nicolai Myreplici.

XXII.

Prodest

Prodest tabidis, tussientibus, stomachicis, difficulter spirantibus, asthmaticis, & ad omnem corporis imbecillitatem. Renum præterea impotentia, & debilitati succurrit. Venerem emortuam efficaciter excitat. Accipit caryophylli magni, qui Italica lingua ^bAntophyllus cognominatur, zingiberis añ drach. quinque, scrup. vnũ, grana sedecim. Cinamomi, caryophylli parui, carnis palmularũ, añ vnc. dimidiam, scrup. vnũ, grana sedecim. Galangæ, spicæ, zedoariæ, costii, pyrethri, ^ccorallij rubei, tragacanthæ, ^drhei Pontici, ^espicæ celticæ, anacardiij, ofsium palmularum, carpobalsami, anisi, baccharum iuniperi, añ f drach. vnam, scrup. duos, grana octo. ^gMargaritarum integrarũ & perforatarũ, añ scrup. duos. Moschi, grana tria. Blattij bizantis, scrup. duos. Triũ piperum, añ drach. vnã, scrup. duos, grana octo. ^bRamentorũ auri puri, argenti puri, ofsis cordis ceruini, añ scrup. duos, & dimidium. Ramenti eboris, ambarris, añ scrup. vnum, grana septem. Sacchari candidissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

^a *Dia Thamarõn.*) Ita inscribenda est hæc Antidotus, propter palmulæ tum carnes, cum nucleos, eius compositionem ingredients. Nam palmula Arabibus Thamar: vt officinis, à digiti forma, quam refert, Dactylus dicitur. In manuscripto Nicolai codice mendosè à Thamar. legitur, *δία ταμαρῶν*, pro *δία θαμαρῶν*. Facilis enim ab *θ* in *κ* lapsus fuit, præsertim in barbara voce: quæ vel ipsi Nicolao, utpote Græco, vel librario ignota fuit. Hinc est, quod in Actuario, qui hanc Antidotum etiam describit, mendosior sit lectio. Siquidem illic scriptum est, *δία ταμαρῶν*, quapropter imperiti interpretes sic dictam esse hanc Antidotum putarunt, quod hominẽ è morte ad vitam ducat. Eius itaq; falsæ inscriptionis causa nulla alia fuit, quàm quod ex Arabum libris hæc Antidotus sit à recentioribus Græcis descripta.

^b *Antophyllus.*) Et hæc vox satis declarat, ex Arabum libris hanc Antidotũ esse transcriptam, quum barbarã esse omnibus constet. Significat autem, Nicolao metipso interprete, grandem caryophyllum, qui scilicet iam ad maturitatem peruenit, nucleo intus duro, bifidoq;.

^c *Corallij rubei.*) Cordus in suo medicamentario libro, præter Græci & Latini codicis fidem, Album quoq; corallium adiecit.

^d *Rhei pontici.*) Non Rha barbarum, vt Cordus est interpretatus: sed veterum rha Ponticum, vel quod hodie officinis ita vocatur, accipiendum erit, idq; propter causas antè sepe expositas.

^e *Spicæ celticæ.*) Latini codices habent, Saliuncæ: nulla planè alia de causa, quàm quod Saliuncam non nisi Spicam celticam, vel vt hodie nominant, Romanam, atqui falsò, vt supra quoq; diximus, esse putauerint. Est enim Saliunca à Spica celtica diuersa planta, quemadmodum in nostris de stirpium historiæ commentarijs plenius monstrauiimus.

^f *Drach. vnam, scrup. duos, grana octo.*) Sic etiam habet Latinus Nicolai codex. Quare præter omnium codicum fidem Cordus hic pondus variauit.

^g *Margaritarum, &c.* Harum in latinis codicibus nulla fit mentio. Nos Græci exemplaris fidem secuti, illas præterire haud potuimus: præsertim quum ad roboris consecutionem plurimum momenti habere margaritas, omnibus in confesso sit. Variant, & hic ad finem usq; Latini codices, à Græcis: vt iterum pateat, hætenus nullas in officinis compositiones fuisse integras, ac legitimas.

^h *Ramentorum auri.*) Hodie potius folijs auri vtuntur, quod ramenta ob grauitatem suam promptè fundum petant, nec æqualiter hoc nomine compositionibus commisceantur. Quod semel hoc loco monuisse satis sit.

DIA CINAMOMV.

Ioan. Damasceni.

XXIII.

Antidotus è cinamomo concoctionem iuuat, pituitæ putredinem prohibet, ac alimentum in corpus distributionem promouet. Recipit ^acinamomi tenuis & selecti, drach. quindecim. ^bCinamomi vilioris, enulæ, añ. vnc. dimidiam. Galangæ, drach. septem. Caryophyllorum, piperis longi, ^ccardamomi, zingiberis, ^dgranorum paradisi, macis, nucis moschatae, ligni aloës, añ drach. tres. Croci, drach. vnam, ^eSacchari purissimi, drach. quinque. ^fSacchari albissimi, quantum satis est.

S ij ANNO-

- Cinamomum tenue.* *a Cinamomi tenuis.*) Intelligit optimum, quod, Dioscoride teste, tenuibus est ramulis, iucundi odoris, acre, ac mordens.
- Cinamomum vilius.* *b Cinamomi vilius.*) Mesuæ filius habet Darfeni cinnami, quod idem est. Nam Darfeni Mauritanis est Cinamomum. Sed Cinamum vilius Cinamomi species est, Serapione teste, inualidi odoris, solutarumque virium. Dioscorides Pseudocinamomum appellat, quod quondam Cinamomi faciem præbeat. Quare hoc loco deprauati sunt ferè omnes Mesuæ filij codices, qui habent Darfeni cumini: quum scribendum sit, Darfeni cinami. Mesuæ namque filius utrunque Darfenum seu cinamomum, selectum & vile, huic compositioni permiscet, postremumque cum Serapione & alijs Mauritanis Cinamum nominat. Non igitur rectè Cordus Cuminum huic Antidoto in suo medicamentario lib. inserit, quum eius nullam Mesuæ filius fecerit mentionem. Secutus itaque exemplaria mendosa, pro Cinami legit Cumini. Et quum hæc compositio sit è Mauritano Mesuæ desumpta, ut in eius dictionis explicatione, quicquid Franciscus Alexander dicat, Mauritanorum sequamur iudicium oportet. Quamquam tandem in nostram concedat sententiam, & ubi Cinamomi ac Darfeni legitur, pro altero primariæ castæ æquale pondus: pro altero autem duplum eiusdem substituendum, fateatur.
- Cardamomi.* *c Cardamomi.*) Intelligit id quod ita hodie officinis medicorum vocatur.
- Heil.* *d Granorum paradisi.*) Mesuæ filius habet Heil. Ceterum Heil, non est nisi ea Cardamomi species, quæ Seplatij Granum paradisi nuncupatur. Cordus hic reprehensione dignus est, quod Heil silentio transtijt.
- Cordi lapsus.* *e Sacchari purissimi.*) Mesuæ filius habet Zucchari tabarzeth, quod idem est. Hoc autem speciebus permiscetur, ut eo expeditius ad usum quotidianum conferentur.
- Zaccharum tabarzeth.* *f Sacchari albissimi.*) Hoc adijcitur, quando species in orbiculos, vel ut hodie nominant, rotulas digeruntur.

DIAXYLALES.

Ioannis Damasceni.

XXIII.

Antidotus è ligno aloës prodest vitij cordis, ventriculi, & iecoris frigidis, easque partes roborat. Ob id cordis palpitationem, & animi defectiorem sanat, exhilarat, concoctionem iuuat, orisque halitum commendat. Capit ligni aloës crudi, rosarum rubearum, añ vnc. vnam. Caryophyllorum, spicæ nardi, macis, nucis moschatae, galliæ moschatae, cubebæ, cardamomi, granorum paradisi, mastiches, cinamomi, cyperi, iunci odorati floris, zedoariæ, behen albæ & rubæ, folij, serici crudi, margaritarum, coralli rubei, charabæ, foliorum & corticij citrij mali, ocimi caryophyllati, sisymbrij, menthæ siccæ, piperis longi, zingiberis, añ vnciam dimidiam. Moschi, scrup. vnum. Ambaris, drachmam vnam, & dimidiam. Sacchari albissimi.

LAETIFICANS a GALENI.

b Nicolai.

XXV.

LAetitiam, colorisque bonitatem efficit. Concoctionem iuuat, & canicem arcet. Habet florum ocimi caryophyllati, croci, zedoariæ, xylobalsami, caryophyllorum, corticij citrij mali, galangæ, macis, nucis moschatae, styracis calamitæ, añ drachmas duas, & dimidiam. Ambaris, moschi, e florum nymphæ, añ drach. dimidiam. Anisi, ramentorum eboris, thymi, epithymi, añ drach. vnam. Margaritarum, d scrup. duos. Ofsis cordis ceruini, drach. dimidiam. Auri foliati purissimi, argenti foliati puri, añ scrupulū dimidiam. e Sacchari albissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a Galeni.) Falsò ad Galenum refertur hæc Antidotus: quod inde fit manifestum, quia moschus, ambar, margarita, & caphura eius structuram ingrediuntur: quæ Galeno incognita fuisse constat.

b Nicolai.) In Græco manuscripto codice, quem nos in Latinum conuertimus sermone,

nem, Antidotus hæc, quod sciam, non habetur. In Latino autem exemplari, seu paruo Nicolai Præpositi vocati Antidotario, ad eum quem exposuimus modum refertur.

c Florum nymphaea.) Nicolai codex habet, Caphuræ: pro qua nos flores nymphaeæ, aut violarum, propter causam antea sæpius dictam, substituiimus.

d Scrupulos duos.) Nicolai exemplar habet drachmam vnam. Verum quia hoc pondus antea præcessit, suspicio est locum esse deprauatum, quod alias margaritas à præcedentibus non separasset, sed planè coniunxisset, & ana dictionem subiunxisset. Parum autem refert, drachmam vnam aut scrupulos duos recipias, quod margaritæ roborandi facultatem habeant eximiam.

e Sacchari candidissimi.) Si in solidam digesseris formam. Quod si verò liquidam facere volueris Antidotum, tunc adijcere oportet, succi cotoneorum, pomorum odoratorum dulcium, boraginis, & vini veteris partes æquales: ea scilicet quantitate & mensura, quæ despumando & decoquendo saccharo sufficiat.

LAETIFICANS RASIS.

XXVI.

Ad affectus cordis, ventriculi, iecoris, quas partes etiam roborat, admodum confert: palpitationem cordis emendat, valenter exhilarat, & concoctionem furat, coloremque viuidum efficit. Capit melissæ, corticis citrij mali, caryophyllorum, galliæ moschatae, mastiches, croci orientalis, cinamomi, nucis moschatae, cardamomi, *b* seminis Pæoniæ, behen albæ & rubæ, zedoariæ, doronici, seminis ocimi maioris, seminis ocimi caryophyllati, añ vnc. dimidiam. Moschi, scrup. vnum. Sacchari albissimi, quod fatis est. formentur orbiculi, seu, vt vocant, tabulæ. Si verò in liquidam digerere formam Antidotum volueris, tunc prædictas species cum sequenti Serapio misce, vt electuarij accipiat consistentiam: quod recipit myrobalanorum chebulorum numero *c* viginti. Emblicorum numero triginta. Triti myrobalani coquantur in tribus aquæ libris, donec ad vnam redeant, dein colentur, & colaturæ adijciatur mellis despumati libra vna. Dein bulliant, quoad aqua consumpta sit, & ad iustam consistentiam veniat: & postquam feruor remiserit, inspergantur species.

ANNOTATIONES.

a Rasis.) In libro nono ad Almanforem, capite decimotertio, de Melancholia.

b Seminis Pæoniae.) Razes habet Neheremisch: quam sanè dictionem etsi variè interpretantur, nihil enim certum aut solidum est in Arabum doctrina, tamen maior pars autorum eò inclinat, vt semen Pæoniæ esse statuunt. Quorù nos etiam sententiam secuti sumus, propterea quod constat Pæoniam ventriculum, & iecur roborare: id quod huic etiam Antidoto tribuitur.

c Numero viginti.) Cordus habet quadraginta. Nam duplicato in sequentibus omnibus vsus est pondere, ita vt emblichos sexaginta aquæ libras sex, & mellis despumati libras duas sumendas esse voluerit. Nos Razis codicum fidem secuti, simplici mensura ac pondere potius vtendum esse duximus. Nihil autem refert, vtram amplectaris conficiendi rationem.

DIANISV, IOANNIS

Damasceni.

XXVII.

Antidotus ex Aniso intemperiem ventriculi frigidam, & à pituita cruda natam sanat. Crasis quoque flatibus illic procreatis succurrit. Crudam denique pituitam in ventriculo procretam absorbit, tussique diuturnæ prodest. Recipit anisi, drach. viginti. Glycyrrhizæ, mastiches, añ vnc. vnam. Carei, macis, galangæ, zingiberis, cinamomi, foeniculi, añ drachmas quinque. Tritum piperrum, calaminthes, pyrethri, cassiæ lignæ, añ drach. duas. * Granorum paradisi, caryophyllorum, cubebæ, spicæ nardi, croci, añ drachmam vnam, & dimidiam. Sacchari candidissimi.

S iij DIA

LEONHARTI FVCHSII
D I A C Y M I N V.

Nicolai Myreplici, numero 100.

XXVIII.

Antidotus è cymino, confert frigiditati thoracis, stomachi, inflatis, colicis, febre quartana laborantibus, & ventriculi concoctionem iuuat. Accipit cumini die nocteq; in aceto macerati, & dein in vmbra exiccati, drachmas octo. scrup. vnum. Cinamomi, caryophyllorum, añ^a drach. tres, scrup. duos. ^bGalangæ, ^cthymbræ, calaminthæ, zingiberis, piperis nigri, añ drach. vnam, scrup. duos. Ammios, libyftici, añ drach. vnā, scrup. vnum, grana sex. Piperis longi, spicæ, ^dnucis moschatae, añ scrup. duos, & dimidiū. Sacchari albissimi.

ANNOTATIONES.

Cordus.

^a Drach. tres, scrup. duos.) Cordus secutus Latinorum codicum lectionem, habet drach. duas, & dimidiā. Nos verò fidem potius Græci manuscripti exemplaris sequi volumus, quod legit L β σκρ. ε. Scrupuli enim quinque efficiunt drachmam vnam, & scrupulos duos. Hallucinatus est quoq; Dessennius, qui legit drach. duas, scrup. dimidium. Mirum autem est quod Franciscus Alexander hoc loco laudet, quod integritati suæ hanc compositionem restituerim, quum alias non raro reprehendat, quod pondera & simplicia mutauerim, ita tamen codice græco monente.

Dessennij
error.

^b Galangæ.) Immutatum hic & ordinem simplicium, aliamq; quàm in Latinis codicibus ponderum esse rationem, vides. Ita namq; scriptum erat in græco Nicolai codice, qui plus autoritatis quàm Latinus habere meritò debet.

^c Thymbræ.) Pro ea pharmacopœi Satureiam vsurpent.

Ioannes Agri
cola.

^d Nucis moschatae.) Latini codices ante nucem moschatam Cardamomi mentionem, quod tamen in græco desideratur codice, faciunt. Nec eius meminit exemplar, quod opera Ioannis Agricolaë nostri Ingolstadij est excusum. Est autem haud dubiè ex altera Dia cuminu Antidoto, quæ præsentem apud Nicolaum sequitur, in contextu insertum. Nos quia in Græco non erat, omisimus, vt sincera & legitima esset huius Antidoti structura.

DIA CALAMINTHES.

a Galeni.

XXIX.

Antidotus è calamintha Galeni, crassa & lenta attenuat, & discutit, vrinas mouet, ac miliebres menses. Habet calaminthæ, pulegij, petroselinii, fefelios, añ^b vnc. vnam. Seminis apij, cacuminū siue comarum thymi, añ vnc. duas. Libyftici, vnc. octo. Piperis, vnc. viginti quatuor. Sacchari albissimi.

ANNOTATIONES.

^a Galeni.) Libro quarto de Tuenda valetudine, capite sexto. Vbi, qualia esse debeant simplicia, quæ huius Antidoti compositionem ingrediuntur, docet. Verum quum ex ijs regionibus quas ipse memorat, hodie medicamenta illa non afferantur: satis erit, si nostratibus, optimis tamen, & ritè collectis, vtamur.

^b Vnciam vnam.) Gallenus passim duplum accipit pondus. Verum quia magna est hæc quantitas, præstat simplex pondus, quod nos fecimus, vsurpare.

DIA CALAMINTHES.

a Nicolai Myreplici.

XXX.

Vtilis ad refrigerationem thoracis, & tussientes. Item ad refrigerationem stomachi, abolitam appetentiam, ad eos qui difficulter concoquunt, & eos quibus stomachus celeriter inflatur. Capit calaminthes, pulegij, fefelios, piperis nigri, petroselinii, añ drach. tres, scrup. duos. Libyftici, drachmas duas, scrup. vnum. Seminis apij, scrup. vnum. Ameos, ^bthymi, anisi, cinamomi, zingiberis, añ scrupulos duos. Sacchari candidissimi.

ANNO.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Nam Mesue filij vſitata non eſt, nec à Galeni niſi ponderum ratione diſtat. Præſtat itaq; hac Nicolai, quæ plura quàm Galeni ſimplicia recipit, & legitima, adeoq; è Græco tranſcripta eſt, vti Deſſenius eam mutilam, & deprauatam reſert.

Deſſenius.
Comæ.

b Thymi.) Comæ autem, ſiue ſummitates thymi intelliguntur, vt in ea quæ præcedit.

DIA LACHA MAIOR.

Mesue filij.

XXXI.

Antidotus è lacha magna, facit aduerſus ventriculi frigus, ventriculum & iecur roborat, obſtructiones atq; inflationes viſcerum, iecoris potiſſimum & lienis aperit, eorumq; duritiem diſſoluit. Aquam intercutem, & malum corporis habitum ſanat & emendat, menſes ciēt, vrinas mouet, lapidem renum & veſicæ frangit. Accipit lachæ *a* lotæ, *b* rhabarbari, añ drach. tres. Spicæ nardi, maſticheſ, *c* coliculorum iunci odorati, abſinthij, ſucci *d* eupatorij, ſabinæ, aſari, amygdalarum amararum, coſti, myrrhæ, rubiæ tinctorum, ſeminum apiij, aniſi, fœniculi, ammeos, *e* ariftoſochiæ, gentianæ, croci, cinamomi, hyſſopi, caſiæ lignæ, *f* cacuminum iunci odorati, bdellij, añ drachmā vnam, & dimidiā. Piperis, zingiberis, añ drachmam vnam. Sacchari albiſſimi.

ANNOTATIONES.

a Lachæ lotæ.) Quomodo Lacha ſit abluenda, ſuo docebimus loco, vt non ſit neceſſe hic explicare. In calce enim huius libri, abluendi ac præparandi medicamentorum rationem ſeorſim trademus. Lauatur autem, iunci odorati ſorum & ariftoſochiæ decoctio: ut eſſentiæ tenuitate aſſumpta, valentius obſtructiones aperiat.

Lacha lotæ.

b Rhabarbari.) Quum Antidotus hæc in hoc ſit parata, ut obſtructiones ſoluat, non autem vt aluum ſubducatur: præſtat hic etiam rha Ponticum officinis nominatum vſurpare, quàm rha barbarum iſdem dictum. Eius autem Mesue filius fecit mentionem, quod veterum Rha ignorauerit.

Rhabarbari.

c Coliculorum iunci odorati.) Quum hanc compositionem Iuncus odoratus, qui Squinantus barbaris appellatur, bis ingrediatur, hoc loco culmi, ſiue coliculi eius ſunt accipiendi. Deſſenius hanc compositionem, vt omnes ferè alias, deprauauit.

Iuncus odoratus.

d Succi Eupatorij.) Hic Græcorum Eupatorium, quod vulgus Agrimoniam nominat, vſurpari non debet: ſed id quod à Meſue deſcribitur, & Græcis Ageratum. Eius historia eſt in primo noſtrorum de Stirpium historia commentariorum tomo.

Squinantus.
Deſſenius
compositionis
veterum deprauator.

e Ariſtoſochiæ.) Eſt eandem facultatem omnes habeant Ariſtoſochiæ, tamen quum rotunda ſit tenuiſſima, & ad omnia Galeni etiam teſtimonio, efficacior: vbicunq; Ariſtoſochia, vt hoc loco, ſimpliciter efferitur, rotunda vſurpari debet.

Eupatorium

f Cacuminum iunci odorati.) Per cacumina ſeu ſummitates Iunci odorati, non intelliguntur niſi eius flores, qui in cacumine huius herbæ ſunt conſtituti. Verùm quia flores ad nos hodie non deferuntur, neceſſe eſt tenerrimas eius partes è cacumine decerptas arripiamus, aut geminum pondus Schoenanthos indamus.

Mesue filij.
Ariſtoſochia
rotunda.
Cacumina
iunci odorati.

D I A L A C H A N.

a Nicolai Myreſici. Numero 123.

XXXII.

Antidotus è Lacha confert iocinerofis, lienofis, malo corporis habitulaborantibus, nephriticis, ſtomachi inflationibus, & viſcerum. Item iocineris, & lienis obſtructionibus. Recipit lachæ *b* infectorū, vnc. vnam & dimidiā, drach. tres. Spicæ, coſti, carpobalfami, xylobalfami, caſiæ lignæ, cinamomi, acori, croci, aſari, floris iunci odorati, *c* ſenæ, rheibarbari, maſticheſ, ariftoſochiæ longæ & rotundæ, añ drach. nouem. Gentianæ, ſeminis apiij, fœniculi, aniſi, polij, caryophylli, cumini, eupatorij, abſinthij, phu, nucis moſchatae, cardamomi, galliæ moſchatae, cubearum, añ drachmas tres. Sacchari, quantum ſatis erit.

ANNO.

- Lacha infectorum.* *a Nicolai.*) Hæc etsi vſitata non eſt, tamen quum ad ſoluendas obſtructiones ſit efficaciſſima, in vſum reuocari poteſt: propterea quòd ad eam quam Meſues deſcribit, proximè accedat, & pluribus etiam ſimplicibus conſtet
- Rheum barbarum.* *b Infectorum.*) Græcè eſt *καψίωρ*. Quæ verò ſit Lacha infectorum, primo abundè dictum eſt libro. Actuarius habet, Repurgate.
- c Sena, rhei barbari.*) Si rheum barbarum, quod hodie ita vocatur, ad huius Antidoti ſtructuram accipiatur: dubium haud erit, quin aluum ſit ſubductura, præſertim quum Sena illi coniungatur, & pondus ſit vnc. vna, drach. vna. Quia verò obſtructionum ſolueudarum gratia hæc Antidotus magis vſurpatur, præſtat pro rha barbaro accipere rheum Ponticum vocatum: quod ita minus ſumptuoſa ſit futura Antidotus. Actuarius quidem Rheum Indicum indendum eſſe docet, ſed quinque drach. duntaxat pondere.

DIA CVRCVMA.

a Meſue filij.

XXXIII.

Antidotus eſt *b* curcumamagna, ventriculi, iecoris, lienis morbos frigidos & diurnos fanat. Item obſtructiones, hydropem, malum corporis habitum, inflationes, vitioſum corporis colorem, renum & velicæ vitia frigida, vrinamque euocat. Habet croci, aſari, petroſelinii, dauci, aniſi, ſeminis apij, añ vnciã dimidiam. Rhei barbari, ſpicæ, *c* mei, añ drach. ſex. Coſti, myrrhæ, caſiæ lignæ, floris iunci odorati, radicis rubiæ, carpobalfami, *d* ſucci abſinthij, ſucci eupatorii, *e* olei balfami, añ drach. duas. Calami odorati, cinamomi, drachmam vnam, & dimidiam. Scordij, *f* ſcolopendrij, ſucci glycyrrhiæ, añ drach. duas, & dimidiam. Tragacanthæ, drachmam vnam. Sacchari albiſſimi.

ANNOTATIONES.

- a Meſue.*) Hæc Meſue filij Antidotus ex centeſima decimanona, & centeſima vigeſima ſecunda Nicolai Myreſi eſt collecta: quod ex collatione vriuſque autoris omnibus ſit maniſeſtiſſimum.
- Dia curcumam vnde dicta.* *b E curcuma.*) Mirum admodum eſt, cur hæc Antidotus eſt curcumam ſit inſcripta, quum Curcumam eius ſtructuram non ingrediatur. Curcumam autem vſitatam hodie officinis intelligimus, quæ non eſt niſi Ciperi Indici radix, vt libro primo diximus. Nec Serapionis & aliorum Arabum, quæ non eſt niſi Chelidonium, inaudienda erit. Quapropter ſuſpicio eſt, Curcumam apud Meſue filium hoc loco idem quod crocum ſignificare. Aut certè Antidoti inſcriptio per imperitum librarium deprauata eſt, qui pro *δια κρόκου*, legit *δια κέρκουμα*, vt etiam apud Nicolaum legitur. Reſtè autem hæc Antidotus eſt croco inſcribitur, quum primum medicamentum hunc conſtituens ſit Crocus.
- Monachi commentatores filij Meſue.* *c Mei.*) Monachi, qui in Meſue filium Commentarios ſcripſerunt, ante Meum inferendum Phu eſſe contendunt: nullo alio argumento moti, quam quòd Auicenna in ſua Diacurcuma eius etiam meminerit. Quasi verò neceſſe ſit, in Meſue filij deſcriptione omnia commemorari, quæ in Auicennæ memorantur. Cur igitur in hac Antidoto deſideratur Capparis Romana? cur ſuccus liliij? Debebant itaque Monachi eadem ratione, qua phu, hæc etiam duo inter ea que Antidotum hanc conſtituunt, recensere medicamenta. Quapropter quum neque in Nicolai, neque in alijs quos ipſe viderim Meſue codicibus phu, mentio fiat, merito à nobis omiſſum eſt.
- Eupatorium Meſues.* *d Succi abſinthij & Eupatorii.*) Hic iterum Ageratum pro Eupatorio ſumendum erit. Atque ſciendum, quòd ſucci illi, vt Glycyrrhiæ, denſandi ſunt. liquidi enim ſolidis Antidotis non conueniunt.
- Oleum balfami.* *e Olei balfami.*) Opobalfamum intelligit, cuius vice ſuccedaneo eius vtendum erit.
- Scolopendrium.* *f Scolopendrij.*) Herbam, quæ Ceterach hodie dicitur, inaudire oportet per Scolopendrium, non lingua ceruina vulgò dicta, hæc tollendi obſtructiones facultatem haud obtineat, vt in Phyllitidis historia copioſè monſtrauimus.

DIA PRASIV.

Nicolai Myreſici.

XXXIII.

Anti-

Antidotus è marrubio confert tabidis, tussientibus, ijs qui defluxionibus, distillationibusq; è capite obnoxij sunt. Item hebetudini oculorum, & palati vitijs, oris putredinibus: & in vniuersum, omnibus vitijs tussim afferentibus. Calculos atterit, & ijs qui difficulter mingunt prodest. Caput marrubij viridis drach. quinç, & dimidiam. Tragacanthæ, pinearū repurgatarum, amygdalarum, pistaciorum, carnis palmularum, caricarū, vuarum passerarum, añ drach. tres, & dimidiam. Cinamomi, caryophyllorū, nucis moschatae, macis, ligni aloes, galangæ, spicæ, zingiberis, zedoariæ, glycyrrhizæ, rhei Pontici, anacardiij, styracis, mastiches, myrrhæ, *galbani, terebinthinæ, iridis, aristolochiæ rotundæ, radicis capparidis, gentianæ, piperis nigri, anisi, foeniculi, anethi, seminis apij, sinonis, saxifragæ, añ drach. duas. Hermodactyli, ^acastaneæ, origani, peucedani, floris iunci odorati, cardamomi, piperis albi, ^bcarnabadij, libyftici, ^cvincetoxicij, añ drach. vnam, & dimidiam, granū vnum, & dimidium. Pulegij, ^dbalsami, ^eabrotoni, costi, pyrethri, thymbræ, ocimi, pæoniae, amomi, crui, añ drach vnam, scrup. vnum. grana duo. Xylobalsami, casia lignea, corallij, ramenti eboris, carpobalsami, dauci cretici, añ drach. dimidiam. Moschi, ambaris, osis cordis ceruini, añ grana duodecim. Mellis despumati, aut Sacchari albissimi, quod fatis. Nonnulli qui liquidam facere antidotum volunt pro Saccharo accipiunt Mellis lib. quatuor. Dein capiunt marrubium, siccum corallium, Resinam pineam, Vini ueteris, vncias tres, & decoquunt cum caricis, cumq; vuis passis exemptis acinis, donec vinum absumat, postea vtraq; contundunt, & reliquis admiscunt, adijciuntq; terebinthinam cum melle, atque ita probe ebulliunt. Vbi verò ab igne amouere volunt, imponunt species, & quum probe subactæ fuerunt, reponunt in vase.

ANNOTATIONES.

* *Galbani, Terebinthinæ.*) Hæc si in solidam formam redigitur medicamentum hoc omittere erunt. Sin liquidum futurum est, indenda veniunt. Quum itaq; multa simplicia si solidum futurum sit hoc medicamentum omittere sint, præstat illud liquida forma constructum, Nicolai exemplo in officinis profare, quàm solida.

^a *Castaneæ.*) Græcè est κασάνου. In Latinis codicibus omnibus desideratur. Tamen à Nicolao haud dubiè reliquis hanc Antidotum constituentibus est permista, vt distillationes inhibeat ac sistat: perinde atq; caro palmularum, quæ itidem adstringit & deficcat, adeoq; distillationi sistendæ apta est.

^b *Carnabadij.*) Hoc loco vt apud Simeonem Sethi, pro Careo accipitur. Quod etiam Carnabadij testantur Latini codices, qui in vniuersum omnes pro Carnabadio habent Carui.

^c *Vincetoxicij.*) Variè interpretantur Vincetoxicum recentiores. Nonnulli enim Iberin esse putant. Alij Thlaspin. Quidam Anemonem syluestrem. Quæ sanè herbæ omnes quum eiusdem sint facultatis, ideo nihil refert vtram ex ijs accipias. Officinæ nostrates hodie pro Vincetoxico vsurpant Asclepiada herbam, quam illi Hirundinariam vocant.

^d *Balsami.*) Græcus Nicolai codex habet βαλσάμου. Cordus balsamitæ legit, Latini cordis fidem secutus. Non video, quod tamen ille affirmat, quo modo in vetere aliquo probato autore vox balsami significet Mentham. Et nisi quis eius rei testimonium aliquod proferat, mihi haud persuadebit. Præferamus igitur huic coniecturæ Græci exemplaris fidem, in quo disertè, vt diximus, Balsami fit mentio. Quum autem Balsamo destituamur, eius succedaneo vtendum erit. Quod quale sit, suo monstrauius loco.

^e *Abrotoni.*) In omnibus Latinis codicibus legitur pro Abrotoni, Dictamni. In græco tamen Nicolai exemplari est disertè ἀβροτόνου. Nihil autem refert, Abrotonum aut Dictamnum vsurpes, quum eiusdem sint facultatis, & vtrunq; eos præstet effectus, quos Antidoti inscriptio pollicetur.

DIA IREOS SIMPLEX.

XXXVI.

Præstat ferè idem quod sequens. Accipit iridis, vnciâ dimidiam. Sacchari candi seu candefacti, specierum diatragacanthæ frigidae, añ drach. duas. Sacchari albissimi.

DIA

LEONHARTI FVCHSII
DIA IREOS * SOLOMONIS:

Nicolai Myrepsici.

XXXVI.

ANtidotus ex iride, prodest ad columellam, quæ veluti acus intus pertusa videtur: ad vocem etiam amissam, similiter asthmaticos, & difficulter spirantes. Recipit iridis, vnc. vnam. Pulegij, hyssopi, glycyrrhizæ, añ drach. sex. Tragacanthæ, ^b amyli, cinamomi, zingiberis, piperis, amygdalarum, nucum pinearum, añ drach. tres. Caricarum sine acinis, carnis palmularum, vuarum pinguium exemptis acinis, añ drach. tres, & dimidiam. Styrcis rubri, drach. duas, scrup. vnum. Sacchari albissimi.

ANNOTATIONES.

^a *Solomonis.*) Nicolao simpliciter $\delta\iota\ \iota\sigma\epsilon\omega\varsigma$ inscribitur. Recentiores autem Solomonis dictionem adiecerunt, vt hac ipsa adiectione eam à simplici, quæ præcedit, discernent.

Amylum.

^b *Amyli.*) In Latinis codicibus omnibus desideratur, quum tamen in Græco manuscripto codice disertè sit ἀμύλου. Non est autem omittendum Amylum, propterea quod ad columellam defluentione laborantem, & exulceratam plurimum conferat. Quod testatur Dioscorides, qui Amylum contra fluentiones, caua vlcera, exasperatum guttur efficacem esse scribit. Ita pauca, aut ferè nullæ compositiones integræ hæctenus in officinis fuerunt. Et hic me notat Franciscus Alexander, quod aduersus Actuarij sententiam Amylum addiderim, quum tamè eius rei rationem etiam subiecerim, quod ille silentio tranfit. Non autem nescius fui hanc vocem in Actuarij compositione desiderari, sed id tantum præstare volui, vt Lector intelligeret, cur hoc loco pro semine lini, cuius in Nicolai codice mentio fit, Amylum substituerim. Mirum autem cur Franciscus haud cogitet se crebrò Matthiolo obtrudere crimen, à quo profecto ipse alienus nequaquam est.

^c *Styrax rubeus.*) Quid sit Styrax ruber recentioribus Græcis & Arabibus, libro primo diximus. Præstaret quidem styracem optimum ac liquidum, quem Calamiten vocant, vsurpare: verùm quum siccus siue cortex magis ad hanc compositionem, quæ arida est, quadret, ideo illum Nicolaus potius vsurpare voluit, quàm liquidum.

DIA HYSSOPV.

* Nicolai.

XXXVII.

ANtidotus ex hyssopo, confert ad vitia capitis frigida, columellam exicat, arteriam asperam purgat, tussim compescit, omnia frigida thoracis & stomachi vitia emendat, & concoctionem iuuat. Habet hyssopi, iridis, thymi, piperis nigri, añ drach. triginta. Pulegij, thymbræ, rutæ, cumini, añ drach. viginti. Carnis palmularum, tragacanthæ, passularũ exemptis acinis, ^b fœniculi, añ drachmas decem. Zingiberis, anisi, carei, libyfici, añ drachmas quinque. Sacchari albissimi.

Climax.

ANNOTATIONES.

^a *Nicolai.*) In Latinis duntaxat codicibus habetur, in Græcis desideratur. Rarissimè in vsum venit: quapropter omitti potuisset.

^b *Fœniculi.*) Miratur hoc in loco Franciscus Alexander cur glycyrrhizam præterierim, quum mihi magis mirandum sit, cur ipse omiserit fœniculum, cuius expresse in Nicolai codicibus mentio fit: & glycyrrhizam ac sicũ addiderit, quum tamen neutrius ibidem mentionem faciat Nicolaus. Ita passim in aliorum dictis reprehendendis oculatus est Alexander, in suis verò erratis animaduertendis plane cæcus.

DIA TRION PIPEREON.

* Nicolai.

XXXVIII.

ANtidotus è tribus piperum generibus ventriculi refrigerationibus, acido ructui, quartanis, resolutis, iocinerosis, & inflationibus auxiliatur. Capitrium piperum, añ vnc. vnam. Zingiberis, thymi, seminis anisi, ^b apij, añ vnciam dimidiam, Sacchari quod satis est,

ANNO

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Hæc proximè accedit ad Diatrion piperum simplex Galeni: quæ ita dicta est, quod minimè sit medicamentosa, nec ex varijs, vt sequens, medicamentis composita, adeoq; citra negocium ab ijs qui hanc sumpserunt cõcoquitur. Danda itaq; ijs qui parum concoxerunt, & qui recens frigus in ventriculo cõtraxerunt, & pituitosum succum: item ijs quibus cruditas est multa in primis venis. Galenus de vnoquoq; genere piperum accipit drachmas quinquaginta. De reliquis tribus, drachmas octo.

Diatrion piperum simplex.

b Apij.) Galenus in sua compositione Apium non habet. Qui igitur magis simplex esse cupit medicamentum hoc, ab eo apium detrahat.

DIA TRION PIPERON.

a Mesuræ filij.

XXXIX.

Hæc Antidotus magis fluxionibus, quæ à capite ad thoracem descendunt, conuenit. Accipit trium piperum, añ aur. quinq;. Zingiberis, thymi, anisi, aur. duos. Spicæ nardi, *b ammeos*, añ aur. vnum. Cassiæ lignæ, asari, helenij sicci, seminis *c apij*, feseleos, añ aur. dimidium. Sacchari albissimi.

ANNOTATIONES.

a Mesuræ.) Hæc planè est quam Galenus lib. 4. de Tuenda sanitate damnat, veluti nimis medicamentosam. omnia namq; quæ structuram huius Antidoti cõstituunt, medicamenta, illic nominatim perstringit.

Diatrion piperum compositum. Ammi.

b Ammeos.) In Latinis codicibus est Amomi: sed quum Galenus loco iam citato distentè Ammeos mentionem faciat, & Amomum hodie vix, & à paucis tantum cognoscatur, Ammi autem verum iam afferatur, & omnibus ferè cognitum sit, præstat Ammeos semen quàm Amomi, ad structuram huius Antidoti vsurpare. Nec erat cur testè me pungeret Franciscus Alexander, quasi temere Amomum omiserim.

c Apij.) Ex hac Antidoto Apij semen, est in præcedentem simplicem translatum.

DIA ZINGIBER.

a Incerti autoris.

XL.

Recipit zingiberis, galangæ, caryophyllorum, cinamomi, nucis moschatae, granorum paradisi, piperis longi, macis, cardamomi, spicæ nardi, rhei Pontici, rosarum rubearum, añ scrup. dimidium, grana tria: Pinearum repurgatarum, vnc. dimidiam. Pistaciõrum, drach. duas. Anisi, fœniculi, glycyrrhizæ rasæ, croci, añ drach. dimidiam. Sacchari albissimi.

ANNOTATIO.

a Incerti autoris.) Cordus, & alij Nicolao ascribunt, quum tamen neq; in Latinis, neq; in Græco, quod sciam, Nicolai codice hæc Antidotus habeatur. Quapropter incerti autoris compositionem esse iudico, ad ventriculum roborandũ, & firmandum excogitatam.

ELECTVARIVM DVCIS.

a Nicolai.

XLI.

Valet ad cruditatem, & inflationem stomachi & intestinorum, ileon, & calculum. Recipit anisi, drach. duas, grana sedecim. Glycyrrhizæ, mastiches, añ scrup. duos, grana quinq;. Chamædryos, cinamomi, zingiberis, galangæ, fœniculi, carei, añ scrup. vnum, grana quindecim. Cassiæ lignæ, calaminthæ, dauci, pyrethri, piperis albi, piperis longi, cyperi, floris iunci odorati, iridis, amomi, folij, asari, añ scrup. vnum. Spicæ nardi, croci, gummi Arabici, tragacanthæ, seminis anethi, calami aromatici, cubearum, caryophyllorum, carpobalsami, cardamomi, libyfici, seminis *b hipposelini*, baccarum iuniperi, feseleos, quinquefolij, seminis asparagi, seminis citri, radicis acori, ammeos, rhei Pontici,

T

Pontici,

Pontici, nucis moschatae, ligni aloes, ocimi, lithospermi, feminis saxifragae, citruli, cucurbitae, cucumeris, melonis, scariolae, petroselinii, behen albae, behen rubrae, styracis calamitae, an scrup. dimidium, grana quinque. Penidiorum, vnc. dimidiam, scrup. duos, & dimidium. Sacchari albisimi.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) In Graeco non extat codice: quapropter, nisi à nonnullis in vsum quotidianum vocata esset, omitti potuisset.

Hipposelinii. *b Hipposelini.*) Petroselinum Macedonicum ab officinis vocatur, vt libro i. diximus.

Lithospermii. *c Lithospermi.*) Milium folis hodie nominatur: quod etiam libro primo monuimus.

d Grana quinque.) Sic legendum, non tria, veluti typographi negligentia factum est, qui pro quinque tria legit. Nam in Nicolai codice sunt grana quindecim, quae constituunt scrupulum dimidium, & grana quinque.

ELECTVARIVM IVSTINI.

a Nicolai.

XLII.

Valet aduersus dolorem renum, calculos atterit, & difficultati vrinae succurrit. Habet cinamomi, folij, costi, spicae nardi, casie lignae, aristolochiae rotundae, helenij, hyssopi, pulegij, arthemisiae, quinquefolij, piperis albi, erui, petroselinii, libyistici, hipposelinii, feminis vrticae, lithospermi, saxifragae, baccarum iuniperi, feminis asparagi, seseleos, apij, anethi, rutae, citrij mali, foeniculi & anisi feminum, baccarum lauri, an drach. vnam, & dimidiam. Sacchari albisimi.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Neque haec in graeco Nicolao, quod sciam, habetur: sed tantum in Latinis codicibus reperitur.

Erium. *b Erui.*) Orobium Graeco nomine appellant officinae. Quum verò Erium legitimum hodie nondum à nostratibus pharmacopoeis agnoscat, succedaneo eius vtendum, quod est Ciceris nigri semen, vt supra quoque dictum est.

Succedaneum. *c Libyistici.*) Neque Libypticum verum hodie habetur in nostratibus officinis, igitur eius succedaneo interim dum agnoscat vtendum: quod Staphylini semen erit, aut certe id quod ipsis Leuisticum vocatur. Eandem namque facultatem obtinet. Aut id, cuius nos iconem in altero tomo de histo. stirpium dedimus.

ANTIDOTVS ENVCIBVS.

Incerti auctoris.

XLIII.

Antidotum è nucibus mirifice aduersus pestiferae luis contagia confert. Accipit iuglandium, numero viginti. Ficum pinguium, numero quindecim. Rutae, manipulos duos. Absinthij, parthenij, scabiosae, an manipulum vnum. Radicis aristolochiae longae, vnc. dimidiam. Radicis aristolochiae rotundae, vnc. vnam, & dimidiam. Radicum tormentillae, petasitis, pimpinellae, dictamnii albi nominati, an vncias duas. Baccarum lauri, drachmas tres. Foliorum dictamnii Cretensis, manipulum vnum. Cornu ceruini vsti, drachmas duas, & dimidiam. Macis, myrrhae, boli armenij, terrae Lemniae, an drachmas tres. Salis marini, drachmam vnam, & dimidiam. Florum borraginis, manipulum vnum. Corticum citrij mali, vnciam dimidiam. Contusa & trita omnia, & per cribrum tenuissimum traiecta, excipiantur quantitate sufficienti mellis despumati, vt formam electuarij accipiat.

ANNOTATIONES.

Et si

Etsi mihi non satis constat quis huius compositionis autor sit, tamen ad propulsanda pestis contagia satis conducere videtur. Immutauimus tamen in plerisque non solum pondera, sed & medicamenta simplicia. Sublatis enim nonnullis, ut nuce vomica, quæ quid sit in hodiernum vsq; diem ignoratur, pro ea alia substituimus meliora. Neq; enim Serapionis nux vomica est, ut secundo nostrorum de stirp. historia commentariorum tomo capite de malo Stramonia ostendimus. Præstat igitur hanc, tanquam ignotam, prorsus abijcere, & pro ea vti alio, quod ad præfens institutum conferre potest. Nos in eius locum Cortices citrij mali aut semen eius, substituimus.

Nux vomica quid sit ignoratur.

a Parthenij.) Cotulam foetidam vulgus herbariorum appellant, quemadmodum alibi *Parthenium.*

b Petasitis.) Hanc nos, propter admirandam quam habet aduersus pestilentiam facultatem, adiecimus. Nec vlla ratione hæc ipsa pharmacopœis negligenda & omittenda erit.

Petasites.

c Foliorum Dictamni Cretensis.) Et hæc à nobis addita sunt.

ANTIDOTVS EX OVO.

Incerti autoris.

XLIII.

Antidotus ex ovo magnam efficaciam aduersus pestilentia cōtagia habet. Constat ex oui vitello, cum quo tantum Croci primo, reiecto albumine, permiscetur, vt oui putamen denuo compleri possit. Deinde tandiu affatur, quo ad nigrescat. Tum pistillo conteritur, & ei admiscentur, Seminis *b* eruce, radicis tormentillæ, *c* dictamni nostratis, albiue, angelicæ, *d* laserpitij germanici, añ vnc. dimidia. Terræ *e* lemnia, drach. duæ. Ligni aloës, corallij rubri, añ drach. vna. *f* Radicis petasitis, scrup. duo. Cornubestiae vnicornis, scrup. dimidius. Theriacæ Andromachi tantum quantum vniuersa pendent. Commistis omnibus, formetur electuarium solidum.

ANNOTATIONES.

Antidoto hac olim Maximilianus, optimus & prudentissimus Imperator, vsus est, vt hinc etiam appareat illam non esse contemnendam, propterea quod à tanto principe non temerè vsurpata & in precio fuerit.

Maximilianus Imperator.

a Affatur.) Non desunt qui hanc antidotum propterea minus probent, quod Croci vis affando frangatur, atq; ita neq; Crocus, neq; vitellus ægrotis prodesse possit, sed medicamentarius siue pharmacopœus ex eis lucrum faciat. Fieri quidem nequit, quin Croci vim ex affatione non nihil frangi fateamur, tamen non est cur ob id vniuersum suam facultatem amittere antidotum existimemus. Neq; etiam temerè ipsam affari, vnà cum vitello credamus. Quum enim ad leuorem teri, quod maximè in huius antidoti constructio ne requiritur, crocus & vitellus nequeant, necesse est vt per affationem sicciora, adeoq; ad terendum aptiora, reddantur. Qua de re in præparatione medicamentorum plura.

Crocus & vitellus cur affantur.

b Eruca.) Duabus de causis Erucæ semen huic antidoto permiscetur, vna vt in longum tempus illud conferuet: altera, vt per vrinam educat noxia, quod in pestilentia optimum existit.

c Nostratis.) Quia Cretensis Dictamni folia tantum vsitata sunt.

d Laserpitij Germanici.) Magistrantiam vulgus & officinæ medicorum vocant.

Laserpitium germanicum.

e Lemnia.) Terram sigillatam nominant.

f Radicis petasitis.) Alij pro ea nucem vomicam iniiciunt. Verum vt paulo ante dictum est, quum non satis constet, quid sit nux vomica officinarum, & Serapionis nux vomica vomitum admodum moueat, atq; ægri antea abundè satis ad vomitum in hoc morbi genere irritentur, præstat has planè abijcere, & pro eis radice petasitis, omnium præstantissimo remedio, & facili parabili vti.

ELECTVARIVM REGIVM.

Mesuae filij.

XLV.

Electuarium regium, cerebrum, cor, thoracem, ventriculum roborat. Habet pinearum excorticatarum, vncias octo. Amygdalarum purgatarum, *T ij* *b* vncias

b uncias sex. Sacchari albi, libras quatuor. Stillaticij rosarū liquoris, lib. vnam, & dimidiam. *c* Olei amygdalarum dulcium recentis, rosacei, añ vnc. tres. Cinamomi selectissimi, *d* drach. octo, & semis. Caryophyllorum, añ drachmas tres. *e* Santali flauī, añ drach. tres. Ligni aloës, drach. quatuor. *f* Ambræ, drach. vnā. Moschi, scrupulum dimidium.

A L I V D.

XLVI.

Electuarium regium alterum, idem potest. Accipit pinearum excorticatarum, vnc. sex. Amygdalarum dulcium etiam delibratarum, vnc. quatuor. Stillaticij rosarum liquoris, libram vnam, & dimidiā. Rosarum rubearum, vnc. vnam, & dimidiam. Santalorum flauorum, drach. tres. Sacchari albi, lib. quatuor. Ambaris, drach. vnam. Moschi, scrupulum dimidium.

ANNOTATIONES.

Dulciarij
panes.
Marze panes.

a Regium.) Ita verò dictum est, quod eo vsi sint reges, & principes, alijq; qui delicijs studebant. Hodie eiusmodi Electuaria, latinis dulciarij panes, vulgò corrupta ex massa panis voce, Marze panes, vel Marcij panes vocantur, vbi scilicet cum saccharo in formam liborum, ac panis coguntur. Horum hic facere mentionem volui, vt pharmacopœi hinc conficiendorum horum panum exemplum caperent.

b Vncias sex.) Meliores codices legunt vncias quinque, quod etiam facit Nicolaus Myrepticus.

c Olei amygdalarum, &c.) Olea hæc ex hac compositione profus sunt amouenda, quod vomitum, si simul alijs misceamus, moueant. Hinc est quod Nicolaus Myrepticus in sua compositione, quam mox subiiciemus, ea omiserit.

d Drachmas octo.) Castigatioribus in codicibus legitur, drach. quatuor, & dimidiam. Nam præstat Cinamomi, & aliorum etiam aromatum imminutam esse quantitatem.

e Santali flauī.) Et hi omitti possunt, quod gustui multorum ingrati sint.

f Ambaris.) Et hæc nimia est quantitas, quod non solum sumptuosam, sed & nimio odore ingratam compositionem efficiat.

D V L C I A R I V M.

Nicolai Myrepticī.

XLVII.

Antidotus ad tussientes, de fluxione capitis laborantes, & ad imbecillitatem corporis admodum bona. Caput nucum pinearū, vnc. octo. Amygdalarum, drach. *b* quinque. Cinamomi, *c* vnciam vnam. Caryophylli, maceris, añ drach. *d* septem. Ligni aloës, drach. *e* sex. Santali flauī, drach. quinque. Ambaris crudi, drach. vnam. *f* Sesami repurgati, vnc. vnam. *g* Vrticæ feminis, vnc. dimidiam. *h* Gossipij feminis, vnc. dimidiam. Moschi puri, filiquas tres. Sacchari & stillaticij rosarum liquoris, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a Dulciarium.) Hoc subiicere placuit, vt Mesuæ filij Electuarijs regijs aliquid lucis accederet. Nā vel Nicolaus ex Mesuæ filio, vel vterq; ex vno eodemq; autore ipsis vetustiore, has compositiones descripserunt. Id quod è medicamentis ipsis quæ compositiones illas constituunt, fit manifestum. Sunt enim, paucis exceptis, vtrobiq; eadem.

b Quinq;.) Apud Mesuæ filium sunt drachmæ sex, quum tamen hanc lectionem errore non vacare satis constet, quod Nicolaus, & meliores etiam filij Mesuæ codices quinque tantum drachmas habeant.

c Vnciam vnam.) Et hic Mesuæ filij codices variant, minusq; rectè dimidiam vnciam adijciunt.

d Septem.) Apud Mesuæ filium desunt drachmæ quatuor.

e Sex.) Ibidem duæ desiderantur drachmæ.

f Sesami.) Additur exemplo veterum, qui *σέμηματα*, & *πράγματα*, hoc est, placentas, & bellaria ex Sesamo, & melle parabant.

g Vrticæ semē.) Non temerè Vrticæ semen adijcitur, nam illi singularis facultas inest educendi ex thorace quæ crassa, & lenta sunt.

h Gossipij semē.) Siquidem semen hoc tussi & thoracis vitij mirum in modum confert. Vt igitur

igitur Dulciarium suum Nicolaus ad tussim & thoracis vitia totum accommodauit, ita medicis pro varietate affectuum quibus laborant ægrotantes iam hæc quæ dicta sunt, iam alia quædam nucibus pineis, & amygdalis addi possunt. Sic utiq; in calidis affectibus in aromatum locum substitui possunt semina lactuæ, portulacæ, intybi, melonum, cucurbitæ, & cucumeris. Quod adijciendū esse duxi, vt subinde ad Marcios vocatos panes conficiendos pharmacopolæ instructiores essent.

DIA SPERMATON.

⁊ Nicolai Myrepsici.

XLVIII.

Antidotus è seminibus confert ad ea, ad quæ Antidotus exaniso, & cumino. Capit cumini, carei, ammeos, anisi, dauci, apij, petroselini, amomi feminum, añ^b drach. duas. Cinamomi, libyfici, añ drach. vnam. Zingiberis, galangæ, cardamomi, caryophylli, spicæ, folij, añ drach. dimidiam. Seseleos, scrupulum vnum. Piperis longi, ^c scrup. dimidium. Sacchari albissimi.

ANNOTATIONES.

^a Nicolai.) Est & alia è seminibus Mesuæ filij, huic persimilis, demptis ponderibus, quæ in Mesuæ filio sunt maiora: & quod hic petroselini etiam mentio fit, quæ in Mesuæ descriptione desideratur. Vtraq; concoctionem ventriculi iuuat, obstructions aperit, lienteriam sanat, & dolores viscerum à flatibus excitatos placat. Est digna quæ in vsum reuocetur, tum propter veteres, qui crebrò ea usi sunt, tum propter miram suam facultatem.

^b Drachmas duas.) Nicolaus habet L α, id est, drachmam vnam, sed minus rectè. Est enim climax, ideoq; vt primum eius pondus sit drachmæ duæ oportet.

^c Scrupulum dimidium.) Nicolaus habet, grana quindecim, id est, scrupulum dimidiū, & grana tria. Nos ne Climacis rationem turbaremus, scrupulum dimidium tantum de pipere adijcere volumus.

ANTIDOTVS CORDIALIS.

Incerti autoris.

XLIX.

Cor è pestis contagione maximè conseruat & tuetur. Accipit radicū dictamni albi, siue pseudodictamni, zedoariæ, herbæ tunicæ vocatæ, seu betonicæ altilis, tormentillæ, añ vnc. dimidiam. Radicis pimpinellæ, drach. tres. Dictamni cretensis, scordij, trifolij odorati, ligni aloes, añ drach. duas. Sigilli Lemnij, boli armenij, corticum citrij mali, croci, fantalorum rubeorum & alborum, ramentorum eboris, añ drach. vnam. Coralli albi & rubei, charabæ candidæ, vnicornu, phu, granatorum, margaritarum, hyacinthorum, añ scrup. duos. Serici crudi vsti, antheræ, mastiches, añ drach. dimidiam. Osis cordis ceruini, scrup. vnū. Moschi, ambreg, añ scrup. dimid. Sacchari albissimi, qd satis est.

DE MEDICAMENTIS TVM LENIENTIBVS

ALVVM, TVM PURGANTIBVS, LIQVIDIS ET
solidis, Sectio quinta.

⁊ FLORES CASIAE NIGRAE.

I.

SILIQVAE casia ponderosæ, & quæ concussa non resonant, aperiuntur, ac contenta in illis medulla cum laminis & seminibus suis eximitur. Exempta super angustū, setisq; equinis contextum inuersum cribrum projiciuntur. Post cribrum supra feruentis aquæ vaporem imposito, medulla casia auerso cochlearis conuexo hinc inde traducitur, vt per cribrum paulatim traiciatur. Quicquid verò medullæ hac ratione per cribrum traiectū est, con-

T iij festim

festim subinde aufertur, ne scilicet plus quàm conueniat vaporis aque s̄mbat. Idēq̄ tantisper faciendum, donec^b quantum voles collegeris.

ANNOTATIONES.

- Flos Casia.* ^a Flores Casia.) Differunt à Casia extracta, de qua sequenti capite dicemus. Nam flos Casia est eius medulla, siue pulpa sincera, quæ citra vllum decoctum ex siliquis exempta est. Proinde idem quod Casia potest: nempe bilem & pituitam innoxie à ventriculo leniendo aluum deducit, ac sanguinis biliosi, ipsiusq̄ bilis acrimoniam frangit, sanguinemq̄ puriorem reddit. Thoracis, pulmonis, & asperæ arteriæ phlegmonas resoluit, easq̄ partes lenit: ipse morsus omnis expers, præsertim cum succo vel serapio glycyrrhiæ sumptus. Deniq̄ intemperiem renum calidam mitigat, cum ijs quæ vrinam mouent sumptus, & in ijs calculum gigni prohibet.
- Facultates florum Casia.* ^b Quantum voles colligere.) Nam multa eius copia vna vice eximenda non erit, quòd repolitus faciliè acefcatur. Qui, vt vehementius moueat aluum, Casia florē efficere cupiunt, ij in feruentem ac bullientem aquam folia Persici, aut eiusdem flores proijciunt. Horum siquidem vapor ex aqua sublatus, & flori Casia permixtus, efficit vt aluum magis ducat.
- Vt Casia flos validius aluum ducat.*

CASIA EXTRACTA SINE

folijs Senæ.

II.

Recipit prunorum numero duodecim. Violarum, manipulū vnum. Hordei repurgati, anisi, polypodij, seminis cartami, añ drach. quinq̄. ^b Adianti, thymi, epithymi, añ manipulum dimidium. Passularum, vnc. dimidium. Seminis fœniculi, drach. duas. Seminis portulacæ, & maluæ, añ drach. tres. Glycyrrhiæ, vnc. dimidium. Coquantur in aqua iustæ quantitatis, colentur, & in colatura diluantur medullæ casia, libræ duæ. Tamar indorum, vnc. vna. Cinamomi, drach. tres. Sacchari optimi, libra vna. Coquantur ad perfectam consistentiam.

ANNOTATIONES.

- Casia extracta.* ^a Casia extracta est, quæ ope iam dicti decocti è siliquis extrahitur, medulla. Siquas quoq̄ hoc decocto interiore parte nonnulli colluunt, ac subinde alijs hic commemoratis adiectis, ad consistentiam coquunt, ac Casiam extractam nominant. Sunt qui pro Casia medulla extrahenda, sequenti decocto vti malint, quod habet, Florum violarum, manipulum vnum, & dimidium. Florum borraginis, buglosi, intybi, cichorij, añ Manipulum vnum. Prunorum damascenorum, numero quindecim. Passularum, vnc. vnam. Glycyrrhiæ, vnc. dimidium. Oxyphœnicôn, vnc. vnam. Ficum, numero sex. Corticum myrobalanorum flauorum, chebulorum, añ vnc. dimidium. Thymi, epithymi, añ drach. tres. Cinamomi, drach. duas, & dimidium. Santali rubei, drach. dimidium. Seminis fœniculi, drach. vnam, & dimidium. Contusa macerentur in tribus libris aquæ horis 24. dein bulliant, & decoquantur ad tertias: postea validè exprimantur, & adijciatur Sacchari, libra dimidia. In hoc decocto medullæ casia è siliquis extracta diluantur libræ tres, & decoquantur ad consistentiam.

- Adiantum.* ^b Adianti.) Officinæ noua appellatione Capillum veneris nominant.

CASIA EXTRACTA CVM

folijs Senæ.

III.

Expedite aluum subducit, intestinorum asperitatem lenit, & morbis biliosis ac melancholicis auxiliatur. Accipit casia sine folijs Senæ extracta, libræ duas. Pulueris foliorum Senæ, vnc. duas. Commisceantur, & ad legitimam consistentiam redigantur.

CASIA EXTRACTA PRO

clysteribus.

IIII.

Capit violarum florum, violarum foliorum, maluæ, mercurialis, betæ, tartaricæ, añ manipulum vnum. Coquantur in aqua iustæ quantitatis, & horum

horum decocto medulla cassiæ extrahatur, eiusq; siliquæ eluantur. Deïn accipiatur medullæ cassiæ hoc modo exemptæ, & ad consistentiam coctæ, libra vna. Sacchari, libra vna, & dimidia, & coquantur ad perfectam consistentiam.

ANNOTATIO.

Hæc Cassia iniecta per clysterem, aluum leniter, & citra omnem molestiam subducitur: estq; pro delicatulis ac mollioribus aptissima.

DIA CASSIA CVM MANNA.

Incerti autoris.

V.

CONFERTIJS qui dura sunt aluo. hanc enim leniter & citra molestiam subducit, ac flauam educit bilem, febresq; inde natas mitigat. Habet prunorum damascenorum, vnc. duas. Florum violarum, Manipulum vnum, & dimidiū. Aquæ fontanæ, vnc. decem & octo. Bulliant vsq; ad medietatis consumptionem, colentur, & in colatura diluantur medullæ cassiæ, vnc. sex. ^b Pulpæ tamarindorum, vnc. vna. Mannæ optimæ, vnc. duæ. Serapij violacei, vnc. quatuor. Sacchari candidi, sacchari penidij, añ vnc. vna. Sacchari violacei, vnc. quatuor. Commisceantur, & ad iustam redigantur consistentiam.

ANNOTATIONES.

^a *Diacassia.*) Non est in frequenti medentium vsu: tamen quum pleriq; varietate delectentur, easq; compositione vtantur, silentio transire illam nolimus.

^b *Pulpæ tamarindorum.*) Hæc quidem instar florum Calix fit, Tamarindis per cribrum *Pulpæ tamarindorum.* è pilis equinis contextum, angustumq; traiectis.

DIA MANNA, NICOLAI.

VI.

PRODEST ad purgandum sanguinem, flauam & atram bilem reprimendam, ad iecur calefactum, & vniuersi corporis purgationem. Capit adianti, ^b scolopendrij, ^c lichenis, añ vnc. tres. Seminum cucurbitæ, citruli, cucumeris, melonis repurgatorum, violarum, añ vnc. vnam. Prunorum damascenorum, numero viginti. Coquantur in sufficienti aqua ad dimidias, deïn colentur & exprimantur: inq; colatura diluantur mannæ optimæ, sacchari violacei, medullæ cassiæ recens extractæ, añ vnc. quatuor. Tamarindorum, sacchari rosacei, añ vnc. vna. Coquantur ad mellis consistentiam, & deïn sequentes iniiciantur species, quæ habent seminum quatuor frigidorum decorticatorū, florum violarum, & nymphææ, seminum lactuæ, ^d intybi angustifolij, portulacæ, añ vnc. vnam. Rheib barbari, foliorum senæ, añ vnc. vnam, & drach. vnam. His accuratè permistis & subactis, fiat electuarium.

ANNOTATIONES.

^a *Nicolaj.*) Non extat, quod sciam, in Græco manuscripto Nicolai codice. Ex Latinis igitur desumpta est, & in plerisq; officinis vsitata.

^b *Scolopendrij.*) Hoc nomine intelligenda stirps erit, quæ Sepiasis barbara voce Ceterach dicitur, vt alibi fusius docuimus. *Scolopendrium.*

^c *Lichenis.*) Lichen herba est, quæ officinis Hepatica nominatur.

^d *Intybi angustifolij.*) Vulgus medicorum Scariolam vocat. *Lichen.*
Intybum angustifolium.

ELECTVARIVM LENITIVVM,

Incerti autoris.

VII.

VALET in febribus ex humorum putredine natis, & pleuritide. Emollit animalium, & vtranq; bilem sine molestia & innoxie educit. Accipit pasfularum, exemptis acinis, vnc. duas. ^a Adianti nigri, violarum, hordei repurgati, añ Manipulum vnum. ^b Ziziphorum, ^c myxorum, añ numero viginti. Glycyrrhizæ,

T iij

cyrrhizæ,

cyrrhizæ, vnciam dimidiam. Prunorum exemptis nucleis, tamar Indorum, añ drach. sex. Senæ, polipodij, añ vnc. duas. Mercurialis, manipulum vnum, & dimidium. Decoquantur ex præscripto artis in aqua iustæ quantitatis, dein per colum traiciantur: & colaturæ addantur medullæ castæ, pulpæ^d oxyphœnicôn, pulpæ prunorum, sacchari optimi, sacchari violacei, añ vnc. sex. Pulueris fenæ, vnc. tres, drach. tres, & dimidia. Coquantur ad consistentiã perfectam, & fiat electuarium.

ANNOTATIONES.

*Adiantum
nigrum.*

a Adianti nigri) Adiantum nigrum, est altera Capilli veneris species: quam in primo nostrorum de Stirpium historia commentariorum tomo descripsimus, & pinximus. Nisi quis Trichomanes hoc nomine accipere velit.

Zizipha.

b Zizipha.) Fructus sunt officinis Iuiubæ dicti.

Myxa.

c Myxorum.) Myxa fructus sunt, qui Seplasijs hodie Sebesten nominantur.

Oxyphœnica.

d Oxyphœnicôn.) Oxyphœnica sunt fructus, quos Tamar indos appellant, quod lib. 1. quoq; diximus, ad quem perpetuo in ignotis dictionibus pharmacopœi cõfugere debent.

MEDVLLA SEV PVLPA

prunorum.

VIII.

Calorem, ac sitim in febribus mitigat & extinguit. Recipiuntur pruna grandia, acida & vinosa, quantitate qualibet: & exemptis nucleis in fictili vitreato coquantur, deinde per cribrũ setaceum traiciuntur. Traiecta medulla iterum lento igne ad iustam consistentiã coquitur, & sine saccharo reponitur.

ANTIDOTVS E DAMASCENIS

prunis. Nicolai Myrepsici.

IX.

Facit ad acutas, ardentis, omnesq; alias febres, nempe tertianas continuas, heclicas, marasmodos, lipyrias, & in summa ad omnem febrilem affectum. Capit pruna Damascena centum. Hæc in aqua^b iustæ quantitatis decoquantur, quoad tertia pars aquæ absumpta fuerit, dein ab igne remouentur. & vbi modicè refrixerunt, subiguntur, & probè manibus cõfricantur, tantisper dum caro eorũ omnis dissoluitur in aqua: & ossa duntaxat, & cortices remaneant. Postea cribro raro transmittuntur, relicto hoc iure,^d aliaq; accepta aqua, illi imponuntur violarum vnc. dimidia. Sacchari libræ duæ, & lento igne ad mellis, aut^e Serapij crassitudinem decoquantur. Dein ab igne remouentur, & per saccum transfunduntur. Hoc peracto, accipitur de aqua prunorum Damascenorum, quæ prius per cribrum transfusa, & in succum redacta fuit, libra vna, & commiscetur cum^f Serapio violarum, simulq; iterum bulliant, donec vtraq; ad mellis consistentiã veniat. Dein ab igne deponuntur, & smuntur, accipiturq; Oxyphœnicorum, medullæ castæ extractæ, añ vnc. vna, & cum aqua altera calida probè subiguntur, ac subacta per saccum transfunduntur: atq; hæc eadem aqua rursus conijcitur in lebetem, in quo est succus prunorum & serapium. Vbi probè^g simul subacta fuerunt, iterum^h calido cineri imponuntur, & posteaquam vna ebullitione in altum sublata fuerunt, ab igne remouentur, & rudicula aut cochleario probè agitantur. Dein iniiciuntur santali albi & rubei, spodij, rhei barbari, añ drach. tres. Rosarum, violarum, seminis portulacæ, intybi, oxycanthæ, succi glycyrrhizæ, tragacanthæ, añ drach. duæ. Seminum melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli repurgatorum, añ^h drach. duas. Omnia hæc simul trita, & per cribrum probè traiecta, lebeti, vt dictum est, iniiciuntur, & calefacta, simulq; subacta in vase reconduntur. Quod si, vt hæc Antidotus aluum subducat ac purget, efficere volueris, vbi ab igne illam remoueris, admisce dacydij, k drach. quatuor, in singulas libras.

* Berberis.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a Edamascenis prunis.) Nicolaus hanc Antidotum ita vocat, nempe *ἀντίδοτον τῆς δ' ἰατρικῆς* *ἀντιδοτον*, Diaprunum alij, officinae Diaprunis nominant: & eam quidem quæ citra Dacrydij adiectionem constat, simplicem: eam verò quæ dacrydium recipit, Solutiuam appellat. *Diaprunis simplex. Solutiuam.*

b Iustæ quantitatis.) Tanta nimirum, quæ pruna tegere queat.

c Quoad tertia pars.) Sic habet Nicolai codex manuscriptus Græcus, quem in hac describenda Antidoto secutus sum. Latini codices Pruna percoquenda esse vsq; ad dissolutionem præcipiunt: quod in idem recidit cum eo quod paulo post Nicolaus ait, tantisper manibus esse confricanda, donec caro eorum omnis dissoluatur.

d Aliq; accepta aqua.) Hic plurimum variant latini codices, ac aquam in qua pruna bullierunt, accipiendam esse præcipiunt, & in ea dimidiam vnciam violarum cum sacchari duabus libris coquendam esse docent.

e Serapij.) Serapium vocamus id, quod vulgus pharmacopœorum & medicorum Syrupum nominant. *Serapium.*

f Serapio violarum.) Quod scilicet ex alia aqua, violis, & saccharo confectum est.

g Et cum aqua altera calida.) Et hic iterum variant Latini codices: & Oxyphœnica, seu Tamarindos, & casiam extractam cum aqua prunorum, ad crassitudinem decocta permiscendam, & subigendam esse iubent.

G Simul subacta.) Quod sane hic & in omnibus medicamentis purgantibus obseruandum erit. Sic enim in illis omnia ligneo pistillo & rudicula miscenda sunt, vt omnia vnum & idem tum consistentia, tum colore esse videantur. Si enim negligenter commiscantur, sæpe vsu venire solet vt species in vna parte quasi conglobentur, in alia verò vix sensu percipi queant. Vnde profecto ægris non parum periculi est, medicis verò & pharmacopœis ignominia ac calumnia occasionem affert.

h Calido cineri.) Aut lento igni, vt Latini habent codices, admouentur.

§ Spodij.) Hoc etiam in loco Spodium intelligit Myrepsus id, quod alio nomine Ebur vsutum dicitur. Habet enim id, perinde atq; Santala, adstringendi ac roborandi facultatem, vt iam sæpenumero monuimus. Ne scilicet per hoc quispiam imperitus Spodium Græcorum, aut cannæ dictum inaudiat.

⚠ Notat me hoc quoq; in loco Franciscus Alexander, quod post rhei barbari mentionem cinnamomum omiserim, quasi verò mihi inferendū huic compositioni fuerat, quod in græco codice desiderabatur. Scio quidem eius fieri mentionem in Nicolai Præpositi codice, mirari autem satis non possum, cur hoc loco eius lectionem sequi voluerit, quem tamen in Hiera legadij disertis verbis scribit, neq; literas scire, neq; natare, & omnia peruertisse, deprauasse, ac corrupisse, atq; à Myrepli mente abalienasse. Et quare adijceremus, tanta præsertim copia, cinnamomum, quum hoc antidotum ad extinguendum febrilem calorem potissimum sit paratum? Sed voluit Matthiolum, quem tamen hoc nomine reprehendit nunquam non, imitari Franciscus, non sine multorum risu.

i Intybi.) Simpliciter in Græco manuscripto Nicolai codice *ἰντύβις*. Latini habent Scariolæ, & ad angustifolium Intybum detorquent. Verum nihil refert, vt sæpe iam diximus, Scariolæ aut Endiuia vocatæ herbæ semen accipiant pharmacopœi, quum eiusdem esse vtriusq; facultatis constet. Legitimo autem de Intybo mihi sermo est, non de adulterino, quod est Lactuca syluestris, vt lib. i. quoq; monuimus. *Intybum.*

H Drachmam vnam.) Negare non possum, me in Myrepsio conuertisse drachmas duas, quia ille habeat L℥. Quia verò quum codicem græcum inspicerem, video me in margine alteram etiam annotasse lectionem, quod nimirum aliqui pro β, legerent α. Sed ne alij Præpositi illius deprauatoris me temerè motum autoritate dicerent, mutata hac lectione, Myrepli vt præferrem placuit. Habet igitur nunc eius varietatis rationem Franciscus. Quod non vsquequaq; meam lectionem sequitur, id & ego facio.

k Drachmas quatuor.) Nicolaus græcus non exprimit pondus. Latini autem codices habent, Septem drachmarum pondus. Sunt autem ex pharmacopœis qui plus, & qui minus dacrydij adijciunt. Alij enim ad singulas libras vnciam vnam dacrydij, alij vnciam dimidiam, sicq; medicis ignorantibus mirificè imponunt. Nam tum accidere solet vt medicamentum exhibitum vel vehementius, vel minus quàm existiment aut sperarint purget. Præstat autem in medio consistere, & ad singulas libras addere dacrydij vnciam dimidiam. Cæterum codex Nicolai Cinnamomum non habet, ideo nos quoq; illud omisimus. Cucumeris autem disertè meminit, quare omitti non debet. Quæ adijcere propter Cordus. *Cordus.*

ELECTVARIVM 4E MYXIS. MONTAGNANAÆ.

X.

Confert

Confert febribus biliosis intermittentibus, ac continuis exquisitis, febrim cumque vehementiam sedat, sitim extinguit, vigilias arcet, & acres humores per urinam educit. Habet myxorum recentium sine ossibus, vnc. quinque. ^bMacerentur in libra vna aquae stillaticiae violarum, deinde bulliant & colentur. Decocto percolato admisceantur aquarum iridis, ^canguriae, añ vnc. sex. Prunorum siccorum contusorum, oxyphoenicon, añ vnc. quinque. Seminum cucurbitae, cucumeris, melonum, citruli, añ vnc. vna, & dimidia. Succus mercurialis, vnc. quatuor. Coquantur ad dimidias, dein valide exprimantur, ac colo trañciantur, adijcianturque penidiorum vnc. octo. Antidoti est prunis simplicis, libra vna, & dimidia. ^dDacrydij, drach. tres. Misceantur, & formetur electuarium. Propinatur pondere vnciae vnius.

ANNOTATIONES.

- Myxa.* ^a *E myxis.*) Myxa recentioribus Graecis, vt iam aliquoties diximus, & Myxaria per diminutionem dicta, officinis Sebesten vocantur. Quapropter praesens Electuarium Seplafarijs, & medicis hodie Electuarium de Sebesten appellatur.
- Electuarium de Sebesten.* ^b *Macerantur.*) Non latet, alios alia ratione hoc medicamentum parare: tamen haec visa est mihi melior.
- Anguria.* ^c *Anguria.*) Anguria non est nisi Cucumis omnis generis: & nequaquam, vt Cordus errat. annotauit, Melon magnus. Nam quod veteres Graeci σικυον, Aëtius, Simeon Sethi, Nicolaus, & alij recentiores Graeci ἀγγυρία nominant. Per aquam igitur Anguriae, Montagnana intelligit succum Cucumeris: & per aquam iridis, succum iridis. Et hoc loco me pungit
- Aqua iridis.* Franciscus Alexander, falsèque perstringit, quod flores violarum & citrulos omiserim, quum bona fide Montagnanae compositionem ad verbum ex eius libro descriperim, in quo florum violarum nulla sit mentio. Quid enim attineret illos adijcere, quum libra integra aquae stillaticiae earundem ingrediatur. Citrulorum verò vnciam & dimidiam inferui. Vt merè sint Francisci calumniae
- Dacrydium.* ^d *Dacrydij.*) Dacrydium est, id quod corrupta voce officinis, & vulgò medicorum Diagridium dicitur, vt iam aliquoties monuimus.

HIERA ^bVETERVM SIMPLEX.

XI.

Hiera simplex. **H**iera veterum simplex hodie appellata, praestantissimum medicamentum est ad vitiosos succos, qui in ventriculi tunicis haerent. Vtiliter quoque exhibetur ijs qui suffusorum imagines, & alia symptomata ex stomachi vitio patiuntur: & praeterea ijs qui aluo adstricta sunt, & mulieribus quae non probe purgantur. Accipit cinamomi, xylobalsami, asari, spicae nardi, croci, chiae mastiches, añ drach. sex. ^eAloës, drach. ^dcentum. Mellis despumati, quod satis est.

ANNOTATIONES.

- Hiera vnde dicta.* ^a *Hiera.*) Ita nominarunt Graeci, quasi sacram, ab operibus & facultatibus suis diuinis & mirabilibus: aut certè quasi magnam. Solenne enim est Graecis ἱερόν appellare magnum. Magna itaque est, propter excellentes suas facultates. Iisdem quoque picra, vt hodie etiam, vocabatur: id est, amara, ob aloën, quae mirificè amara est, & magna copia eius compositionem ingreditur.
- Picra.* ^b *Veterum.*) Quod adiecimus, ad detegendum errorem eorum, qui hieram hanc Galeni esse putant. Neque enim à Galeno inuenta, sed multis ante ipsum annis celebrata fuit à Themisone, Aesclepiade, & alijs quibusdam vsurpata. Sicque Romae Galeni temporibus parabatur.
- Hieranon à Galeno inuenta.* ^c *Aloës.*) Simpliciter effertur, quod hanc dupliciter confectam habuerunt: vnam ex elota aloë, alteram ex non lota. Prior aluum minus subducit, & ventriculum magis roborat. Siquidem lota aloë multum medicamentosae facultatis deposuit. Altera magis aluum subducit, & minus roborat. Posset itaque utroque modo à pharmacopoeis parari, & prior appellari Hiera simplex cum aloë lota: altera vero cum aloë illota.
- Aloës.* ^d *Centum.*) Hinc patet error officinarum nostrarum, quae ad omnia simplicia simul sumpta
- Error phar-*

sumpta duplam, id est, septuaginta duarum drachmarum tantum aloën, id est ex Mesuæ si- *macopœorū*,
lij autoritate, admiscet, quum veteres triplam eiusdem portionem reliquis miscuerint:
Nam pro aliorum cuiusq; drachmis sex, quæ in vniuersum sunt triginta sex, adijciunt alo-
ës centum drachmas. Hinc est quod hieræ picæ veterum sicæ drachma vna probè pur-
gat, quum vulgaris officinarum hieræ sicæ drachma vna, & dimidia, parum sit efficax.
Adeo vt interdum ad duas, & plures etiã progrediendum sit. Debent itaq; deinceps phar-
macopœi Hieram ad modum à veteribus, aut Galeno præscriptum parare.

HIERA * GALENI.

XII.

Idem quod prior potest. Recipit cinamomi, xylobalsami, asari, spicæ nardi,
mastiches chiæ, añ drach. sex. ^b Croci, drach. quinq;. Aloës, drach. nonagin-
ta. Mellis despumati quantum sufficit.

ANNOTATIONES.

^a Hæc Hieræ meritò Galeni dicitur, quod ea, vt metipse lib. 2. de Compos. medic. loca-
lium, cap. 9. testatur, vsus sit, nec temerè. Nam ad eum constructa modum præstantior est.
Siquidem nimiam aloës copiam centum drachmas esse idem docet, ad proportionem re-
liquorum quibus hæ adduntur: quapropter per nonaginta duntaxat drachmas Hieram
composuit.

^b Croci, drach. quinq;. Crocum parcius misceri voluit Galenus: quod sint, quorum ca-
pita Crocus odore suo ferit.

HIERA CVM AGARICO.

XIII.

Habet specierum hieræ simplicis sine aloë, agarici trochiscati, añ vnc. dimi-
diam. Aloes illotæ, vnc. vnam. Mellis despumati, vnc. sex.

HIERA COMPOSITA.

Nicolai Myreplici.

XIII.

Facit ad vitium stomachi, & cruditatem, ileum, subuersiones, capitis dolo-
res, hemicraniam, lienosos, iecinerosos, stomachicos, & vomentes cibum.
Similiter anginosos, epilepticos, destillatione laborantes iuuat. Caput cinamo-
mi, spicæ nardi, croci, florum iunci odorati, asari, casia lignæ, xylobalsami, car-
pobalsami, violarum, absinthij, epithymi, agarici, rosarum. turpeti, mastiches,
pulpæ colocynthidis, añ ^a drach. dimidiam. Aloes flauæ, ^b quantum omnium
aliarum specierum. Mellis optimi despumati, quod satis est. Datur pondere vn-
ciæ dimidiæ.

ANNOTATIONES.

Ad enematum vsus valdè utilis.

^a Drach. dimidiam. Cordus habet scrupulos duos. Sed nos fidem Græci codicis secuti *Cordus*
sumus, qui habet drachmam dimidiam.

^b Quantum omnium aliarum specierum. Id est, drachmas octo.

HIERA * LOGADII.

Nicolai Myreplici.

XV.

Mala diuturna ex melancholia facta transmutat, & propulsat. Appétenti-
am excitat, & robur corpori inducit, ægrotantemq; hilarè reddit. Comi-
tiali morbo laborantibus, vertiginosis, subito cõcidentibus, spumantibus & lin-
guam mordentibus conuulsis, ita vt putentur ab aliquibus, à demone obsessi esse,
confert. Biliosis, & elephantia correptis inter initia cõuenit. Prodest ijs qui fe-
ris impetiginibus laborant, lethargicis, & ijs qui inuoluntariè alui excrementa
emittunt,

emittunt, potissimum verò ijs qui lethalia venena hauserunt. Dolorem quoque sedat, & iocinerosis utilis est. Datur etiam pleuriticis, & ijs quibus pericardium laborat. Educit enim vitiosos humores, & mouet mulierum menstrua. Ischiadicis, & lumborum dolore infestatis admodum competere creditur, & omnibus diuturnis vitijs, ter singulis mensibus sumpta. Accipit pulpæ colocynthidis, polypodij, añ^b drach. duas. Euforbij, ^c polij, coccognidij, añ drach. vnam, & dimidiam, grana sex. Absinthij, myrrhæ, añ drach. vnam, grana duodecim. Centaurij minoris, agarici, ammoniaci thymiamatis, folij, ^d scillæ, spicæ, dacrydij, añ^e drach. vnam. Aloes flauæ, ^f corymborum thymi, casia lignæ, chamedryos, bdellij, marrubij, añ ^g scrup. vnum, grana quatuordecim. Cinamomi, opopanacis, castorij, aristolochiæ longæ, trium piperum, croci, sagapeni, seminis petroselinij, añ drach. dimidiam. Ellebori nigri & albi, ^h grana sex. Mellis despumati, quod satis est. Datur pondere trium drachmarum.

ANNOTATIONES.

- Cordus.* ^a *Hiera Logadij.*) Sic rectè inscribitur, Aëtio & Nicolao testibus hæc compositio. Cordus secutus Latina & mendosa exemplaria, Hieralogodion inscripsit. Latini autem codices Nicolai præpositi nominati, Hieralogodiū memphitum appellant, quum tamen Hiera logadij Memphitæ apud Græcum Nicolaum ab ea sit diuersa. Ridiculum autem est, quod in huius vocis interpretatione affert Platearius. Siquidem ille ait, Dicta est hiera, id est, sacra: & logos, sermo: & memphitum, impeditum. curat enim impeditâ locutionem. *Κεῖν δὲ διχὸν πῦνις βῆνδ.* Quid hac interpretatione ineptius confingi potuisset? quum satis constet, Logadium proprium esse nomen eius, qui huius Hieræ autor fuit. Is Memphites dictus est ab oppido Memphi, vnde oriundus fuit. Sed mittamus has ineptias.
- ^b *Drach. duas.*) Nicolaus Græcus manuscriptus habet disertè Drachmas duas. Quapropter non est legendum vncias duas, vt in nonnullis mendosis exemplaribus scriptum reperitur.
- Polium.* ^c *Polij.*) Simpliciter legitur tam in Græco, quàm in Latino codice. Montanum igitur intelligitur.
- Cordus.* ^d *Scillæ.*) Simpliciter est in omnibus latinis & Græcis Nicolai codicibus. Cordus autem assatæ, ex Aëtio adiecit.
- Nicolai locus restitutus.* ^e *Drach. vna.*) In Græco Nicolai codice est Vncia vna. Sed videtur hoc pondus esse nimium, adeoque locus mendosus: quod etiam testantur Latini codices, in quibus omnibus legitur Drachma vna.
- Corymbi thymi.* ^f *Corymborum thymi.*) Corymbos alij comas nominant, quod in idem recidit. Intelligit enim summitates, siue cacumina Thymi.
- Cordus errat.* ^g *Scrupul. vnum.*) Ita Græcus manuscriptus Nicolai codex habet. Quare Cordus non rectè immutauit hoc in loco pōdus, & pro scrupulo vno substituit scrupulos duos, quum constet, Latinum quoque codicem duntaxat scrupulum vnum habere.
- ^h *Grana sex.*) Manuscriptus Nicolai codex legit Drachmas sex, sed repugnâtibus omnibus Latinis exemplaribus. Accedit, quod plusquam dimidia huius Antidoti pars ex purgantibus medicamentis constet, etiam si grana sex tantum de Elleboris accipiantur. Quapropter censeo sufficere grana sex.

HIERA PACCHII • SCRIBONIJ LARGI.

XVI.

SAnat morbo comitiali correptos, furiosos, vertigine laborantes, diutino scapitis dolore infestatos. Item ad lateris dolores facit, asthmaticos, vocem amissam, subitas præfocationes, incubum, conuulsionem caninam vocatam: ad eos qui ex alto lapsi sunt, neruorum tensiones, resolutionesque. Prodest articulari morbo, ad spinæ ac lumborū dolores. Item podagræ mirificè auxiliatur. Duritias in mulierum mammis cum dolore consistentes leuat, & interdum ex integro sanat. Stomachicis mirum in modum confert. Remedio est ijs, quibus cibis

cibus in ventriculo acescit, & nausea assidue infestatur, & saliva abundant. Melancholicis autem præcipue benefacit. Recipit stichadis, marrubij, ^b chamædryos, agarici, colocynthidis, añ ^c drach. decem. Opopanacis, sagapeni, seminis petroselinii, ^d aristolochiæ rotundæ, piperis albi, añ drach. quinque. Cinamomi, spicæ nardi, myrrhæ, ^e polij, croci, añ drach. quatuor. Opopanax & sagapenum in mortario teruntur, adiecto melle tenui: id est, quàm liquidissimo. Cætera arida trita & cribrata melle despumato, ad comprehendendum ac continendum sufficienti excipiuntur.

ANNOTATIONES.

^a Scribonij Largi.) Qui libri sui de Compositione medicamentorum cap. 97. & sequentibus aliquot, hanc Hieram ad Pacchium Antiochum auditorem Philenidis Catinensis autorem refert, & miris laudibus in cælum vsq; effert. Siquidem illum, ex ea magnum, ob crebros successus, quæstum fecisse in difficilimis vitijs idem testatur. Nec se viuo vlli compositionem hanc dedisse, sed post eius mortem in manus suas venisse scribit. Et quum alij etiam qui hac Hieram vsi sunt, eius efficaciam aliquoties experti sint, præstat in nostris etiam officinis hanc constructam habere: atq; vt paratam omnes habeant, hortor. Nicolaus hanc itidem describit Sectione 23. atqui appellat Hieram è Marrubio.

Pacchius.

Hiera ex mar

^b Chamædryos.) In Nicolao est, χαμαδρυος: aut mendose pro χαμαδρυος, vt in Scribonio legitur, scriptum: aut vox noua, idem quod χαμαδρυος significans.

rubio.

^c Drachmas decem.) In Scribonio, vt Romano, veluti nonnullis videtur, scriptore, est pondus Romanum, nempe denarius, drachma paulo grauius: propterea quod septem denarij constituent vnciam, quum non nisi octo drachmæ vnciam faciant. Nos Nicolaum, & solennem iam consuetudinem sequentes, vsitatum officinis pondus vsurpare maluimus.

^d Aristolochiæ rotundæ.) In Scribonio est, Mali terræ. Non est autem malum terræ, nisi Aristolochia rotunda: quod radicem habeat instar mali rotundam, in terra hærentem.

Malū terræ.

^e Polij.) Scribonius habet Folij. Sed quum in Nicolao fit Polij, & folium hodie verum non agnoscat, præstat Polium sumere quàm folium.

HIERA EX COLOCYNTHIDE.

Nicolai Myrepsici.

XVII.

CONFERT ad capitis dolorem, vertiginem, morbum comitiale, cholericos, melancholicos, pituitosos, quartanos, hydropicos, pleuriticos, nephriticos, resolutos, stomachicos, morbo regio correptos, lienosos, iocinerosos, lethargicos. Arteriæ raucitatem sanat, & vniuerso corpori sanitatem affert. Habet aloes flauæ, seminis petroselinii, absinthij, piperis nigri, añ drach. duas, scrup. duos. Colocynthidis, scillæ assatæ, agarici, ellebori nigri, ammoniaci, sulphuris, hyperici, añ drachmas duas. Epithymii, polypodij, bdellij, succi chamædryos, ^b brassicæ tenuis, calix, añ vnciam dimidiam. Myrrhæ, sagapeni, aristolochiæ longæ, piperis albi, longi, cinamomi, opopanacis, castorij, añ vnciam vnam. Mellis optimi despumati, quod satis est.

ANNOTATIONES.

^a Ex Colocynthide.) Nicolaus Magnam Galeni nominat, nec immeritò: quia ea est quæ Galenus crebrò vsurpauit, præsertim lib. 1. de Compositione medicament. local. capite 2. & Hieram ex colocynthide vocat: vt alibi fusius monstrauimus. Et est bona admodum compositio Hieræ, & digna quæ in vsum reuocetur, & in omnibus officinis parata habeatur.

Hiera magna

Galeni.

^b Brassicæ tenuis.) Nicolaus habet, Brassicæ exiguæ. Exiguam autem vocat, quæ tenuia, & minora quàm alia genera, folia obtinet: quam nos hic, & alibi Tenuem appellauimus.

Brassica tenuis.

ANTIDOTVS E PSYLLIO.

Nicolai Myrepsici.

XVIII.

V Flauam

Flauram euocat bilem, ob id febribus ardentibus, acutis, & curatu difficilis bus auxiliatur. Item dolori capitis, & vertigini, à biliosorum humorum euaporationibus procreatis. Morbo regio, & iecori supra modum calefacto, & immodicæ siti. Capit succi^b buglosi, boraginis, apij, ^e intybi, añ lib. duas. Postquam coquendo despumati ac probè repurgati fuerint, illis iniiciantur castuthæ, ^d anisi, senæ, añ vnc. dimidia. Capilli veneris, Manip. vnus. ^e Fumaræ, vnc. tres. Afari, ^f drach. quatuor. Spicæ nardi, drach. duæ. Iniecta & cõmixta cum succis ferueat, bulliant uè ad dimidias. Dein ab igne remoueantur, & quoad refrigerentur dimittantur, ac manibus probè subigantur, donec omnia simul in succum redigantur. Postea adijce violarum vnc. tres. Epithymi, vnc. duas, rursusq; parum decoque. Deinde ab igne amoueto, & iniice psyllij, vnc. tres, & iterum ^h modicè admodum decoque agitatoq; & subigito, & colato. Decocti colo transfusi accipe lib. quatuor. Sacchari ⁱ lib. tres. ^k Dacrydij, ^l vncias tres, & subacta lento igne decoquito. Postea adijce pastillorum è rosis, & è spodio, & rheibarbari, añ vnc. vnam. Pastillorum ex oxyacantha, vnc. dimidiam. Tritos & subactos cum omnibus prædictis commisce, & in vase recondito.

ANNOTATIONES.

- ^a Nicolai.) Etsi enim Mesuæ filius hanc quoq; Antidotum describit, tamen Nicolai descriptionem illius, utpote meliorem, exquisitiorem, ac magis emendatam, præferendam esse putauimus. Antiquioribus hoc Antidotum fuit celeberrimum, quod bilis feruorem retundat, & sanguinem mirificè repurget. Debetq; hodie hoc nomine esse vsitatisimum.
- Buglossum.** ^b Buglosi.) Per Buglossum non inaudiendum est, id quod hætenus ita nominarunt officinæ, & vulgus medicorum. Siquidem id ipsum est Echij species, ut alibi demonstrauimus. Neq; Buglossum Italicum, ut Cordus putat, quod & ipsum Echij genus sit. Sed illud potius, quod nos in primo de Stirpium historia tomo Buglossum syluestre, & Germanicè Bruchfrant appellauimus: quod verno tempore floribus suis duntaxat redimitum inuenitur. Atque hoc quod dicimus, confirmat Mesuæ filius, qui Buglosi domestici & syluestris meminit. Per domesticum, Borraginem: per syluestre, id quod iam indicauimus, intelligens.
- Cordus errat.** ^c Intybi.) Sic simpliciter in Nicolao est scriptum. Mesuæ codices Endiuia habent. Parum autem refert, Endiuia aut Scariolam vsurpes, ut sæpe iam diximus, quod eiusdem sint facultatis.
- Buglossum domesticum.** ^d Anisi.) Non est in Nicolao, sed ex Mesuæ adiectum. Nihil autem refert, si etiam omitteretur.
- Syluestre.** ^e Fumaræ.) Mesues habet Succifumaræ. Mihi magis arridet, ut cum Nicolao ad stirpem referamus. Nam si de succo intelligendum esset, potuisset antea inter succos referri.
- Intybum.** ^f Drachma quatuor.) Ita est in Nicolai codice Græco, nempe ζ . Quapropter in nonnullis Mesuæ codicibus falsò legitur, vncia quatuor, Cordus non rectè legit hic drachmæ duæ.
- ^g Subigantur.) Dicitur pro eo quod alij, Exprimantur, efferunt.
- ^h Modicè admodum decoque.) Mesues iubet macerari vigintiquatuor horis. Mihi magis probatur Nicolai sententia, qui modicè semen psyllij bullire suadet. Hac enim ratione plus facultatis è psyllio exit, quàm si maceretur. Quod etiam si ad alium subducendum nihil conducit, quod tamen Arabes, præsertim Mesuæ filius constanter affirmant: tamet prodest ad extinguendum febrilem calorem, plurimam Psyllij esse facultatem.
- ⁱ Lib. tres.) Exemplaria Mesuæ filij habent minus, nempe lib. duas, & dimidiam. Sed nos maluimus Græci Nicolai codicis fidem sequi, qui habet, ιβ .
- ^k Dacrydij.) Mesuæ habet, Dacrydij in cotoneo malo assati. Verum quum Nicolaus iubeat Dacrydium esse coquendum lento igne, non est opus ut prius in cotoneo malo assetur: propterea quod si antea coctum, iterum coquendum miscetur, leniet tantum Antidotus, non etiam purgabit, aut soluet. Quare Nicolai ratio, qui crudum Dacrydium miscendum esse putat, melior est ea quæ à Mesuæ præscribitur.
- ^l Vncias tres.) Mesuæ filius habet vnc. tres, & dimid. Sed Nicolaus disertè habet δς . Atque hunc potius quàm Mesuæ filium sequendum esse iudicauimus. Quod nimirum, trium vnciarum dacrydij pondus, sit satis magnum, ut nõ sit necesse accedere dimidiam.
- Anti

DE COMPOS. MED. LIB. II.
ANTIDOTVS E SVCCO

231

rosarum. Nicolai.
XIX.

Flavam bilem citra molestiam educit. Salubre prorsus medicamentum ad morbos articularum, è biliosis & calidis humoribus natos, febresq̄ tertianas. Accipit sacchari, succi rosarum, añ libram vnam, vnc. quatuor. Trium fantalorum, añ drach. sex. Dacrydij, vnc. vnam, & dimidiam. *b* Spodij, drach. tres. *b* Succi semperuiui, scrup. vnum. Succus rosarum cum saccharo ad iustam consistentiam coquatur, dein adiiciantur species, & formetur Electuarium. Digeritur etiam cum saccharo albisimo, quod satis est, in solidam formam.

ANNOTATIONES.

a *E succo rosarum*) Ita hodie componitur ex Latinis Nicolai codicibus, in quibus non est integra. Nam in græco Nicolao, ijs ex quibus hæc compositio constat, adiiciuntur rheum barbarum, & turpetum: vt patebit ex sequenti mox Antidoto, quod Nicolaus è Zulapio rosaceo inscribit.

b *Spodij*.) Et hic pro Spodio accipiendum erit Ebur vstum, quod id tria fantala antecedant.

b *Succi semperuiui*.) In Nicolai codice est, Caphura. Nos Caphura, vt refrigerante medicamento, vtendum esse haud putamus, quare pro illa succum semperuiui, qui refrigerat, & quouis tempore haberi potest, restituumus. Caphura enim tenuium est partium, & calefacit potius, quàm refrigerat, vt suo loco fusius monstrauius. Quare ad bilem nihil confert.

ANTIDOTVS E ROSACEO ZVLAPIO.

Nicolai Myrepsici.

XX.

Confert ijs quibus flaua bilis redundat, defluxionibus, vitijs à calore ortis. Aluum citra molestiam ac dolorem mouet. Vtilis etiam febribus acutis & ardentibus. Recipit succi rosarum, libram vnam, vnc. quatuor. Trium fantalorum, añ drach. sex. Spodij, drach. tres. Dacrydij, vnc. vnam, & dimidiam. Succu semperuiui, scrup. vnum. *b* Rhei barbari, drach. tres. Turpeti, vnc. vnam. Cum Zulapio rosaceo, & saccharo sufficienti commisceantur. Datur pondere trium aut quatuor drachmarum.

ANNOTATIONES.

a *E rosaceo Zulapio*.) Ita à Nicolao inscribitur, propterea quòd cum Zulapio, vel, vt hodie loquuntur, cum Iuleb rosaceo conficiatur Antidotus. Nos quoq; hac inscriptione insignitam, paratam in officinis habere oportet: vt sciamus hanc à priore distare, & ea esse validioribus ad purgandum viribus.

b *Rhei barbari*.) Rheum barbarum & Turpetum in priore non habentur. Quapropter vt purgandi vim augeant, adeoq; hanc ipsam priori esse validiorem, est necesse.

c *Trium aut quatuor*.) Pro virium diuersitate. Sufficiens enim pro mediocri purgatione drachmæ tres. Proinde aptum erit medicamentum pro ijs, qui modica purgantis medicamenti quantitate delectantur. Nam in solidam etiam formam, vt prior Antidotus, redigi potest.

ELECTVARIVM ROSATVM.

Mesuræ filij.

XXI.

Flavam bilem sine molestia ducit, ob id conducit bilosis affectibus, arthritidi è calore natae, vertigini, capitis & oculorum doloribus ex eadem causa ortis, & ictero. Habet succi rosarum rubearum perfectarum, libræ quatuor. Sacchari, libram vnam, & dimidiam. Mannæ puræ & recentis, vnc. sex. Scammonij Antiocheni, vnc. vnam, & dimidiam. Coquantur lento igne ad mellis consistentiam, dein injiciantur pastillorum è spodio, vnc. vna. Pastillorum ex oxyacantha, vnc. dimidia. Galliæ moschatae, croci, añ drach. duæ. Reponantur in vase vitreo.

V ij ANNO.

Et si hoc Electuarium rarè vsurpatur, tamen quum in formandis catapotijs Aggregatiuis vocatis, item minoribus ex Hermodactylis, eo vtendum sit, nequaquam autem in Antidoto Nicolai è succo rosarum, quòd scilicet hæc catapotia à Mesuæ filio inuenta sint, minimè nobis prætereundum fuit.

ELECTVARIVM *INDVM MAIVS.

Mesuæ filij.

XXII.

EXcrementa humorum, maximè pituitosorum ac putridorum, à ventriculo, & alijs nutritorijs instrumentis educit. Crassos etiam in ijs flatus discutit, vitiaq; hinc nata: nempe inflationem ventriculi, coli, renum, & aliorum viscerum sanat. Capit cinamomi, caryophyllorum, spicæ nardi, rosarum, ^b casia, macis, cyperi, añ vnciam dimidiam. Santalorum citrinorum, drachmas duas, & dimidiam. Ligni aloes, nucis moschatae, añ drachmas duas. Turpeti optimi, drachmas quinquaginta. Sacchari, penidiorum, añ ^c drachmas viginti. Galangæ, cardamomi vtriusq; avari, mastiches, añ drachmam vnam, & dimidiam. Scammonij boni & in malo cydonio cocti, vnciam vnam, drachmas quatuor. Omnia terantur, & cum oleo amygdalino dulci fricentur. Postea accipe succi cydoniorum & granatorum, apij & foeniculi, añ lib. dimidiam. Coquatur succi cum melle ad iustam crassitudinem, & admisce species.

ANNOTATIONES.

*Indum.**Maius.**Casia.**Syluij opinio
improbata.*

^a *Indum maius.*) Indum fortè, quòd ab Indis inuèctum sit, aut apud eos in frequenti vsu fuerit, dictum est. Maius, ad minoris, quòd statim subiiciemus, differentiam.

^b *Casia.*) Per Casiam hoc in loco non audienda fistularis dicta, quòd Syluius, & alij quidam putant: sed lignea potius. Quid enim tam exigua moles conferret vniuersæ Antidoto, suatq; leniendi facultate purgatricem eiusdem vim iuuaret? Nihil planè. Ligna igitur accipiendæ, quæ itidem vt cinamomum, caryophyllum, & alia, sua calefaciendi, concoquendi, & attenuandi facultate, frigidos ac crassos, adeoq; pituitosos humores plurimum iuuat.

^c *Drachmas viginti.*) In nonnullis Mesuæ codicibus mendosè legitur vncias viginti. Nam vt sæpe accidit, à librario imperito vncia pro drachma scriptum est. Proinde præstaret integris vocibus pondera exprimere, quàm notis vocum.

ELECTVARIVM INDVM *MINVS.

Mesuæ filij.

XXIII.

Idem quòd præcedens efficit. Accipit turbit, sacchari, añ drach. centum. Macis, piperis, zingiberis, caryophyllorum, cinnamomi, cardamomi maioris, nucis moschatae, añ drachmas septem. Scammonij, drachmas duodecim. Mellis optimi despumati, quòd satis est.

*Minus cur
dictum.*

^a *Minus.*) Dicitur, quòd ex paucioribus constat medicamentis simplicibus, decem nimirum: quum præcedens ex decem & octo componatur, ideoq; Maius dicatur. Rectius itaq; simplex, vt præcedens compositum, nominaretur. Valentius autem purgat, quòd duplo pondere turpetum recipiat. Proinde sunt qui, si Electuarium Indum absolutè scribatur, hoc minus, quia efficacius purgat, intelligendum esse censent. Alij contrà maius, ob maiorem simplicium, ex quibus constructum est, numerum, potius accipiendum esse contendunt. Optimum igitur in ista sententiarum diuersitate est, vt quiuis quòd vsurpandum esse putet, disertè exprimat.

BENEDICTA *LAXATIVA.

Nicolai.

XXIII.

Humores pituitosos, ad articulos potissimum decumbentes, elicit. Arenibus quoq; & vesica purgat. Recipit turpeti electi, sacchari, esulæ, añ drach. decē. Dacrydij, hermodactyli, rosarū, añ drach. quinçq;. Caryophyllorū, spicæ

spicæ nardi, zingiberis, croci, saxifragæ, piperis longi, amomi, cardamomi, feminis ^c apij, petroselinii, falis gemmæ, galangæ, macis, carui, fœniculi, feminis asparagi, ruscii, ^d granorum solis, añ drachmam vnam. Mellis optimi despumati, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a *Benedicta laxativa.*) Hæc est vñtata officinarum nostrarum Benedicta laxatiua, ex Latino Nicolai Præpositi illis vocati libro ad verbum descripta: quæ tamen nulli descriptioni Nicolai Græci Myrepsi appellati per omnia respondet. Apparet igitur, eius autorem hanc compositionem ex omnibus Nicolai Benedictis laxatiuis, quæ quatuor sunt numero, corrasisse. Nam Turpetum in omnibus est. Esulam ex 509. Antidoto desumpsit. Rosas ex 507. Hermodactylos, caryophyllos, spicam, Zingiber, crocum, saxifragam, piper longum, amomum, cardamomum, semen apij, galangam, partim ex 447. partim ex 508. & 509. transtulit. Macerem, carui, fœniculum, asparagum, ruscum, grana solis, partim ex 447. partim ex 507. mutuatus est, vt has inter se conferenti patebit.

b *Esula.*) Cordus de ea drachmas tantum quinque accipit, quum tamen in Latino codice sint decem, & in Græco vñciæ duæ & dimidia. Quapropter præstat decem quàm quinque Esulæ accipere drachmas. *Cordus errat.*

c *Apij.*) In Latino Nicolai codice est Lini. Verum quum in Græco exemplari nusquam Lini feminis mentio fiat, sed semper apij semen vsurpetur, nos quoque pro Lini semine apij semen substituimus. Et huic quidem errori vocum vicinitas occasionem dedit, facilis enim à *σελίς* in *λίς* semota prima syllaba lapsus fuit.

d *Granorum solis.*) Milium solis hodie nominatum intelligit.

Grana solis.

BENEDICTA ^a LAXATIVA VERA.

Nicolai Myrepsici. numero 108.

XXV.

Idem quod præcedens efficit. Habet turpeti, sacchari, añ drachmas decem. *b* Polypodij, folij, añ drachmas sex. Cardamomi, spicæ, ^c pulegij, calaminthæ, saxifragi, caryophylli, ^x apij feminis, añ drach. quatuor. Piperis albi, & longi, añ drachmam vnam. Rheibarbari, drach. duas, scrup. duos. ^d Amomi, cinamomi, Hermodactyli, añ vñciam vnam. ^e Epithymi, agarici, senæ, añ vnc. vnam. Mellis optimi despumati, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a *Benedicta laxatiua vera.*) Sic nominamus, vt eam à præcedenti discernamus: quæ non è Græco, vt hæc ipsa, codice, sed è Latino potius Nicolai Præpositi appellati exemplari, vt diximus, transcripta est: & mea quidè sententia priore melior. Nam quum hanc ingredientur multo mitiora medicamenta purgantia, nempe polypodium pro esula, rheubarbarum & agaricum pro dacrydio: fit vt etiam minori noxa & molestia sumatur. Præterea inferitur eidem pulegium, calamintha, & cinamomum: quæ crassos & pituitosos humores attenuare, & concoquere possunt. Franciscus Alexander Benedictam ex Myrepsio recenset ordine 447. ab vñtatis longè diuersam, qua qui vti volent è Myrepsio ipso petant.

b *Polypodium.*) Hic statim à priore variat, quæ pro Polypodio habet Esulam.

c *Pulegij, calaminthæ.*) Hæc duo in præcedente desiderantur. Rectissimè autem & propter causas iam dictas, induntur.

x *Apij feminis.*) In Myrepsi codice haud dubie falsò *υοσκιάς* pro *σελίς* legitur.

d *Amomi.*) Quum verum Amomum hodie non habeatur, eius succedaneo vtendum: aut pro eo semen ammeos, cuius etiam in prima sua Benedicta Nicolaus mentionem facit sumendum. *Amomum.*

e *Epithymi, agarici, senæ, añ vnc. vnam.*) Sic legitur in manuscripto codice græco. Et frequens est apud Galenum & alios autores, vt pondera quæ vno comprehenduntur numero, ipso identidem repetito iterentur. Tamen si planè quis hoc loco varietatem in ponderibus desiderat, de Epithymo vnc. vnam, de agarico & sena, añ vnc. dimidiam accipiat: quod Nicolaus itidem in quarta Benedicta, quæ est numero 509. fecit. Quod si eius vsus in calculo quoque efficacem esse quispiam desiderabit, is granorum seu milij solis drachmas duas, vt facit Nicolaus in altera Benedicta, quæ est numero 507. adijciat: & habebit optimum medicamentum.

V iij

DIA

LEONHARTI FVCHSII
DIA SENA * VVLGARIS.

Nicolaj.

XXVI.

ANtidotus è sena succurrit melancholicis, mania vexatis quartana laborantibus, tristitia affectis, lienosis, elephanticis, & omnibus vitijs ex atra bile procreatis. Caput senæ, vnc. tres. Auellanarū tostarū, numero quinquaginta. Serici tosti, drachmas duas. Lapidis armenij, drach. vnā. Lapidis lazuli, drach. tres. Sacchari, vnc. sex. Cinamomi, vnc. vnam. Caryophyllorum, ^b galangæ, piperis, spicæ nardi, ocimi, ^c foliorum caryophyllorum, cardamomi, croci, zingiberis, zedoariæ, florum rosmarini, piperis longi, añ drach. duas. Mellis despumati, quod sufficit.

ANNOTATIONES.

a Vulgaris.) Seu hodie vsitata. Quod adiecimus propter aliam hac longè præstantiorem, quæ est in Nicolao græco. Præfens enim ex Latinis est descripta codicibus, & prorsus decurtata, vt ex mox sequentibus liquidò apparebit. Variant tamen etiam pondera, quæ in hac quàm sequenti sunt alia, & diuersa.

b Galangæ.) Sola galanga in sequenti desideratur, quæ hic ab aliquo adiecta est.

Folia caryophyllorum.

c Foliorum caryophyllorum.) Si haberi possunt, Sunt autem similia folijs lauri, & odorem atq; saporem caryophyllorum habent.

DIA SENA * VERA.

Nicolai Myrepsici. numero 465.

XXVII.

Idem quod præcedens efficit. Accipit senæ, nucum auellanarum, añ vnciam vnam. Rasuræ eboris, drach. tres. Serici crudi vsti, drach. vnam, & dimidiā. Boli armenij, pastilli scillitici, pastilli theriacis, ^b hedychroi magmatis, lapidis armenij, lapidis lazuli, asari, añ drach. vnam. Lapidis smaragdī, iaspidis, saphiri, añ drach. vnam. Rasuræ ferri, chalibis, drach. quatuor. Stiracis boni, pastillorum è resis & violis, galliæ moschatae, añ drach. duas. Thuris, cinamomi, cubebæ, añ vnc. dimidiā. Trium santalorum, drach. quatuor. Corallij rubei, drach. quatuor, & dimidiā. Margaritarum, blattij bifantis, añ drachmas duas. Caryophylli, maceris, spicæ, ocimi, feminis portulacæ, zingiberis, anisi, ammeos, fœniculi, añ drach. vnā, & dimidiā. Calaminthæ montanæ, auripuri, añ drach. tres. Foliij, cardamomi, zedoariæ, croci, floris rosmarini & borraginis, piperis albi, ligni aloës crudi, añ drach. tres. Ossa cordis ceruini, numero quatuor. Berberis, gentianæ, añ drachmam vnam. Moschi, grana duodecim. Mellis optimi despumati, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a Vera.) Hæc est vera & legitima Nicolai Myrepsi Diasena, exceptis duobus, Apelaxio & Afimio nimirum: ita enim in manuscripto codice inuenitur, haud dubiè corruptis medicamentis. Quæ quum sit operosa & sumptuosa, factum est vt à quibusdam sit decurtata: ita tamen vt pleraq; omiserint, quæ omittenda minimè erant. Est autem compositio optima, vt quæ accurata diligentia sit constructa, adeoq; promissis planè respondeat. Habet enim in se medicamenta melancholicum purgantia humorem, senam nimirum, lapides armenium & lazuli. Item quæ crassitiem eius humoris incidunt, extenuent, & angustas vias aperiant: pastillos scilliticos, theriaces, hedychroum, zingiber, anisum, ammi, fœniculum, calamintham, & id genus alia. Præterea corroborantia, adeoq; tristitiam, quam melancholicus humor inducit, abigentia, & corruptionē sanguinis arcentia: ebur, fericum, bolium armeniu, iaspidem, saphyrum, margaritas, spicam, ocimum, crocum, Zedoariam, caryophyllos, macerem, ossa cordis ceruini, & moschum. His accedit Smaragdus, qui quasi insita quadam proprietate elephantiam sanat. Corallium lieni absumendo aptum esse remedium, ex Dioscoride constat. Ad hunc deniq; extenuandum, blattia bifantis, & berberis conducunt. Emolliendi gratia styrax, & thus indita sunt. Vt errasse plurimum constet, qui maiorem horum partem omiserunt. Consulo igitur, vt pharmacopœi deinceps ad eum quæ hic ostendimus modum, parent Diasenam, veteri prorsus neglecta.

b Hedychroi

b Hedychroi magmatis.) Sic appellat Galenus in libris suis quos de Theriaca inscripsit, *Magma*, & multis alijs locis. Est autem magma non tantum unguenti, sed & pastilli massula. Ideo à nonnullis inter unguenta, à quibusdam autem inter pastillos Hedychroum numeratur. Nos suo loco illud inter pastillos numerabimus.

ANTIDOTVS CATHOLICA.

a Nicolai Præpositi.

XXVIII.

Iecoris & lienis affectibus potissimum conuenit, acutis quoque & peracutis febribus, lenit enim concoquit, & roborat. Habet casia fistulae purgatae, senae mundatae, tamar Indorum, singulorum uncias octo. Rhei barbari, violarum, polypodij, anisi, singulorum uncias quatuor. Glycyrrhizae, rasae penidiorum, sacchari candi, singulorum drachmas quatuor. Seminum quatuor frigidorum maiorum purgatorum, singulorum unciam unam. Polypodij queruini, libram unam. Tritum diu in aqua coquitur, colatumque in serapium percoquitur cum libris octo sacchari. Casia & tamar Indii in colati parte dissoluuntur, & Serapio iam percocto adduntur, postremo species adijciuntur.

ANNOTATIO.

a Nicolai præpositi.) Hac inscriptione ab ea quae mox sequitur discernitur, quae est Nicolai Myrepsi, & hac ipsa propter Turpeti & Dacrydij accessione paulo auctior. Et si autem praesens catholica uniuersos corporis humores blandè admodum vacuat: Senae enim & polypodij ope melancholiam & serosos humores, ob casiam & tamar Indos flauam bilem, propter Rheum barbarum bilem & pituitam educit: ita ut etiam in febribus tuto dari possit, tamen quum in eam quae à Nicolao Myrepto traditur Catholicam omnia minori pondere indantur purgantia medicamenta, dubium non est quin benignis etiam medicamentis annumerari queat. Non prohibeo igitur quin vtriusque compositionem paratam in officinis suis habeant pharmacopœi, inscriptionibus tamen suis distinctas, hanc Nicolai Myrepsi, illam Nicolai catholicam appellantes, ut medici pro suo arbitrio hac vel illa uti possint. Quia verò Rhei barbarici uncias octo accipit, satis sumptuosa erit, nisi quod crebrè faciunt, pharmacopœi antiquatū & deteriora eius frustula iniecerint. Commodius itaque erit minori pondere, nempe drachmarum quatuor, more nonnullorum, inseratur. Praestat autem Myrepsi descriptionem sequi.

ANTIDOTVS CATHOLICA.

Nicolai Myrepsici, numero 503.

XXIX.

Omnès corporis humores purgat. Confert acutis, & peracutis morbis. Emollit enim, alterat, roburque addit. Locinerosi, lienosi, podagrici, arthritici, tertiani, quartani, & quotidiani, doloribus capitis succurrit. Recipit *b* senae, *c* casiae fistulae, tamarindorum, añ unc. unam. Polypodij repurgati, unc. unam, & dimidiam. Rhei barbari, drach. duas. Glycyrrhizae repurgatae, unc. dimidiam. Seminum *d* cucumerum, añ unc. dimidiam. Penidiorum, unc. dimidiam. Sacchari candi, drach. tres, scrup. unum. *e* Radicis capparisi, drach. duas. Anisi, violarum, añ unc. unam. *f* Turpeti, unc. dimidiam. *g* Dacrydij, drach. duas, scrup. duos. Exijs quae terenda sunt, probè trita per cribrum traiciuntur: dein rursus accipiuntur polypodij repurgati, & *h* tempestiui, unc. duae. Senae bonae, violarum, anisi, foeniculi seminum, radicis capparisi, añ uncia una. Prunae refrigerata, numero viginti. Cerasa, numero triginta. Haec bene macerata & liquata conijciuntur in lebetem cum aqua libras quatuor, & bene cocta colantur. Postea accipitur decoctum colatum, & inijcitur in lebetem, & cum ipso sacchari puri, libra una & dimidia, atque ad Serapii consistentiam coquuntur. In quo *k* praedicta omnia irrigantur, madefiuntque, conquassantur, & probè subiguntur, emollunturque, & ad electuarii formam redacta in vase reconduntur.

ANNOTATIONES.

V iij

a Catholica.)

- Catholica.* *a Catholica.*) Græcè est καθολική. Sic autè dicta est Nicolao, quasi vniuersalis: quòd scilicet omnes corporis humores expurget. Vulgus certè medicorum & officinæ ineptè admodum Diacatholicòn, id est, de vniuersalibus appellant.
- Sena.* *b Sena.*) Vbi Sena simpliciter, vt hoc loco, in compositionibus reperitur, semper folia & folliculos simul intelligere oportet. Quòd si Senæ purgatæ mentio fiat, ab ea auferendæ sunt festuca, & foliorũ folliculorumq; pediculi. Id quòd semel nos monuisse hic satis sit.
- Casia fistula.* *c Casia fistula.*) Intelligit nigram dictam, & purgatricem: præsertim eius medullam ac pulpam, quæ hodie flos Casiæ nominatur.
- Semmacucumerum.* *d Seminum cucumerum.*) Per semina cucumerum inaudienda sunt non solum cucumeris, sed & cucurbitæ, citruli, & melonum: in summa, quatuor frigida maiora vocata femina, quod ex Latinis manifestum sit codicibus, & ex ipso Nicolao, qui ana dictionem subiecit, quod nunquam fecisset, si de vno tantum semine locutus fuisset.
- e Radicis capparæ.*) Hæc in Latinis codicibus, vt etiam anisi semen, omissa est. Vt hinc satis appareat, eam quæ hætenus usitata fuit Catholica, non fuisse integram, sed mancã, & multis modis mutilam.
- Turpetum.* *f Turpeti.*) Turpetum Nicolaus nominat medicamentum, quod vulgus medicorum & pharmacopœorum, Arabum doctrinam sectantium, Turbit nuncupat. Rectissime autem Turpetum huic Antidoto inferitur. Nisi enim illud iniicias, vix Catholica appellabitur: quòd scilicet non omnes purget humores. Siquidem omisso Turpeto, nullum in ea erit medicamentum quod pituitam purget, dempto Rheobarbaro, quod leuiter tantum pituitam ducit. Vt hinc quoque perspicuum euadat, vsitatam Catholicam esse decurtatam. Ad præsentis igitur Antidoti modum deinceps pharmacopœi Catholicam etiam componant, vnà cum veteri, aut vt rectius dicam, hætenus vsitata. Hic silentio inuoluere non possum quin Bernardi Dessennij calumnijs respondeam. Nam ipse compositioni Dia catholicòn Præpositi inscriptæ, annotationem subiecit, in qua ijs verbis in me inuehitur. Miror, ait, Leonhardum Fuchsiũ Myrepsi interpretem, postèrus Catholicòn velut consuetudine officinis familiare commendasse. Nam vt dosim, quæ nihil habet cum Nicolao Alexandrino, aut Præposito cõmune, præteream, res quoque ipsæ planè variant: siquidem radices Capparorum; ita enim loquitur: pruna, ceratia, turpetum, diacrydium, purgatoria fortissimã, adiungit, atq; longè aliam quàm præpositus cocturam instituit. Et cæcus sit funditus oportet, qui ista non videat. Proinde manifestum est, quàm nihil operæ in conferendis autorum compositionibus reposuerit Fuchsius, quod nunc semel monendum esse duxi, quum frequentissime aliàs obseruarim, ne Apothecariorũ vulgus alioqui ad quiduis suscipiendum sine iudicio procliue, huiusmodi descriptionibus seducatur, ac magis autoritati ipsius, quàm rei veritati credat. Nec potest nec debet ipse, quando vir bonus ac doctus sit, hanc monitionem meam non candide interpretari. Hætenus Dessennius. Quis verò initio non detestetur ac diris omnibus execretur immensam hominis ingrati tudinem, vt qui mihi malam admodum gratiam pro Myrepsõ, autore multis seculis desiderato, in latium conuerso, referat. Quod verò posteriorem Myrepsi Catholicam vsitatam dixerim, non alio nomine factum est, quàm quod voluerim significare eam esse compositionem vnde Præpositus ille abbreviator, deprauator dicere volui, Nicolai, suam, sed multis modis decurtatam, descripsit. Ea enim quæ præcedit, nihil cum officinis vsitata ferè commune habet. Non sum autem Dessenni tam stupido ingenio, vt non viderim hanc in multis ab vsitata variare, sed non statim sequitur ob id eam non esse hætenus vsitatam, imò id potius, quod Præpositus eam, vt alias multas, omnino sua abbreviatiõne deprauarit. Volui itaq; marginali mea adiectione pharmacopolas tacitè admonere, quod ea qua hætenus vsi essent Catholica, non vera, nec integra, sed mutila, & deprauata esset, atq; vt deinceps vsi essent, tanquam legitimam, vsurparent. Qui sit igitur Dessenni vt hic non potius in Præposito, quemadmodum in Dia margaritòn calido fecisti, tua conuitia, quàm in me expuere & regerere voluisti? An non tum multas compositiones officinarũ hunc decurtasse ac vitiasse, innumerisq; mendis conspurcasse dixisti? Imò in hæc tandem verba prorupisti. Equis Præpositum hunc diutius sibi imitandum in pharmacopolijs proponet? ac non potius maximi Apollinis graui censura plectendum iuste decernat? hoc est, vt ex optimis officinis profligatus & proscripius apud pessimos pereat. Cur non hic eandem cantilenam? cur rogo eorum quæ tum magno stomacho dixisti hic oblitus es? Dicam, voluisti ex Fuchsijs reprehensione aliquam tibi doctrinæ & existimationis opinionem parare. Atqui metuo ne pro sperata gloria, sis non leuem consecutus ignominiam, & certò declaraueris te omni destitutum iudicio. Id quod hinc etiam satis innotescit, quod me nihil operæ in conferendis autorum compositionibus posuisse inquis. Quasi verò hoc tum meum consilium fuerit, ac non potius id, vt Nicolaum quoad fieri posset optimè in latinum

nunt

num sermonem conuersum darem studiosis. Quamquam in medicamentarijs etiam libris scribendis non id conandum est, vt autorum compositiones conferas, sed id potius, vt eas quæ in officinis sunt vsitatae, quàm emendatas ac planè legitimas habeamus. Deniq; non est quod vulgus tantum pharmacopœorum ad quoduis suscipiendum sine iudicio procliue existimes, sed te illis planè coniungas oportet, vt qui omnia ex quibusuis autoribus nullo adhibito, vel delectu, vel iudicio, in tuas annotationes corradas, & lectori crassissimas offundas tenebras. Atq; hæc puto tuis calumnijs abundè per me responsum esse. Nosti vetus hoc: Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

g *Dacrydij.*) Et illud in vsitata Catholica desideratur, vt necesse sit eam fuisse minus in purgandis omnibus humoribus efficacem.

h *Tempestiui.*) Tempestiuum vocat haud dubiè, id quod legitimo tēpore collectū est. *Polypodium*

i *Refrigerata.*) Ita nominat, quæ in aqua frigida sunt macerata, & emollita, aut liqua- *tempestiuum*

ta: vt ex mox sequentibus planum fit.

Pruna refri-

k *Predicta omnia.*) Intelligit casiam, senam, tamarindos, & alia omnia quæ Serapij com- *gerata.*

positionem præcedunt. Et hæc est legitima Nicolai Catholicæ structura, quæ in officinis deinceps etiam parari debet.

ANTIDOTVS DIA PHOENICON.

Mesuræ filij.

XXX.

Antidotus è palmulis, febribus compositis & diuturnis auxiliatur, bilem nanq; flauam, & pituitam sine molestia educit. Colicis cruciatibus mirifice conducit, item doloribus ventriculi, & id genus alijs vitij ex crudis humoribus ortis. Habet ^b palmularum fuluarum in aceto per triduum maceratarum, drach. centum. Penidiorum ^c hordeatorum, drach. quinquaginta. Amygdalarum purgatarum, drach. triginta. Turpeti, drach. triginta quinq;. ^d Scammonij, drach. duodecim. Zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, cinamomi, macis, ligni aloes, anisi, fceniculi, dauci, galangæ, añ drachmas duas, & dimidiã. Mellis optimi despumati, quantum sufficere videtur.

ANNOTATIONES.

a *Dia Phœnicon.*) Hoc est, è palmulis: vel, vt hodie vocant officinæ, è dactylis. Nam φοίνιξ *Palmula* Græcis, palmulam sonat. Rectè autem sic inscribitur, quòd hæc mole sua reliqua omnia hanc compositionem ingredientia medicamenta superet.

b *Fuluarum.*) Codices Mesuræ ferè omnes legunt Cheiron. Est aut Cheiron haud dubiè *Cheiron*. vox deprauata Græca, contextui inserta, pro κίρρον: id est, fuluarū. Sunt autè φοίνικες κίρρον *Palmula* id est, palmulæ fuluæ, probè maturæ. Nam sufficit in præsentia adstrictio, quæ in maturis *fuluæ*. palmulis remanet. Cheiron autem dictionè significare, quod dicimus, satis capite 69. testatur Serapio, inquit: Cheiron est species dactylorum, & color eorum est citrinus, & rubeus. Heiron verò illic deprauatius quàm in Mesuræ filio legitur.

c *Hordeatorum.*) Hordeata verò penidia vocant, quæ ex saccharo albo & optimo, in a- *Hordeata* qua decoctionis hordei sex horas infuso, & cocto ad iustam consistentiam, conficiuntur. *Penidia*

d *Scammonij, drach. duodecim.*) Sic meliores Mesuræ filij codices, quos nos secuti sumus, habent. Alij drach. viginti duas, quorum lectio minus probatur, quòd antea drachmæ triginta quinq; Turpeti, huius Antidoti compositionem ingredientur.

DIA PHOENICON SOLIDVM.

Incerti autoris.

XXXI.

Idem quod præcedens potest. Capit palmularum fuluarum per triduum in aceto maceratarum, numero sex. Seminis libyfici, drach. duas. Nucum pinearum, amygdalarum dulcium, añ drach. quindecim. Turpeti, drach. duodecim. Dacrydij, drach. vndecim. Sacchari candi, vncias duas. Zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, cinamomi, macis, fceniculi, dauci, galangæ, ligni aloes, añ drachmam vnam. Sacchari libram vnam, tingatur orbicularum rotularum uè figura.

ANNOTATIO.

Sunt

Sunt qui ad iam dictum modum Diaphœnicôn solidum conficiunt, quod à priori non nisi ponderum diuersitate distat: & quod semen libystici, quod in priori non est, accedit, & pro penidijs, nuces pineæ vsurpantur. Alij nihil addunt, nec adimunt: sed planè, dempra forma, eodem quo primum Diaphœnicôn parant. Quod in cæteris quoque Antidotis, quæ in liquida aut solida forma construuntur, obseruant, vt noua compositione non sit opus. Nos tamen hic quorundam libidini inferuendum esse putauimus, qui hac, quàm alia ratione, medicamentum hoc struere malunt. Ponderus eius drachmæ quinq; , magna ex parte, aut sex.

ANTIDOTVS • EPISCOPI.

Mesuræ filij.

XXXII.

Flauram bilem ac pituitam elicit. Flatus & excrementa è toto corpore educit: ob id doloribus articularum & hypochondriorum prodest. Item colicis cruciatibus mirificè auxiliatur. Humores ad renes & vesicam decumbentes expurgat. Accipit scammonij Antiocheni, turpeti albi & optimi, añ drachmas sex. Caryophyllorum, cinamomi, zingsberis, myrobalanorum emblicorum, nucis moschatae, polypodij, drachmas duas, & dimidiam. Sacchari albi, ^b vncias sex. Mellis optimi despumati, quod fatis est.

ANNOTATIONES.

Episcopi.

^a Episcopi.) Sic appellanda venit hæc Antidotus, non *Eselskopff*: ah dicere volui Elefscoph, vt barbari hætenus medici nominarunt. Nam ita etiam vocat Auicennæ interpres: vt mirum sit, iuniores medicos Auicennam, quem tamen veluti numen quoddam coluerunt, & in oculis tulerunt, non esse hoc loco imitatos: & itidem vt ille fecit, Episcopi electuarium haud nuncupasse. Describitur autem ab eo Can. 5. eodem quo hic modo: nisi quodd Cardamomum & piper adijcit, quæ in præsentem non habentur.

Cordus.

^b Vncias sex.) Sic omnia Mesuræ filij exemplaria habent. Vnus Cordus, nisi typographi culpa factum sit drachmas sex habet, quum tamen Auicenna integram libram sacchari contriti inspergere iubeat. Cæterum sunt qui hanc Antidotum etiam in solidam redigunt formam, singulis drachmis specierum, sacchari optimi vnciam addentes.

ANTIDOTVS • HAMECH.

Mesuræ filij.

XXXIII.

Purgat vtranc; bilem, & pituitam salsam: ob id morbis inde natis, impetigini, scabiei, elephantia, & cancro exedenti, & similibus mirè confert. In summa, omni fœditati cutis, à biliosis & adustis humoribus procreata, conuenit. Recipit myrobalanorum flauorum, vnc. quatuor. Cepulorum, & Indorum, rhei barbari, añ vnc. duas. Agarici, colocynthidis, polypodij, añ drach. decem & octo. Absinthij, thymi, senæ, añ ^b drach. sex. Violarum, drach. quindecim. Epithymi, vnc. duas. Anisi, rosarum, sceniculi, añ drach. sex. Succifumarie, libram vnam. Prunorum, numero sexaginta. Vuarum passarum purgatarum, vnc. sex. Macerentur omnia in fero lactis sufficiente dies quinque, in vase vitreato oris angustii, & probè obturati. Postea ad ignem feruefiant vna & item altera ebullitione: ac manibus dein fricentur & colentur. Colato adde cassia fistula purgata, vnc. quatuor. Tamarindorum, vnc. quinq;. Mannæ, vnc. duas. Fricato manibus, iterum cola, colato adijcito sacchari libram vnam & dimidiam. ^d Scammonij, vnciam vnam, & dimidiam. Coque ad mellis crassitiem. Dein puluerem sequentem insperge, qui habet Miobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, añ vnc. dimidiam. Bellericorum, emblicorum, rhei barbari, seminis fumarie, añ drachmas tres. Anisi, spicæ nardi, añ drachmas duas. Formetur electuarium.

ANNOTATIONES.

Hamech.

^a Hamech.) Ab autöre, qui hanc Antidotum struxit, ita est nominata. Idem verò vox hæc sonat, vt quidam interpretantur, quod Mahemet. Hac autem appellatione Razes Pœnus medicus intelligendus venit, qui variè à Mesuræ filio nominatur. Nam interdū, vt

hoc

hoc loco, simpliciter Hamech siue Mahemet dicitur. Aliquando cum adiectione Hamech Razes. Nonnunquam Hamech filius Zachariæ. Interdum Hamech filius Zachariæ Razes. Aliquando Hamech filius Zesar. Non est autem ille Hamech, qui Mesuræ pater fuit, auus nimirum ipsius Ioannis filij Mesuræ. Siquidem is fuit filius Heli, qui filius fuit Abde-
læ, regis Damasci.

b Drachmas sex.) Non latet, codices quosdam habere Vnciam vnam. Sed meliores legunt Drachmas sex.

c Drachmas quindecim.) Alij codices legunt vnciam vnam, & dimidiam, ita vt demant drachmas tres.

d Scammonij.) Scammonium hic crudum, non coctum, quod dacrydion, & corruptè Scammonium

diagridion vocant, inaudiendum erit. Nam coquendo corrigitur. Non igitur coctum crudum.

vsurpandum ad huius antidoti structuram erit: id enim vt iterum coquatur non indiget.

Et si coqueretur, vim suam purgatoriam non nihil amitteret, concoctione fractam & imminutam. In quibus igitur compositionibus Scammonium coquendum præcipitur, crudum: in alijs coctum accipiatur. Quod semel hic monuisse satis fit.

ANTIDOTVS HAMECH ALTERA, "SEV

minor. Mesuræ filij.

XXXIII.

HAmech altera purgat melancholiam, & vstos humores alios: ob id confert mania, melancholia, vertigini, obliuioni, & vitijs cutis. qualia sunt, scabies, lepra, alphas, cancer, elephantia, impetigo. Habet mirobalanorum nigrorum, id est, Indorum, cepulorum, epithymi, añ drach. quinquaginta. Fumaria, absinthij, añ drach. viginti. Thymi, calaminthæ, polypodij, agarici, glycyrrhizæ, buglosi, añ drach. decem. Stichadis, chamædryos, chamæpityos, spinæ albæ, anisi, añ drach. quinque. Pruna, *b* zizypha, *c* myxa, añ numero septuaginta. Vuarum passarum repurgatarum, lib. vnam. Coquantur in aqua sufficienti ad tertias. Dein colantur. Colato adduntur. *d* Sapa, lib. duæ. Mellis depumati, lib. vna. Scammonij, vnc. duæ. Igni lento ad mellis crassitiam percoquantur.

ANNOTATIONES.

a Minor.) Ita nominauimus, ad differentiam prioris: quæ simpliciter Hamech, aut eum adiectione Hamech maior appellari potest. Et si hodie non est officinis nostris vsitata, tamen posset, quod sit optima, in vsu reuocari, & loco superioris vsurpari in lue Hispanica. Cur enim non ita appellaremus, quum hac ipsa gens illa creberrimè laboret? *Lues Hispanica.*

b Zizypha.) Ita recentiores Græci nominant, luybas hodie dictas. *Zizypha.*

c Myxa.) Sebesten vulgo vocantur, vt libro primo diximus: adeò vt nihil opus erat hic *Myxa.* denuò referre.

d Sapa.) Sapa mustum est, ad tertiam partem decoctum. Græcis *σάπυρα* & *σιζάου*: Arabum familiae, & barbaram sectantibus medicinam simpliciter Rob, & coctum dicitur. *Rob.*

DIA "TVRPETV, CVM RHEOBARBARO.

Montagnanæ.

XXXV.

Flauam bilem & pituitam educit, atq; aqua intercutem laborantibus mirificè confert. Capit turpeti optimi, hermodactylorum, añ vnciam vnam. Rheibarbari selecti, *a* drachmas decem. Dacrydij, drachmas quatuor. Santalorum alborum & rubeorum, violarum, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiã. Mastiches, anisi, cinamomi, croci, añ drach. dimidiã. *b* Sacchari albisissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a Dia turpeti, cum rheobarbaro.) Hac inscriptione insignitur hæc Antidotus, vt discernatur ab altera quam Diaturpeti: vel, vt hodie loquuntur, Dia turbit maiorè, quam mox subiiciemus, appellant.

a Drachmas decem.) Hic mihi falsò affingit Franciscus Alexander, quod legam vncias decem, quum nusquam in omnibus compositionibus dia turpetu ita scriptum sit. Nec minore candore vitium hoc in Typographum transfert.

b Saccha-

b Sacchari.) Ita hodie frequenter paratur. Potest autem cum melle despumato, si ita visum fuerit, in liquidam consistentiam redigi. Sunt qui malint hac compositione uti, quæ accipit Turpeti optimi, vnciam vnam & dimidiam. Rheibarbari selecti, drachmas sex. Zingiberis, drach. tres. Spicæ, mastiches, añ drachmam vnam. Anisi, drach. dimidiam. Dacrydij, drach. sex. Sacchari albissimi, vncias sedecim, fiat confectio in rotulis. Ad vermes lumbricosq; excutiendos efficacissimum est medicamentum. Nam Rheum lumbricos necat, turpetum autem pituitam lumbricorum fomitem educit.

Aliud dia turpetu cum Rheobarbaro.

DIA TURPETV MAIOR.

Incerti autoris.

XXXVI.

Pituitam maximè purgat, & eandem extenuat, ac concoquit. Accipit turpeti optimi, vnciam vnam. Dacrydij, zingiberis, añ drach. quatuor. Cinamomi, caryophyllorū, añ drach. duas. Galangæ, piperis longi, macis, añ drach. vnam. Sacchari albissimi.

DIA TURPETV MINOR. *ZEZARIS.

XXXVII.

Leuitè *b* pituitam, præsertim eam quæ in ventriculo hæret, elicit. Recipit turpeti optimi, drach. decē. Zingiberis, drach. quinç. Mastiches, drach. tres. Sacchari albissimi, quod sufficit.

ANNOTATIO.

Zezar.

a Zezaris.) Zezar autem pater fuit Hamech: qui, vt diximus, Razes alio appellatur nomine. Rarum est admodum Diaphenicôn electuario eius vicarias operas subeunte.

b Leuiter.) Quòd, vt præcedens, dacrydium non accipiat.

DIA TURPETV. MESVAE FILII.

XXXVIII.

Pituitam, & flauam bilem educit, & idem ferè quod Montagnanæ potest. Habet zingiberis, galangæ, añ drach. dimidiam. Piperis longi, cinamomi, añ drach. duas. Spicæ indicæ, mastiches, añ drach. dimidiam. Croci, scrupulos duos. Turpeti albi gummosi, Rheibarbari selecti, añ vnciam vnam, & dimidiam. Hermodactylorum, vnciam dimidiam. Dacrydij, drachmam vnam. Sacchari, vnc. sedecim, aut circiter, fiat confectio in tabulis.

DIA TURPETV. INCERTI AVTORIS.

XXXIX.

Idem quod præcedēs potest. Capit Rheibarbari, vnciam dimidiam. Caryophyllorum, galangæ, añ drach. duas. Macerantur tria hæc in stillaticij rosarum liquoris, vnciarum trium, horis viginti quatuor. Dein eximuntur, & exiccantur: exiccataq; subinde in puluerem rediguntur, cum his quæ sequuntur: nempe turpeti albi, drach. decē. Hermodactyli, zingiberis, añ drach. quinç. Scammonij in pomo cocti, drach. sex. Senæ, drachmas duas. Spicæ, anisi, mastiches, añ scrup. vnum. Sacchari, vnc. viginti quatuor, fiat confectio in orbiculis.

ANNOTATIO.

Studiò plures Dia turpeti compositiones attulimus, vt delectu habito, quiuis ex illis eam quæ optima sibi videretur, in sua officina parari curaret.

DIA CNICV. ARNALDI VILLANOVANI.

XL.

Antidotus è cartamo, flauæ bili & pituitæ educendæ mirificè conducit. Habet specierum dia tragacanthi frigidi, vnc. dimidiam. Pulpæ carnis uæ cydoniorum, vnciam vnam. Medullæ seminis cartami, hermodactylorum, añ drach. quatuor. Zingiberis albi, drach. duas. Dacrydij, drachmas tres. Turbit albi, *drachmas sex. Mannæ granatæ, drach. duas. Mellis rosacei colati, vnciam vnam. Sacchari, *b* vnc. octo. Cum saccharo albissimo sufficienti fiat electuarium.

ANNO

ANNOTATIONES.

a Diacnicu.) Hodie Diacartami nominant, quod idem valet. Pauci sunt qui hac vtuntur Antidoto. Tamen quum nonnulli sint, qui eam in compositis, nempe ex biliosis & pituitosis humoribus natis, affectibus, libenter vsurpant, vt pharmacopœi illorum postulatis morem gerere queant, eius quoq; compositionem hic recensere curauimus. Paratur magna ex parte in forma solida.

Diacartami.

* *Drachmæ sex.*) Alij legunt drachmas duas, quæ sanè lectio, ne vehementius fiat medicamentum, quum Dacrydium, & Hermodactyli eius quoq; compositionem ingrediantur, melior esse videtur. Legendum igitur ita potius esse iudico, Turpeti, drachmas duas, Mannæ granatæ, drachmas sex.

b Vncias octo.) Alij legunt drachmas octo. Parum autem refert, vtram lectionem arripiant pharmacopœi: modò ad solidi Antidoti consistentiam redigatur medicamentum. Sin ad electuarij formam reducere medicamentum voles, pro saccharo mel adijciendum erit. Franciscus Alexander hoc in loco vehementer in Cordum, è quo, vt verum fatear, hanc compositionem descripsi, neq; enim Arnoldi lectione vnquam sum delectatus: inuehitur atqui parum rectè: quandoquidem si omnia simplicia quæ hanc compositionem ingrediuntur, ac pondera ipsa expendas, multo ea quæ Franciscus affert, meliorem esse deprehendes. Quis enim nõ abhorreat à Turpeti vncijs duabus, & dacrydij drachmis quinque. Sed sic placet nonnullis Germanorum deprimere labores, quum ipsi meliora non afferant.

CATHARTICVM IMPERIALE.

Nicolai.

XLI.

Bilem vtranq; & pituitam sine molestia purgat. Obœsis autem & crasis, quicq; magna ex parte aluo constricta & dura sunt, ileosis: & ijs quorum ventriculus atq; intestina flatibus distenduntur, conuenit. Capit dacrydij, sacchari, añ drach. octo. Cinamomi, spicæ nardi, saxifragæ, polypodij, añ drach. quatuor. Caryophyllorū, zingiberis, spicæ celticæ, piperis nigri, piperis longi, cardamomi, amomi, añ drachmas tres. Mellis optimi despumati.

ANNOTATIO.

Hæc descriptio extat in codice Nicolai, qui opera Ioannis Agricola Ingolstadij excusus est. Alia est, & quæ è pluribus constat simplicibus, quæ habetur in Nicolao vocato Præposito: qui alius ab eo qui Myrepsus nominatur, fuisse videtur: nempe compilator aliquis, qui ex alijs autoribus collegit medicamentorum compositiones. Quibus vt gratiam aliquam apud lectores conciliaret, ea quæ compilauit sub Nicolai Myrepsi, quod dein imperitia quorundam in Præpositi mutatum est, nomine edere voluit. Plures autem illum referre quæ in Nicolao Myrepsò græco non habentur, ex superioribus abunde patuit. Caterùm Nicolaus Præpositus Catharticum Imperiale ita describit. Recipit Dacrydij, sacchari, añ drach. quatuor. Cinamomi, spicæ nardi, saxifraga, polypodij, añ drach. duas. Myrobalani citrini, hermodactyli, añ drach. quatuor. Caryophyllorum, zingiberis, spicæ celticæ, piperis nigri, piperis longi, cardamomi, amomi, añ drach. vnam, & dimidiam. Mellis quod sufficit. Non distat à priore, nisi adiectione Myrobalanorum & hermodactylorum, & quòd pondera quæ in precedente sunt duplicata, hic simplicia existunt. Posset postremum hoc appellari à maiori simplicium copia, Catharticum imperiale maius.

Nicolaus
Præpositus.Cathartici
imperialis
descriptio.

ANTIDOTVS E BRASSICA MARINA.

Incerti autoris.

XLII.

Antidotus è brassica marina magna efficacia aqua inter cutem laborantium educit aquam. Accipit brassicæ marinæ, vnc. vnam. Turpeti, drach. tres. Folliculorum senæ, Tartari radicis iridis, polypodij, añ drachmas duas, & dimidiam. Rhei barbari, drachmas tres. Seminis iuniperi, drach. duas. Dacrydij, drach. vnam. Ligni aloës, zingiberis, cinamomi, añ drach. vnam, & dimidiam. Nardi, drach. dimidiam. Sacchari albissimi in stillatijs liquoribus. Cichorij & hyslopi quod satis est dissoluti, fiat Antidotus solida.

X

ANNO-

a E Brassica.) Brassica verò marina est, quam Recentiores Soidanellam vocant.

DE CATAPOTIIS, SEV PILVLIS,
SECTIO SEXTA.

CATAPOTIA *a* AVREA.

Nicolai Myrepsici. Numero 97.

I.

APVT expurgant, sensus omnes, præcipuè aciem oculorum exacuunt, flatus ventriculi & intestinorum dissolunt, ac citra molestiam aluum deiciunt. Ad stomachicos, colicos, nephriticos, & inflatos valdè probata. Habent aloës flauæ, dacrydij, añ drach. quinq;. Rosarum, apij, añ drach. duas, & dimidiam. Anisi, fœniculi, *b* mastiches, añ drach. vnam, & dimidiam. Croci, colocynthidis, hieræ puræ, añ drach. vnam. *c* Succij tragacanthæ, quod satis est: *d* formetur massa.

ANNOTATIONES.

*Aurea cur
dita.*

a Aurea.) In manuscripto Nicolai Myrepsi codice sic vocari ab Italis scribitur, haud dubiè ob eorum excellentiam: quòd scilicet, quamuis in vacuando satis sint potentia, tamen minus omnibus alijs laceffunt, nec tormina afferunt. Nam etli magnam vim diacrydij & colocynthidis capiunt, tamen reliquis rebus ita temperantur, vt iustam actionem obeant. Scribitur autem mendosè in Nicolai codice ἀόγια, pro ἀυγία. Siquidem latinam dictionem Græcis literis parum rectè scripsisse Nicolaum, minimè mirum est, utpote qui linguæ Latinæ ignarus fuerit. Sunt autem alia à præsentibus & fortiora catapotia.

b Mastiches.) In Græco Nicolai Myrepsi codice non habetur, sed ex Latino adiectum est: neq; tamen sine causa. Nam quum stomachicis maximè conferant hæc Catapotia, nihil mirum, quosdam mastichen tanquam ventriculo valde gratum & conueniens medicamentum adiecisse.

*Succus tra-
gacanthæ.*

c Succij tragacanthæ.) Sic more aliorum Græcorum vocant lentorem, aut veluti mucorem tragacanthæ, quem hodie muscilaginem barbari: alij magis latinè Mucaginem nominant.

d Formetur massa.) Id quod fit, quando speciebus in pila accurate permistis, postea liquor qui tanquam glutino massa cohæreat affunditur. Omnibus hoc modo mistis, massa è pila exempta manibus oleo vel butyro in unctis figura tereti formatur, & priusquam reconditur, leuiter exiccatur, intq; ficcioe loco ne situm contrahat feruatur.

CATAPOTIA *a* EX EUPATORIO.

Mesuræ filij.

II.

Mirificè profunt febribus circuitu repetentibus, biliosis: obstructionem quoq; iecoris, & icterum inde natum sanant. Accipiunt myrobalanorum citrinorum, succi *b* Eupatorij, succi absinthij, añ drach. tres. Rhei barbari, drach. tres, & dimidiam. Mastiches, drach. vnam. Croci, drach. dimidiã. Aloës bonæ, drach. quinq;. Succij endiuia, aut seri lactis, quod satis est: fingatur massa.

ANNOTATIONES.

Eupatorium.

a Ex Eupatorio.) Maiores nimirum dictæ. Siquidem minorum nullus hodie est vsus. *b Eupatorij.*) Non quidem Græcorum, sed eius quod à Mesuræ pingitur. Id quale sit, in primo nostrorum de Scirpium historia commentariorum tomo indicauimus.

CATAPOTIA E RHABBARBARO.

Mesuræ filij.

III.

Humores

Hvmores educunt crassos, lentos, multum putres, & inde ortas febres diurnas, & ex alijs quoq; humoribus natas: iccoris item dolorem, ac hydro-
pem incipientē sanant. Recipiunt rhei barbari, drach. tres. Succī glycyrrhizæ,
absinthij, mastiches, añ drach. vnam. Myrobalanorum flauorum, drach. tres,
& dimidiā. Seminis apij, fœniculi, añ drach. dimidiā. Pastillorum ē rosis,
drach. tres, & dimidiā. Hieræ picræ, drach. decem. Liquoris stillaticij fœni-
culi, quod sufficit: fingatur massa.

ANNOTATIO.

Hæc Catapotia vt diutius in officinis durent, cum melle conficienda sunt, in quo co-
quendo succus fœniculi consumptus sit.

CATAPOTIA ^aPESTILENTIALIA.

^bIncerti autoris.

III.

Adversus pestiferæ luis contagiones populatim grassantes mirificè pro-
sunt. Humores etiam ventriculo infarctos & immersos educunt. Habent
aloës selectæ, vnc. duas. Myrrhæ, croci, añ vnc. vnam. Confice cum vino cla-
ro, odorifero.

ANNOTATIONES.

^a *Pestilentia.*) Alio nomine Communia vocantur: & è tribus, scilicet medicamentis, *Communia.*
constantia, & sine custodia. *Et tribus.*

^b *Incerti autoris.*) Neq; enim ad Rufum autorem, vt hodie faciunt propemodū omnes
medici, referenda sunt. Nam Rufi compositio crocum non habet, sed pro illo guttam aut
thymiam ammoniacum accipit. Præterea forma quoq; à præsentī differt, quod scilicet
potio sit, adeoq; in catapotia non digeratur. Quod vt rectius cognoscant studiosi, compo-
sitionem Rufi, quam libro 2. cap. 35. Paulus describit, ad verbum recensēbimus. Recipit
aloës partes duas, ammoniaci thymiamatis partes duas, myrrhæ partem vnam. Hæc si-
mul contusa, ex vino odorato dimidij cyathi mensura potui quotidie danda. Atq; ita hanc
compositionem Rufus in peste laudat, vt nullum fuisse affirmet, qui ea vsus non euaserit.
Qua qui vtī voluerit, hanc quam retulimus componendi rationem sequatur.

^c *Aloës selectæ.*) Sunt qui putant, in pestilenti constitutione aloën esse lauandam. Quo-
rum mihi sententia minimè probatur. Nam quum aloë non exhibeatur tum roborandi
tantum ventriculi gratia, sed & putredinem vt arceat, & corruptos ac vitiosos inde hu-
mores educat, minimè lauandam esse, sed planè illotam esse exhibendam censeo. Ita enim
ratione amaritudinis putredinem prohibebit: & quum purgandi facultate minimè sit de-
stituta, quicquid vitiosorum in ventriculo erit humorum, eliciet. Ideo in pestiferæ luis
contagione præcauenda quotidie vacuo ventriculo ex catapotium vnum scrupuli pon-
dere sumendum erit. *Aloe in pe-
stilenti con-
stitutione
non lauanda.*

CATAPOTIA PESTILENTIALIA.

Nostra.

V.

MAgis quàm præcedentes aduersus pestiferæ luis contagia valent. Capi-
unt aloës flauæ, drach. sex. Myrrhæ optimæ, drach. tres. Rhei barbari,
drach. vnam, & dimidiā. Agarici in pastillos redacti, drach. dimidiā. Croci,
drach. vnam. Boli armenij, terræ Lemniæ, añ drach. dimidiā. Mastiches, scrup-
ulos duos. Theriaces Andromachi, drach. duas. Cum liquore stillaticio rosa-
rum, fingatur massa.

CATAPOTIA ^aCOCCIA.

^bRhazis.

VI.

CApud magna efficacia expurgant, & ex eo ac neruis crassos vacuant hu-
mores. Accipiunt specierum hieræ picræ, drach. decem. Colocynthidis,
drach. tres, scrup. vnum. Scammonij, drach. duas, & dimidiā. Turpeti, sti-
chadis, añ drach. quinq;. Cum serapio estichade, formetur massa.

ANNOTATIONES.

X ij

^a Coccia.

a Coccia.) Sic nonnulli putant à Græcis deducto nomine, & à forma esse nominata, quòd nimirum olim figuram granulorum ciceris vel erui, qua conficiebantur, referrent. Si quidem κόκκιορ, Græcis granulum denotat. Alij vocem hanc barbaram esse censent, ac sic esse dicta, quasi capitalia, quòd caput maximè erpurgent, volunt. Nostri hodie Cocchia nominant, quod frequenter illis in capitis affectibus vtantur.

b Rhazis.) Libro primo ad Almanforem, capite primo de Cephalæa. Sunt admodum valentia, & prorsus incorrecta, torminaq; excitant, nec ijs nisi præmissis alijs quibusdam, & in crasis admodum & frigidis humoribus educendis vtendum. Quare à medicis vsurpanda non erunt, sed pro ijs Nicolai Myrepsi mox sequentibus magis vtendum.

CATAPOTIA COCCERA.

Nicolai Myrepsi. numero 122.

VI.

Valent ad eos qui destillatione capitis laborant, caput dolent, hemicranicos, lippitudine, & neruorum incontinentia affectos. Recipiunt hieræ picræ Galeni, drach. quinç. Dacrydij, drach. vnam, & dimidiam. Pulpæ colocyntidis, drach. dimidiam. Turpeti, stichadis Arabicæ, añ drach. duas, & dimidiam. *b* Sagapeni, opopanacis, bdellij, ammoniaci, agarici, spicæ, añ drach. dimidiam. Rhei barbari, aloes flauræ, añ drach. vnam, scrup. vnum. Cum succo, aut stillatio foeniculi liquore singatur massa.

ANNOTATIONES.

a Coccera.) Aut Cocceri Nicolao vocantur: qua de causa, scire non possum. Mihi certè magis quàm Rhazis probantur, quòd minus sunt valida, pluraq; habeant simplicia, quæ vim fortium medicamentorum frangant, contundant ac mitigent. Nam vt alia medicamenta purgantia omnia propemodum à Rhaze composita eiusmodi sunt, vt vix tuto iumentis exhiberi possint: ita quoq; hæc Catapotia, quæ ille Coccia vocauit, ob suam vehementiam expedite admodum tormina excitant, & alia grauias symptomata. Censeo igitur præsentibus magis vtendum esse, vt pote minus fortibus, & rectius compositis: quòd quiuis compositionem ipsam expendens, statim cognosceret.

b Sagapeni.) Quod adiectum est præcipue propter oculorum lippitudinem, & alia eorundem vitia, suffusiones nimirum & hebetudines, quibus idipsum maximè auxiliatur.

CATAPOTIA EX AGARICO.

Mesuæ filij.

VII.

Thoracem purgant pituita crassa & putri, ob idq; antiquæ tussi & asthmatis conferunt, alijsq; thoracis vitijs, à crasis & pituitolis humoribus ortis. Habent agarici, drach. tres. Radicis iridis, marrubij, añ drach. vnam. Turbit, drach. quinç. Hieræ picræ, drach. quatuor. Colocyntidis, sarcocollæ, añ drach. duas. Myrrhæ, drach. vnam. Excipe *b* cum sapa, & formato massam.

ANNOTATIONES.

a Drachma quatuor.) Falsò me hoc loco notat Franciscus Alexander, quòd diminutè legam drachmas tres. Ita parum attendit, num rectè alios reprehendat.

b Cum sapa.) Quæ pilulas illas à putredine, aut transpiratione vindicat.

CATAPOTIA EX AGARICO.

Nicolai Myrepsi.

VIII.

Conferunt ijs qui non nisi recta ceruice, & difficulter spirant, & destillatione laborant. Capiunt agarici, drach. vnam, & dimidiam. Iridis, marrubij, añ drach. vnam. Turpeti, hieræ picræ Galeni, añ drach. duas. Colocyntidis, sarcocollæ, añ drach. vnam. Cum sapa quantum sufficit, formetur massa.

ANNOTATIO.

Harum pilularum descriptionem ex præscripto Nicolai subijcere volui, vt si quis illis magis quàm Mesuæ vti vellet, haberet in promptu compositionem. In omnibus cum præcedentibus conueniunt, exceptis ponderibus, quæ sunt in quibusdam minora: & quòd Myrrha

Myrrha desideretur, perinde atq; apud Auicennam cap. 3. Fen. 10. tract. 1. cap. de Curatione
asthmatis 40.

CATAPOTIA E HIERA

simplici, Galeni.

IX.

Vitijs ventriculi ex humoribus biliosis & pituitosis natis prodest. Recipiunt aloes flauæ, drach. quinquaginta. Cinamomi, xylobalsami, asari, spicæ nardi, croci, mastiches Chia, añ drach. tres. Melle rosaceo excipiuntur, & fingitur massa.

CATAPOTIA E HIERA COMPOSITA.

Nicolai Myreplici.

X.

Ad vitia capitis, neruorumq; stomachi item cruditatem conferunt. Habent cinamomi, spicæ nardi, croci, floris iunci odorati, asari, castiæ lignæ, xylobalsami, carpobalsami, violarũ, absinthij, epithymi, agarici, rosarum, turpeti, mastiches, colocynthidis pulpæ, añ drach. dimidiam. Aloes flauæ, quantum omnium aliarum specierũ. Cum stillaticio Intybi liquore formetur massa.

CATAPOTIA HIERÆ CVM AGARICO.

XI.

Securrunt stomachicis, asthmaticis, alijsq; stomachi, & thoracis vitijs, a serafis & pituitosis humoribus natis. Capiunt specierum Hieræ simplicis Galeni, agarici recens in pastillorum formam redacti, añ vnc. dimidiam. Aloes flauæ, añ vnc. vnam. Cum rosaceo melle excipiuntur, & fingitur massa.

CATAPOTIA ^aOPTICA ^bMAIORA.

Mesuræ filij.

XII.

Visum roborant & conseruant, excrementa vacuant a cerebro & oculis pituitosa. Accipiunt rosarum, violarum, absinthij, colocynthidis, turpeti, cubebæ, calami odorati, nucis moschatae, spicæ, epithymi, carpobalsami, xylobalsami, scelios, seminis, rutæ, floris iunci odorati, asari, mastiches, caryophyllorum, cinamomi, anisi, sceniculi, apij, castiæ lignæ, croci, macis, añ drach. duas. Myrobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, bellericorum, emblichorũ, rheibarbari, añ drach. quatuor. Agarici, senæ, añ drach. quinque. Euphrasie, drach. septem. Aloes flauæ pondus omnium. Excipe succo aut stillaticio liquore sceniculi, & formato massam.

ANNOTATIONES.

^a Optica.) ὀπτικά, id est, visoria: quod visorium spiritum roborent, purioremq; reddant, ac visionem mirabiliter iuuent, dicta sunt. Vulgus medicorum & pharmacopœorum Lucis. *Optica.*

^b Maiora.) Quod pluribus constat simplicibus, appellata sunt: ad differentiam minorum, quorum compositionem iam subiiciemus. *Catapotia lucis.*
Ocularia.
Maiora cur dicta.

CATAPOTIA OPTICA ^aMINORA.

Mesuræ filij.

XIII.

Idem quod maiora possunt, viribus tamen valentiora sunt, magisq; melancholicum humorem quam pituitã purgant. Recipiunt xylobalsami, carpobalsami, añ drach. vnam. Chelidonij, drach. quinque. Rosarum, violarum, absinthij, euphrasie, añ drach. tres. Senæ, epithymi, myrobalanorum flauorum, cepulorum,

X iij

pulorum,

pulorum, indorum, bellericorum, emblichorum, agarici, colocynthidos, floris iunci odorati, lycij, lapidis ^b cyanei, añ drach. duas, & dimidiam. Aloes pondus omnium. Cum succo fœniculi, aut chelidonij fingatur massa.

ANNOTATIONES.

Minora quare vocata. ^a *Minora.*) Vocata sunt, quòd paucioribus simplicibus constant. Nam quum operosa sit præcedentium compositio, factum est, vt nonnulli hanc in pauciora contraxerint simplicia.

Cyanens. ^b *Cyanei.*) Lapidem lazuli appellant, quemadmodum lib. i. diximus. Maiores, quod lapidem lazuli non accipiant, tutiores sunt.

CATAPOTIA ARTHRITICA.

* Nicolai.

XIII.

Valent ad podagram, aliosq; articulorum dolores à frigidis crasis & pituitosis humoribus natos. Habent hermodactylorum, turpeti, agarici, añ vnc. dimidiam. Cassiæ lignæ, spicæ nardi, caryophyllorum, xylobalsami, carpobalsami, zingiberis, mastiches, fœniculi, anisi, saxifragæ, seminis asparagi, rusci, rosarum, granorum solis, salis gemmei, añ ^b drach. dimidiam. Aloës flauæ pondus omnium. Succus fœniculi quod satis est, fiat massa.

ANNOTATIONES.

^a *Nicolai.*) Non Myrepsi illius, cuius nos opus de Compositione medicamentorum in Latinum conuertimus sermonem: sed eius qui vulgò Præpositus dicitur. Nam ille truncatam ex ἀτρογγάφω Nicolai Myrepsi descripsit: vt ex eiusdem compositione, quam paulo post subiiciemus, liquidò apparebit.

^b *Drach. dimidiam.*) Latinus codex Nicolai Præpositi habet drach. duas, & statim subiicit, Scammonij vnc. vnam, vt hinc quoq; perspicuum fiat, neq; eam descriptionem quæ hactenus in officinis vsitata fuit, & quæ iam recensuimus, per omnia respondere ei quam Nicolaus Præpositus decurtauit: quia minus pondus habet, & Scammoniam omisit. Ita, quod sæpe antea monuimus, nulla ferè integra & legitima est hactenus vsitata & vsurpata officinis compositio.

CATAPOTIA ARTHRITICA VERA.

Nicolai Myrepsici.

XV.

Ad podagricos & arthriticos valde probata. Capiunt hermodactyli, turpeti, añ vnc. vnã, & dimidiam. ^a Myrobalani indici, cepuli & citrini, agarici, ^b colocynthidis, anisi, ^c caryophyllorum, spicæ, zingiberis, saxifragi, ^d piperis longi, seminis apiij, dauci, rosarum, amomi, salis gemmei, mastiches, granorum solis, seminum asparagi, fœniculi, singulorum drach. dimidiam. Aloës flauæ, drach. dimidiam. ^e Dacrydij, vnc. vnam. Succus absinthij quantum sufficit, fingatur massa.

ANNOTATIONES.

Hæc est legitima, & ad verbum à Nicolao græco transcripta compositio: nisi quod ad pondera attinet, dimidiam tantum eorundem partem vsurpauimus, nempe vnc. vnã, & dimidiam, quum ipse habeat vncias tres, & ita deinceps.

^a *Myrobalani indici.*) Omnes Nicolaus Præpositus compilator omisit Myrobalanos.

^b *Colocynthidis.*) Et hanc silentio transiuit.

^c *Caryophyllorum.*) Post Caryophylla inseruit suæ compositioni xylobalsamum & carpobalsamum Nicolaus Præpositus, superstitione magis quàm iudicio ductus, quum horum nulla sit facta in ἀτρογγάφω mentio, nec legitima haberi possint, in nostris maximè regionibus. Fuit autem haud dubiè in ea opinione cum multis alijs, vt nullum medicamentum sine Balsami accessione efficax esse crederet.

^d *Piperis longi.*) Et illud à decurtatore eius compositionis est præteritum.

^e *Dacrydij.*

e Dactylis, vnt. vnam.) Eius eodem pondere in Nicolao Præposito vocato, vt diximus, mentio fit. Sed in hætenus vſitata compositione horum catapotiorum omiſſum.

CATAPOTIA EX HERMODACTYLO.

Meſuræ filij ^a maiora.

XVI.

ADuerſus podagram, & dolores ^b frigidos articularum profunt. Accipiunt ^c hermodactylorum, myrobalanorum flauorum, aloes, turpeti, colocynthidis, bdellij, ſagapeni, añ drach. ſex. Caſtorij, ſarcocollæ, euphorbij, opopanacis, rutæ ſylueſtris, & apij ſeminum, añ drach. tres. Croci, drach. vnam, & dimidiam. Cum ſucco braſſicæ formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

a Maiora.) Quod pluribus ſimplicibus conſtent, ſinẽq; magis compoſita.

b Dolores frigidos.) Craſſos enim & lentos frigidosq; humores educunt, atq; è longinquoſioribus partibus trahunt.

c Hermodactylorum.) Quid de vniuerſo hermodactylorum genere ſentiendum ſit, tomo noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentarijs perſpicuè, & luculenter explicauimus. Vt mirum ſit Rondeletium, virum doctiſſimum, per hermodactylos vulgares, non tamen ſine magno errore, vulgares, præcipuè in compoſitionibus Arabum intelligere.

CATAPOTIA ^a FOETIDA ^b MAIORA,

Meſuræ filij.

XVII.

Vacuant humores craſſos, & pituitoſos, ob id conueniunt affectibus indetatis, articularum, pedum & neruorum doloribus. Colicis item cruciati- bus, vteri, & ſpine ſuccurrunt: nec non ventriculi, alphis, elephantia, alijsq; cutis vitijs opitulantur. Recipiunt ſagapeni, hammoniæ, opopanacis, bdellij, colocynthidis, ſeminis rutæ ſylueſtris, aloes, epithymi, añ drach. quinq;. Hermodactylorum, eſulæ, añ drach. duas. Scammonij, drach. tres. Cinamomi, ſpicæ, croci, caſtorij, añ drach. vnam. Turbit, drach. quatuor. Zingiberis drach. vnam, & dimidiam. Euphorbij, ſcrup. duos. Cum ſucco porri prius diſſolutis lachrymis, finge maſſam.

ANNOTATIONES.

a Foetida.) Ita vocantur propter grauem odorem, quem illis Sagapenum, hammoniacum, caſtorium, & alia graueolentia conciliant. Sunt etiam valentia admodum, quod minimè reſpreſſa ſit purgantium vis, ideoq; parum tuta.

b Maiora.) Ad differentiam minorum, quæ itidem à Meſue deſcribuntur, ſic cognominata ſunt.

c Ruta ſylueſtris.) Si haberi non poteſt, pro ea uſurpetur Ruta hortenſis: quod ſemel hinc nos monuiſſe ſatis ſit. Semen nanq; Cicutæ, quod imperiti pharmacopei facere ſolent, planè hoc in loco abijciendum.

CATAPOTIA EX EUPHORBIO.

Meſuræ filij.

XVIII.

Pituitam frigidã ac craſſam ad neruos decumbentem vacuant. Quapropter opem ferunt reſolutioni, lumborum doloribus, & podagræ à pituita con- citatæ. Sunt valida: ideoq; illis, niſi magna vrgeat neceſſitas, vtendum non eſt. Habent euphorbij, colocynthidis, agarici, bdellij, ſagapeni, añ drachmas duas, Aloes, drach. quinq;. Succu porri quod ſatis eſt: ^a fingatur maſſa.

ANNOTATIO.

a Fingatur maſſa.) Ad hunc quidem modum Euphorbium prudenter tritum, cribratus agaricus, læuigata & concifa colocynthis, cum gummis vino diſſolutis, piſtillo calido & mortario tantisper ſubiguntur, dum in maſſam coeant. Catapotia ſunt valentiſſima non niſi in maximis & contumacibus morbis uſurpanda.

X iij

CATA

LEONHARTI FVCHSII
CATAPOTIA EX SARCOCOLLA.

Mesuræ filij.

XIX.

Pituitam vacuant, ob id pituitosis affectibus commodant. Capiunt sarco-
collæ, drach. tres. Turpeti, drach. quatuor. Colocynthidos, zingiberis, añ
drach. vnam, & dimidiam. Salis gemmei, drach. vnam. Cum aqua stillaticia ro-
sarum formetur massa.

CATAPOTIA ^aINDA.

^b Hali.

XX.

Advitia ex melancholico humore procreata, cancrum nimirum, elephan-
tiam, alphas nigros curatu difficiles, melancholiam, & inde ortum timo-
rem ac mœrorem, quartanā, icterum nigrum, ex vitio lienis procreatum, eius-
demq; dolorem profunt. Accipiunt myrobalanorum nigrorū, ellebori nigri,
polypodij, añ drach. quinç. Epithymi, stichadis, añ drach. sex. Agarici, lapidis
cyanei loti, colocynthidis, ^c salis Indi, añ drach. quatuor. Succu eupatorii, spicæ,
añ drach. duas. Caryophyllorum, drach. vnam. Hieræ picræ, drach. duodecim.
Fiat massa cum succo apij.

ANNOTATIONES.

*Indaquare
dicta.*

^a *Inda.*) Cur ita dicta sint, facile animus attendentibus constat. Non enim alia de cau-
sa, quàm quòd myrobalanos nigros, quos alio nomine Indos appellant, vel salem Indum
recipiunt. Pleriq; hic mirè ineptiunt, ita esse nominata putantes, quòd eorum vsus apud
Indos potissimum sit, & in India celebrentur.

Hali.

^b *Hali.*) Ad hunc sanè autorem horum & præcedentium catapotiorum compositio-
nem Mesuræ filius refert. Quis autem is Hali fuerit, non satis constat.

Sal Indus.

^c *Salis Indi.*) Per salem Indum minimè in audiendus erit ille quem Paulus & Auicenna
ita nominant: qui certè non est nisi mellis concreti genus, in India in arundinibus inuen-
tum, salis modo coactum, dentibus, vt sal, friabile, vt libro primo huius Operis fufius di-
ximus. Verùm sal Indus hoc loco non est, nisi is qui inter omnes alias salis species maximè
salsus est: qualis certè in India reperitur. Is quia hodie non affertur, pro eo vsurpandus erit
sal fossilis, quem Gemmeum hodie vocant. Caueant igitur pharmacopœi, ne pro sale In-
do, vt multi hætenus fecerunt, saccharum candum appellatum, in horum catapotiorum
constructione vsurpent.

*Salis Indi
succedaneum*

*§ E lapide
lazuli.*

CATAPOTIA [§]E LAPIDE CYANEO.

Mesuræ filij.

XXI.

Advitia è melancholico humore nata conferunt, cancrum nimirum, ele-
phantiam, & quartanam. Recipiunt lapidis cyanei ^a loti, drach. sex. Epi-
thymi, polypodij, añ drach. octo. Scamoniij, ellebori nigri, salis indi, añ drach.
duas, & dimidiam. Agarici, drach. octo. Caryophyllorum, anisi, añ drach. qua-
tuor. Hieræ picræ, drach. quindecim. Cum succo Intybi latifolij formet massa.

ANNOTATIO.

^a *Loti.*) Scilicet duodecies, vt vult Trallianus, in liquore stillaticio violarum, vel bor-
raginis. Sic enim aliquo modo acrimoniam suam deponit, hocq; nomine catapotia illa
minus noxia & ventriculo infesta fiunt. Quum itaq; olim illorum vsus damnauerim, de
ijs quæ illotum lapidem cyaneum accipiunt loquutus sum. In mollibus tamen & imbe-
cillioribus corporibus neutro vtendum erit.

CATAPOTIA E LAPIDE ARMENO.

Mesuræ filij.

XXII.

Melancholicum humorem, & bilem vstam sine molestia vacuant: ideoq;
vitijs inde natis conducunt. Habent lapidis Armeni ^a loti ac preparati,
hieræ picræ, añ drach. quinç. Epithymi, ^b polypodij, añ drach. octo. Scammo-
nij in cydonio cocti, drach. tres. Caryophyllorū, drach. duas. Salis indi, drach.
vnam, & dimidiam, Cum succo intybi latifolij fingatur massa.

ANNO.

ANNOTATIONES.

^a Loti.) Ex liquore stillaticio lupuli, vel intybi, aut decocto polypodij.

^b Polypodij.) Actuarius, qui itidem horum Catapotiorum compositionem tradit, pro Polypodio, agarici drachmas quatuor habet. Alexander Trallianus etiam Agarici meminit, & eius scrupulos quatuor inferendos esse docet. Ita ut euidentissimum sit, Græcos omnes Agaricum, omisso Polypodio, recensuisse.

CATAPOTIA E LAPIDE ARMENO.

Alexandri Tralliani.

XXIII.

PRæterquam quod stomachum roborant, simul etiã varios humores, præsertim terreum & melancholicum humorem citra molestiam purgant. Capiunt hieræ picræ, vnc. dimidiam. Epithymi, vnc. dimidiam. Agarici, scrup. quatuor. Armeniaci lapidis, scrup. quatuor. Scammonia, vnc. vnam. Caryophyllorum, granaviginti. Contusa excipiuntur melle rosaceo, aut succo citrij: & formetur massa.

ANNOTATIONES.

Hanc Alexandri Tralliani compositionem referre placuit, quod illã miris efferat laudibus, nec antè eius usum opus esse dicat ægros ut medicamentis præparemus, quod ab eiusdem assumptione nec suffocationis, nec syncopes imminet periculum. Quibus omnibus verbis innuit, hanc mitissimè, & citra omnem molestiam purgare. Quapropter præstat hæc deinceps pro ea quam Mesues affert uti, utpote meliore: & quæ cum ea quæ ab Actuario refertur, demptis duntaxat ponderibus, planè conueniat.

^a Vnciam vnam.) Ita enim græcus Alexandri codex habet ὄζα. Sed ut ex veteri interprete liquet, qui legit lapidis Armeni loti drachmas quatuor, Scammonia scrupulos quatuor, videntur pondera esse transposita, adeoque ita potius scribendum esse Scammonia πζδ, id est, scrupulos quatuor, & lapidis Armenij ζδ, hoc est, drach, quatuor.

CATAPOTIA AZAIARETH.

Auscennæ.

XXIII.

FLauabilem & pituitam sine molestia, è ventriculo potissimum, vacuant. Quapropter ijs^a qui caput è ventriculo dolent, conueniunt. Accipiunt hieræ picræ, vnc. vnam. Mastiches, myrobalanorum flauorum, añ vnc. dimidiam. Aloes optimæ, vnc. duas. Cum serapio è stichade formetur massa.

ANNOTATIONES.

^a Qui caput è ventriculo.) Non igitur simpliciter capitis doloribus & affectibus conueniunt, sed ijs tantum qui à ventriculo impuro orti sunt.

^b Myrobalanorum.) Qui biliosos & calidos vapores sursum à ventriculo in caput elatos argent.

CATAPOTIA AROMATICA.

Ioannis Damasceni.

XXV.

VENTriculum, cerebrum, & sensoria omnia, à crassis ac pituitosis humoribus^{*} purgant, indeque natum dolorem dissipant. Ventriculum roborant, concoctionem eius iurant, & appetentiam excitant. Recipiunt cinamomi, cubebæ, ligni aloes, calami odorati, macis, nucis moschata, cardamomi, caryophyllorum, asari, mastiches, flores iunci odorati, spicæ, carpobalsami, añ^b vnc. vnam. ^c Absinthij sicci, rosarum, añ drach. quinq;. Trita^d crassiuscule coquantur in aquæ libris duodecim, ad duarum partium consumptionem: fricantur manibus, colantur, & exprimuntur. In colati libris duabus maceratur, aloes in vase lapideo vitreato, cum aqua pluuia lotæ, & iterum^e siccata, libra vna. Dein ipsi affunduntur decocti prædicti circiter libræ duæ, & teruntur in sole: ipsi^f aloæ

* Eos scilicet desiccandos.

aloæ

aloæ miscentur myrrhæ, mastiches, añ f drach. quinq. Croci, drach. tres. Teruntur curiosè, & postea prædicti decocti reliquum ipsis affunditur, terunturq̄ donec siccantur: formantur catapotia ciceris magnitudine.

ANNOTATIONES.

*Aromatica
cur vocata.
Alephangina*

a Aromatica.) Aut ex aromatibus dicta sunt, propterea quod è multis constant aromatis: hoc est, rebus odoratis. Hodie imitatione Mauritanorum Alephangina nominantur, quod illis, vt nonnulli interpretantur, Alephangin, odoramenta, siue species, pulueris odoratos significet. Nos tamen de lingua nobis incognita nihil temerè affirmamus. In confesso autem est, hæc catapotia roborare potius ventriculum, quàm aluum ducere, propter aloen lotam, quæ vim purgatoriam lotionem deponit & exuit.

b Vnciam vnam.) Nicolaus Myrepsus, qui itidem catapotia hæc describit, habet vnciam dimidiam.

c Absinthij, &c.) Nicolaus pro Absinthio & Rosis, habet Croci grana quindecim. Paulo quoq̄ aliter conficienda esse hæc catapotia docet, vt cap. 10. Sect. 32. videre licet.

d Crassius culè.) Quum enim coquenda sint odoramenta, non est cur in exquisitum puluerem teri debeant: sed satis est, si crasso modo terantur, ita enim coctionem facilius sustinebunt.

e Iterum siccata.) Id quod quatuor aut quinq, potissimùm sub Caniculæ æstu, dierum spacio fieri solet.

f Drachmæ quinq.) Hic Franciscus Alexander me & Cordum, atqui falsò, nec sine magna calumnia, notat, ac perperâ drachmas, pro vncias quinq, legere nugatur. Nam omnia Mesues exemplaria habent tantum drachmas quinq, & rectè quidem: quod maiore copia, respectu præcedentium, minime opus sit. Sed semper Franciscus voluntas, nationis loco esse solet.

CATAPOTIA STOMACHICA.

Mesuæ filij.

XXVI.

Bliosus ac pituitosos humores, eos præsertim qui caput, iecur, & ventriculum obsident, vacuant. Præterea ventriculum roborant, concoctionem iurant, appetentiam excitant. Habent hieræ picræ, drach. septem. Trium myrobalanorum, añ drach. tres. Agarici, drach. duas. Turpeti boni, drach. decem. Epithymi cretensis, anisi, añ drach. duas, & dimidiam. Salis indi, drach. duas. Absinthij, scammonij, añ drach. tres. Cum penidiorum, drach. tres, & succo scariolarum, formetur massa.

ANNOTATIO.

Quum hæc catapotia, vt etiam sequentia satis magnam Turpeti copiam, quod stomachum mirum in modum offendit, accipiant, diligenter medicis cauendum erit, ne temerè ijs catapotijs vtantur, quod non solum turpetum, verum etiam agaricum, ventriculum admodum subuertentem recipiant: sed tum solum, quum flauam bilem & pituitam valenter ex ventriculo educere volent. Cæterùm quum variæ, sex nimirum, sint Catapotiorum stomachicorum apud Mesuæ filium compositiones, adeoq̄ pharmacopœi nunc hanc, nunc illam constructam, sub vnica tamen inscriptione, habeant: præstat illas aliqua ratione discernere, hac scilicet, vt præsentem compositionem simpliciter Catapotia stomachica: alteram quæ mox sequitur cum adiectione Maiora, quod pluribus: & tertiam, minora, quia paucioribus constat simplicibus, nominemus. Hac enim distinctione efficiemus, vt medici cognoscant qua illis compositione sit vtendum. Franciscus Alexander vt ab alijs dissentire videatur, simplicium ordinem mutat, ponderibus retentis.

CATAPOTIA STOMACHICA MAIORA.

Ioannis Damasceni.

XXVII.

Idem quod priora possunt. Capiunt hieræ picræ, drach. decem. Trium myrobalanorum, absinthij, añ drach. duas. Mastiches, anisi, bellirici, emblici, agarici, añ drach. tres, & dimidiam. Zingiberis, drach. duas. Caryophyllorum, salis gemmei, floris iunci odorati, añ drach. vnam, Turbit, drach. duodecim. Cum succo absinthij fingatur massa.

CATA.

DE COMPOS. MED. LIB. II.
CATAPOTIA STOMACHICA MINORA.

251

Ioannis Damasceni.
XXVIII.

Accipiunt myrobalanorum flauorum, aloes, turpeti, añ drach. decem. Rosarum, spicæ, mastiches, añ drach. duas, & dimidiam. Anisi, drach. vnam, & dimidiam. Salis Indi, croci, añ drach. vnam. Cum succo absinthij formetur massa.

CATAPOTIA POLYCHRESTA.

Aggregatiua

Ioannis Damasceni.
XXIX.

AD varios capitís, ventriculí, iecorisq; affectus sunt efficacia. Purgant enim exijs & sensorijs pituitam, & bilem vtranq;. Quapropter ad diuturnas febres & complicatas, vitia capitís, ventriculí, & iecoris plurimum valent. Recipiunt myrobalanorum flauorum, rhei barbari, añ drach. quatuor. Succu cupatorij, succi absinthij, añ drach. tres. Dacrydij, drach. sex. Cepulorum, Indorū, agarici, colocynthidis, polypodij, drach. duas. Turpeti, aloes, añ drach. septem. Mastiches, rosarū, salis gemmei, epithymi, anisi, zingiberis, añ drach. vnam. ^b Electuarij rosati, quantum sufficit ad excipiendum.

ANNOTATIONES.

^a Polychresta.) Ob id sic sunt appellata, quòd ad multos affectus corporis præter naturam sint vtilia, & omnes humores purgent. Vulgus medicorum & pharmacopœorū Aggregatiua vocant. Et sunt optima, & digna quæ in frequenti sint medicorum vsu, quod absq; difficultate educunt, & maxime sunt efficacia.

^b Electuarij rosati.) A Mesue, non Nicolao, descripti. Inuenies eius compositionem inter Antidota purgantia.

CATAPOTIA E FVMARIA.

Auicennæ.
XXX.

Humores biliosos, acres & salios è corpore educunt: ideoq; pruritus & scabiei, atq; id genus alijs cutis vitijs conferunt. Habent myrobalanorum flauorum, cepulorū, nigrorū, scammonij, añ drach. quinq;. Aloes, drach. septem. Omnia ^b ter imbuantur succo fumarie depurato, & toties siccentur: postremò fingatur massa.

ANNOTATIONES.

^a Auicennæ.) Fen. 7. Canonis quarti, de Curatione scabiei atq; pruritus, cap. septimo. Affinia sunt catapotijs Indis suprà descriptis, sed imbecillius purgant.

^b Ter imbuantur.) Nam vbi primò fuerit siccata massa, plus succi est adijciendum, & rursus exiccanda: idq; tertio faciendum erit.

CATAPOTIA SINE QVIBVS ESSE NOLO.

Nicolai Præpositi.
XXXI.

Mirificè pituitam, bilem, & melancholicum humorem à capite ducunt, & ad oculorum claritatem conducunt, visumq; conseruant. Suffusionibus auxiliantur, aurium doloribus, atq; tinnitui. Ileolis quoq; non sine magna vtilitate dantur. Capiunt aloes optimæ lotæ, drach. quatuordecim. Myrobalanorum flauorum, cepulorum, bellericorum, emblicorum, indorum, rhei barbari, mastiches, absinthij, rosarum, violarum, seneg, agarici, cassuthæ, añ drach. vnam. Scammonij, berte triti, drach. sex, & dimidiam, dissoluantur in succo fœniculi, & per pannum tantum de eo traiciatur, quantum ad catapotiorum confectio-

* Manibus
oleo violarum,
vel communis
inunctis.

CATA-

LEONHARTI FUCHSII
CATAPOTIA E BENEDICTA.Nicolai Myreplici.
XXXII.

Humores maximè pituitosos, & ad articulos decumbentes, eliciunt. Obstructiones, quæ sunt in instrumentis nutritionis, tollunt. Auxiliantur etiam ijs qui lapide renum & vesicæ molestantur. Accipiunt specierum benedictæ laxatiuæ, drach. sex. Mellis rosati, quod satis est. Formetur massa.

CATAPOTIA MASTICHINA.

Conciliatoris.
XXXIII.

Ventriculum ab omni morbo præseruant, leuiter purgant: cerebrum, & reliqua viscera, item oculos, & vterum à putridis humoribus liberant & tuentur. Recipiunt mastiches, drach. quatuor. Agarici optimi, drach. tres. Aloes selectæ, drachmas decem. Cum succo artemisiæ, aut serapio è stechade, fingatur massa.

CATAPOTIA EX ALOE ET MASTICHE.

Nicolai Præpositi.
XXXIII.

Sine molestia ventriculum purgant, & ex eo bilem ac pituitam eliciunt. Habent aloes, vnc. vnam. Mastiches, vnc. dimidiã. Caryophyllorum, rosarum rubearum, añ drach. vnam. Croci, dacrydij, añ scrup. duos. Cum succo fœniculi aut absinthij formetur massa.

CATAPOTIA EX ALOE LOTA.

Incerti autoris.
XXXV.

Cerebrum, ventriculum, vterum, & alia viscera à putridis humoribus purgant. Capiunt aloes cum succo rosarum rubearum lotæ, vnc. vnam. Agarici in pastillos redacti, drach. tres. Mastiches, drach. duas. Specierum diamofchi dulcis, drachmam dimidiã. Cum vino Chio, quod vulgò Maluaticum nominatur, fingatur massa.

CATAPOTIA ARABICA.

Nicolai Præpositi.
XXXVI.

Omnes humores mirificè purgant, læticiam generant, tristitiamq; depellunt, mentis vigorem conseruant: visum acuunt, auditum amissum reparant, memoriam roborant, vertigini, hemicranie, ac dolori capitis succurrunt. Accipiunt aloes selectæ, vnc. quatuor. Radicis bryoniæ, myrobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, bellericorum, emblicorum, mastiches, dacrydij, afari, rosarum, añ vnc. vnam. Castorij, drach. tres. Croci, drach. vnam. Succu fœniculi quod satis est, formetur massa.

ANNOTATIO.

Saluberrima sunt, ac tutissima, omnibusq; expurgandis humoribus idonea. Aloë namq; dacrydium, myrobalani flaui, bilem: emblici, bellirici, cepuli pituitam. Bryonia, Dioscoride teste, pituitam & aquosos humores euocat. Cætera robur firman, & medicamento- rum violentiam retundunt.

(*a Vncias quatuor.*) Et hoc loco falsò me perstringit Franciscus Alexander, quasi drachmas tres, mutilus, vt verbo eius vtar, legam: quum disertè dixerim vncias quatuor aloës sumendas esse. O immensum reprehendendi alios temerè pruricum.

CATAPOTIA E CYNOGLOSSO.

Nicolai Præpositi.
XXXVII.

Alj

Alij nominant, Catapotia ad omnes destillationum morbos. Magnam enim vim obtinent in tenuibus sistendis destillationibus, & sedandis ac mitigandis omnis generis doloribus. Recipiunt ^aCynoglossi, opij, feminis hyoscyami, añ drach. quatuor. Myrrhæ troglodyticæ, drach. sex. Thuris masculi, drach. quinç. Caryophyllorum, drach. duas. Cinamomi, ^bstyracis calamitis, añ drach. duas. Cum stillaticio rosarum liquore, fingatur massa.

ANNOTATIONES.

^a Cynoglossi.) Ridiculū planē est quod Rondeletius, vir eruditione clarus, Cynoglossum nostrum non esse verum scribit, sed potius glastum aggreſte; non enim edit caulem, neq; florem: quod si verum est glastum hoc esse non poterit, quod vtrunq; ferat. Cynoglossum autem nostrum esse verum, & à glastro syluestri diuersum in nostris de Stirpium historia luculentissimè monstrauius.

^b Styracis calamitis.) Ita conuertendum erit, quod in quibusdam codicibus Cozumbri scribatur, & à Simone Ianuense, Arabicarum vocum fido interprete, pro Styrace exponatur. Conducit verò, vt Dioscorides testatur, destillationibus.

CATAPOTIA E CYNOGLOSSO.

Nicolai Myrepsici. numero 22.

XXXVIII.

Adomnem defluxionem capitis, thoracis, & pulmonis mirabiles: & dolorem dentium sanant. Habent myrrhæ, drach. sex. Thuris masculi, drach. quinç. Opij, hyoscyami, radicis cynoglossi aridi, añ drach. quatuor. Stillaticij rosarum liquoris, quod satis est: finge pilulas, & dato dormituris.

ANNOTATIO.

Hæc est legitima catapotiorum de Cynoglosso descriptio: quæ à priori, quod ad pondera attinet, nihil distat, nisi quod Climacis rationem habet. Accesserunt autem præcedenti tria simplicia, quæ ab alio Nicolao Præposito vocato adiecta sunt, haud dubiè vt opij & hyoscyami vires nonnihil frangant. Franciscus autem Alexander pondera, præter Myrepsi sententiam, mutat, atque Opij & Hyoscyami tantum drachmam mediam inserit. Myrepsi verò ratione composita, sæpenumero felici successu dedi catapotia. Non tamen vñdecim, 12. aut 15. vt in Myrepsi codice scribitur, sed ex drachma vna sex pilulis confectis, vnam ante cubitum deuorandam exhibui. Atque sic vtendo, pondera Myrepsi mutanda non sunt, quod aliàs dolorem haud mitigent.

CATAPOTIA E QVINQVE MYROBALANIS.

Nicolai Myrepsici.

XXXIX.

Conferunt stomachicis, melancholicis, lienosis, & inflatis, sanguinemq; purificant. Capiunt quinç. myrobalanorum generum, agarici, dacrydij, colocynthidis, fenæ, añ ^adrach. duas, scrup. vnum, & dimidium. Epithymi, turpeti, anisi, ^bmastiches, lapidis lazuli, añ ^cdrach. vnam, grana sedecim. ^dRhei barbari, drach. vnam, scrup. vnum. Aloes flauæ, ^evnc. dimidiam. Cum succo fœniculi formetur massa.

ANNOTATIONES.

^a Drach. duas, scrup. vnum, & dimidium.) Variant in alijs codicibus pondera. Nam Nicolai Præpositi codex habet vnciam dimidiam. Cordi medicamentarius liber drachmam dimidiam. Nicolai autem Myrepsi, vnde compositionem hanc ad verbum transcripsimus, manuscriptum exemplar legit, drach. duas, & dimidiam. Atque hoc sanè pondus legitimum est, quod medium sit inter vtraq; iam dicta. quorum alterum, nimium: alterum verò minus existit.

^b Mastiches.) In alijs codicibus ante Mastichen, fœniculum insertum est: quod tamen in Græco desideratur. Neq; vtiq; temerè, quòd catapotia hæc subinde fœniculi succo excipiantur.

^c Drachmam vnam, grana sedecim.) Et hic variant pondera. Nam & Nicolai Præpositi exemplar habet drachmas duas, & dimidiam, & grana quinç. Quod secutus est etiam

Y Cordus.

Cordus.

Cordus.

Cordus. Sed pondus quod nos expressimus, est legitimum. Siquidem quum Cyaneus lapis erodendi etiam facultatem obtineat, satis erit si de eo drachma vna, & grana sedecim accipiamus.

d Rheubarbari.) In alijs omnibus codicibus omisum est Rheum barbarum. Quapropter præfens descriptio cæteris melior est, atq; à pharmacopœis vsurpanda, quod moderatius & longè tutius vacuet quàm ea quæ à Præposito est proposita, ob Turpeti, & lapidis Lazurij parciolem copiam. Purgant autem catapotia illa vtramq; bilem & pituitam: Cerebrum expurgant etiam, & visionem acunt.

e Vnciam dimidiam.) Alij codices integram vnciam habent. Sed quia accessit Rheum barbarum, quod illi omiserunt, sufficit vnciam dimidiam accepisse.

CATAPOTIA BECHICA.

Ioannis Damasceni.

XL.

ADuersus tussim veterem & siccam, gutturisq; & faucium asperitatem pollent. Accipiunt succi glycyrrhizæ, sacchari, añ drach. decem. Amyli, tragacanthæ, amygdalarũ dulcium, añ drach. quinq;. Cum lento seminis psyllij, aut cydoniorum succo fingatur massa. Quod si rubea vocata catapotia revolueris, adde Boliærmenij præparati, drach. sex.

Bechica rubra.

ANNOTATIO.

Bechica.

Bechica.
Bechica.
Sub lingua
Barbaris nominantur.

a Bechica.) Græcè βηχικὰ, quod aduersus tussim plurimum valeant, dicta sunt. Siquidem Græcè βηχὶς tussim sonat: Barbari ineptè admodum Bichichia nominant.

CATAPOTIA LINGVAE SVBDITA.

Nicolai Myreplici.

XLI.

Ad asthmaticos, tussientes, & stomachi imbecillitatem admodum probata. Conferunt cardiacis, & non nisi recta ceruice spirantibus. Recipiunt feminum cucumeris, cucurbitæ, citruli, melonum, añ drach. dimidiam. Radicis glycyrrhizæ, scrup. duos. Succus glycyrrhizæ, drach. vnam. Galangæ, tragacanthæ, gummi Arabici, añ scrup. vnum. Zingiberis, iridis, ambaris, styraçis calamitæ, margaritarum, ligni aloes, añ scrup. vnum. Cinamomi, caryophylli, nucis moschatae, papaueris albi, boraginis, ocimi, añ scrup. vnum. Penidiorum, drachmam vnam. Moschi, gran. sex. Nucum pinearum, scrup. vnum. Stillaticij rosarum liquoris, quod satis est: cui tragacantha sit intrita. Formantur catapotia, quæ sub lingua contineantur.

CATAPOTIA SEBELLIA.

Ioannis Damasceni.

XLII.

Obstructiones ventriculi, iecoris, lienisq; sanant, & hydropem, materiamq; biliosam, pituitosam, & melancholicam etiam dictis partibus obstructis vacuant. Habent spicæ Indæ, drach. quinq;. Spicæ romanæ, drach. duas. Rhabarbari, agarici, epithymi, añ drach. quatuor. Costi, mastiches, chamædryos, amomi, añ drach. tres. Croci, drach. duas. Myrrhæ, cinamomi, caryophyllorum, iunci odorati, añ drach. vnam. Aloes, drach. decem. Cum veteri vino fingatur massa.

CATAPOTIA EX COLOCYNTHIDE.

Ioannis Damasceni.

XLIII.

Ad affectus pituitosos & melancholicos, vt alphas curatu difficiles, & articulorum dolores. Capiunt colocynthidis, drach. sex. Myrobalanorum nigrorum, & flauorum, sagapeni, bdellij, sarcocollæ, añ drach. quinque. Aloes, drach. septem. Melanthij, cumini^a Carmani, origani^b Persici, nasturtij albi, salis gemmei, absinthij Romani, añ drach. vnam. Cum succo porri formetur massa.

ANNO-

a Carmani.) Ex Carmania, India regione.
b Persici.) Ex Perside allatum. Cretense bonitate illi respondet.
c Nasturtij albi.) Satiuum intelligit: quod album vocat, ab albis floribus, canescentibus folijs, & radice alba.

Carmanum.
Persicum.
Nasturtium album.
Mezereon.

CATAPOTIA EX THYMELAEAE.

Ioannis Damasceni.

XLIII.

Serosum excrementum valenter purgant, seu aquas: ob id hydropem, ascitem & anasarcam iuuant. Accipiunt foliorum thymelaeae aceto per noctem maceratorum & siccatorum, drach. quinq;. *b* Myrobalanorum flauorū, drach. quatuor. Cepulorum, drach. tres. Cum manna, vel tamarindis aqua intybi dissolutis, fingatur massa.

ANNOTATIONES.

a Thymelaea.) Mezereon Arabes nominant. Quanquam sub Mezereon appellatione Thymelaeam & Chamaeleam, vt alibi diximus, confundunt.
b Myrobalanorum.) Ad reprimendam vim acrem, & supra modum purgatricem thymelaeae.

Thymelaea.
Mezereon.

CATAPOTIA E SARCOCOLLA.

Ioannis Damasceni.

XLV.

Pituitam vacuant, ob id pituitosis affectibus commodant. Recipiunt sarcocollae, drach. tres. Turpeti, drach. quatuor. Pulpae colocynthidis, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiam. Salis gemmei, drach. vnam. Cum stillatio rosarum liquore formetur massa.

CATAPOTIA E SAGAPENO.

Ioannis Damasceni.

XLVI.

Valent ad ischiadem, podagram, & reliquorum articularum dolorem, atque vteri. Menses eliciunt. Habent sagapeni, hammoniacci, opopanacis, bdellij, añ drach. duas, & dimidiam. Seminis apij, ammeos, rutae syluestris, anisi, añ drach. vnam. Acori, *b* lepidij Indi, calaminthes, folij, centaurij, polij, costi, salis gemmei, añ drach. dimidiam. Aloes, drach. sex. Colocynthidis, drach. quinq;. Cogantur cum succo artemisiae, aut porri, in massam.

ANNOTATIONES.

a Sagapeno.) Serapinum deprauata voce hodie appellant medici, quod veteres Graeci Sagapenum. Sagapenum nominant.
b Lepidij Indi.) Mesuae filius, Ioannes Damascenus, habet Seitaragi: quam vocem Cordus, & alij falsò pro Casia lignea interpretantur. Nam non est, nisi Lepidium: quod deprehendet manifestè, qui volet ea quae Serapio de Seitaragi scribit, conferre cum ijs quae Dioscorides, & Galenus de Lepidio tradunt. Per Lepidium autem intelligunt herbam quae alio nomine Iberis dicitur, ischiadicis conuenientissima.

Sagapenum.

Seitaragi.
Cordus errat.

CATAPOTIA EX OPOPANACE.

Ioannis Damasceni.

XLVII.

Ad resolutionem, conuulsionem caninam, genu, pedum & aliorum articularum dolores, morbosque neruorum partium frigidos. Capiunt opopanacis, hermodactyli, sagapeni, bdellij, hammoniacci, colocynthidis, añ drach. quinq;. Croci, castorij, myrrhae, zingiberis, piperis nigri, piperis longi, casiae, myrobalanorum flauorū, belliricorū, emblicorum, añ drach. vnam. Scammonij, drach. duas. Turpeti, drach. quatuor. Aloes, drach. duodecim. Cum succo brassicae maceratis in eo prius lachrymis, fingatur massa.

Y ij CATA.

LEONHARTI FVCHSII
CATAPOTIA E BDELLIO MAIORA.

Ioannis Damasceni.

XLVIII.

AD fluxum hæmorrhoidum, & vlcera in eis, & ad menses immodicos. Accipiunt bdellij, drach. duodecim. Ammeos, drach. tres. ^aCepulorum, indorum, belliricorum, emblicorum, ^bconcharum venerearum, vstarum, succini, añ drach. duas, & dimidiam. Maceretur bdellium in succo porri, & formetur massa.

ANNOTATIONES.

^a Cepulorum, indorum.) Quorum ope humor melancholicus & vltus per aluum vacuatur, & materia hæmorrhoidibus detrahitur.

^b Concharum venerearum, vstarum.) Codices alij Ioannis Damasceni, habent atqui parum rectè, concharum vstarum genus pro specie. Venerearum autem, seu Veneris dictionem variè interpretantur. Alij enim pro radice acori, alij pro auellanis vltis, vt Cordus. Neutri tamen rectè. Non significat enim hoc loco, nisi conchas venereas vltas. Venereæ autem dictæ sunt, quemadmodum Rondeletius censet, quod hæc apud Gnidiorem venerem colebantur. Nonnullis verò ita nominatæ esse videntur, quod hæc Conchæ non modo Veneri gratæ, sed etiam cognatæ sint, ob communem è mari originè, & quod celebris sit eius deæ effigies concham pede premens. Quibusdam verò à pulchritudine & splendore, læuoreq; quæ dotes veneri formosiq; corporis præcipuæ sunt. Conchæ istæ oui figura sunt, Purpura maiores & latiores, testa læui, in cuius extremo utroq; foramen est, alterum cibi capessendi gratia non asperum, non rotundum, sed parum prominens, non tamen in angulos procurrens: alterum ad excrementa reiicienda, concha simplice atq; vna utrinq; sese colligente, vt fusius lib. 2. de testaceis cap. 34. Rondeletius memoriæ prodidit. Concharum autem mentionem hic rectè fieri venerearum vstarum primùm ex alia compositione, tertia nimirum catapotiorum de Bdellio, satis liquet, in qua disertè conchularum venerearum vstarum fit mentio. Dein satis constat Conchas venereas ad alui fluxus constringendos, & intestinorum atq; vteri vlcera, quemadmodum etiam testas concharum quæ peculiariter Ostrea nominantur, vltas, vt testis est lib. 11. Galenus, implendis cicatriceq; claudendis vlcibus humidis esse vtilis, siquidem insignem reliccandi vim citra calorem, habent vt hoc nomine ad præsentem compositionem apta sit Concha venerea. Cæterùm vulgus pharmacopœorum pro Concha venerea Pestines, atqui parum rectè, usurpat, quod Pestines specie à Conchis differant, & detergendi quoq; facultatem habeant, adeoq; ad fluxus constringendos nequaquam conducant.

CATAPOTIA IMPERIALIA.

Incertiautoris.

XLIX.

PArumadmodum purgant, & plurimùm roborant ventriculū, & omnia viscerarefrigerata. Conseruant facultates naturales, sanguinem, & spiritus purificant. Recipiunt cinamomi, amomi, anisi, mastiches, cardamomi, zingiberis, zedoaria, maceris, nucis moschata, caryophyllorum, croci, cubebæ, lignialoes, turpeti, manna, agarici, foliculorum senæ, spicæ nardi, myrobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, belliricorum, emblicorum, añ scrup. vnum. Rhei barbari, vnciam vnam. Aloes, vncias duas. Cum serapio rosaceo aut violaceo fingatur massa.

CATAPOTIA EX OCTO REBUS.

Nicolai Præpositi.

L.

PVrgant humores crassos à capite, visum acuunt, & suffusionem arcēt. Habent aloes, dacrydij, añ drach. duas. Pulpæ colocynthidis, epithymi, agarici, mastiches, dauci cretici, myrobalanorum cepulorum, absinthij, añ drach. vnam. Cum succo solani formetur massa.

ANNOTATIO.

^a Ex octo rebus.) Græcè ὀκτώμερα dicuntur. Nam aloë in formandis catapotijs numerum tenere non videtur, vt neq; mel, neq; saccharum in Electuarijs, alias ex nouem constarent rebus.

CATA-

Galení.

L I.

Bliosofos & acres humores, pituitamq̄ salſam à capite purgant, eiusq̄ deſtil-
lationes fiſtunt, tuſſientibus profunt, & aſperitates faucium leniūt, ſuntq̄
omnium præſtantiffima, & ob id in uſum quotidianum reuocanda. Accipiunt
aloes, ſcammonia, añ vnc. dimidiam. Colocynthidis, agarici, añ drach. duas.
Bdellij, gummii arabici, añ drach. vnā. Cum ſucco abſinthij fingat̄ maſſa. Alijs
ita componit̄. Pulpæ colocynthidis, drach. vnā. Aloes, ſcammonia, añ drach.
duas. Maſtiches, drach. dimidiam. Cum ſucco abſinthij formetur maſſa.

CATAPOTIA GENITALE SEMEN ARGENTIA.

Incerti autoris.

L II.

HAbent ſeminis erucæ, teſticulorum vulpis, ſeminis vrticæ, ſatureiæ, cau-
darum ſcinci, pudendi tauri, añ vnc. dimidiam. Cum cerebello paſſerum
fingantur catapotia.

DE SACCHARIS, ET CONDITIS.

SECTIO SEPTIMA.

DE SACCHAR.

I.

Saccharum violaceum ſeu violatum bilis feruorem miti-
gat, ſitim extinguit, aluum lenit: thoracis vitijſ calidis,
faucium & gutturis aſperitati ac ſiccitati auxiliatur: fit
hoc modo. Florum violarum nigrarum recentium, cau-
da pediculoſe & viridi, ceu caliculo, purgatarum, in mor-
tario lapideo tritarum, duplo ſaccharo miſcentur, & vaſe
vitreo aut vitrato reponuntur. Meſuræ filius c̄ triplum
ſacchari miſcet.

ANNOTATIONES.

a Saccharis.) Ita cum recentioribus Græcis, & iunioribus medicis appellare placuit. *Sacchara.*
Quamquam ij Conſeruas etiam vocent, flores ſaccharo conditos.

b Ioſacchar.) Saccharum violaceum ſonat. Reſtius viola ſaccharata. *Ioſacchar.*

c Triplum.) Quæ ratio condiendi non probatur, quòd minima Sacchari mole viola-
rum facultas obruatur. Hodie flores minutim inciduntur, & ſingulis libris florum, ſac-
chari libræ duæ permifcetur: niſi flores ſicciores fuerint, tum enim ſingulis libris florum,
Sacchari albiſſimi libræ duæ, & dimidia adijciuntur.

SACCHARVM ROSACEVM ROSATVMVE.

II.

Ventriculum & cor, reliquaq̄ viſcera refrigerat, firmat, repentesq̄ in ar-
cem cerebri vapores reprimit. Tabidis, & ſanguinem reiſcientibus vetus
plurimum confert. Fit verò ſic. Foliorum roſarum rubrarum nondum perfe-
ctarum, recentium, exunguatorum, tritorum in mortario lapideo, libra vna
duplo ſaccharo permifcetur: & in vaſe vitreo, aut vitrato, non tamen omnino
repleto, vt feruenti ſit locus, nec foràs exiliat, recòduntur. Hodie, vt diximus,
minutim tantum inciduntur roſarum folia, & in vmbra prius, vt eorundem ex-
crementoſa humiditas reſoluatur, à nonnullis exiccantur.

SACCHARVM BVGLOSSATVM.

III.

Coripſum roborat, eiusq̄ tremorem, & ſyncopen ſanat, manicos & me-
lancholicos iuuat. Fit, vt violaceum, nempe floribus pediculo purgatis,
in pila tritis, addito ſaccharo duplo.

ANNOTATIO.

X iij a Saccha

a Saccharum buglossatum non est, nisi Borriginis saccharum. Siquidem veterum Buglossum non est, nisi Borrigo recentioribus vocata herba, vt alibi fulius monstrauius.

SACCHARVM NYMPHEAE.

IIII.

Vehementioribus febribus subuenit, & doloribus quos bilis creat. Capitis ardores feruoresq; sopit, ac somnum accersit. Fit, vt violaceum.

ANNOTATIO.

a Nymphaea.) Nenufaris, hodie facientes medicinam & pharmacopœi nominant.

SACCHARVM CICHORII.

V.

Valeat aduersus iecoris calorem, & viscerum obstructiones. Fit, vt prædicta.

** Acetosa.*

SACCHARVM OXALIDIS.

VI.

Contra ventriculi & iecoris calorem auxilio est. Fit, vt præcedentia.

SACCHARVM PRVNELLAE.

VII.

Irrepentes in cerebrū vapores calidos reprimit, & ad omnia oris gutturisq; vitia utile est. Fit, vt priora.

SACCHARVM BECHII.

VIII.

Commorsis à serpente auxiliatur, & præsumentes percuti non patitur. Lumborum dolores sedat. Fit, vt prædicta.

ANNOTATIO.

b Echij.) Buglossum recentiores vocant, quemadmodum alibi ostendimus.

SACCHARVM ROSMARINI.

IX.

Anthos.

Anthos, hodie facientes medicinam vocant. Cerebrum refrigeratum ac humectum firmat, itemq; omnes corporis partes neruosas. Flatus denique dissipat. Fit alijs similiter.

SACCHARVM LAVENDVLAE.

X.

Adversus morbum comitalem, apoplexiam, & id genus alia frigida cerebri & neruorum vitia valet. Fit, vt ea quæ præcedunt.

SACCHARVM SALVIAE.

XI.

Vterum firmat, & alia quæ saccharum præcedens potest. Fit vt priora.

SACCHARVM BETONICAE.

XII.

Frigidis capitis malis confert, ventriculum & vterum purgat, calculosis renibus auxilio est, conceptionemq; iuuat. Fit, instar aliorum.

SACCHARVM PAEONIAE.

XIII.

Comitiali morbo aduersatur, & ea quæ præcedens efficere potest. Fit, vt alia.

SACCHARVM MAIORANAE.

XIII.

Scorpionum ictibus aduersatur. Menfes euocat. Vrinæ difficultati, & hydropicis succurrit. Fit aliorum modo.

c Melissa.

SACCHARVM MELISSOPHYLLI.

XV.

Eadem,

EAdem, quod præcedens efficit. Præterea articulorum dolores mitigat. Fit, vt priora. Hæc saccharata medicamenta commemorasse, satis sit. nam magna ex parte omnibus in officinis parata habentur. Sunt tamen, qui pluribus alijs vtuntur. vt est:

- 16 Scabiosæ
- 17 Sambuci
- 18 Menthæ
- 19 Fumariæ
- 20 Eufrafiæ
- 21* Verbasculi
- 22 Tiliæ florum
- 23* Ephemerion lethalis
- 24 Cardui benedicti
- 25 Persicæ floribus, bilem & aquam educit
- 26 Genistæ floribus, ad renum & lienis obstructions

} Saccharum.

* Primula
veris.* Lilij con-
uallij.

Conficiuntur autem omnia, instar eorum quæ antea dicta sunt: easq; habent, quas herbæ quæ saccharo condiuntur, facultates. Ad condita igitur transcun- dum erit.

DE CONDITIS.

Condiuntur hodie magna ex parte radices, cortices, & fru-
ctus quarundam stirpium, & arborum. Condiendi verò
vocabulum recentioribus medicis in angustum sic est
coactum, vt Conditio appellacione ea solum veniant, quæ
melle aut saccharo, vt vocant, clarificato excepta conser-
uantur, ac condiuntur. Sunt verò vsitata hodie condita,
quæ sequuntur.

ZINGIBER CONDITVM.

Intemperiem ventriculi frigidam & humidiam sanat, & ab ea tardam ac de-
prauatam concoctionem, quæ cibos in acidam cruditatē corrumpit. Visce-
rum lubricitatem corrigit, flatus dissipat, alimentū in iecur & vniuersum cor-
pus distributionem accelerat. Senibus, aut natura, aut ex morbo frigidis, &
hyeme vtile. Fit hoc modo. Zingiberis recentis, si haberi potest, aut saltem ar-
te humectati, pars vna, cum Sacchari partibus tribus coquitur. Sunt qui zin-
giber humectatum cum mellis partibus tribus, & sacchari parte vna coquunt:
alii verò cum saccharo clarificato triplo condiunt. Humectandum autem zin-
giber album, purum, recens, aqua frigida affusa, qua biduo maceratur.

ANNOTATIO.

a Aqua frigida affusa.) Hac ratione non solum radices, sed & fructus sicciore recentis
bus similes redduntur. Biduo enim sine etiam coctione, in aqua frigida macerata hæc om-
nia intumescunt. Atq; hæc se prodit error eorum qui aridas radices Zingiberis longo
tempore, nunc cum acerrimo lixiuio, calce, quernoūe cinere: nunc muria macerant hu-
meccantq; donec mollescant. Siquidem hac ratione magnā acrimoniam, & calorem illis
conciliant, vt parum tutus sit illarum subinde vsus nisi in ijs, qui frigido admodum ven-
triculo sunt præditi. Sunt qui zingiberis & aliarum radicum libram vnā coquunt in
aqua, donec tenescant, dein tritas per cribrum setaceum traiciunt, & denuò cum sac-
chari libris tribus ad mellis consistentiam coquunt. Porrò Zingiber viride hodie dici-
tur, quod recens conditum saccharo, ex alieno orbe ad nos affertur.

ACORVS CONDITVS.

II.

Y iij Cere-

Cerebrum & nervos roborat, malisq; eorundem frigidis auxilio est. Conditur autem, radicibus prius in frustra dissectis: vt zingiber humectatus, cumq; Saccharo triplo coctus.

ANNOTATIO.

Acorus.

a Acorus.) Indicus, Galanga maior dictus, fumendus; non nostras palustris. Hic enim ad neruorum & cerebri frigidos affectus plane inutilis est. Quocirca vsus eius in iam dictis malis damnandus est, atq; abijciendus, neq; post hac eius vsu egri perdendi, ac in sumptus non necessarios conijciendi, vt libro quoq; primo monuimus: vt non sit necesse, ea de re hoc in loco verbosiorum esse. Calamus aromaticus officinarum, eodem quo Acorus modo condiri debet.

PIMPINELLA CONDITA.

III.

Calculosis renibus auxiliatur, mulieres a partu purgat, regio morbo laborantibus succurrit, & a pestilentiae contagione incolumes atq; immunes feruat. Fit, vt zingiber conditum.

Condiuntur & aliae quaedam radices, quas nominatim tantum recensuisse satis erit.

5 Calamus Maoticus conditus.

6 Galanga maior condita.

7 Helenium conditum. Helenij autem conditum nonnulli ita parant. Radix probe purgata, & in frustra vel taleolas dissecta, in aqua donec mollescat coquitur. Cocta subinde tunditur, & per colū traicitur, vniq; parti radicis, mellis despumati, aut sacchari clarificati, partes duae miscentur. Stomacho confert, obstructa referat, pestilentiae resistit.

8 Sifarum fatium, loco Secacul, quod hodie incognitum est conditur, quod eius radices stomacho vtilis sint, vrinam & venerem ciet, flatu ventriculi dissipent, conualescentibus conducant, eademq; quae Secacul praestant. Radices eius a cortice cineritio & nervo interno purgatae, in frustra secantur pollicem equantia, intus, vnde nervus extractus vno caryophyllo humectato, & particula zingiberis itidem humectati factae. Deinde coquuntur vt tenerescant, & cum saccharo & melle, aut triplo saccharo solo, vt caeterae, condiuntur.

Quae sane omnia condita eam facultatem obtinent, quae radicibus illis a probatis autoribus tribuuntur.

CITRIA CONDITA.

IIII.

Cor & ventriculum firmant, concoctionem iuuant, orisq; halitum commendant. Condiuntur hoc modo. Poma citria frustatim secta, saccharo clarificato condiuntur. Ioannes Damascenus aliam habet condiendi rationem, quam sane, quae ea vt volent, in Sectione de conditis apud eundem inuenient. Condiuntur etiam cortices Citri ad eum modum. Hi carne purgati lixiuio clare merguntur diebus nouem, mutato ad diem quintum: post merguntur aqua clara, donec amaritudine deposita dulcescant. Tunc aqua fontis plurima in vase mundo coquuntur donec tenerescant. Aquosa de in substantia ab his expressa, in vase lapideo merguntur horis 24. Iulebo sufficienti ex saccharo albo & aqua tripla constante, post coquuntur igne lento ad penidiorum consistentiam. Extracti ex hoc Iulebo cortices, vase vitreo reponunt, superfuso singulis vicissim Iulebo rosato ad mediocrem ceu sacchari candefacti crassiciem cocto.

MYROBALANI CEPVLI CONDITI.

V.

Ventriculum firmant, appetentiam inuitant, concoctionem promouent, rationalem animae partem vegetam reddunt, & sensificam. Quapropter visum quoq; acuum, & vsu crebro iuuentutem & vniuersi corporis vires tuentur. Condiuntur integri, industria idonea prius humectati,

MYRO-

MYROBALANI EMPELITICI CONDITI.

VI.

Ventriculum roborant, nimiamque eius humiditatem corrigunt, mentis aciem exacuunt, sitimque restinguunt. Condiuntur, ut priores.

CYDONIA CONDITA.

VII.

Alui fluorem vomitumque sistunt, ventriculum roborant: ob id & concoctionem iuuant, appetentiam inuitant: iecur & cor, corpusque vniuersum refrigerant. Hac intus a seminibus & foris a cortice purgata, quadripartito diuisa, saccharo clarificato condiuntur. Aliqui ita diuisa ex aqua coquunt, donec tenerascunt, dein saccharo condunt.

Hactenus magis vsitata recensuimus condita fructuum. Sunt autem complures alij fructus qui tam recentes quam sicci condiri consueuerunt: ut sunt qui sequuntur.

8 Aurantia, seu, ut vulgus nominat, arantia integra, & horum cortices.

9 Limones

10 Nuces moschatae

11 Iuglandes

12 Bellericae

Myrobalani.

13 Cepulae

14 Emblicae.

Purgant minus, nutritioni autem inseruientes partes magis roborant, concoctionem promouent, cerebri actiones omnes vegetant, visumque clariorem reddere creduntur, obstructionsque tollunt. Datur vna singulis diebus. Cerebrum, neruos, cor, hepar, ventriculum, & partes laxas constringendo roborant, & intemperiem humidam corrigunt. Tremor cordis conferunt, appetentiam inuitant, vomitum sistunt,

15 Mespila

16 Pira

17 Poma

18 Pruna syluestria

19 Cerasa

20 Baccaribes.

Condiuntur autem ij fructus aut saccharo, aut melle, aut ambobus. Conditae autem melle, magis calent, & tergent, minusque ventriculo iucundi sunt: cum saccharo contra. Condiuntur vero interdum integri & cum seminibus, interdum seminibus purgati. Fructus sicci recentibus similes redduntur, velut pruna, & vuae passae, si modice compunctae in aqua frigida macerentur. Sic enim statim timent, & pleniores redduntur.

DIA CYDONIVM SIMPLEX.

XX.

Ventriculum, iecur, & caetera viscera roborat, appetentiam excitat, concoctionem iuuat, vomitum & lienteriam sedat, ac alui fluorem cohibet. Ad vomitum autem compescendum post, ad fluorem vero alui suppressendum ante cibum datur. Recipit carniū cydoniorum, vapore aquae calidae dulcis coctorum ad spissitudinem vsque. Sacchari albissimi despumati, & ad iustam consistentiam cocti, añ lib. octo. Coquantur vna ad solidam consistentiam, & massa adhuc feruens super tabulam extenditur, & refrigerata in partes disseccatur. Quidam octo libris carniū cydoniorum, libras sex clarificati sacchari adijciunt. Nonnulli in eum modum parant. Accipiunt cydoniorum decorticatorum, & a nucleis repurgatorum, lib. octo. Sacchari clarificati, lib. quatuor.

Coquuntur.

Coquantur cydonia per vaporem aquæ dulcis, dein vnâ cum saccharo ad iustam consistentiam coquantur.

DIA CYDONIVM COMPOSITVM.

Nicolai Præpositi.

XXI.

AD frigidam ventriculi intemperiem facit, appetentiam languentem excitat, ventriculum & iecur roborat, concoctionem & retentionem iuuat: flatus dissoluit, foetorem corporis remouet, & bonum odorem, pristinumque eiusdem colorem restituit. Habet carniū cydoniorum in aqua coctorum, lib. tres. Mellis despumati, lib. quatuor, & dimidiam. Coquantur simul igne lento, ad iustam consistentiam: & postquam ab igne deponuntur, priusquam refrigerentur, inspergantur subsequentes species in puluerem tenuissimum triti: nempe cinamomi, vnc. vna, & dimidia. Zingiberis, vnc. vna. Galangæ, piperis, añ vnc. dimidia. Caryophyllorum, nucis moschatae, añ drach. tres. Spicæ, ligni aloes, macis, cardamomi, añ drach. dua. Zedoariæ, drach. vna. Extendatur tota massa in tabula marmorea, prius stillatio rosarum liquore, in quo aliquid moschi solutum est, illita. Refrigerata cultello frustatim secetur. Quod si purgatorium efficere volueris, priusquam in marmorea tabula extendatur, in singulas libras inijecto scammonia probe trita, vnciam dimidiam. Subacta, in vasculum recondantur.

DIA CYDONIVM COMPOSITVM.

Nicolai Myrepsici.

XXII.

OMnia potest, quæ præcedens. Capit carniū cydoniorum emundatorū, lib. tres, & dimidiam. Zingiberis, mastiches, añ drach. duas. Cardamomi magni & parui, cinamomi, croci, añ vnc. dimidiam. Caryophylli, drach. tres. Moschi, drach. dimidiam. Ligni aloes crudi, galliæ moschatae, añ drach. vnam. Maceris, drach. vnam, & dimidiam. Spicæ, nucis moschatae, añ drach. dimidiam. Mellis optimi, lib. sex. Aut sacchari, quantum sufficit.

DIA CYDONIVM, E SVCCO CYDONIORVM.

Incerti autoris.

XXIII.

Idem potest, quod præcedens. Accipit succi cydoniorum despumati, lib. duodecim. Mellis optimi despumati. Sacchari albissimi clarificati, añ lib. duas. Coquantur simul ad iustam consistentiam, dein ab igne remotis, & adhuc tepentibus inspergantur subsequentium specierum pulueres minutissime triti, & per cribrum excussi: nempe cinamomi, nucis moschatae, añ vnc. quatuor. Caryophyllorum, zingiberis, galangæ, añ vnc. dua. Radicularum nardi celticæ, piperis nigri, ligni aloes, macis, zedoariæ, cubearum, cardamomi, añ vnc. vna. Subacta omnia, simulque mixta in vas recondantur.

DIA CYDONIVM, E SVCCO CYDONIORVM.

Galeni.

XXIII.

AD excitandam appetentiam, ijs quibus ea languet, tum ad concoctionem ciborum vtile est, ventriculoque robur conciliat. Recipit succi matorum cydoniorum ^astruthiorum, ^bsextarios Romanos duos. Mellis optimi tantundem: aceti sextarium vnum, & semissem. Coctis super prunas modice, & spuma detracta, immittuntur zingiberis, vnc. tres. Piperis albi, vnciæ dua. Dein rursus simili igni recoquantur, donec mellis crassitudinem consequantur.

ANNO.

ANNOTATIONES.

^a *Struthiorū.*) Struthia cydonia sunt ea, quæ dulciora & maiora sunt, minusq; acerba. *Struthia.*
^b *Sextarios Romanos duos.*) Hoc est, uncias quadraginta mensurales. Nam sextarius Ro- *Sextarius*
 manus capit libram vnam & dimidiam, & sextami eius partem: id est, uncias mensurales *Romanus.*
 viginti. Est etiam Atticus, qui uncias decem & octo habet, vt alibi fusius diximus. *Atticus.*

DE ECLEGMATIS,
SECTIO OCTAVA.

ECLEGMA SANVM ET EXPERTVM.

Ioannis Damasceni.

I.

Vsi, vocisq; asperitati, & raucedini, à frigiditate natæ au-
 xilio est: crassos in thorace & pulmone humores exte-
 nuat, & incidit. Habet cinamomi, hyssopi aridi, glycyrr-
 rhizæ, añ vnc. dimidiam. Zizyphorum, myxorum, añ
 numero triginta. Vuarum passarum à nucleis purgatarū,
 ficuum aridarum, palmularum pinguium, añ vnc. duas.
 Fœnigræci, drach. quinq;. Adianti, manisp. vnum. Semi-
 num anisi, fœniculi, lini, iridis, calaminthæ, añ drachmas
 quatuor. Coquantur omnia in aquæ purissimæ lib. quatuor, ad duarum libra-
 rum consumptionem. Colatum cum penidiorū lib. duabus, coquatur ad mel-
 lis crassitudinem. Postea adijciatur, minutissimè incisorum & tritorum pinea-
 rum nucum repurgatarum, drach. quinq;. Amygdalarum dulcium mundata-
 rum, glycyrrhizæ, tragacanthæ, gummi Arabici, amyli, añ drach. tres. Iridis,
 drach. duæ. Misceantur subiganturq; omnia simul celerrimè, donec albescat
 medicamentum.

ANNOTATIO.

^a *Eclegmatis.*) Eclegmata Latinis sunt linctus, medicamenta quæ linguuntur ac lam- *Eclegmata.*
 buntur verius, quàm deuorantur. Arabibus Loch & Lohoch nominantur, vt libro tertio *Loch.*
 fusius dicemus. Veteres arteriacas compositiones vocarunt. Coctura quidem quàm Ele-
 ctuario solido vel liquido parcior, vt consistetia ipsa diluitor sit: præcipuè si pus crassum,
 aut pituita lenta è pulmone educenda est.

ECLEGMA E SCILLA.

Ioannis Damasceni.

II.

CRassos & lentos humores, quiq; in thorace difficulter concoquuntur, in-
 cidit & extenuat: ideoq; asthmaticis & difficile spirantibus auxiliatur,
 thoracisq; dolorem leuat. Capit succi scillæ, mellis despumati, añ lib. vnam.
 Coquantur ad eclegmatis consistentiam.

ANNOTATIO.

^a *Succi scillæ.*) Is verò succus à nonnullis ita colligitur. Scillas crudas tres aut quatuor *Scilla succis.*
 in partes eburneo cultello secant, dein in pila marmorea vel lapidea terunt, cum pistillo è
 ligno Guaiaco constructo: & dein succum, linteo raro eas immitentes, exprimunt.

ECLEGMA E PINEIS.

Ioannis Damasceni.

III.

Dluturnæ tussis, difficultati spiritus, & asthmatis succurrit. Humores in tho-
 race crassos incidit & extenuat. Accipit nucū pinearum, drach. triginta.
 Amygdalæ

LEONHARTI FVCHSII

Amygdalarum dulcium, auellanarum affatarum, tragacanthæ, gummi Arabici, glycyrrhizæ & succi eius, amyli, capilli veneris, iridis, añ drach. quatuor. Carnis palmularum fuluarum, drach. trigintaquinç. Amygdalarum amararum, ^a drach. tres. * Mellis passularum, sacchari albi, butyri recentis, añ ^b vncias quatuor. Mellis optimi sincerissimi & odoratissimi, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a Drachmas tres.) Ita omnes quos vidimus codices legunt. Quare typographi errore factum esse iudico, vt in Cordi medicamentario libro scriptū sit, vncias tres. Facilis enim à 3 in 3 lapsus est.

Mel passularum.

* *Mel passularum.*) Est in quo passule donec liquentur bulliunt. Sunt qui passulas enucleatas viginti quatuor horis maceratas probè concoquunt atq; exprimunt, ac dein colant, colatasq; ad mellis lentorem percoquunt.

b Vncias quatuor.) Ioannis Damasceni ferè omnes codices habent, drachmas quatuor. Nam exigua satis quantitas esset aliorum respectu, drachmę tres. Quapropter pro drachma substituere vnciam placuit. Franciscus Alexander metuuit ne butyrum rancorem induat, atqui temerè, quum alia multa ei admista haud ferant, vt corrumpatur. Senibus maximè familiare est hoc eclegma. Peripneumoniam & pleuritidem iuuat, inclinante iam febre.

ECLEGMA E PVLNONE VVLPIS.

Ioannis Damasceni.

IIII.

Eiusdem cum præcedentibus facultatis, tabidis verò potissimùm confert. Recipit pulmonis vulpis siccati, & ^a præparati, succi glycyrrhizæ, adiantii, feminis fœniculi, anisi, añ vnc. vnā. Sacchari clarificati, vnc. quindecim. Trita omnia tenuissimè, cum saccharo excipiuntur.

ANNOTATIO.

a Præparati.) Præparatur autem hoc modo. Recens ex vulpe iuvene venatu capta sanguine, venis & arterijs purgatur, vino albo odorato tepido sape abluitur, clibano siccatur, exiccatus puluere absinthij reponitur.

*ECLEGMA E PAPAVERE.

Ioannis Damasceni.

V.

Iuuat tussim, & gutturis asperitatem, à destillatione calida ac tenui ortas. Hanc enim sistit, & crassiolem reddit. Confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, & pleuritidi. Habet papaueris albi, drach. viginti quinque. Amygdalarum dulcium repurgatarum, nucleorum pineorum, gummi Arabici, tragacanthæ, succi glycyrrhizæ, añ drach. decem. Amyli, seminum portulacæ, lactucæ, & cydoniorum, añ drach. quatuor. Croci, drach. vnam. Penidiorum alborum, vnc. quatuor. ^b Serapij è papauere, præsertim albi & nigri, cum semine lactucæ & violis facti, quod satis est.

ANNOTATIONES.

a Eclegma è papauere.) Sunt qui Dia papaueris appellant. Sed est eius alia apud Nicolaum descriptio.

Serapium è papauere.

b Serapij è papauere.) Eius compositio sic habet. Recipe Caput papauerum alborum & nigrorum, vnā cum semine ipsorum, añ vncias sex. Seminis lactucę, florum violarum, añ vnc. vnam. Bulliant in aqua iustę quantitatis, quoad capita papauerum percocta fuerint. dein exprimantur: & cum sacchari & penidiorum, añ lib. vnam fiat Serapium.

ECLEGMA AD ASTHMA.

Ioannis Damasceni.

VI.

Ad asthma & diurnam tussim valet: humorem enim crassum extenuat. Capit scillæ affatæ, ^a drach. tres. Radicis iridis, drach. duas. Hyssopi, marubij, añ drach. vnam. Myrrhæ, croci, añ drach. dimid, Melle sufficienti excipiuntur.

ANNO-

Validissimum quidem ad incidendos ac dissecandos crassos humores hoc est Eclegma: sed ob multa amara, quæ eius constituunt compositionem, medicamenta, vehementer ingratum.

a Drachmas tres.) Dessennius, secutus exemplaria mendosa, legit drachmas quatuor. Nam quum sit Climax, non potest lectio illa non esse falsa. Proinde ut climacis ratio constet, tres tantum drachmæ substituendæ erunt, ut nos legimus.

ECLEGMA AD VOCEM AMISSAM.
Nicolai Myrepsici.

VII.

Accipit feminis lini tosti, drach. duas. Vuarum passarum pinguium exemptis acinis, nucleorum pinearum nucum tostorum, añ drach. sex. Glycyrrhizæ, drach. tres. Palmularum pinguium, vnc. vnam, & dimidiam. Tragacanthæ, drach. vnam. Seminis vrticæ, drach. dimidiam, grana septem. Styracis calamitæ, drach. dimidiam. Penidiorum & sacchari, añ vnc. vnam. Cum succo tusilaginis formetur Eclegma.

DE ZVLAPIIS, ET SVCCIS MEDICATIS, SECTIO NONA.

ZVLAPIVM VIOLACEVM.

I.

Hebribus acutis, iecoris & cordis caloribus, asperitati gutturis, tussi aridæ, affectibus thoracis calidis & siccis succurrit. Sitim restinguit, aluumque emollit. Recipit *b* stillaticij violarum recentium liquoris, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur ex præscripto artis, lento igne.

ANNOTATIONES.

a Zulapium.) Ita cum recentioribus Græcis vocamus, quod hodie facientibus medicinam Iulebum: aut magis barbarè, Iuleb nominatur.

Zulapium.
Iulebum.

b Stillaticij violarum, &c.) Is parandi modus hodie est vsitatissimus, magisque laudatus, quam is qui fit ex violis siccis aqua maceratis: cui saccharum incoquitur, ad hunc modum. Capie violarum siccarum, vncias tres. Macerantur in sextarijs tribus, hoc est, lib. quinque aqua, 24. horis. Colatum, cum sacchari tribus libris coquitur. Id Iulebum priori minus efficax est, & tamè hodie sub Serapij violati nomine frequentissimè ita paratur. Præstantissimum autem, quod ex violarum succo conficitur, & Actuarius ἰούραξ, id est, violarum succus saccharatus appellatur: utpote quod violarum in se substantiam recipit. Parum aut nihil differt à Serapio violato simplici. Paratur ex præscripto Ioannis Damasceni ad hunc modum. Recipit Succo violarum, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur, ut dictum est. Et debent etiam hæc tria genera Zulapiorum à medicis, certis appellationibus discerni. Primum enim Zulapium, ex stillaticio violarum liquore: alterum Serapium violatum, ex infusione violarum: tertium Zulapium è succo violarum fit, minus tamen iucundum quam alia duo. Iucundius enim est quod ex floribus violarum fit maceratione: atqui minus, ut comprehensum est, efficax, nisi multiplex fiat maceratio, & flores sint recentes. Iucundissimum, sed maximè imbecillum, quod ex aqua destillata, ut hodie loquuntur, paratur. Quum igitur hodie tum medici, tum pharmacopœi id vnum maximè studeant, ut iucunda sint agrotantibus medicamenta: id quod est iucundissimum Iulebum, & maximè imbecillum, potius quam id quod est parum iucundum, efficacissimum tamen, conficiunt.

Alter Iulebi
parandi mo-
dus.
Tertius.

Zulapium ex
stillaticio li-
quore viola-
rum.

Serapium
violatum.
Zulapium
è succo vio-
larum.

ZVLAPIVM ROSACEVM.

II.

Z

Febr-

Feblicantium acutè sitim in expletam restinguit. Ventriculi, cordis, & iecoris æstum mitigat: putredini febrium adueriatur, propterea in pestilentibus febribus, quòd veneno aërisq; corruptelæ siccitate subamara, & aromatica qualitate resistat, præstantissimum est. Habet^a stillaticij rosarum liquoris, lib. tres. Sacchari repurgati, lib. duas. Coquantur igni lentò.

ANNOTATIO.

*Alij modi
Iulebi rosa-
cei parandi.
Serapium
rosatum
simplex.
Zulapium è
succo rosaceo.
* Iuinbinum
hodie Sera-
pii simplex.*

^a *Styllaticij.*) Paratur autem Iulebum rosaceum alijs quoq; duabus, perinde atq; violaceum, rationibus: nempe ex aqua in qua rosæ sunt maceratae, & è succo rosarum. Priore ita. Recipit aquæ in qua rosæ maceratae sunt, lib. quinque, cum sacchari repurgati, lib. quatuor, igni lento coquantur. idq; Serapium rosatum simplex, vt infra latius dicitur, appellatur. Altero in hunc modum. Recipit succi rosarum, lib. tres. Coquantur cum sacchari clarificati, lib. duabus. Potentius est hoc postremum, quod certioris discriminis gratia, Zulapium è succo rosaceo vocari debet.

ZVLAPIVM * ZIZYPHORVM.

III.

Asperitatem gutturis iuuat: sputum tenue quia incrassat, facilius vt educatur efficit. Raucitati & pleuritidi confert. Contra ardentis febres valet. Tussis & destillationi quam calor mouit, auxilio est, ac sanguinem purgat. Fit hoc modo: Zizyphamagna & pinguis centum in lib. aquæ pluuialis quatuor ad dimidias coquantur. Libræ duæ relicte, cum sacchari lib. vna percoquantur in Iulebi consistentiam.

DE SVCCIS MEDICATIS.

* SVCCVS MEDICATVS ^b RIBES,

Simplex.

I.

Ventriculum firmat, vomitum biliosum reprimat, sitim restinguit, & biliosas alui excretionis sistit. Accipit succi ribes lib. decem. Coquantur lento igne ad tertiæ partis consumptionem, colantur: subsidere permittuntur, donec clarescant. Clarum dein lento igni percoquitur, ad mellis crassitudinem: aut insolatur, & reconditur.

ANNOTATIONES.

*Succus me-
dicatus.
Rob.
Sapa.*

^a *Succus medicatus.*) Sic nominamus eos qui purgati ac defecati, solis aut ignis calore densantur. Arabes, & huius temporis medici, Rob & Robub vocant. Quum vinum ad tertiâs coquitur, Sapa nuncupatur.

^b *Ribes.*) Nostratis, non Arabum, quod in Germaniâ haud deportetur. Nascitur enim Syriae montanis, vt tomo tertio historiae stirpium latius diximus.

SVCCVS MEDICATVS RIBES,

Compositus.

II.

Idem quod simplex potest. Habet succi ribes, lib. tres. Sacchari optimi, lib. duas. Coquantur lento igne ad iustam crassitudinem.

** Berberis.*

SVCCVS MEDICATVS * EX VVA VRSI.

Simplex.

III.

Idem quod præcedens efficit. Caput succi vuae vrsi, lib. decem. Coquantur ad tertiâs, colantur, & subsidere permittuntur, donec clarescant. Clarum subinde ad iustam crassitudinem percoquitur.

COM-

III.

Recipit succi vruæ vrsi, lib. tres. Sacchari optimi & purgati, lib. duas. Coquuntur ad mellis crassitudinem.

DIACARYON, SIMPLEX.

V.

Destillationi tenuium & acrium humorum à capite, & phlegmonem excitantium confert. Habet succi corticum viridium iuglandium diebus canicularibus extracti, lib. quatuor. Mellis optimi, lib. duas. Coquuntur ad iustam crassitudinem.

ANNOTATIO.

a Diacaryon.) Latinis non sonat, nisi compositionem è nucibus. Veteribus autem genera fuit, simplex & composita. Simplex hodie medicinam facientibus, & pharmacopœis vocatur Rob nucum viridium. Compositum describitur à Paulo lib. 7. cap. 14. Simplici enim miscet per initia quidè, & in vigore phlegmonum, Croci & aluminis añ drachmam vnā. Myrrhæ, drach. duas. In inclinatione verò ad discutiendū, nitri, sulphuris, añ drach. vnā. Ioannes Damascenus ex Galeni lib. 6. de Compos. medic. local. cap. 2. in phlegmonis initio adstringentium aliquid miscendum esse tradit, vt est rosa, balauitium: in vigore, crocum & myrrham: in declinatione, nitrum, salem hammoniacum, & similia.

Diacaryon.

Simplex.

Rob nucum

viridium.

Compositum.

DIACARYON.

Nicolai Myrepsici.

VI.

Confectio è nucibus est omnibus stomaticis medicamentis efficacior: non tamen, vt alia, stomacho grata. Capit exterioris corticis nucum iuglandium, quo etiam tinctorum vtuntur, adhuc viridis, in mortario contusi, & per linteam expressi succi, lib. quinq;. Mellis optimi, lib. vnā. Glycyrrhizæ, vncias viginti. Coquitur succus cum glycyrrhiza ad mellis crassitudinem, & per colum traicitur: adiecto melle, iterum coquitur.

ANNOTATIO.

Hanc Nicolai compositionem referre placuit, quòd propter adiectam Glycyrrhizam mirificè ad faucium ac gutturis asperitatem conferre videatur. Et si igitur vilitata non est, tamen in vsum reuocari posset. Refert autem hanc ad Galenū autorem, quòd is primus, quem admodum metipse loco paulo antè citato, ex historia cuiusdam hortulani testatur, illam inuenerit. Adiecit autem è suo Glycyrrhizam Nicolaus, vt videre licet Galenum legenti.

DIAMORON SIMPLEX.

Pauli.

VII.

Contra depascentia oris vlcera, ad dentium affectus, & gingiuarum noxas, atq; ad omnia pris vitia efficax est. Accipit succi mororum domesticorū, lib. quinq;. Coquuntur ad tertias, adiecto mellis optimi lib. vna, rursus percoquuntur ad mellis consistentiam.

DIAMORON COMPOSITVM.

VIII.

Recipit succi mororum, lib. quinq;. Coquuntur ad mellis crassitudinem. Adiecitur croci, myrrhæ, b omphacij, añ drach. vna. Mellis, lib. vna. Percoquuntur ad iustam crassitudinem.

ANNOTATIONES.

Hæ duæ Diamorôn compositiones extant etiam apud Nicolaum Myrepsum. Atq; ex eiusdem sententia est confecta, compositi Diamoron, quod nunc retulimus, compositio.

Z. ij Nam

Nam Paulus ab eo nonnihil variat, ut qui habet, Croci, drach. vnam. Myrrhe, drach. duas. Omphacij, obolum vnum, aluminis scissi, obolos tres. Paulum Ioannes Damascenus sequitur. Miscet Galenus eadem lib. 6. de Compos. medic. local. cap. 1. & ijs etiam plura: nempe balauftium, rōsas, malicorium, & id genus alia, ut illic videre licet.

Omphacium. *b Omphacij.*) Græcè est, *ὀμφακίς*. Omphacium verò non est, nisi vix acerbæ & immaturæ succus, quem officinæ Agrestam vocant. Perperam igitur in Paulo legitur, *ὀμφακίς*, pro *ὀμφακίς*. Succum enim vix acerbæ, non vix ipsam Galenus admiscet. Cæterum hic me Franciscus Alexander perstringit, ut cui videor perfunctoriè Galenum legisse, quod Omphacij tantum drachmam vnam adijciam, quum tamen de Galeni sententia, si circa vitum Diamoron paretur, plus de Omphacio adijcere conueniat. Quasi verò ipse Galeni hoc loco compositionem, & non Myrepi referam, qui non nisi drachmam vnam, ut bona fide conuerti, habet. An non Paulus in sua compositione, eius non nisi obolum vnum adijcit? Accedit, quod succus Omphacij nõ eo nomine ut iusta concoctio fiat, addatur: quum ad eam succi mororum, & mellis quantitas, sufficiat: sed tantum ut totius compositionis vires augeantur. Deniq; hoc Francisko solenne est, quod tamen calumnia non caret, ut mihi adscribat, quæ ego de Myrepi, quem in latinum sermonem conuerti, sententia refero. Quare consideret diligenter num hac in parte quod crebro in Matthiolo reprehendit, ipse quoq; faciat.

DIAMORON VSITATVM.

Nicolai Præpositi.

IX.

VAlet, ut priora. Præcipue autem ad faucium ardores, serpentia oris vlcera, gulæ, columellæ, & tonsillarum phlegmones. Habet succi mororum ^a domesticorum, lib. dimidiam. Succi mororum ^b batinatorum, lib. vnam. Mellis, lib. dimidiam. Sapæ, vnc. tres. Coquantur lento igne, ad mellis spissitudinem.

ANNOTATIONES.

a Domesticorum. Mora sunt, quæ ex arbore decerpuntur. Celsi mora hodie vocant.

Mora batina. *b Batinatorum.*) Non sunt nisi mora rubi, humi nascentis, Batina, ut alibi diffusè admodum monstrauimus.

Præter iam dictos succos medicatos, sunt & alij quidam officinis medicorum vsitati, quos nominatiuè etiam percensuimus.

SVCCVS ACIDVS CITRIL.

X.

Idem quod succus Ribes potest. Fit, ut præcedentes simplices. Officinæ succum acetositis Citri nominant.

SVCCVS VVÆ IMMATVRAE.

XI.

*Agresta.**Rob.*

EArundem est virium, & palpitationem cordis cohibet. Fit eodem modo. Officinis Agresta vocatur, Græcis omphacium. Ad hunc modum complures alij succi parari possunt: nempe sine melle & saccharo, igne vel sole incassati: & appellantur hodie Rob. Quum verò succus prunorum syluestrium valde sit frequens, & Acaciæ loco hodie vsurpetur, illum etiam iam dictis adijcere conuenit.

SVCCVS PRVNORVM SYLVESTRIVM.

XII.

Acacia officinarum nostratum.

EArdem, quas priores, facultates habet. Sic paratur. Baccæ pruni syluestris aqua in vase pauca aliquot diebus macerata, coquantur, colantur, recoquantur, donec crassescant. Seruatur, qualibet figura.

*HYDROMELVM SIMPLEX.

Pauli.

XIII.

Aduer.

ADuersus alui profluuiâ biliosa valet. Venterculum firmat, & vomitum cohibet. Habet succi cydoniorû, exemptis nucleis contusorum, lib. tres. vncias quatuor. Mellis, lib. quinq;. Aquæ, lib. decem. Coquantur despumando ad tertias.

ANNOTATIO.

a Hydromelum.) Græcis, Paulo præsertim lib. 7. cap. 15. ὑδρομελον vocatur, quod Mauritanis Miua cydoniorum. Nam ipsis Miua non significat nisi succum fructuum, aded coctum, vt in consistentiam sapæ, aut crassitudinem mellis abierit. Hydromalum itaq; quod iam recensuimus, veterum fuit Miua cydoniorum; biliosis ventriculi affectibus magis, quàm ea quæ hodie vsitata est, & vinum accipit, vt paulo post dicemus, conuenit. Quanto enim Miua simplicior fuerit, tanto calidis vitijs magis confert. Quòd si igitur pro melle saccharum vsurpabimus, minus quoq; tum calefaciet, iucundiorq; erit. Præstat itaq; veterum, quàm hodie vsitatam Miua vsurpare.

*Hydromeli.
Miua cydo-
niorum.*

MIVA CYDONIORVM SIMPLEX

a vsitata.

XIII.

EAdem potest, quod prior: nisi quòd vini ratione magis calefaciat. Capit succi cydoniorum acidorum, lib. *b* duodecim. Coquantur lento igni, semper despumando ad dimidiæ partis consumptionem. Colatum, horis circiter tribus residendo clarescit. Claro adduntur vini antiqui *c* lib. quinq;. *d* Sacchari, *e* lib. tres. Iterum coquantur despumando, ad iustam consistentiam.

ANNOTATIONES.

a Vsitata.) Est autem Ioannis Damasceni, vt Cordus quoq; in suo medicamentario libro indicauit. Quamquam ponderum rationem non obseruauit, vt iam ostendemus.

b Lib. duodecim.) Mesuæ filius habet, libras centum: immensam prorsus mensuram. Quare cum Cordo lib. duodecim sufficere putamus. Etsi arbitrio pharmacopœorum plus aut minus, seruata tamen legitima proportione, accipi possit.

c Lib. quinq;.) Cordus habet, lib. octo, non obseruata proportione. Siquidem Ioannes Damascenus accipit libras quadraginta. Quam autem proportionem obtinent quadraginta ad centum, eandem quinq; ad duodecim habent. Vt hoc nomine vini quinq;, non octo, Cordi exemplo, libræ sumendæ sint.

Cordus errat.

d Sacchari.) Mesuæ filius liberum permittit, vt vel mel, vel saccharum vsurpemus.

e Lib. tres.) Cordus hic quoq; legitimam excedens proportionem, habet lib. duodecim. Nam Ioannes Damascenus accipit de melle vel saccharo lib. sex. Quam igitur proportionem sex habent ad decem, eandem tres habeant ad quinq; oportet. Tres igitur non duodecim libræ sacchari sunt accipiendæ.

Cordi errat.

MIVA CYDONIORVM COMPOSITA, SEV
Aromatica. Ioannis Damasceni.

XV.

Ventriculum, iecur, & cætera viscera frige facta roborat, appetentiam excitat, concoctionem iuuat, vomitum, & lienteriam ex humore frigido & pituitoso ortam reprimit. Accipit succi cydoniorum aridorum, lib. viginti. Vini antiqui boni, lib. decem. Coquantur igni lento, semper despumando, ad tertias. Colatum residendo clarescat. Claro adduntur mellis boni & despumati, lib. sex. Iterum coquitur despumando, & in eo suspenduntur nodulo ligata hæc aromata: nempe cinamomi electi, cardamomi, añ drach. tres. Caryophyllorum, drach. duæ. Zingiberis, macis, ligni aloes, mastiches, añ drach. vna, & dimidia. Croci, drach. duæ. Moschi, scrup. vñus. Galliæ moschatae, drach. duæ. Omnia, præter crocum, parum terantur, & suspendantur in linteum colligata pannum.

Z ij DE

PRIVSquàm ad Serapiorum compositionem veniamus, notandum erit, horum alia esse simplicia, quæ scilicet ex vnus simplicis decocto, vel succo fiunt, vt violaceum, rosaceum, è limonibus, è succo acido citrij mali. Alia composita, quæ ex varijs pluribusq; conficiuntur, vt Serapium è quinq; radicibus, & alia quædam. Variè autem parantur. Sunt enim qui decocta à simplicibus medicamentis effundunt, & colant, adiectoq; saccharo vel melle quantum satis est coquunt. Alij decoctum manibus vel prælo exprimunt, expressumq; donec clarum efficiatur purificat, postea ad perfectionem coquunt. Alij materias in liquore præscripto macerant, & calidum superfundunt non nimis multum, sed quantum tegendis materijs sufficit. Dein tanquam recentes prælo subiiciunt, & succum exprimunt, atq; vt decet percoquunt, ne recoquendo, & diutius ebulliendo exijs multum exhalet, & quod in illis tenuius est pereat. Ceterum quæ ex succis construuntur Serapia, alia merum accipiunt succum, alij aqua mistum, vt Serapium ex infusione violarum, rosarum, &c. Quædam materia cum melle coquuntur, quod rarius fit. Quibusdam Serapijs materia exactissimè trita, & panniculum lineum raræ texture, vel sericum inclusè dum adhuc feruent imponuntur, itidemq; quoad totus absumatur, relinquuntur, vt fit in Serapijs ex stœchade, ex cichorio, cum rheo barbaro. Rectius autem facerent si materias illas vel dissolutas, vel laxius inclusas medio decoctionis tempore inijcerent, atq; aliquantisper simul feruere sinerent, ita enim illarum vis melius in Serapium transiret. Porro Serapia quo diutius durent, eò ad crassiorum consistentiam coquendi sunt. Sic æstate quoq; quam hyeme spissiores sint necesse est. Non satis cocti vel acescunt, vel situm contrahunt, vel alioqui corrumpuntur atq; putrescunt. Nimum verò cocti, in fundo sacchari candi vocati modo concresecunt.

¶ SERAPIVM VIOLATVM.

b Simplex.

i.

Bllis acrimoniam frangit, ac thoracis vitijs calidis cõfert. Recipit succi^e violarum recentium, in mortario marmoreo tritarum, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur ^d despumando ad crassitudinem iustam.

ANNOTATIONES.

*Serapium:
Syrupus.*

*Serapia cur
inuenta.*

*Rosatum.
Zulapium.
Iulebum.*

^a *Serapium.*) Cum Actuarius *σιεράπιον* vocamus id, quod hodie Syrupum nominant, medicamentum forma liquidum, ex succis, vel alijs stirpium partibus cum liquore aliquo percoctis & mellitis, vel saccharatis ad saporis gratiam, & custodia diuturnitatem. Serapia enim Arabibus nulla alia de causa inuenta sunt, quàm vt vis stirpium alioqui euanida & lubrica, efficax diu seruetur: vtq; huiusmodi remedia è succis cõstructa ad manum sint, quoties vtendi necessitas inciderit, sintq; vtentibus iucundiora. Nicolaus Myrepsus nouo, & alijs inusitato vocabulo, *δρῶσα* nominauit.

^b *Simplex.*) Hoc recentiores quidam Græci *ῥόσαχος*, & *ῥοζουλάπιον*, & *ῥοζοχύλισμα*; Mauritani tulapium, Iulepum, vel Iulebum appellant, vt supra etiam monstratum est. Fit autem ex infusione seu materatione duplici violarum recentium, ad Rosati exemplum. Quo in febribus biliosis & acutis morbis, viscerum phlegmonibus, & immodica siti vtimur. Gutturis asperitates lenit, bilisq; acrimoniam retundit. Alterum ex violarum aqua stillatica paratur, vsu quidem crebrius, quia gratius, sed viribus inferius.

^c *Violarum recentium.*) Quia ex aridis, aut parum recentibus succus exprimi non potest. Suntq; ad eam rem tantum purpurea florum foliola, abiectis viridibus cauliculis & calycibus, pediculisq; herbaceis vsurpanda.

^d *Despu-*

d. Despumando.) Sunt qui spumam non auferunt, ne scilicet color pereat. Sed coloris hic ratio nulla haberi debet: quia repositum cum spuma Serapium hoc, citò corrumpitur.

SERAPIVM VIOLATVM COMPOSITVM.

Ioannis Damasceni.

II.

Pleuritidi, tussi à calore natæ prodest: easdemq̄, quas zupapium violatum, facultates obtinet. Nam excretioni promouendæ idoneum est, materia tenuitatē densando, & leuiter incrassando. Tussim siccam sedat humectando, & faucium asperitatem leniendo. Recipit violarum, vnc. duas. Seminis cydonij, & maluæ, añ drach. septem: aliàs vnciam vnam: Zizyphorum, myxorum, añ numero viginti. Cum succi cucurbitæ, lib. sex, coquuntur ad tertiæ partis consumptionem, & adijcitur sacchari, lib. vna, & dimidia, sitq̄ Serapium.

ANNOTATIO.

Præter iam dicta, tertium est Serapium violatum, quod infusionis violarum vocant. Verum hoc non distat à Zulapio violaceo alterius generis, vt supra, nempe Sectione nona, diximus. Quum itaq̄ tria sunt genera Serapiorum violatorum, decet certè medicos vt nō simpliciter in suis formulis Serapij violati mentionem faciant, sed primi generis violatum simplex, alterius compositum, tertij infusionis violarum nominent. Ita enim fiet, vt pharmacopœa non vnum pro altero in compositiones medicamentarias permisceant.

Serapium infusionis violarum.
Serapiorum violatorum tria genera.
Simplex.
Compositum.
Infusionis violarum.

SERAPIVM ROSATVM SIMPLEX.

III.

In febris calore extinguit: ob id sitim quoq̄ sedat, & ventriculum roborat. In febris autem pestilentibus præstantissimum, quod putredini, venenis, & æris vitio subamara & aromatica sua qualitate resistit. Habet aquæ in qua macerata sunt folia rosarum, lib. quinq̄. Sacchari clarificati, lib. quatuor. Coquuntur lento igne ad Serapij consistentiam.

ANNOTATIONES.

a Simplex.) Hoc trifariam fieri solet. Vno quidem modo, ex succi rosarum libris tribus coctis igni lento, cum sacchari libris duabus. Hoc Zulapium potius, euitandæ confusionis gratia, è succo rosarum vocetur. Estq̄ cæteris, vt diximus, efficacius. Altero modo ex stillicidio rosarum liquore, & simpliciter Zulapium rosatum nominatur, paruorumq̄ est virium. Tertio modo ex infusione, vt hodie loquuntur, rosarum recentium, vel harum penuria aridarum: & Serapium rosatum simplex appellatur. Atq̄ hoc est, quod hic ex sententia Ioannis Damasceni describimus. Est verò hæc differentia à medicis diligenter in suis formulis exprimenda, ne pharmacopœi vnum pro alio vsurpent.

Zulapium è succo rosarum.
Zulapium rosatum.
Serapium rosatum simplex.
Modus infusionis rosarum.
Nicolai improbat.
Modus infusionis rosarum optimus.
Mucharum.
Serapium rosatum simplex purgatoriu.

b Aquæ in quam macerata sunt, &c.) Pharmacopœi hætenus ferè omnes Nicolai Præpositi, macerationis: vel (vt ipsi loquuntur) infusionis modum secuti sunt. Nec alium in suo medicamentario libro præscribit Cordus. Mihi tamen non probatur, quòd in eo neq̄ rosarum, neq̄ aquæ mensura & quantitas exprimat. Præstat igitur Ioannis Damasceni modum amplecti, qui est eiusmodi. Foliorum rosarum recentium libræ sex, horis octo in vase terreo vitrato, stricti oris, & operculato macerentur in libris quindecim aquæ calefactæ, postea colantur. Eidem aquæ iterum calefactæ rosarum recentium tantundem immittitur, & tam diu, vt antea, macerantur, colantur. Id si velis seruare, oleo affuso, & vase eodem bene operculato, dies quadraginta insolato: vocaturq̄ id Mucharum, id est, infusio rosarum. Atq̄ hinc perspicuum euadit, quòd Serapium hoc ex præscripto filij Mesuæ duabus infusionibus fiat, & Rosatum simplex absolutè dicatur. Nicolaus ex multis infusionibus componit Serapium suum rosatum simplex. Sed si frequentius, quinquies maxime, rosæ macerantur, purgatorium serapium rosarum efficitur. Ad purgatorij verò Serapij compositionem accipiendæ sunt Rosæ pallidæ recentes, quas incarnatas aliqui nominant. Nam non solum omnium sunt odoratissimæ, sed & maxime purgantes. Quapropter tum non absolutè simplex, sed cum adiectione Purgatorium nuncupatur. Siquidem si ab vncijs duabus ad vncias quatuor sumatur, bilem purgat. Tres quidem abundè, quatuor verò exquisitè admodum purgant. Simplex autem purgatorium nominatur, ad differentiam alterius Serapij purgatorij compositi, de quo paulo post dicemus. Cæterum,

Z iij ne id

Serapiū purgatorium ex floribus Persici. ne id silentio transeamus, fit etiam Serapium purgatorium ex quatuor, quinque aut sex infusionibus florum recentium persici. Febribus utile, biliosos & tenues humores educens. Hic in locum Serapij de succo Persicorum substitui potest, datur mensura trium unciarū. Præterea ex iisdem floribus saccharatis, seu cum saccharo contulis, Conferua, vt nominant, purgatoria, præsertim recens. Vis enim ignea & purgatrix ab ijs omnibus facile euaporat & vanescit. Validè tamen purgant Persicæ flores, & fumentes non rarò plurimis incommodis, quod compertum habeo, afficiunt, nempe intestinorum torminibus, crebris tum vomitionibus, tum alui deiectionibus. Quare robustis tantum conueniunt. Porro in penuria recentium rosarum fit etiam à recentioribus serapium ex rosarum aridarum infusionibus, in hunc modum. Recipit rosarum siccarum, uncias quatuor, quæ singulis aquæ colandæ libris iniiciuntur. Id valenter adstringit, & ventriculum roborat, fluxionesq; sistit.

SERAPIVM ROSATVM PURGATORIVM
compositum. Auicennæ.

III.

Flauam bilem purgat. Caput succi rosarum, lib. duas. Mellis optimi, lib. quatuor. Scammonij tosti, vnc. vnam. Coquantur lento igne ad spissitudinem.

SERAPIVM ROSATVM PURGATORIVM
compositum. Nicolai Myrepsici.

V.

Confert ijs qui malo corporis habitu præditi sunt, iocinerosis, lienosis, & malè coloratis. Purgat quoq; ventrè. Accipit, radicis apij, fœniculi, ^bhipposelini, asparagi, & borraginis, añ vnc. duas. ^cSucci apij, intybi latifolij, añ vnciam vnam. Radicis ^dechij, vnc. vnam, & dimidiã. Eupatorij, vnc. vnam. Senæ, cuscutæ, asari, añ vnc. dimidiã. Santali rubei & albi, añ vnc. dimidiã. Rosarum, violarū, iridis, añ vnc. vnam. Florum borraginis, vnc. dimidiã. Adianti, ^escolopendrij, añ Manipulū vnum. Spicæ, ammeos, añ drach. vnam, scrupulum vnum. Seminum quatuor frigidorum, añ vnc. dimidiã. Polypodij, vnc. duas. Seminis apij, anisi, & fœniculi, añ drach. vnam, scrup. vnum. Agarici, drach. duas, scrup. duos. Aquæ quod satis est. Sacchari albisissimi, rhei barbari, turpeti, añ vnc. dimidiã. Coquantur lento igne ad consistentiam Serapij.

ANNOTATIONES.

^a Nicolai Myrepsici.) Inusitatum quidem, vtile tamen in prædictis vitijs. Quare in malo corporis habitu, καχεξία Græci nominant, vtendum esse eo puto. Posset itaq; ob egregias suas vires in vsum reuocari: efficax namq; in tollendis iecoris obstructionibus existit.

Hipposelinū.

^b Hipposelini.) Officinis Petroselinum macedonicum vocatur, vt lib. 1. dictum est.

^c Succi apij.) Nicolaus habet decocti. Nam illi solenne est, vt in Drosatorum, sic enim Serapia vocat, compositionem permisceat decocta. Siue verò succos, siue decocta vsurpes, parum refert.

Buglossum.

^d Echij.) Nicolaus habet, Buglossi. Intelligit autem dubio procul Buglossum recentiorum, quod non est nisi Echium. Veterū enim Buglossum est Borrago, cuius antè meminit.

Scolopendrium.

^e Scolopendrij.) Ceterach officinis dicitur, vt alibi monstrauius.

* Nenupharinus.

SERAPIVM * NYMPHEAE SIMPLEX.

VI.

* Alij libras tres & dimidiã addunt.

* In curatione intemperiei iecoris simplicis & composita.

Bllis flauæ feruorem extinguit, ideoq; mirificè ardentibus, alijsq; febribus acutis auxiliatur. Somnum quoq; conciliat. Fit hoc modo. Florum nymphaeæ, lib. duas, vna decoctione in aqua fontana coquantur, dein exprimuntur: expresso adiiciuntur sacchari, s lib. duæ, & coquantur ad Serapij consistentiam.

SERAPIVM NYMPHEAE COMPOSITVM.

* Francisci Pedemontani.

VII.

Idem

Idem quod præcedens potest, estq; eo validius. Habet florum nymphæ, vncias duas. ^a Vngulæ caballinæ aquaticæ, psyllij integri, acetosæ, añ vnc. vnam. Seminum quatuor frigidorum maiorum, añ vnc. dimidiam. Seminum lactuce, endiuicæ, scariolæ, portulacæ, añ drach. duas. Radicum fœniculi, vnciam vnam. Bulliant in aqua hordei sufficienti, & addantur sacchari, lib. vna. Aceti albi, succi granatorum acidorum, añ vnc. duæ. Cocis ad syrupi consistentiam iniiciuntur, santali rubei, spodij, añ drachma vna. Spicæ, drachma dimidia.

ANNOTATIONES.

Duas Serapij nymphæ compositiones attulimus, simplicis & compositi. Simplex vltimè existit, & magna ex parte ad eum quem diximus modum paratur. Nicolai Myrepsi abbreviator, Præpositum vocant, illud instar violatū ex floribus maceratis in aqua conficiendum esse docet. Parum verò refert, hanc vel aliam sequantur pharmacopœi parandi rationem.

Serapium
nymphæ
simplex.

^a Vngulæ caballinæ.) Cordus censet autorem huius compositi Serapij per Vngulam caballinam aquaticam alteram luteam nimirum, intelligere Nymphæam. Sed quum Serapium hoc tussientibus conferat, nihil refert, si etiam in propria significatione vsurpemus Vngulam caballinam, pro Tussilagine: cuius sanè folia viridia illita erysipelatis, & omnibus plegmonibus, Dioscoride & Galeno testibus, profunt, & tusses mirificè iuuât. Atq; hæc rectè quoq; aquatica, quod in aquis, aut iuxta aquas verius copiosè proueniat, appellatur.

Cordus.
Vngula ca-
ballina aqua-
tica.

SERAPIVM ACIDVM SIMPLEX.

Ioannis Damasceni.

VIII.

Affectibus, ac febribus maxime biliosis auxiliatur: quia bilem tenuitate & caliditate furiosam frangit, retundit, extinguit, adeoq; sitim sedat. Humores quoq; crassos tenuat, incidit, obstructions tollit, vrinas mouet, ac sudores. Putredini resistit, ob id pestilentibus febribus est saluberrimum. Capit aquæ fontanæ, lib. quatuor. Sacchari, lib. quinque. Coquuntur in vase lapideo carbonibus accensis, aut flamma exigua, citra fumum, semper despumando ad dimidias. Dein adijciuntur aceti albi clari, lib. duæ. Si autè valentissimum vis, lib. quatuor. Si viribus mediocre, lib. tres, & percoque in Serapij consistentiam.

ANNOTATIONES.

^a Ioannis Damasceni.) Nec aliter conficit illud Nicolaus Myrepsus Sectione octava, de Drosatis cap. 39. nisi quod minus de singulis accipit, nempe aquæ lib. tres. Sacchari, lib. quatuor. Aceti, lib. vnam. Coquit autem hæc omnia, ad mellis crassitudinem.

Serapium
acidum sim-
plex Nicolai
In lapideo
vase cur co-
quendum.
Acetum
album.

^b Lapideo.) Aut terreo vitrato. Non ab re autem in tali vase coquit. Nam acetum à vase æneo æruginosum aliquid, & corrodens contrahit.

^c Aceti albi.) Hoc enim tenuius & potentius est alio. Et caueant pharmacopœi ne plus aceti adijciant, quod ita integrum sit medico, vbi ita expedire videbitur, eius quantitatem augere.

SERAPIVM ACIDVM COMPOSITVM.

Ioannis Damasceni.

IX.

Alias de radicibus, humores crassos, pituitosos, & eradicatu difficiles incidit, terget, extenuat. Obstructions, quæ sunt in iecore, liene, & renibus tollit. Accipit radicem apij, fœniculi, & intybi latifolij, añ vnc. tres. Seminum apij, fœniculi, anisi, añ vnc. vnam. Seminis intybi latifolij, vnc. dimidiam. Coquuntur igne lento hæc omnia in aquæ fontanæ lib. decem ad dimidias. Dein vbi expressum est, addantur sacchari lib. tres, & clarificetur: postea aceti iniicitur quantum libet, prout in Serapio acido simplici est expressum.

SERA.

LEONHARTI FVCHSII
SERAPIVM E DVABVS RADICIBVS.

X.

Idem, quod præcedens, potest. Recipit radicum petroselinii, & fœniculi, añ vncias quatuor. Coquuntur in aquæ fontanæ lib. quinçq; ad tertiæ partis consumptionem. Expressum percoquitur cum sacchari lib. duabus, donec ad Serapij crassitudinem redeant.

SERAPIVM E QVINQVE RADICIBVS.

Incerti autoris.

XI.

Ad febres putridas, biliosas, ac pituitosas solutu contumaces confert. Habet radicum apij, fœniculi, petroselinii, asparagi, rusci, añ^a vnc. duas. Coquuntur in libris sex aquæ fontis, ad tertiæ partis consumptionem. Expressum percoquitur cum sacchari^b libris tribus, addendo sub finem acetii, vncias octo. Alij radicibus prædictis addunt feminis apij, petroselinii, fœniculi, añ vnciam vnam, & in libris decem aquæ coquunt, ad dimidiâs. Expressum percoquunt, cum mellis lib. quatuor, & sub finem adijciunt acetii lib. vnam.

ANNOTATIONES.

Cordus errat. ^a Ana vncias duas.) Cordus contra omnium codicum, quos viderim, fidem, in suo Medicamentario libro habet vncias quatuor.

^b Lib. tres.) Et hic dissentientibus omnibus codicibus, Cordus legit, lib. quatuor. Ita multis in locis Cordi compositionibus non satis fidendum erit, utpote vel typographorum culpa corruptis, vel Cordi studio immutatis.

* Acetostasis citri.

SERAPIVM *EX ACIDO CITRII SVCCO.

Ioannis Damasceni.

XII.

Aestum & feruorem bilis flauæ, febriumq; ardentium & pestilentialium, præsertim æstatis constitutione pestilente, ac vehementem sitim potenter restinguit. Cor, ventriculum, & alia viscera ab intemperie calida infirma, roborat. Ebrietati resistit, vertiginemq; iuuat. Fit hoc modo. Succu citriorum acidi lib. duodecim, in vase vitrato coquuntur igni prunarum lento, ad tertiæ partis consumptionem. Dein per linteum rarum^a sine expressione colatur, & residere, donec clarescat, permittitur. Clari succi^b lib. septem, percoquuntur ad iustam crassitudinem, cum^c Iulebi clari & purgati^d lib. quinçq;. Aut si æstas est, in sola, donec aquosa eius substantia consumatur.

ANNOTATIONES.

^a Sine expressione.) Nisi enim sine vlla vi aut expressione coletur, vbi refrixerit, Serapium coagulatur. Nam hæc est Serapiorum ferè simplicium ratio, ut succi residentia, aut coctione purgati, cum sacchari certa portione clarificati & percocti in vsum condiantur.

Cordus notatus.

^b Lib. septem.) Cordus hic in medicamentario suo libro, præter omnium codicum fidem habet lib. sex, & tamen hoc Serapium nihilominus ad Mesuæ filium autorem refert. Ut mirari satis non possim, cur ad præscriptum ipsius illud non conficiendum esse docuerit. Sed est hoc ipsum ei familiare, ut ad Mesuæ filium referat compositiones, nec ad illius præscriptum conficiat.

Iulebum clarum & purgatum.

^c Iulebi clari & purgati.) Per hoc ipsum non intelligit, nisi saccharum in aqua competenti pura dissolutum, ac cum albis ouorum clarificatum, & instar Iulebi coctum. Id enim verè est Iulebum clarum & purgatum.

Cordus notatus.

^d Lib. quinçq;.) Et hoc loco Cordus à præscripto Ioannis Damasceni, cui tamen acceptu hoc Serapium, ut diximus, refert, discedens, Sacchari lib. tres duntaxat recipit, quu iuxta proportionem ad lib. sex succi, recipiendæ erant sacchari lib. quatuor.

* De limonibus.

SERAPIVM *EX ACIDO LIMO-

num succo,

XIII.

Prædicto

PRædictio non multo inferius, magis tamen refrigerans & penetrans. Cor & stomachum roborat, & spiritus resolui prohibet, putrefactioni resistit. Capit succi limonum instar citriorum cocti, & per linteum colati, ac clarificati, lib. septem. Sacchari clarificati, lib. quinq;. Percoquantur ad iustam consistentiam.

ANNOTATIONES.

a Ex acido limonum succo.) Sunt qui Serapium hoc præcedenti præferant, quòd scilicet Limonũ maior copia haberi possit, & potentius Citrijs propriè dictis malis refrigeret.

Instar huius Serapij, etiam ex acido Arantiorum seu Aurantiorũ malorum, item etiam è dulci succo, cum saccharo clarificato, Serapia confici possunt: vt non sit opus seorsim eorundem referre compositiones.

*Serapia ex acido, vel dulci Aurantiorum succo.
* Agrestis*

SERAPIVM EX *OMPHACIO.

Ioannis Damasceni.

XIII.

IN magnis æstibus ad sitim restinguendam mirificè confert, vomitum & alui profluuium biliosum sistit, febribus succurrit. Grauidarum etiam vomitum reprimit, ac earundem ventriculum firmat, venenisq; aduersatur. Fit vt Serapium è succo citriorum: nempe ex Omphacij, coctione & residentia purgati, lib. septem, & sacchari clarificati, lib. quinq;, ad consistentiam iustam percoctis.

SERAPIVM E POMIS.

Ioannis Damasceni.

XV.

COR imbecillum roborat: ob id syncopen, & cordis palpitationem sanat. Accipit^a pomorum dulcium, & acidorum succi, añ lib. quinq;. Coquantur despumando ad dimidij consumptionem: dein biduo residere permittuntur, donec clarescant: postea colantur, & cum sacchari lib. tribus, fiat Serapium.

ANNOTATIO.

a Pomorum.) E dulcibus eligenda sunt nostratia sapidissima. Ex acidis, quæ Weinling/ id est, vinosa, Germani nostri nominant. Efficacius erit, si poma dulcia augeas, quòd illa odore cor magis roborant, & gustui longè gratiora sint. Acida ventriculum magis confirmant, sitimq; sedant. Sunt qui huic succo nondum per residentiam purgato, immergunt sericum crudum è recentissimo grano tinctorio (Chermes Mauri vocant) infectum, donec is rubescat, & cocci ac serici facultatem recipiat, quòd vtrunq;, sericum nimirum, & granum tinctorium: Arabibus vim cordis roborandi obtinere credatur. Errant autem plurimum, qui pannum sericum ab infectioribus tinctum in Chermes accipiunt, propter aluminis, gallarum, arsenici, & aliorum venenatorũ tincturæ panni huius necessariorum mistam malignitatem. Accipitur autem interdum Chermes libra vna, & redacta in puluerem in libras quinq; aquæ in æneo lebere igni suspenso priusquam feruere incipiat, inijcitur. Dein facta vna ebullitione ab igne remouetur, & libra vna serici crudi imponitur, vbi tantisper relinquitur, donec succum probe imbiberit. Postea exprimitur, eaq; aqua in usum adhibetur.

Chermes.

SERAPIVM E GRANATIS ACIDIS.

Ioannis Damasceni.

XVI.

FEbres biliosas, & quæ ex pituitosis flammam multam inuehunt, iuuat. Fit vt præcedentia: ita vt non sit opus conficiendi modum separatim referre.

SERAPIVM E GRANATIS DVLCIBVS.

Ioannis Damasceni.

XVII.

Sitim, tussim, pleuritidem iuuat. Fit vt præcedens.

ANNOTATIO.

Parum rectè faciunt, qui Serapiũ è Granatis parantes, dulcia cum acidis miscent: quum separatim iam ex dulcibus, nunc ex acidis tantum, vt ostendimus, conficiendum sit: quòd acido.

acido.

acidorum, quàm dulcium, alia sit facultas. Nam Granatorum acidus succus refrigerat, & humectat, ideoq; febribus biliosis plurimum conducit. Dulcium autem succus tussim inhibet, & humectando sitim restinguit.

* *Endiuid.*

SERAPIVM EX *INTYBO SATIVO, Simplex.

XVIII.

Valeat ad immodicum iecoris & aliorum nutritioni seruientium instrumentorum calorem, ac laterali maxime morbo conuenit. Habet succi intybi fatiui latifolij vna feruefactione, dein residentia purgati, lib. octo. Sacchari albissimi, lib. quinque, & dimidiam. Affunditur paulatim saccharo, si purum est, clarificato. Si vero purum non est, succo dissolutum coquitur, cumq; albuminibus purgatur, colatur, percoquitur in Serapium.

SERAPIVM EX INTYBO SATIVO compositum. Gentilis.

XIX.

Valeat ad immodicum iecoris, cordis, & aliorum nutritioni famulantium instrumentorum calorem, & in summa ad omnem calidam intemperiem. Soluit obstructions, & partes a calore debilitatas roborat. Caput succi intybi fatiui latifolij, succi lichenis, añ lib. tres. Clarificentur prædicti succi ad ignem, vt expedit. Rosarum, violarum, lenticulæ aquaticæ, florum nymphæ, ^b polytrichi, añ vnc. dimidiam. ^c Capillorum veneris, hordei repurgati, seminum frigidorum maiorum, añ vnc. vnam. Cum saccharo quod satis est, fiat serapium: & aromatizetur cum santalorum alborum, rubeorum, berberis, seminum cydoniorum, ligni aloes, cinamomi, corticum citri, añ scrup. vnum.

ANNOTATIONES.

Etsi non admodum mihi probetur hoc Gentilis Serapium, aded vt facile omitti à nobis potuerit: tamen quum non desint fortè qui illo vti velint, non fuit profus nobis Medicamentarium librum scribentibus prætereundum.

*Lichen.**Polytrichum**Capillus veneris.**a Lichenis.*) Hepaticam officinæ vocant, vt alibi fufius ostendimus.*b Polytrichi.*) Per Polytrichum intelligit herbam, Trichomanes Dioscoridi dictam.*c Capillorum veneris.*) Adiantum inaudire oportet, Dioscoridi & alijs veteribus appellatum.

SERAPIVM EX INTYBO SATIVO COMPOSITVM.

Incerti autoris.

XX.

* *Buglossæ.*

Idem quod præcedens potest. Accipit intybi fatiui latifolij viridis, intybi fatiui angustifolij, lichenis, borraginis, *echij, melissophylli, lactuæ, eupatorij, añ Manipulum vnum. Seminum frigidorum maiorum, añ vnc. vnam. Santali albi & rubei, añ drach. vnam. Florum borraginis, melissophylli, rosarum, añ drach. tres. Coquantur in aqua sufficienti, colato adijciatur succi intybi fatiui latifolij residentia purgati, lib. vna. Succu granatorum, vnciæ tres. Sacchari, lib. quatuor. Percoquantur ad Serapij consistentiam.

* *Cichorio.*

SERAPIVM EX *INTYBO SYLVESTRI, cum Rheobarbaro. Nicolai Florentini.

XXI.

Confert maxime ictero laborantibus ex obstructione, lienosis, & nephriticis: in summa, ad iecoris & lienis obstructions tollendas efficax, aduersus

fus omnem materiam venenatam, & in febre pestilentiali. Corroborat cor, & instrumenta nutritioni famulantia, expurgat per vrinas, & defectionem alui, excitat appetentiam, & inducit somnum, refrigerat non nihil, & obstructions citra vehementem calefactionem aperit. Recipit intybi^a fatiui & syluestris, cichorij, ^b taraxacon, añ manipulos duos. ^c Cicerbitæ, hepaticæ, scariolæ, lactucæ, fumi terræ, lupulorum, añ manip. vnum. Hordei^x integri, halicacabi, añ vncias quatuor. Glycyrrhizæ, ^d capillorum veneris, ^e aspleni, polytrichi, adiantij, cassuthæ, añ drach. sex. Radicum fœniculi, apij, asparagi, añ vncias duas. Coquantur in aqua sufficienti, & colentur: dein cum Saccharo albo clarificato fiat Serapium, & pro vnaquaq; eius libra inter coquendum adijciantur. Rhei barbari selecti, drach. quatuor. Spicæ nardi, scrup. quatuor. Colligato in linteolo raro, quod crebrò, dum consistentiam iustam nanciscatur Serapium, exprimatur.

Hac compositione pharmaco-
copæi uti nõ
debent, sed ea
quam ad finẽ
Annotationis
subijciemus.

ANNOTATIONES.

Et si Serapium hoc constat ex multis simplicibus medicamentis, nec auctori ipsi, vt arbitror, nec pharmacopœis satis cognitis, nullaq; methodo constructum est, tamen nihilominus hodie à multis paratur. Verùm quàm rectè, facile prudẽtes iudicare possunt. Præstaret, in tanta præsertim serapiorum, quæ in omnibus officinis prostant, copia, hoc & similia prorsus desiderari, quàm consueto more parata habere. Vt igitur imperiti simplicium pharmacopœi in hoc conficiendo Serapio non errent, de quibusdam simplicibus nostram subijciamus censuram oportet.

^a *Intybi fatiui & syluestris.*) Hic principio omnibus apparet, Nicolum hunc Florentinum nullam prorsus simplicium cognitionem habuisse. Siquidem nemo vnquam aliorum recentiorum Endiuia syluestrem, vt ille, nominauit. Hoc verò secutus Græcos fecerit, qui Intybum vocant, quam Barbari Endiuia. Vox enim est corrupta, & ex Intybo voce deprauata nata. Sed quum Intybum fatium, vel, vt Niculus loquitur, Endiuia domestica sit gemina: latifolia, quæ non est nisi Endiuia hodie nominata: & angustifolia, quæ à medicis nunc Scariola vocatur: melius erat Nicolaum dixisse, Endiuia domestica vtriusq; & postea Scariolæ nullam fecisse mentionem. Quamquam suspicio est, illum per Scariolam intellexisse Lactucam syluestrem. Præterea quum Endiuia syluestris non sit nisi Cichorium, bis vnus simplicis, tanquam diuersi, non sine risu eruditorum, & magna pharmacopœorum confusione, mentio ab eo facta est. Atque is primus est Nicoli in hoc Serapio error.

Nicolus Flo-
rentinus sim-
plicium im-
peritus.

^b *Taraxacon.*) Species est Seridis syluestris, aut Hedypnoidis Plinij: Dens leonis, & Rotum porcinum vulgò vocatur.

^c *Cicerbita.*) Ita cum Cordo legendum esse puto: non Cucurbitæ, vt nonnulli codices habent, nam non est verisimile inter herbas Nicolum connumerasse fructus. Est autem Cicerbita non nisi Sonchus, quo hætenus officinæ nonnullæ pro Endiuia vsæ sunt: vt alibi fufius docuimus. Ita multis hætenus erroribus implicatæ officinæ fuerunt.

Taraxacon.

^x *Hordei integri.*) Quia magis detergit.
^d *Capillorum veneris.*) Capillum veneris non esse nisi Adiantum, alibi monstrauius. Hic tamen Niculus, non sine magna cõfusione pharmacopœorum, diuersum ab Adiantum facit. nam paulo pòst eius tanquam diuersi meminit. Et ne quispiam dicat, per Adiantum, nigrum: per capillum verò veneris album intellexisse Nicolum, impedit quod in plurali dixit Capillorum: hac ratione vtrunq; capillum veneris innuens, adeoq; sibijpli memorandi deinceps Adianti occasionem præcidens. Vt is sit alter Nicoli error non leuis.

Capillus ve-
neris.

^e *Aspleni, polytrichi.*) Per asplenum, Ceterach officinis: per Polytrichum autem Trichomanes Dioicoridi appellatum, inaudiendum esse, antea monuimus.

Asplenum.
Polytrichũ.

^f *Adianti.*) Abundat in compositione, quod antea vtriusque capilli veneris facta sit mentio. Nisi quòd fortè per Adiantum, Rutam murariam dictam intellexerit. Erit igitur huius Serapij hæc legitima compositio. Recipit Intybi fatiui vtriusq;, cichorij, taraxaconis, añ manip. duos: Cicerbitæ, lichenis, siue hepaticæ vocatæ, lactucæ fatiue & syluestris, fumariæ, lupulorum, añ manip. vnum. Hordei integri, halicacabi, añ vncias quatuor. Glycyrrhizæ, adiantij albi & nigri, aspleni, trichomanis, saxifragi Plinij siue rutæ murariæ, cassuthæ, añ drach. sex. Radicum fœniculi, apij, asparagi, añ vncias duas. Polytrichum, adiantum, Passularum, prunorum damascenorum, añ vnciam vnam. Florum Buglossi, echij, violarum, añ pugillum vnum, Seminum cucumeris, cucurbitæ, melo-

Legitima Se-
rapij ex Ci-
chorio cum
Rhabarbaro
compositio.

a num,

num, añ drach. duas. Coquuntur in aqua sufficienti, colantur cum saccharo clarificato: & rursus colatum percoquitur in Serapium, confricando in singulis eius libris inter coquendum Rhei barbari selecti, drach. quatuor, ligatas in linteolo raro, cum Spicæ nardi scrupulis quatuor. Præstaret tamen vniuersam Serapij huius structurâ in hunc modum digerere. Accipit radicem fœniculi, apij, asparagi, añ vnc. duas. Glycyrrhiæ, vnc. vnam. Intybi satiui vtriusq; cichorij, taraxaconis, añ manip. duos. Cicerbitæ, lichenis siue hepaticæ, lactucæ satiucæ & syluestris, fumaricæ, lupulorum, añ manip. vnum. Hordei integri, feminis halicacabi, añ vnc. quatuor. Adiantum vtriusq; aspleni, trichomanis, saxifragi Plinij, cassuthæ, añ drach. sex. Cæterum vt hoc etiam adijciamus, rhabarbarum in linteolo raro ligatum leuiter decoquendum, vel in calido serapio infundendum, exprimendumq; leuiter. Alijs prædicta omnia coquuntur in aquæ fontanæ mensuris duabus, vsq; ad alterius consumptionem. In qua per noctem maceratur Rheibarbari selecti, drachmæ decem. Spicæ nardi, drach. vna in linteolo raro colligata. In alio linteolo foliorum Senæ Alexandrinæ, vnciæ duæ, & rursus in alio linteolo Agarici optimi, vnc. vna. Zingiberis, drach. dimid. Manè exprimuntur, & adijciuntur Sacchari albisimi libræ duæ, & coquuntur rursus ad Serapij consistentiâ. Sunt, vt obiter moneâ, qui semina frigida maiora dicta adijciunt.

SERAPIVM E CICHORIO.

Guilielmi Placentini.

XXII.

Eiusdem cum priore facultatis. Habet cichorij, manip. duos. Foliorum borraginis, echij, lactucæ, violarum, intybi satiui, angustifolij, oxalidis, taraxaconis, añ manip. vnum. Rheibarbari selecti, drach. duas. Herbarum tritæ coquuntur in lib. duabus aquæ, ad tertie partis consumptionem: colantur. Adduntur expresso sacchari lib. duæ. Clarificatur, & iterum colatur. Redditur igni, & adijciuntur Rheibarbarum in puluerem tritum, in linteolum rarum ligatum, & sæpe confricatur, donec percoctum Serapium erit.

ANNOTATIONES.

Et hoc adijcere placuit superioribus, veluti simplicius: vt si quis hoc nomine eo magis uti vellet, in promptu compositionem haberet.

a Taraxaconis.) Alij Batifosæ legunt, herbam hoc nomine intelligentes quæ vulgò Batifosæ, & Flos frumentorum dicitur. De qua in historia Cyani tomo 2. nostrorum de Stirp. historia comment. multa diximus. Nihil autem refert vtram ex ijs herbam huius Serapij compositionem indas. Ambæ enim refrigerant.

OXOSACCHARVM SIMPLEX.

Nicolai Myrepsici.

XXIII.

Confert^a ad febres tertianas, duplices tertianas, ardentes, lityrias, & hecticas. Capitacetivncias quatuor. Succimali puniciacidi, vnc. octo. Saccharialbi & puri, lib. vna. Coquuntur lento igne ad Serapij consistentiam.

ANNOTATIO.

a Ad febres tertianas.) Bilis enim feruorem & ferociam extinguit, eamq; euincit ac concoquit.

OXOSACCHARVM COMPOSITVM.

^a Actuarij.

XXIII.

Concalesceta corpora potum iuuat: longis iam febribus, quas sanguis aut bilis creauit, & calori iocineris auxilio est, & lienem ab obstructione liberat. Accipit corticum radicem fœniculi, apij, intybi satiui vtriusq; añ vnc. duas. Coquuntur in acetilib. tribus, ad lib. vnus consumptionem: deinde expressum cum sacchari, lib. duabus percoquitur, dum Serapij crassamentum consequatur.

ANNOTATIO.

a Actuarij.) Hoc, quia simplicius est, quam id quod ex Nicolao (quanquam nec in Latinis nec in Græcis codicibus habetur,) afferunt: placuit hoc loco, altero omisso, referre, vt deinceps pharmacopœi, præterito eo quod ad Nicolaum defertur, hoc potius composito oxosaccharo vtantur,

SERA-

Ioannis Damasceni.
XXV.

* De Iuiubis.

CONFERTRAUCITATI, tussī, pleuritidī. Recipit zizyphorum numero ^b sexaginta. Violarum, seminis maluæ, añ ^c drach. quinq. Capilli veneris, vnciam vnā. Seminis cydoniorum, papaueris, melonis, lactuæ, tragacanthæ, añ drach. tres. Glycyrrhizæ, ^d hordei mundati, añ drach. octo, coquuntur cum aquæ fontanæ lib. ^e quatuor, & sacchari lib. ^f duabus ad Serapij consistentiam.

ANNOTATIONES.

^a Zizyphorum.) Iuiubinum vulgus medicorum & pharmacopœorum appellat: illisq; *Serapium Iuiubinum duplex* existit, simplex & compositum. Simplex, supra inter Zulapia recensuimus: Compositum est, quod iam describimus.

^b Sexaginta.) Ita planè legendum: & non, vt nonnulli codices habent, lib. decem. Nam fieri haud posset, vt decem Zizyphorū libræ in aquæ libris quatuor commodè coquerentur. Atq; is error ex imperitia librariorum irrepit, qui ex numero lx. qui sexaginta denotat, fecerunt lib. x. inter l & x interponentes coma, in hunc modum, l. x. & legerunt lib. x. Ita ex notis ponderum & numerorum plures promanare errores solent, vt præstaret tum veteres, tum recentiores medicos suas compositiones non per notas ponderum & mensurarum, sed potius integris verbis exarasse, vt nos fecimus.

^c Drachmas quinq.) Et hoc in loco nonnulli codices falso legunt vncias quinq.

^d Hordei mundati.) Ita vocant, quòd à suis corticibus est repurgatum, aut cortice suo nudatum. Hoc enim abstergendi facultatem cum suo cortice exuisse, ac leniendi aut lubricandi aluum vim retinuisse putant.

^e Lib. quatuor.) Quæ ad dimidias, vt in alijs quoq; Serapijs fieri solet, coquuntur. Præstat autem aquæ fontanæ libras sex accipere, vt Serapio gratia addatur. Aqua enim aucta, facilius colatur, colatumq; decoctione ipsa minus mucilaginosum, crassumq; adeoq; gratius redditur.

^f Libris duabus.) Colatum rectius & expeditius ad Serapij consistentiam cum vna, quàm duabus libris, percoquitur

SERAPIVM E PAPAVERE 4 SIMPLEX.

Ioannis Damasceni.

XXVI.

A DVERSUS tenuis humoris, à capite in thoracem & pulmonem, destillationem: frigore enim suo sistit, humoremq; incrassatum fluxioni ineptum reddit, & simul cogendo expuitioni abdem. tussim siccam, gutturis & faucium asperitatem confert. Sitim restinguit, somnumq; conciliat. Habet ^b capitum papaueris albi & nigri, añ drach. sexaginta. Coquuntur in lib. quatuor aquæ ^c pluuiialis, ad consumptionem lib. ^d vnius & dimidiæ, & cum sacchari albi, & penidiorum añ ^e vncijs quatuor, ad Serapij crassitudinem percoquuntur.

ANNOTATIONES.

^a Simplex.) Quo frequentius vtuntur, quàm sequenti composito. Rectè autem simplex appellatur, quòd præter capita papauerum nihil recipiat.

^b Capitum papaueris.) Recentiorum scilicet, quia frigidiora sunt, & diu minus coqui desiderant quàm sicca.

^c Pluuiialis.) Quæ certè, Galeno lib. 7. de compo. medica. local. cap. 2. teste, aliquid in se adstringens habet, adeoq; ad sistendas destillationes commodior existit.

^d Libræ vnius & dimidiæ.) Codices nonnulli legunt lib. duabus. Verùm quum recentia esse debeant capita, satis erit si ad consumptionem vnius libræ, vel vnius & dimidiæ coquantur. Sicca tamen si fuerint, ad dimidias, id est, duarum librarum consumptionem coqui possunt.

^e Vncijs quatuor.) Falso quidam codices legunt, drach. quatuor. Nam si largo saccharo, nempe libra vna: aut etiam maiore mensura condias, gratius erit diutiusq; suas vires seruabit, licet cum pauciore saccharo sit efficacius.

SERAPIVM E PAPAVERE COMPOSITVM.

Ioannis Damasceni.

XXVII.

a ij

AD

ADtussim siccam, tabem, destillationem in somniæ causam, in summa ad prædicta efficacius. Capit papaueris albi & ^a nigri, añ drach. quinquaginta. ^b Adianti albi, drach. quindecim. Glycyrrhizæ, drach. quinç. Zizyphorum, numero triginta. Seminis lactucæ, drach. quadraginta. Seminum maluæ & cydoniorum, añ drach. sex. Coque in lib. quatuor aquæ ad dimidij consumptionem, colatum cum sacchari & penidiorum ^c vncijs octo percoquito in Serapium.

ANNOTATIONES.

Rubrum papauer.

Adiantum album.

^a Nigri.) Quidam codices, rubri pro nigri legunt, nullo discrimine. Quanquã enim nigri legitima sit lectio: tamen si rubrum quis papauer, quod non est nisi Rheas papauer apud Dioscoridem, accipiat, nihil delinquet: quod illi quoque sit refrigerandi & somnum conciliandi facultas.

^b Adianti albi.) Capillum veneris nominat filius Mesuræ.

^c Vncijs octo.) Et hic nonnulli codices perperam habent, drach. octo. Cæterum, ne id silentio transeam, vtimur his Serapijs papauerinis ad alui profluuium & dysenteriam, quæ ex biliosi humoris & acris fluxione excitatur.

SERAPIVM MYRTINVM SIMPLEX.

Ioannis Damasceni.

XXVIII.

Ventriculum, atq; omnia alia viscera firmat. Contra ventris profluuiã & dysenteriam valet, menstrua supprimit, tussimq; à calidis & tenuibus humoribus excitatam sanat. Accipit ^a succi baccarum myrti, lib. duodecim. Coquantur in vase vitrato, lento igne ad tertiæ partis consumptionem, dein colantur: & residere, donec clarescant permittuntur. Clari succi ^b lib. septem affunduntur sacchari clarificati ^c lib. quinç. Percoquantur lento igni in Serapium. Vel si æstas fuerit, insolatur, quoad aquosa pars consumatur.

ANNOTATIONES.

^a Succi baccarum myrti.) Qui utiq; in Germania nostra, vt in ijs quibus Myrtus prouenit regionibus, haberi non potest. Quapropter vt Serapiũ hoc nostri pharmacopœi è bacca myrtis in aqua maceratis & coctis, parent necesse est. Sed hac ratione paratum sit imbecillius. Sunt tamen qui ad præsentis Serapij compositionem succo baccarum syluestris Germanici myrti vtuntur. De quo tomo altero nostrorum de stirpium historia commentariorum diximus.

Cordus notatus.

^b Lib. septem.) Ita omnia Ioannis Damasceni exemplaria legunt: vt mirum sit, Valerium Cordum contra horum omnium fidem legere, lib. octo.

^c Lib. quinç.) Vt antea plus, nempe octo, non septem libras vsurpauit Cordus: ita nunc minus, libras videlicet quatuor, præter omnium codicum fidem, accipit.

SERAPIVM MYRTINVM COMPOSITVM.

Incerti autoris.

XXIX.

Profluuium ventris sistit, etiam diuturnũ, & sanguinis excreationem compefcit. Recipit baccarum myrti, drach. viginti. Rosarum rubearum, santalorum rubeorum & alborum, sumachij, balauftiorũ, oxyacanthæ, añ ^a drach. quindecim. Mespilorum, drach. quinquaginta. Aquæ fontanæ, lib. octo. Coquantur omnia ad consumptionem medietatis. Colato adijciuntur succi granatorum, succi cydoniorum, añ ^c vnciæ sex. Sacchari clarificati, lib. ^d tres. Percoquantur ad Serapij consistentiam.

ANNOTATIONES.

Et si incerti autoris sit hoc Serapium, tamen in dictis vitijs magnæ est efficaciz: ideoq; parari à pharmacopœis debet, præsertim eo tempore, quo dysenteria populariter vagat.

Cordus errat.

^a Ana drach. quindecim.) Hic Cordus geminat pondus, contra fidem omnium codicum: nec eius rei vllam rationem reddit.

^b Drach.

b Drach. quinquaginta.) Et hic duplicato pondere, Cordus centum accipit drachmas.
c Vncias sex.) Cordus hoc in loco quadruplum pondus accipiendum esse docet, nempe vnus cuiusq; succi libras duas.
d Lib. tres.) Cordus lib. quinque habet. Quod monendum esse duxi, propter pharmacopœos, qui ex præscripto eius hodie omnia ferè conficiunt medicamenta.

SERAPIVM E SVCCO OXALIDIS.

Ioannis Damasceni.

XXX.

FEbribus biliosis, & pestilentibus salubre est. Cordis & ventriculi flammæ igneumque calorem extinguit, ipsaq; roborat. Habet succi oxalidis purgati, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur in Serapij consistentiam.

SERAPIVM E SVCCO BORRAGINIS.

XXXI.

Cor roborat, laticiam generat, syncopi confert: & idem quod saccharum borraginatum potest. Capit succi borraginis per linteum colati & clarificati, lib. tres. Sacchari, lib. duas. Coquuntur despumando in Serapium.

ANNOTATIO.

Alij aliter componunt. Nam quidam etiam adijciunt florum borraginis recentium contusorum, & eos in aqua sufficienti coquunt, atq; colatum prædictis affundunt, & in Serapij consistentiam percoquunt.

SERAPIVM E SVCCO *ECHII.

XXXII.

Cor roborare, laticiamq; generare^b creditur. Fit, vt præcedens.

ANNOTATIONES.

a Succo Echij.) Buglossum officinæ vocant. Difficulus autem ex Echio tufo succus exprimitur, vt pote qui lentus est: quapropter integra nocte in frigido loco collocandus, & postmodum tandem exprimendus, & cum oui albuminibus clarificandus.

b Creditur.) Nam reuera eam facultatem non habet, sed illam potius, quam supra in Saccharo Echij indicauimus.

* Buglossæ.

Echium.

* OXYMELI SIMPLEX.

* Galeni.

XXXIII.

HVMores crassos, lentos ac pituitosos in ventriculo & venis incidit, extenuat, & abstergit: atq; adeò obstructions tollit. Sputum educit, spiritumq; faciliorem reddit. Si tamen eo immodicè vtaris, intestinaradit, neruosa lædit, tussimq; excitat. Fit ex aceti^e parte vna, mellis optimi^d despumati partibus duabus, aquæ partibus quatuor. Primum autem mel & aqua^e simul coquuntur, vbi probè despumata sunt, addito aceto percoquuntur, semper quoq; despumando, ad Serapij crassitudinem.

ANNOTATIONES.

a Oxymeli.) Latinis Plinio nimirum lib. 14. cap. 17. sonat acetum mulfum, quod ex aceto, melle, & aqua fit compositum.

b Intestinaradit.) Quod Hippocrates etiam lib. 3. de victus rat. acutorum morb. apho. 33. indicauit.

c Parte vna.) Verbi gratia, aceti acerrimi lib. vna. Mellis optimi, lib. duabus. Aquæ fontanæ, lib. quatuor. Actuarius accipit aceti lib. viginti. Mellis, lib. quadraginta. Aquæ, lib. sexaginta. Quod planè in idem recidit, nisi quòd maior omnium trium sit quantitas. Hæc autem componendi ratio optima est. Nam quòd vna omnibus mensura non placeat, quia hi acetosius, illi mellitius magis ament, vt pro cuiusq; palato misceri possit, præstat imbecillius, quale est præsens, paratum habere: cui medicus vtendi tempore, si opus erit, plus aceti addere potest: tantum nimirum, quantum mellis.

d Despumati.) Optimum quidem mel, minimum spumæ euomit, & breuissimo tempore coquitur: malum verò, multam egerit spumam, quo etiam diutius coqui debet.

e Simul coquuntur.) Quousq; duæ scilicet libræ fuerint absumptæ.

* Lib. 4. de tuen. sanitate.

Oxymeli.

a ij OXYME

* Aliàs diu-
reticum.

Oxymeli è
quinq, ra-
dicibus.

LEONHARTI FVCHSII
OXYMELI *COMPOSITVM.

Incerti autoris.

XXXIII.

Aliàs, è quinque radicibus. Humores crassos & pituitosos incidit, extergit: Ob id iecoris, lienis, & renum obstructiones auferit. Vrinam mouet, sudoremque euocat. Accipit corticum radicem apij, fœniculi, petroselinii, ruscii, asparagi, añ vncias duas. Seminis apij, & fœniculi, añ vnciam vnam. Omnia hæc in aqua lib. duodecim, & ac eti lib. vna macerantur, & ad dimidias coquantur. Expressum post cum mellis optimi lib. duabus, ad Serapij consistentiam percoquitur.

ANNOTATIO.

Hoc est officinis usurpatum Oxymeli compositum, & valentius est quam Oxymeli de duabus radicibus.

ACETVM SCILLITICVM.

XXXV.

Efficax ad incidendos ac discutendos crassos & lentos humores, gingiua humore laxas & putrescentes sanat: eas enim reprimit, & firmat. Dentes mobiles stabilit. Oris putredines compefcit, eiusque odorem commendat, foetore illius dissipato. Solidescit potu eius guttur, callum faucibus obducit, validioremque vocem & clariorem efficit. Datur stomachicis, ægre cibum concoquentibus: concoctionem enim iuuat. Comitialibus, vertiginosis, melancholicis, calculosis: item vuluarum strangulationibus, lieni tumescenti, & ischiadicis prodest. Admodum imbecillos recreat, & corpus sanum reddit, bonumque colorem præbet. Visum acuit, & difficilem auditum, instillatum iuuat. In summa, ad omnia efficax est, demptis internis exulcerationibus, doloribus capitis, & neruorum vitij. Conficitur hoc modo. Scilla candida repurgata, in taleolos seu^a laminas ligneo cultello conciditur, & filo^b traiecta^c segmenta modicis interuallis, ne se contingant, ^dquadraginta diebus in umbra siccantur. Sumitur deinde ^eex calib. vna, & in optimi aceti lib. octo, in vase vitrato stricti orificij bene obstructo demittitur, & septenis diebus in sole madescit. Post id tempus scilla eximitur, & expressa abijcitur. Defecatum acetum transfunditur, & reponitur.

ANNOTATIONES.

Cor.
Cortex.

^a Laminas.) Ioannes Damascenus filius Mesuæ eligit eas quæ inter centrum siue cor & corticem externum, seu superficiem mediæ sunt: propterea, vt quidam arbitrantur, quod partes in superficie constitutæ sint nimis siccae. ad centrum verò sitæ, nimis humidae. Et verum certè est, quod aridae tunicae (ita enim Plinius lib. 20. cap. 9. appellat) in superficie positæ, tanquam nullius momenti sint abijciendæ: & sumendum reliquum, quod è viuò est. Centrum etiam seu medium Scillæ, vnde germen nascitur, etiam abijciendum erit.

^b Filo traiecta.) Acule lignea Ioannes Damascenus traiecit, ne ferrum tangat, quo venenari opinatur. Nam contrahit à ferro venenatam quandam rubiginem. Quo nomine, ligneo quoque cultro in laminas, seu taleolos concidenda scilla erit.

^c Segmenta.) filo scilicet suspensa.

^d Quadraginta diebus.) Non enim ob tenacem succum, quem habent, situmque facile contrahunt, præsertim si se contingunt, in umbra facile siccantur.

^e Demde ex ea.) Scillæ arida frustra intellige pendentia.

OXYMELI SCILLITICVM SIMPLEX.

Ioannis Damasceni,

XXXVI.

Humo-

Hvmores crassos, lentos, frigidos, eradicatu difficiles extenuat, incidit, & abstergit: ideoq̄ ad ciendum vomitum efficax. Dentes vacillantes ac mobiles firmat, & oris suauitatem efficit. Ab illius vsu caueant tabidi, & febribus acutis laborantes. Fit ex aceti scillitici, lib. duabus. Mellis despumati, lib. tribus. Percoquantur despumando ad Serapij consistentiam.

OXYMELI SCILLITICVM COMPOSITVM.

Eiusdem.

XXXVII.

ID potētius multo incidit, tenuat, terget, obstructa aperit, in diuturnis quartanis, & quotidianis, quam oxymeli de radicibus. Recipit radicem apij, foeniculi, petroselinij, rusci, asparagi, añ vncias duas. Seminum apij, foeniculi, añ vnciam vnam. Omnia hæc in aquæ lib. duodecim, & aceti scillitici lib. vna macerantur, & ad dimidias coquantur. Expressum post cum mellis optimilibris duabus, ad Serapij consistentiam percoquitur.

SERAPIVM E STICHADE SIMPLEX.

Ioannis Damasceni.

XXXVIII.

IVuat omnes cerebri & neruorum affectus frigidos, nempe neruorum resolutionem, epilepsiam, conuulsionem, tremorem, & similes. Destillationibus à capite in thoracem, quas frigidus excitauit humor, conducit, ventriculūq̄ firmat. Habet florum stichadis, drach. triginta. Thymi, calaminthæ, origani, añ drach. decem. Anisi, drach. septem. Passarum vuarum repurgatarum, vnc. quatuor. Coquantur in lib. octo aquæ, ad duarum consumptionem. Colato mellis optimi lib. quinque adijciuntur, & iterum coquantur ad Serapij crassitudinem: quod conditur cum cinamomi, calami odorati, zingiberis, añ drach. vna, & dimidia. Ligata in panno raro, in Serapio appenduntur.

SERAPIVM E STICHADE COMPOSITVM.

Eiusdem.

XXXIX.

Idem quod præcedens efficit. Capit florum stichadis, drach. triginta. Thymi, calaminthes, origani, añ drach. decem. Anisi, pyrethri, añ drachmas septem. Piperis longi, drach. tres. Zingiberis, drach. duas. Vuarum passarum repurgatarum, vncias quatuor. Coquantur in lib. octo aquæ, ad duarum consumptionem. Colato adduntur mellis puri lib. quinque, & rursus coquantur ad Serapij consistentiam. Id conditur cinamomi, calami odorati, spicæ nardi, croci, zingiberis, piperis nigri, & longi, añ drach. vna, & dimidia. Ligata in panno raro serico uel in Serapio crassiuscule contusa appenduntur.

SERAPIVM BIZANTINVM, SINE *ACETO.

Ioannis Damasceni.

XL.

* Alias simplex.

Hvmores crassos & lentos incidit atque extenuat, obstructionem aufert, hæc morbo regio succurrit. Accipit succi intybi satiu latifolij, & apij, añ lib. duas. Succilupi salictarij, & echij hortensis vel syluestris, añ lib. vnam. Feruefiant semel, despumentur, & purgentur. Eius succi clarificati lib. quatuor, igne lento coquantur, cum sacchari lib. duabus & dimidia in Serapio.

a iij SERA

LEONHARTI FVCHSII
SERAPIVM BIZANTINVM *CVM ACETO.Eiusdem.
XLI.

Efficacius est priori. Recipit succi intybi fatiui latifolij, & apij, añ lib. duas. Succilupi salictarij, & echij fatiui vel syluestris, añ lib. vnã. Iam dictis succis incoquuntur, Rosarũ, vnciã duã. Glycyrrhizã, vnc. dimidia. Spicã nardi, drach. duã. Seminum anisi, fœniculi, apij, añ drach. tres. Colantur & clarificantur. Claro adduntur aceti lib. duã. Sacchari albissimi, lib. duã, & dimidia. Percoquuntur in Serapium.

SERAPIVM EX EVPATORIO.

Eiusdem.
XLII.

Ventriculum & iecur roborat, ac frigidis iecoris vitijs, & eiusdem obstructionibus, aquã inter cutem incipienti, maloq; corporis habitui succurrit. Humores crassos incidit & extenuat, & per vrinas expurgat, flatus dissipat, & hypochondriorum tensionem demolitur. Habet radicũ apij, fœniculi, intybi fatiui latifolij, añ vncias duas. Glycyrrhizã, florum iunci odorati, cassuthã, absinthij, rosarum, añ drach. sex. Adianti, ^a spinã albã, & ^b Arabicã, florum aut radicũ echij, anisi, fœniculi, eupatorij, añ drach. quinq;. Rhei barbari, mastiches, añ drach. tres. Spicã nardi, asari, folij, añ drach. duas. Coquuntur in aquã lib. octo, ad terciã partis consumptionem, & cum sacchari clarificati lib. quatuor, & succorum apij & intybi fatiui latifolij, añ lib. duabus. Percoquuntur in Serapium.

ANNOTATIONES.

Spina alba.

^a *Spina alba.*) Officinã hactenus barbara voce vsã, Bedeguar appellarunt. Debent autem, vt lib. i. dictum est, in penuria verã spinã albã vti nostrate, quam tomo primo nostrorum de Stirpium historia commentariorum descripsimus, & pinximus.

Spina Arabica.

^b *Arabica.*) Suchaham itidem barbara appellatione nominant officinã. Quum verò hodie incognita sit Arabica spina, pro ea albã vsurpare oportet. Geminandum igitur hoc in loco eius pondus, & accipiendã drachmã decem.

Eupatorium.

^c *Eupatorij.*) Ioannis nimirum Damasceni, filij Mesur. Quanquam si etiam Græcorum, quod iecoris roborandi, & tollendi obstructiones facultatem obtinet, vsurpetur in alterius penuria, nihilo deterius Serapium futurum est. Mesur tamen Eupatorium ad tollendas obstructiones multo est efficacius, & bilem magis per inferna deturbat, præsertim si Graciola vocata herba pro Eupatorio vsurpetur, quã Centaurij minoris species est. Verum autem Mesur Eupatorium, est Ageratum Dioscoridis, vt in nostris de Stirp. historia commentarijs demonstrauius.

SERAPIVM E GLYCYRRHIZA.

Eiusdem.
XLIII.

Tvsim antiquam iuuat, thoracem & pulmones expurgat, pleuritidicq; auxiliatur. Calefacit, incidit, tenuat, terget, expurgat, lenit, siccit. Capis glycyrrhizã, vncias duas. Adianti, vnciam vnã. Hyslopi, vnc. dimidiam. Horis 24. in aquã lib. quatuor macerantur, dein coquuntur ad dimidias. Expresso adijciuntur mellis optimi, sacchari, ^a penidiorum, añ vnciã octo. Stillaticij rosarum liquoris, drach. sex. Percoquuntur in Serapij consistentiam.

ANNOTATIO.

^a *Penidiorum.*) Penidia ex purissimo saccharo esse debent, ne colaturã negotium facessant. Hoc est, saccharum in penidiorum consistentiam percoctum, & pistillo ligneo probe tritum immisceri debet.

SERA.

DE COMPOS. MED. LIB. II.
SERAPIVM EX HYSSOPO.

287

Eiusdem.

XLIII.

Asthma, tussim, aliaq; thoracis vitia efficax est, humoresq; excreatu
difficiles extenuat, & educit. Potenter obstructiones liberat, & hypochō-
driorū dolores lenit. Accipit hyssopi, radicū apij, fœniculi, petroselini, gly-
cyrrhizæ, añ drach. decem. Hordei repurgati, vnciam dimidiam. Seminū
maluæ, & cydoniorum, tragacanthæ, añ drach. tres. Adianti, drach. sex. Zi-
zophorum, myxorum, añ numero triginta. Vuarum passarum purgatarum,
drachmas duodecim. Ficum siccarum, palmularum pinguium, añ numero
decem. Coquantur omnia in lib. octo aquæ, quoad quinq; supersint. Expres-
sum cum ^a penidiorum alborum lib. duabus percoquatur in Serapium.

ANNOTATIO.

^a Penidiorum alborum.) Sic autem vocat, quæ ex saccharo albissimo & purissimo facta
sunt: non ex crasso & pingui, vel rubro cum amylo, & sublito marmore butyro. Nam sic
facta penidia ægrè, vt dictum est, colantur, & impurum ingratumq; Serapium reddunt.

Penidia
alba.

SERAPIVM E PRASSIO.

Eiusdem.

XLV.

Thoracem & pulmonem expurgat: ideoq; earundem diuturnis vitijs, & a
frigido tenaciq; humore excitatis, atque eradicatu difficilibus succurrit.
Hinc senibus & asthmaticis plurimum conducit. Recipit prassij, vncias duas.
Hyssopi, adianti, añ drach. sex. ^b Glycyrrhizæ, vnciam vnam. Calaminthes,
anisi, radicū apij, & fœniculi, añ drach. quinq;. Iridis, seminum maluæ & fœ-
nigræci, añ drach. tres. Seminū lini & cydoniorum, añ drach. duas. Vuarum
passarum purgatarum, ^c vncias duas. Ficum siccarum pinguium, numero
quindecim. Coquantur in lib. decem aquæ ad dimidias. Expressum percoqui-
tur cum ^d penidiorum & mellis despumati, añ lib. duabus in Serapium

ANNOTATIONES.

^a Prassio.) Græca voce ita hodie etiam appellant officinæ, quum illis potius Serapium
è marrubio nominandum esset. Viride autem maxime accipiendum.

^b Glycyrrhizæ.) In nonnullis codicibus desideratur. Tamen quum ad affectus thoracis
plurimum conferat, rectè cum alijs huius Serapij compositionem ingreditur. Qui gly-
cyrrhizam omittunt codices, legunt, hyssopi, adianti, siue capilli veneris, añ vnc. vnam.

^c Vncias duas.) In quibusdam exemplaribus est vnciæ quinq;. Sed nos plurium codi-
cum lectionem secuti sumus.

^d Penidiorum.) In aliquibus codicibus separatim legitur, Penidiorum, lib. vna. Mellis
despumati, libris duabus.

SERAPIVM E CALAMINTHA.

Eiusdem.

XLVI.

Lienosis, & alijs qui ex humoribus crassis ac lentis obstructione laborant,
asthmaticis, & diutina tussi affectis, retentisq; menibus succurrit. Senes
quoq; & durū lienē iuuat. Habet calaminthæ ^a domesticæ & syluestris, añ vnc.
duas. Ligustici, dauci, floris iunci odorati, añ drach. quinq;. Vuarum passarum
purgatarum, lib. dimidiam. Coquantur in lib. sex aquæ ad dimidias. Expressum
percoquitur cum mellis optimi lib. duabus ad Serapij consistentiam.

ANNO

Calamintha
domestica &
sylvestris.

a Domestica & sylvestris.) Per domesticam, vel eam quæ nobis peregrina est, & in hortis iam plantatur, & cultis in locis prouenit: per syluestrem autem, montanam nostram, quæ in incultis nascitur, aut certè eam quæ alio nomine pulegium syluestre dicitur, intelligendam esse censemus. Vtriusq; effigiem, & aliorum quoq; generum in commentarijs nostris de Stirpium historia offendent studiosi.

SERAPIVM E MENTHA MAIVS.

Eiusdem.

XLVII.

Ventriculum frigidum roborat, eiusq; concoctione iuuat, vomitum nau-
seamq; reprimat, singultum sanat, alui fluorem à frigidis humoribus natū
sistit. Capit succi cydoniorum *b* vinosorum, siue acidodulcium, & dulcium,
succu granatorum acidodulcium, & dulcium, añ lib. vnam, & dimidiam. *c* In illis
horas xxiiij. macerantur *d* menthæ siccæ lib. vna & dimidia. Foliorum rosarū,
vnciæ duæ. Coquuntur igne lento, ad medietatis consumptionem. Colatum
cum mellis vel sacchari lib. duab. percoquitur in Serapium: quod cum Galliæ
moschatae tritæ, & in panno raro ligatæ drachmis duabus aromatizatur.

ANNOTATIONES.

a Maius.) Hoc Serapium posteriori siue minori valentius est, & vsitatum: idq; merito, quod suo calore blando, & leuicula adstrictione ventriculum imbecillum & dissolutum roborat.

Vinosa.
Muza.

b Vinosorum, siue acidodulcium.) Sic vocamus, quæ in vini odorem aceseunt. Barbari Muza nominant, non sine risu eruditorum: quum *μύσα* illis erant appellanda, quod media sint inter acida & dulcia, adeoq; vtrunq; saporem participant, atq; de dulcedine & aciditate aliquid habeant. Hinc aliqui acidodulcia vocant. Nos Dioscoridem imitati, vinosa diximus. Is enim *ὄνωδος* punica nominat, quæ mediam inter dulcia & acida naturam habent: id est, quæ neq; planè dulcia, neq; profus acida sunt, sed de vtroq; sapore aliquid participant.

ὄνωδος
punica.

c In illis.) Sole scilicet, aut residentia purgatis.

d Menthæ.) Parum scilicet siccatæ, quæ superuacaneam humiditatem nonnihil deposuerit.

SERAPIVM E MENTHA MINVS.

Eiusdem.

XLVIII.

Eandem propemodum cum præcedente facultatem obtinet. Accipit succi
menthæ depuratæ, lib. vnam. Succu punicorū dulcium, & acidorum ad di-
midias cocti, lib. duas. Cum mellis vel sacchari lib. vna, percoquuntur in Sera-
pium.

Serapium ex
absinthio
simplex.

SERAPIVM EX ABSINTHIO.

Eiusdem.

XLIX.

Ventriculum & iecur roborat, aliâq; nutritionis organa: appetentiam ex-
citât, ac vim retentricem firmat. Aduersus regium morbum prodest. Fla-
tus discutit, humoresq; per vrinam pellit. Recipit absinthij *b* Romani, lib. di-
midiam. Foliorū rosarum, vncias duas. Spicæ nardi, drach. tres. Vini albi, ve-
teris, boni, odori, succi cydoniorum, añ lib. duas, & dimidiam. Prædicta in ijs
macerantur in vase marmoreo horas viginti quatuor, dein igni lento coquan-
tur ad dimidias. Colata cum mellis aut sacchari lib. duabus percoquuntur in
Serapij crassitudinem,

ANNOTATIO.

a Ex absin-

a Ex absinthio.) Sunt qui compositum nominant, ad alterius differentiam, quod simplex illis non immerito vocatur. Hoc ut Mesuæ filius refert, accipit absinthij Romani drach. centum. Coquitur in aquæ lib. tribus, vsq; ad tertias. Dein manibus fricatur, ac colatur, atq; cum mellis & vini, añ lib. vna, fit Serapium. Magna vis eius est ad iecoris affectus, qui solum absinthium requirunt, vel ad vacuandam bilem ex ventriculo.

b Romani.) Romanum absinthium est, quod alio nomine ponticum dicitur, ut è Ioanne Damasceno, in capite de absinthio manifestè colligitur: in deturbanda flaua bile ex ventriculo, & eodem atq; iecore roborando efficac. Errant Monachi, qui in Mesuæ filium annotationes scripserunt, dum rusticum & vulgare accipiendum esse censent.

Absinthium Romanum. Monachi errant.

SERAPIVM E FVMARIA.

Eiusdem.

L.

Ventriculum & iecur roborat, obstructionsq; tollit. Vitia cutis ex falsis & perulstis humoribus excitata, uerbi gratia, scabiem & impetiginem, emendat. Habet myrobalanorum flauorum, cepulorum, añ numero viginti. Florum borraginis & echij, violarũ, absinthij, cassuthæ, añ vnc. vnam. Glycyrrhizæ, rosarum, añ vnc. dimidiam. Epithymi, polipodij, añ drach. septem. Prunorum, passarum vuarum purgatarum, añ lib. dimidia. Tamarindorum, castæ fistulæ, añ vnc. duas. Coquuntur in lib. decem aquæ, ad librarum septem consumptionem. Expressum cum succi fumarizæ cocti & depurati, & sacchari, añ lib. tribus in Serapij consistentiam percoquitur.

ANNOTATIO.

Operosa est huius Serapij, & iniucunda confectio, efficax tamen ad ea quæ pollicetur. Decoquenda verò primum Polypodium, pruna, passulæ, glycyrrhiza, absinthium, rosa, cuscuta, flores borraginis, echij siue ut hodie vocant buglossæ, violarum, myrobalani, dein epithymus, tandem tamarindi & castæ fistularis pulpa. Simplicium facta decoctione succus fumarizæ cum saccharo clarificato in Serapium percoquitur. Vim habet etiam leuiter aluũ soluentem ac lenientè. Sumptus pondere trium vnciarũ. vsq; ad quinq; vel sex purgat salisam pituitam, & bilem vtrunq; lèterum vtrunq; depellit. Sunt qui hodie succum fumarizæ coctum, residentia purgatum cum saccharo æquali in Serapium condiunt.

SERAPIVM EX EPITHYMO.

Eiusdem.

L I.

Atrabilem, & alios humores vstos vacuat: ob id morbos ex ijs nascentes, scabiem, lepram, elephantiam, cancrum, vlcera maligna, fistulosaq; præcauet, curatq;. Capit epithymi boni Cretensis, drach. viginti. Myrobalanorum flauorum, indorum, añ drach. quindecim. Cassuthæ, fumarizæ, añ drach. decem. Thymi, calaminthæ, buglossi, myrobalanorum emblicorum, & belliricorum, glycyrrhizæ, polypodij, agarici, stichadis, añ drach. sex. Rosarum, feminis foeniculi, anisi, añ drach. duas, & dimidiam. Prunorum, numero viginti. Vuarum passarum purgatarum, vnc. quatuor. Thamar Indorum, vnc. duas, & dimidiam. Coquuntur in lib. octo aquæ ad dimidias, dein remota ab igne macerantur noctem vnam. Recalefacta exprimuntur. Expressum cum sacchari clarificati, lib. quatuor. Sapæ, lib. duabus percoquuntur in Serapium,

SERAPIVM EX ARTHEMISIA.

Matthæi Gradi.

L II.

Medei vitij vteri, & pferim eius pfoctioni, flatus & dolores dissoluit, & ad ciēdos mēses apicēdasq; obstructiōes ex crasis & lētis humorib. natas magnam

magnam efficaciam habet. Accipit arthemisiæ, manip. duos. Pulegij, calamintha, origani, melissophylli, perlicariæ, sabinae, sampsuchi, chamædryos, hyperici, chamæpityos, matricariæ cum flore, centaurij minoris, rutæ, betonicæ, buglosi, añ manipul. vnum. Radicum fœniculi, apij, petroselini, asparagi, rufci, ^a saxifragiæ, helenij, ^b dictamni, cyperi, rubiæ, iridis, pæoniæ, añ manipul. vnum. Seminis iuniperi, libystici, petroselini, apij, anisi, nigellæ, carpobalsami, costi, asari, pyrethri, calsiæ lignæ, cardamomi, calami odorati, phu, añ vnciam dimidiam. Quassata macerantur in ^c aqua fluuiali sufficienti horas 24. Post coquuntur ad aquæ dimidiæ consumptionem. Tunc aufertur igni, dum aqua tepuerit: fricantur manibus omnia, & colantur. Expressum cum mellis aut sacchari lib. quatuor, percoquitur in Serapij consistentiam.

ANNOTATIONES.

Serapia magistralia.

Hoc Serapium ex numero eorum est, quæ à recentioribus Magistralia nominantur: quod scilicet magna arte & industria, si dijs placet, composita sint. Quum tamen rectè illa expendentibus, non sint nisi quædam ex catalogo Simplicium nullo iudicio descriptæ coaceruationes. Nam quid rogo hoc præfens Matthæi Gradi Serapium aliud est, nisi confusum quoddam chaos ex catalogo Simplicium menses mouentium contextum? Quapropter quum singula, vel horum saltem pauca ad menses euocandos sufficerent, non est cur à nobis tam prolixa & operosa compositio probari debeat. Cæterùm habent etiam eiusdem farinæ compositionem aliam Serapij de Matricaria nominati: quam lubens prætereò, quod antea satis magna in officinis nostris Serapiorum sit copia: & quod præfens ei per omnia ferè simile sit, idemq; possit.

Saxifragia.

^a *Saxifragia.*) Quum Itali, è quorum grege autorem huius Serapij fuisse constat, Saxifragiam nominent herbam, quæ nobis Pimpinella dicitur: eius radix ad Serapij præfentis compositionem vsurpanda erit.

Dictamnus.

^b *Dictamni, cyperi, rubiæ.*) Non Cretensem intelligit, utpote cuius radix inusitata hodie est: sed eius, quam hodie Dictamnium, vel (ut ipsi loquuntur) Diptamum album vocant. Quum enim radix illa admodum amara sit, ad tollendas vteri obstructiones, & meatus extergendos, adeoq; menses eliciendos efficax sit oportet. Tamen non prohibemus, si quis etiam veri seu Cretensis dictamni folia vsurpet, quod eandem habeat facultatem.

^c *Aqua sufficienti.*) Libris nimirum octo, in quibus primum radices, post semina, dein herbæ, tandem aromata bulliant, ad dimidiæ partis consumptionem. Expressum cum sacchari & mellis singulorum libra vna & dimidia fiat Serapium.

AQVA MVLSA.

LIII.

Magnarum est virium, ex maiorum nostrorum sententia. Siquidem sitim sedat: ^b affectus frigidus, præsertim cerebri, neruorum & articulorum iuuat. Loco vini pota tussim humidam, eo quod asperitatem faucium & gutturis mitiget ac leniat, puris & pituitæ crassæ ac lentæ excreationem promouet: lauat, tergit, purgat intestina, viscera, meatus vrinarios. Quapropter colicis prodest, ac aluum subducit, & calculum in vijs vrinæ gigni prohibet. Fit ex mellis ^c boni, lib. vna. Aquæ fontanæ dulcis & claræ, lib. octo. Coquuntur in vase lapideo vel vitrato, igni lento ad partis ^d quartæ consumptionem: & continenter despumantur, dein colantur per densum pannum, & reconduntur.

ANNOTATIONES.

Aquamulsa.

^a *Aquamulsa.*) Græcis μελίκερατορ, & ὑδρομέλι dicitur, hoc quidem recens, illud verò inueteratum. Veteribus id genus potionis vsitatissimum fuit.

^b *Affectus frigidus.*) Biliosis namq; naturis, & morbis calidioribus, & ijs quibus tumida & eleuata sunt viscera, quos Græci μεγαλοπλάγχερ vocant nocet. Dulcedine enim sua promptissimè in bilem vertitur mel.

Mel bonum.

^c *Mellis boni.*) Quod colore pallidum est, odore iucundo, sapore modicè acri & dulci, consistentia inter crassum & tenue media, non vetus.

^d *Quartæ.*) Variant hic autores. siquidè alij ad tertiam, alij ad quartam, nonnulli ad quintam partis consumptionem coquunt. Nos mediam viam, veluti tutissimam, amplexi sumus. De facultatibus aquæ mulsæ, plura Dioscorides habet.

MEL

MEL ROSATVM.

Ioannis Damasceni.

LIIII.

Ventriculum roborat, & in partibus nutritioni famulantibus pituitam extergit, concoctionemq; iuuat. Sic fit. Foliorum rosarum rubearum nondum explicatarum contusorum, lib. duę. Mellis boni & despumati, lib. sex. Coquuntur lento igni, quantum oportet. Vel ita. Succı rosarum, mellis optimi, añ vnc. quatuor. Coquuntur, vt antea. Aut hoc modo. Foliorum rosarum, & succı earundem, añ vncia vna, & dimidia. Mellis, vnc. tres.

ANNOTATIO.

Tres modi compositionis mellis Rosati à filio Mesuę traduntur. Primum nonnulli appellant Mel rosatum cum folijs, seu non colatum. Et ita paratum habere debent pharmacopola. Alterum, ex succo scilicet, & melle, mel rosatum colatum nominatur. Tertium ex succo, folijsq; rosarum, & melle constat. Hodie primum genus ex tritis folijs, non desiccatis in vmbra, & remotis vnguibus, vt iubet filius Mesuę, sed recentibus paratur. Id verò postea igni liquatum, linteoq; percolatum, mel rosatum colatum, vocatur, ad potiones, & alia medicamenta liquida paranda vtile. Rectius autem ex infusionis multiplicis rosarum recentium, & mellis pari mensura, in Serapij cōsistentiam, mel rosatum colatum coquunt nonnulli. Et quo plures sunt infusiones, eo valentius fit. Paratum autem mel rosatum vase vitreo, vel terreo vitreato excipitur, & soli exponitur, & tertio quoq; die mouetur, vt vndiquaq; incalescant, & diligenter obturentur.

Mel rosatum cum folijs, seu non colatum.
Mel rosatum colatum.

MEL ROSATVM ALIVD.

Efficacius,

LV.

Habet rosarum rubearum nondum explicatarum foliorū recentium contusorum, lib. duas. Coquuntur in aqua cœlestis lib. quatuor, vsq; ad quartę partis consumptionem. Expresso adduntur succı rosarum rubearum deputati, mellis optimi despumati, añ lib. tres. Percoquuntur ad iustam consistentiã.

MEL VIOLACEVM.

LVI.

Confert leuiter febricitantibus. refrigerat enim, & humectat. Fit, vt rosatum, estq; duplex colatum, & non colatum. Eius vsus frequentissimus est ad clysteres, quoties intestina detergenda, lubricanda, & refrigeranda. Sunt qui in eius confectioe accipiunt mellis optimi nec veteris libras tres. Florum violarum leniter desiccatarum, lib. vnam. Ponuntur in vase ad solem.

MEL ANACARDINVM.

LVII.

Memorıa iacturam refarcit, labantes sensus refricat, obliuionem discutit, & mentem exacuit, morbis cerebri frigidis & humidis confert, nervorumq; resolutioni opitulatur. Fit hoc modo. Anacardıa recentia teruntur, & in aqua coquuntur, donec melliginem quandam in rubeo colore fuscã remittant. Ea aqua innatans aufertur, & reconditur. Quidam anacardıa recentia trita diebus septem in aceto macerata coquunt ad dimidias, & colant. Expressum melle ad spissitudinem coquunt. Alij mel Anacardinum vocant, in quo Anacardıa sunt condita, & seruantur. Quod certè ab omnibus parari potest: prius non nisi ab ijs, apud quos Anacardıa proueniunt.

MEL EMBLICORVM.

LVIII.

Bisariam fit. Vno modo, quando myrobalani emblici melle condiuntur, & seruantur. Alio, quando emblicorum decoctum ad mellis spissitudinem aut consistentiam reducitur.

b MEL

LIX.

FIt in hunc modum. Vuarum passarum intus purgatarum lib. quatuor, macerantur in aquæ lib. duodecim, horas viginti quatuor. Dein coquuntur, quoad tertia pars remanserit. Colatum ad mellis crassitiem recoquitur.

MEL MYRTINVM.

LX.

FIt ex succi myrtilorum libra vna, & mellis libræ duabus, igne lento simul percoctis.

ANNOTATIO.

Nunc reliquum esset vt decocta subijceremus. Verum quum intelligam hæc nõ diu in corrupta posse conseruari, & præstare vt quiuis medicus pro re nata noua & affectui congruentia componat, non putauit esse faciendum vt in decoctis describendis non necessariam operam nauarem.

APPENDIX.

DE DECOCTIS.

Decocta noua faciendi. **D**Ecoctis per se vtimur, aut medicamentis quibusdam admiscemus, ad eorum compositionem, aut dissolutionem, vt facilius assumi possint. Decocta verò multa sunt in Mestræ antidotario, quæ hoc loco commemorare nihil attinet, quod perinde atq; alia decocta quæ à medicis pro morborum varietate parantur, confici soleant, & nos lib. 3. huius operis cap. 16. de ijs abundè agemus. Nos tria tantum subijciemus, quorum vsus in medicorum officinis frequens est.

DECOCTVM COMMVNIS CLYSTERIS.

Recipit betæ, maluæ, parietariæ, attriplicis, mercurialis, añ manipul. vnum. Decoquantur in sufficiente aquæ quantitate. Sunt qui adijciunt seminum anisi & fœniculi, añ drachmas duas.

DECOCTVM COMMVNE PVRGANTIBVS.

Decocta communia curatiua. **H**abet hordei integri, vnc. vnam. Prunorum numero xiiij. Passularum, vnciam vnam. Glycyrrhizæ rasæ, drach. tres. Violæ foliorum, manipulum vnum. Seminis anisi, drach. vnam, & dimidiam. Decoquantur vt præcedentia. Vocantur verò vtraq; decocta communia, quod nulli parti corporis, nec certo alicui humori sint destinata.

DECOCTVM PECTORALE.

Sic dictum quod commune alijs partibus non sit, sed pectori siue thoraci potius destinatum. Accipit hordei integri, vnc. vnam. Glycyrrhizæ rasæ, vnc. dimidiam. Adianti, capillum veneris vocant: hysopi, singulorum manipulum vnum. Ficuum, palmularum dactylorum uel emundatorum. Passularum nuculeatarum, sebestæ, singulorum numero sex. Florum violarũ, borraginis, vtriusq; pugillum vnum. Anisi, drach. duas. Decoquantur vt oportet. Vt erit maxime ad medicameta quæ in thoracis morbis curandis exhibentur dissoluenda.

DE PVLVERIBVS, ET SPECIEBVS,
SECTIO VNDECIMA.

PVLVIS PRO EPITHEMATE

cordis,

L

Accipit

ACCIPIT fantali rubei, vnc. vnam. Corticum citrij mali, fantali albi, rosarum rubearum, corallij albi & rubei, succini, eboris vsti, añ vnc. dimidiam. Florum borraginis, daronici Romani, añ drach. vnam. Ofsis cordis ceruini, croci, añ drach. vnam. Specierum lætitiæ Galeni, & electuarij de gemmis & diamargariton, añ scrup. quatuor. Florum semperuiui, scrup. vnum. Terantur omnia in puluerem tenuissimum, & commisceantur.

PVLVIS PRO EPITHEMATE IECORIS.

II.

RECIPIT rosarum, fantalorū albi & rubei, absinthij pontici, floris iunci odorati, eboris vsti, spicæ nardi, spodij, seminis intybi fatiui latifolij, añ vnc. dimidiam. Trita in puluerem permiscetur, & reconduntur.

PVLVIS ADVERSVS CALCVLVM.

Nofter.

III.

HABET radicem fœniculi, asparagi, filipendulæ, añ drach. duas. Radicis rubeæ tinctorum, scrup. duos. Radicis aristolochiæ rotundæ appellatæ, & altheæ, añ drach. vnam, & dimidiam. Glycyrrhizæ rasæ, drach. septem. Seminum genistæ, ammeos, apij, anisi, fœniculi, dauci, cumini, saxifragi, milij solis, añ drach. vnam. Seminum melonum & citruli excorticorum, añ drach. tres. Seminis halicacabi, drach. vnam. Lapidis spongijs marinis, & iudaici, añ scrupulos duos. Parietariæ, maluræ, añ drach. duas. Polij montani, adiantij, asari, pullegij, betonicæ purpureæ, añ drach. vnam. Caryophyllorum, galangæ, sanguinis hircini arefacti, & præparati, añ drach. duas. Bdellij, ammoniaci, añ drach. vnam. Oculorum cancri, cinamomi selecti, iunci odorati, añ drach. vnam, & dimidiam. Sacchari, vnc. quinque. Contusa & redacta in puluerem minutissimum permiscetur. Optimus hic puluis non tantum ad excutiendum calculum, verum etiam ad cauendum ne is vel in renibus vel vesica procreetur. Pondus exhibitionis eius in stillatio Saxifragæ vel Trichomanis decocto.

* *Rectius fumarie prima Plinij.*

PVLVIS ADVERSVS PESTEM.

Nofter.

III.

CAPIT radicem tormentillæ, betonicæ altilis, pimpinellæ, dictamni vulgaris, siue albi vocati, añ drach. vnam. Seminum citrij mali, portulacæ, oxalidis, añ drach. vnam, & dimidiam. Specierum diamargariton frigidarum, teræ lemnæ, boli armenij, añ drachmas duas. Coralliorum rubeorū, fantalorum rubeorum, alborum, ofsis cordis ceruini, añ drach. vnam. Croci, ligni aloës, ramentorum eboris, añ drach. dimidiam. Scabiosæ, cardui benedicti, foliorum dictamni Cretenis, añ drach. tres. Myrrhæ selectæ, aloës iecorariæ, añ drach. duas. Radicum buglosi, gentiana, añ drach. duas, & dimidiam. Coriandri præparati, drach. vnam. Tritis omnibus commixtis, fiat puluis. Datur drachma vna, aut sesquidrachma pro ætatis ratione.

PVLVIS ADVERSVS LVMBRICOS.

Nofter.

V.

b ij Accipit

Accipit seminis fantonici, quod lumbricorum vocant, vnciam vnā. Centaurij minoris, stichadis citrinae vocatae, radicis dictamni albi, absinthij vulgaris, calaminthæ, scordij, añ drach. duas. Pulegij, origani, eupatorij Auicennæ, * abrotoni, menthæ, añ drach. vnam, & dimidiā. Lupinorum, foliorum aristolochiæ rotundæ, añ drach. duas, & dimidiā. Aloës, drach. duas. Myrrhæ, drach. vnam. Cornu ceruini vsti, drach. vnam, & dimidiā. Radicis gentianæ, Achilleæ luteæ quam Tanacetum nominant, florum, añ drach. duas. Trita in puluerem tenuissimum misceantur. Datur quantum de precedenti ex vino, aut Serapio glycyrrhizæ.

Herbam Kunigundis vocant.

PVLVIS VEL DRANGEA LAXATIVA.

VI.

Recipit turpeti, vnc. vnam. Macis, cinamomi, mastiches, galangæ, cardamomi, caryophyllorum, anisi, hermodactylorum, dacrydij, añ vnc. dimidiā. Foliorum senæ, vnc. duas. Sacchari, vnc. quatuor. Contrita in puluerem commisceantur.

PVLVIS MEDICAMENTI TURPETI.

Auicennæ.

VII.

Purgat humores pituitosos: & de sententia Auicennæ, datur pueris, mulieribus, senibus, humidis, delicatis, & ociosis. Habet cinamomi, mastiches, turpeti albi, añ drach. decem. Sacchari albisissimi, pondere omnium. Trita, in puluerem subtilissimum redacta, permisceantur.

ANNOTATIO.

a Cinamomi.) Auicenna habet Zingiberis albi. Nos autem substituiimus cinamomum, propter causam cap. 88. primi libri expositam. Sunt qui puluerem pituitam purgantem eiusmodi componunt. Accipit Turpeti, drach. vnam. Hermodactylorum, drach. dimidiā. Cinamomi, scrupulum vnum. Sacchari, semunciam. Misceantur, terantur, & fiat puluis. Vfus eius est in articulorum, & coxæ doloribus, atq; in podagræ cruciatibus. Pituitam ex corporis penetralibus, atq; articulorum cavitatibus potenter elicit, ieiuno ex pulli iusculo datus.

PVLVIS SENÆ PRAEPARATAE.

Montagnanæ.

VIII.

Caput purgat mirabiliter. Aduustos & retorridos humores, melancholicumq; succum, pituitam item falfam vacuat. Cutis foeditatem, scabiem, lepram, aliaq; cutis vitia sanat. Caput folliculorum senæ, drach. duodecim. Zingiberis, maceris, añ drach. tres. Cinamomi, * tartari, añ drach. vnam, & dimidiā. In puluerem redacta comisceantur. Dantur in iusculo, drach. tres, aut quatuor.

* Tartarum barbari fecem vini induratam, & dolijs vniuersarijs vini optimi & generosi adhaerentem nominant. Vulgò weinstein. Senæ ingratitude obtundit. Odorata flatulentam & torminosam Senæ naturā corrigunt.

PVLVIS AD GLANDES VALIDAS

conficiendas.

IX.

Accipiunt ellebori albi, nucleorum colocynthidis, añ vnc. vnam, & dimidiā. Esulæ præparatae, hermodactylorum, añ vnc. vnam. Specierum hieræ simplicis Galeni, drach. duas. Trita in puluerem permisceantur.

PVLVIS STERNVTATORIVS,

Noster,

X.

Recipit

Recipit maioranæ, nigellæ, añ drach. duas. Radicum pyrethri, drach. tres, * *Condisi.*
& dimidiã. * Struthij, piperis albi, añ vnc. dimidiã. Ellebori albi, drach.
sex. Cubebarum, drach. vnam. Zingiberis, castorij, añ drach. tres. Trita in pul-
uerem miscentur. Egregie sternutamenta mouet.

PVLVIS SANGVINEM SISTENS.

Noster.

XI.

Habet thuris, drach. duas. Aloes, drach. vnam. Sanguinis draconis, boli
armenij, terræ lemnia, añ drach. vnam, & dimidiã. Mumia, drachmam
vnam. Seminis plantaginis, drach. vnam, & dimidiã. Baccarum myrti, balau-
stiarum, añ drach. dimidiã. Radicis bistortæ, & symphyti maioris, añ drach.
duas. Gallarum, drach. vnam. Coralliorum rubeorum, lapidis hæmatitis, añ
drach. vnam, & dimidiã. Gypsi, drach. duas. Trita in puluerem permiscentur.

ANNOTATIO.

Galenus lib. 5. thera. methodi cap. 4. puluerem sanguinis eruptionem supprimentem
tantum ex thuris parte vna, & aloes dimidia componit, & cui candido subigit, vt illic vi-
dere licet. Plurimum illum commendat ad membranarum cerebri hæmorrhagiam, ve-
narum vulnera, & ad alias sanguinis vndecunq; eruptiones.

PVLVIS * ALEXIPHARMACVS.

XII.

* *Bezar-
dicus.*

Capit boli armenij cum aceto præparati, vncias duas. Rosarum rubearum,
drach. vnam. Seminis oxalidis, citrij mali, & rutæ, doronici Romani, suc-
cini, seminis cardui benedicti, añ scrup. quatuor. Corallij vtriusq; ligni aloes,
serici crudi, radicis tormentille, añ drach. vnam. Dictamni Cretensis, betonica
altilis radicis, scabiosæ, terræ Lemniæ, añ drachmã vnam, & dimidiã. Croci,
scrup. duos. Margaritarum perforatarum, santalorum omnium, añ drach. vnã.
Ambra, scrup. vnum. Moschi, scrup. duos. Redacta in puluerem misceantur.
Ex vino odore & grato, aut cum serapio è citro sumitur. Venenis, alijsq; medi-
camentis deleterijs, & viscera tentantibus aduersatur. Vitales spiritus, & cor-
dis robur deiectum confirmat.

PVLVIS VIOLARVM ODORVS.

XIII.

Accipit radicis iridis Florentina, lib. vnam. Rosarum, violarum, añ vnc.
vnam, & dimidiã. Maioranæ arida, vnc. vnam. Caryophyllorum, drach.
tres, & dimidiã. Santali albi, vnc. vnam, & dimidiã. Moschi, drach. dimidiã
am. Terantur in puluerem.

SPECIES MIXTAE.

XIII.

Habent cinamomi, zingiberis, añ vnc. duas. Nucis moschata, vnc. vnam.
Caryophyllorum, macis, añ vnc. dimidiã. Granorum paradyfi, piperis
nigri, añ vnc. vnam. Permisceantur.

SPECIES BERTHOLDI.

XV.

Capiunt cinamomi selecti, lib. dimidiã. Zingiberis albi, q̄. vnam. Pipe-
ris longi, galangæ, granorum paradyfi, añ vnc. vnam. Cardamomi, vnc.
dimidiã. Caryophyllorum, macis, nucis moschata, añ drach. tres, & dimidiã
am. Croci orientalis, vnc. vnam, & dimidiã. Sacchari albi, lib. tres. Fiat puluis.

SPECIES INCISAE.

XVI.

b iij

Accipiunt

Accipiunt feminis anisi, glycyrrhizæ purgatæ, añ lib. dimidiã. Coriari² dri præparati, feminis fœniculi, carei, zingiberis, añ q̄r. vnam. Calami odorati, vnc. duas. Galangæ, zedoariæ, añ vnc. vnã. Incidantur, & misceantur.

TRAGAEA COMMVNIS.

XVII.

Recipit cinamomi, vnc. duas. Caryophyllorum, macis, nucis moschatae, añ vnc. vnam. Zingiberis, vnc. vnam, & dimidiã. Sacchari albi, lib. tres. Speciebus in crassio rem puluerem redactis misceantur, & fiat tragæa.

SAL SACERDOTALIS.

XVIII.

Habet zingiberis, radicis acori veri, pyrethri, feminis cumini, ammeos, piperis nigri, feseleos, hyssopi, fatureig, origani Cretensis, pulegij, añ drach. vnam. Cinamomi, vnc. dimidiã. Salis cõmunis, drach. duodecim. Fiat puluis.

SAL MARCELLINVS.

XIX.

Capit fals ammoniaci, costi radicis, añ drachmas vndecim. Piperis nigri, drach. duas. Cinamomi selecti, piperis albi, caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, añ vnc. vnam, & dimidiã. Hyssopi, thymi, origani, carei, anisi, apij, petroselini, leuistici, añ drach. sex. Misceantur, & fiat puluis.

PVLVIS * CEPHALICVS.

XX.

Vsus eius est in cranij ossẽ nudato & abrafo, eiusdemq̄ fracturis. Accipit Sarcocollæ, thuris, iridis, sanguinis draconis, myrrhæ, aristolochiæ longæ, ana partes æquales. Fiat puluis subtilissimus.

ANNOTATIO.

*Cephalicus.
Catagmaticus.*

* Cephalicus dictus est à capite, cui inspergitur. Alio nomine catagmaticus, quod caluariz fracturis adhibeatur. Componuntur ex ijs quæ abstergunt, siccant, & adstringunt medicamentis eiusmodi pulueres. Galenus lib. 3. de medendi ratione cap. 2. erui farinam, & mannam thuris addit. Præstat hunc in officinis paratum habere propter Chirurgos, & medicos qui chirurgiam exercent, qui hoc ipso crebro vtuntur, quemadmodum etiam alijs qui sequuntur.

PVLVIS SARCOTICVS.

XXI.

Hoc vtuntur ad vlcera caua implenda, carnem gignendã, & profunda vulnera æquanda. Habet sarcocollæ, massiches, sanguinis draconis, boli armeni, corticum thuris, myrrhæ, lithargyri, aloës, ana pares portiones. Terantur omnia subtilissimè.

PVLVIS DETERSORIVS.

XXII.

Vlceribus omnium partium fordidis, putridis, cuniculosis, fistulosis, & maleficis confert. Sordes enim detergit, putrilaginem vindicat, ac virus serpens eluit. Recipit aluminis diligenter triti, drach. duas. Salis, drach. vnam. Mellis, vnc. tres. Omnia simul mixta cremantur olla, vstis, tritisq̄ iridis drach. mæ tres tritæ miscentur.

ANNOTATIO.

Sunt

Sunt qui vitriolo vsto ad easdem sordidorum & malignorum vlcera quærelas vtuntur. Hoc enim ab illis vritur, diuq; ex aceto tritum circumagitur, deinde siccatur. Puluis autem is ex vitriolo citra morsum siccatur, & putredines sanat. *Puluis ex vitriolo.*

PVLVIS CICATRICES INDVENS.

XXIII.

DVris corporibus, contumacibus vicijis, & humidis admodum vtilis est, ideoq; desiccando cicatrice vlcera inducit. Accipit balauftiorum, sanguinis draconis, ^a cadmiæ argenti, aeris vsti, loti ana partes æquales. Fiat puluis subtilissimus.

ANNOTATIO.

^a *Cadmiæ argenti.*) Quæ in argenti fornacibus fit, candidior, & minus ponderosa, Plinio lib. 34. cap. 10. teste, existit. *Cadmiæ argenti.*

PVLVIS AD EOS QUI EX ALTO
cecidierunt.

XXIII.

Confert ruptis, contusis, fractis, ijs qui sanguinem expiunt, & præcipitatis. Habet ^a Rhubarbari optimi, drach. vnam. ^b Momia, ^c rubiæ vtriusq; drach. dimidiam. Terræ lemnia, boli armenij, vtriusq; drach. vnam. Sanguinis draconis, balauftiorum, vtriusq; scrup. duos. Radicis symphyti maioris, drach. vnam, & dimidiam. Terantur omnia subtilissimè in pollinem.

ANNOTATIO.

^a *Rhabarbari.*) Veterum nimirum, quod Dioscoride & Galeno testibus, ad prædicta omnia præstantissimum existit.

^b *Momia.*) Ita cum Nicolao Myrepto appellare libet. Hodie mutatione o in u, Mumiam appellant. Alij medicatum funus. Præstat autem pro ea vsurpare Pissasphaltum, quod iam affertur, paulo antè medicis incognitum. *Momia. Pissasphaltum.*

^c *Rubiæ.*) Cuius radix acerba & amara, Galeno etiam attestante, est. Ratione igitur acerbæ qualitatis prædictis vitijis conducit. Quia verò non leuem abstergendi facultatem obtinet, idè præstabit fortè pro ea vsurpare in hoc puluere radicem Heptaphylli siue Tormentillæ. Puluis iste ex vino adstringente fumitur.

DE PASTILLIS, SECTIO
DVODECIMA.

* Trochiscis

*PASTILLVS EX EUPATORIO.

Ioannis Damasceni.

I

CONSTRUCTIONEM & tumorem præter naturam iecoris & lienis sanat, ac inde natas febres diuturnas, & harum rigorem. Morbum regium, hydropem incipientem demulcet. Habet manna, succi ^b eupatorii, añ vñc. vnam. Rosarum, vñciam dimidiam. Spicæ nardi, drach. tres. Rheubarbari, asari, anisi, añ drach. duas. ^c Spodij, drach. tres, & dimidiam. Cum stillatio catluthæ liquore fingantur pastilli, & in loco vmbroso, & ventis perflato resiccentur.

ANNOTATIONES.

b iij

a Pastil-

Pastillus.
Trochiscus.

a Pastillus.) Græcis $\tau\rho\acute{o}\chi\iota\sigma\kappa\omicron\varsigma$ dicitur, qua voce hodie officinæ uti malunt quàm Latina pastilli, aut orbiculi, aut rotulæ. ita enim Græca vox interpretari potest. Eodem autem modo quo catapotia formantur, sed forma differunt pastilli. Et si enim instar catapotiorum rotundi sunt, tamen compremuntur. Alij etiam quadrata finguntur forma. Species tenuius teruntur quàm ad catapotia. Ponderant magna ex parte drachmam vnam, vel duas.

b Eupatorium.) Filij Mesuræ, utpote huius pastilli autoris, utendum, si haberi potest. Est autem nunc multis cognitum, & in hortis ferè omnibus plantatur.

Spodium.

c Spodij.) Arabum spodium nequaquam accipiendum: quod quale sit, libro primo indicauimus: sed potius officinarum siue Platearij, quod non est nisi ebur vltum. Quod in omnibus quoque reliquis pastillis obseruandum erit, ne sit opus ut id crebrius repetamus.

PASTILLVS *E VIPERA.

Andromachi.

II.

Accipit *b* carnis viperinæ in cacabo nouo cum aqua pura, viridi anetho & modico sale bene *c* coctæ, vnc. octo. Hæc in mortarium coniecta validè, paulatim instillato *d* iusculo, teritur. Vbi autem quàm tenuissimè fuerit trita, panis triticeus purissimus aridi triti & cribrati, vnc. duæ adduntur: & rursus iusculi quod satis est affunditur, & in conterendo diligentissimè vniuntur, ac modico *e* opobalsamo adhibito finguntur tenues pastilli, & in vmbra desiccantur.

ANNOTATIONES.

Vipera.

Tirus.

Nota vipera

a Vipera.) Vipera, serpens est, quem barbari & recentiores medici Tiram vocant. Hinc est, quod præsentem pastillum è Tiro inscribant. Eius serpentis copia in Germania haberi non potest, sed ex Italia peti debet. Est autem vipera, animal colore sufflauum, admodum agile, Galeno in libello de Theriaca ad Pisonem teste, collo maximè protenso, oculis subrubentibus, inuerecundis trucibus & feroci aspectu, capite latiore, corpore vniuerso & ventre crassiore, cauda aceruatim in tenuitatem abeunte. A masculo foemina ijs rebus dissidet, & quod dentes caninos plures duobus exerit.

Caro vipera
ut paranda.

b Carnis viperinae.) Qua ratione autem caro hæc parari debeat, Galenus & alij Græci medici ex Andromacho docent. Viperæ foemina notandæ magnitudinis viginti, aut paulo plures pro totius confecturæ quantitate non quouis anni tempore, sed iam desinente vere, nondum autè inchoata æstate, accipiendæ, & primum ipsarum capita & caudæ præcidendæ. Nam præterquam quòd hæc partes virulentiores esse videntur, etiam duræ & modicæ carnis cõpotes existunt. Sufficit autem in magnis viperis id quod aufertur utrobique quatuor digitos æquare. Reliquum verò totum corpus cute detracta, adipe, utpote inutili, & intestinis ademptis, aqua perlutum in fictile nouum, & probè exterius conijciendum.

c Bene cocta.) Quod cognoscitur, vbi spinæ & ossa à carnibus separantur.

d Iusculo.) Scilicet in quo viperarum carnes decoctæ fuerunt.

Opobalsamū.
Matthioli
mordacitas
retrusa.

e Opobalsamo.) Pro succo balsami sumatur succus Leucoij, quod Cheiri officinæ vocant. Et hoc loco Matthiolus me pungit, quod opobalsamum addiderim præter Andromachi institutum, medicamentum quo iam penitus destituimur. Fateor quidem Opobalsamo nos hodie carere, tamen quum eius in horum pastillorum compositione non solum Paulus, verum etiã Aëtius mentionem faciat, quid est cur reprehendere audeat Matthiolus, quod tantorum autorum exemplo motus feci? Nihil profecto quàm ut me Germanum hominem insectetur, errorumque suspectum reddat, & in se Italum, omnium oculos cõuertat. Quum igitur me passim sine meo merito errorum insimulet, faciam & ego, ut vicissim omnes intelligant, Matthiolum potius Matæolum, quasi $\mu\acute{\alpha}\tau\alpha\omicron\rho\ \delta\lambda\omicron\rho$, nominandum esse.

PASTILLVS *SCILLITICVS,

Andromachi.

III.

Recipit *b* scillæ assepartium internarum, *c* lib. vnam. Farinæ erui, vnc. octo. Teruntur hæc simul validè in mortario, & excepta in pastillos digeruntur, & in vmbra siccantur.

ANNO-

a Scilliticus.) Quodd ex scilla præparetur, ita dictus.
b Scilla affa.) Assatur autem hoc modo. Scilla recens bonæ habitudinis ex terra sumitur, quum folia ipsius & caules exactè inaruerint. Cortice autè adempto, fermento mundo aut massa farinacea circumlinitur: postea in calido cinere, aut furno torrefit, vsq; dum farinacea massa obducta, in crustam indurefcit. Quod si fornax aliquis habeatur, in illum simul cum pane immittitur. Dein extracta, per ambitum, massa farinacea cõsticcata adempta purgatur, & internæ partes teneriores acceptæ probè teruntur.

Scilliticus.
Scilla vs
assatur.

c Libram vnam.) Aëtius accipit lib. tres. Scillæ, lib. duas, farinæ eruinæ. Nicolaus scillæ, drachmas sexaginta. Farinæ eruorum, drach. quadraginta. Quod sanè in idem recidit. Nam vterq; Scillam pondere farinæ eruinæ sesquialteram esse vult: id est, tres partes Scillæ, duas autem farinæ. Quam ponderis rationem nos etiam obseruauimus: sunt enim, Scillæ vnciæ duodecim quæ ad vncias octo, sesquialteræ proportionem habent.

d Excepta.) Aëtius in ijs conformandis rosaceum oleum adhibet.

PASTILLVS HEDYCHROI.

Andromachi.

III.

Habet ^a mari, amaraci, asari, aspalathi, añ drach. duas. Iunci odorati, calami odorati, phu, ^b xylobalsami, opobalsami, colti, cinamomi, añ drach. tres. Myrrhæ, folij, spice nardi, croci, calix, añ drach. sex. Amomi, drach. duodecim. Mastiches, drach. vna. Cum vino veteri odorato dulci, finguntur pastilli.

ANNOTATIONES.

Hæc est legitima Hedychroi, quod Arabes corrupta voce Alin daracaron nominant, Andromachi descriptio. Aliæ autem diuersæ ab illa descriptiones sunt, quemadmodum Galenus lib. 1. de Antidotis fusius monstrat. Actuarius eadem medicamenta è quibus constituitur Hedychroum, simplicia recenset, ne vno quidem vel adiecto, vel omissio. In pondere, tamen variat, quemadmodum etiam Aëtius: qui tamen in numero simplicium Hedychroum constituentium consentit.

a Mari.) Ita legit Galenus loco iam citato, & Actuarius: vt non sine maximo errore Cornarius, mendosum græcum codicem secutus, in Aëtio, Ari pro Mari conuerterit. Marum autem, Galeno & Plinio testibus, peregrina est herba, vt in Germania illam prouenire vix crediderim. Quapropter eius succedaneo vtendum, quod non est nisi Sifymbrium: cui, Dioscoride attestante, æquales vires habet. Balsamita igitur vocata, pro Maro pharmacopœi vtantur.

Cornarij lapsus.
Marum, &
eius succedaneum.

b Quid pro Opobalsamo, xylobalsamo, folio, & amomo sit accipiendum, libro primo, & in quibusdam compositionibus præcedentibus est monstratum.

PASTILLVS GALLIÆ MOSCHATAE.

Ioannis Damasceni.

V.

Cerebrum & cor roborat, oris atq; adeò totius corporis odorem commendat. Capit ligni aloës crudi, boni, selecti, drach. quinq;. Ambaris, drach. tres. Moschi, drach. vnam. ^a Glutinis tragacanthæ cum stillaticio rosarum liquore extracti, quantum ad ea comprehendenda sufficit. Fingantur pastilli magnitudine folij myrtei, sigillentur, & in vase vitreo reponantur.

ANNOTATIO.

a Glutinis tragacanthæ.) Intelligit lentum eius cremorem, mucilaginem barbaris dictum: aptum ad excipienda medicamenta, pastillum hunc ingredientia.

Gluten tragacantha.

PASTILLVS ALIPTÆ MOSCHATAE.

Nicolai Myrepsici.

VI.

Valet pueris laborantibus asthmate, & ijs qui angustis sunt thoracè, nè lac hauustum retinent: præstatq; vsu optimi & odoriferi suffitus. Accipit ladanii purissimi, vnc. tres. Styracis calamitis, vnc. vnam, & dimidiam. Styracis rubri, vnc. vnam. Ligni aloës boni, drach. duas. Ambaris, drach. vnã. Caphuræ, ^b scrupul. vnum. Moschi, scrupul. dimidium. Cum stillaticio rosarum liquore finguntur pastilli.

ANNO-

Delicata est compositio, & ad delicias suo odore maximè accommodata, suffitu, & vaporatione grata. Cor & cerebrum roborat, & imbecillum puerorum ventriculorum. Dicta est alipta moschata fortè, quod in vnguenta & emplastra ad odoris gratiam conciliandam veniat.

b *Scrupulum vnum.*) Ita quidem manuscriptus græcus codex habet. Latini verò codices legunt, scrupulum vnum & dimidium. Mihi Græci codicis lectio magis arridet, quod Caphuræ odor grauis admodum sit, & quod hic magis vt citius medicamentum ignem concipiat indita esse videatur. Quare scrupuli vnus pondus sufficere potest.

PASTILLVS E RHEOBARBARO.

Ioannis Damasceni.

VII.

ADuersus iecoris & lienis obstructionem, malum corporis habitum, & aquam inter cutem prodest. Ad frigidos & pituitosos, ac biliosos etiam iecoris affectus, & icterum utilis est. Recipit rhei barbari boni, drach. decem. Succii eupatorii, drach. quatuor. Amygdalarum amararum, drach. duas, & dimidiam. Rosarum, drach. tres. Spicæ nardi, anisi, rubiæ, absinthij, asari, seminis apij, añ drach. vnam. Cum stillatio cassuthæ liquore formentur pastilli, pondere vnus aurei.

PASTILLVSEX ABSINTHIO.

Eiusdem.

VIII.

Ventriculi, iecoris & lienis obstructiones tollit, appetentiam excitat, diurnis febribus succurrit. Ventriculorum, iecur, & lienem roborat. Habet rosarum, absinthij, anisi, añ drach. duas. Rhabarbari, succii eupatorii, asari, apij, amygdalarum amararum, spicæ nardi, mastiches, ^a folij, añ drach. vnam. Cum succo intybi fatiui latifolij finguntur pastilli.

ANNOTATIO.

^a Pro eo succedaneo vtendum, quod quale sit suo monstrauius loco. Nardi igitur drachmæ duæ accipiantur.

PASTILLVS ^aE SPODIO.

Nicolai Myrepsici.

IX.

Efficacissimus ad febres acutas ventriculi, & iecoris phlegmonem, sitimque vehementem. Capit spodij, drach. quatuor. Rosarum rubearum, drachmas septem. Seminis portulacæ, succii glycyrrhiæ, añ drachmas duas. Cum ^{*lento} ^{*mucilagine.} psyllij succo finguntur pastilli ponderis drachmæ vnus. Sunt qui addunt, seminum quatuor frigidorum maiorum, gummi Arabici, tragacanthæ, croci, añ drach. vnam, & dimidiam.

ANNOTATIONES.

^a *E spodio.*) Simpliciter nominatur, vt scilicet distinguatur à pastillo è spodio cum adiectione, Cum semine oxalidis, appellato, quem mox subiiciemus. Et hic, quod antea sæpe monuimus, Arabum spodium non intelligendum erit. Siquidem hoc ex harundinis radicibus vltis constat, quod Auicenna scribit, ac erodendi facultatem habet, quapropter huic pastillo nõ inferendum: immò potius officinarum nostrarum, quod non est nisi ebur vltum, adstringendi facultate præditum. Qua de re lib. i. huius operis copiosè diximus. Cæterum quum non solum Mesues, sed & Nicolaus hunc pastillum describat, ad illum autorem potius quàm Mesuæ filium referre voluimus: melioris nimirum distinctionis gratia, vt scilicet præsens Nicolai, sequens Ioannis Damasceni inscriberetur.

b *Psyllij.*) Nicolaus habet, Lini.

PASTILLVS E SPODIO CVM SEMINE OXALIDIS.

Ioannis Damasceni,

X.

Aduer-

ADuersus febres acutas & biliosas cum alui fluore valet: ventriculi & iecoris excalefactionem, & sitim, quæ continenter excruciat, restinguit. Accipit rosarum rubearum, drach. duodecim. ^a Spodij, drachmas decem. Seminis oxalidis, drach. sex. Seminis portulacæ, seminis coriandri aceto macerati, & torrefacti, pulpæ ^{*} rhois, añ drach. duas, & dimidiam. Amyliasi, balaustiorum, ^{*} Sumachs, baccarum oxyacanthæ, añ drach. duas. Gummi Arabici asii, drach. vnam, & dimidiam. Cum ^{*} omphacio formantur pastilli. ^{*} Agrestis

ANNOTATIO.

^a Spodij.) Spodium Arabum, vt sæpe antea monuimus, hic intelligendum non venit, neq; Græcorum spodium è fornacibus ærarijs petitum, interaneis nocentissimum: sed ebur potius vltum, vt dictum est.

PASTILLVS E MYRRHÆ.

Rhazis.

XI.

Menses potenter admodum euocat, ita vt foetum etiã excutiat. Vitijs è retentis mensibus natis succurrit. Recipit myrrhæ, drach. tres. Lupinorum optimè tritorum, drach. quinq;. Foliorum rutæ, mentastri, pulegij, cumini, rubiæ, ^{*} succi medici, sagapeni, opoponacis, añ ^a drach. duas. Cum succo arthemisiæ finguntur pastilli. ^{*} Asa fetida.

ANNOTATIONES.

Descripti sunt ex Rhaze lib. 9. ad Mansorem. Exhibentur ex feminis Iuniperi decocto, idq; efficacissimè.

^a Drachmas duas.) In priore editione pro drach. duas, typographus magno errore reposuit uncias duas.

PASTILLVS EX ABSINTHIO.

Nicolai Myrepsici.

XII.

AD eos quibus ventriculus refrigeratus est, iocinerosos, lienosos, & tumorem in iecore habentes, bonus. Habet absinthij, fœniculi, anisi, rosarum, amygdalarum amararum, añ drach. tres. Asari, spicæ, floris iunci odorati, apij, añ drach. duas. Rhei barbari, succi eupatorij, añ drach. vnam. Trita cum succo intybi latifolij, redigantur in pastillos.

ANNOTATIO.

Quum pastillus ille ex absinthio descriptus à Nicolao, ei qui à filio Mesuræ refertur, præferendus videatur: ideo vt hic quoq; inter pastillos vltimos suum, obtineret locum, voluit, vt si quis eo vti mallet quàm Ioannis Damasceni, in promptu haberet compositionem.

PASTILLVS E LACHÆ.

Ioannis Damasceni.

XIII.

AD obstructions iecoris, lienis, & inde natas febres varias diuturnas, & ascitem valet: item vrinas mouet. Capit lachæmundatæ, succi glycyrrhiæ, absinthij, ^a oxyacanthæ, succi eupatorij, rhei barbari, aristolochiæ longæ, costi, asari, amygdalarum amararum, rubiæ, anisi, apij, iunci odorati, añ drach. vnam. Cum stillatio eupatorij liquore formantur pastilli ponderis drachmæ vnius.

ANNOTATIO.

^a Oxyacantha.) Berberim officinæ nō rectè vocant. Est enim Oxyacantha diuersa à Berberi planta, vt alibi copiosè ostendimus. Ingreditur autem hunc pastillum vt obstructio- nes eximat, quandoquidem, Galeno teste, sit tenuium paruum, & parum incidat. Habet verò facultatem etiam roborandi iecur. Nicolaus Myrepsus, qui itidem hos pastillos describit, aliam, & à præfenti nonnihil variantem habet, quam mox subiiciemus: vt si quis ea vti mallet, haberet in promptu compositionem.

PASTIL-

LEONHARTI FVCHSII
PASTILLVS E LACHA.Nicolai Myrepfici.
XIII.

ADiocinerosos, lienosos & stomachicos. Accipit lachæ quæ tingunt fullo-
nes, rosarum, spodij, absinthij, sacchari, succi eupatorij, añ drachmas tres.
Rhei barbari, drach. quatuor. Floris iunci odorati, drach. duas. Trita cum suc-
co scœniculi, aut intybi fatiui latifolij, digerantur in pastillos.

PASTILLVS E CAPPARIBVS.

Ioannis Damasceni.
XV.

ADuersus lienis duritiem valet, & flatus in eo dissipat. Recipit corticum
radicis capparidis, feminis agni, añ drach. sex. Seminis nigellæ, calaminthæ,
acori, amygdalarum amararum, nasturtij, hammoniæ, foliorum rutæ, aristo-
lochiæ rotundæ, succi eupatorij, añ drach. duas. Cyperi, ^ascolopendrij, añ drach.
vnam. Trita omnia, cum hammoniaco in aceto dissoluto excipiuntur, & in pa-
stillos rediguntur.

ANNOTATIONES.

Cordus. Huius pastilli compositio in medicamentario libro Valerij Cordi nõ est integra, ideoq;
ad illius præscriptum confici nõ debet.

Scolopendrij ^a *Scolopendrij.*) Per Scolopendrium non linguam ceruinam, sed Ceterachium officinis
appellatam, intelligit. Nã ad lienis obstructiones tollendas, utilis admodum est, hæc herba.

PASTILLVS EX AGARICO.

Incerti autoris.
XVI.

Pluitam è cerebro & capite elicit. Crassos quoq; humores & lentos è thora-
ce educit. Habet agarici selecti, vnc. tres. Salis fossilis, quem gemmæ no-
minant, vnc. vnam. Cum serapio acido simplici finguntur pastilli, & loco sicco
reponuntur.

AGARICVM TROCHISCATVM:

Hoc est, in pastilli formam redactum.
XVII.

Capit agarici selecti, vncias quatuor. Redactum in puluerem cum vino, in
quo Zingiber maceratum est, in pastillos digeritur. Efficax est ad purgan-
dos crassos & lentos humores minori noxa ventriculi, quam si Agaricus solus
propinetur. Agaricus enim quum leuitate sua, & permeationis tarditate ven-
triculum turbet, merito acria vt est Zingiber, & penetrantia admittit, ad virium
transitusq; per viscera obstructa celeritatem.

PASTILLVS E ^aCOLOCYNTHIDE.Ioannis Damasceni.
XVIII.

ACcipit pulpæ colocynthidis albæ & leuis, seminibusq; purgata, ^b drach.
decem. ^c Forficibus incidantur, & fricentur cum olei rosacei, vncia vna.
Cum lento succo seu mucagine tragacanthæ, gummi Arabici, bdellij, añ drach.
sex, stillatio rosarum liquore dies quatuor maceratis, finguntur pastilli, & sic-
cantur in umbra. Siccati iterum minutissimè teruntur, & cum eadem mucagine
rursus formantur pastilli, qui in vsum reconduntur.

ANNOTATIONES.

^a *Ecolocyn-*

a *Ecocynthide.*) Non est autem, nisi pastillus qui officinis hodie barbaro, & ipsis in- *Pastilli al-*
cognito nomine, Alhandal appellatur. Ingreditur Hieræ Hermetis apud filium Mesuæ *bandal.*
compositionem. Alijs quoque inijcitur compositionibus. Vfus eius pastilli tum erit, vbi pi-
tuitam & humores alios crassos ac glutinosos ex profundo corporis, & partibus longè
distantibus, vt cerebro, neruis, musculis, articulis, pulmone, thorace euellere consilium
est. Quare in cephalalgia, hemicrania contumaci, epilepsia, apoplexia, vertigine, asthma-
te, ischiade, morbis articularum frigidis, item in acuendis clysteribus huius pastillum
hunc vsurpare licebit. Hodie vsus eius maximus est in acuendis catapotijs pro colocyn-
thide non ineptè, quòd salubrior sit quàm ipsa Colocynthis, quæ per hos pastillos quan-
dam veluti emendationem, & vitiorum correctionem accipit.

b *Drachmas decem.*) In omnibus propemodum codicibus filij Mesuæ legitur drachmas
decem. Sunt tamen qui mendosam esse hanc lectionem, putent, quod olei rosacei quanti-
tas satis magna sit, cum decem drachmis collata. Sed parum firma hæc est ipsorum ratio,
quod decem illæ drachmæ facillè alijs quæ adijciuntur, & in quibus macerantur, in pastil-
li formam fingi possint. Accedit, quod decem vnciæ colocynthidis cum vna vncia olei
rosacei vix, immò multo difficilius, quam decem drachmæ, in pastilli formam redigi que-
ant, quicquid cucullati illi Monachi garriant. Denique haud satis tutum est tantam colo-
cynthidis copiam pastillo huic indere, de quo vltra scrupulum vnum per se assumi pa-
rum tutum est.

c *Forficibus incidantur.*) Et tenuissimè etiam terantur, ne asperæ eius partes intera-
neis adhærentes ea exulcerent.

PASTILLVS RAMICH.

Ioannis Damasceni.

XIX.

Ventriculum cor, secur, imbecilla firmat: & lubrica viscera ac intestina ro-
boratae constringit, choleram morbum reprimat, acrimoniam obtun-
dit, animum reddit tranquillum, omnem sanguinis eruptionem cohibet: qua-
propter sanguine è naribus profluente insufflando impellitur, alijsq; medica-
mentis admiscetur. Recipit succi oxalidis, vncias sedecim. Rosarum, vnciam
vnam. Baccarum myrti, vncias duas. Coquantur parum, & colantur. His mi-
scentur gallarum recentium curiosè tritarum, vnciæ tres. Coquantur iterum.
Deinde sequentiâ in puluerem trita inspergantur, nempe foliorum rosarum,
vnc. vna. Santali flaui, vnc. vna, & drachmæ duæ. Gummi Arabici, vnc. vna, &
dimidia. Carnium *rhois, & spodij, añ drach. octo. Omphacij, drach. septem. *Sumachi.
Succi baccarum myrti multum tritarum, vnciæ quatuor. Lignialoes, caryo-
phyllorum, macis, nucis moschatae, añ drach. quatuor. Miscentur omnia simul,
& extenduntur in scurella lapidea, donec siccantur. Exiccata teruntur in tenu-
issimum puluerem, & cum succo semperuiui, atq; stillatio rosarum liquore
formantur pastilli parui, & exiccati in umbra reponuntur.

ANNOTATIONES.

a *Ramich.*) Hanc vocem nonnulli interpretantur compositionem, ex adstringentibus *Ramich.*
paratam. Quæ quidem interpretatio huic compositioni, quæ ex eiusmodi rebus constat,
bene quadrat. Alij Ramich ex Rumicæ latina voce corruptam esse putant, quòd scilicet
largissimam oxalidem, quæ est Rumicis species, recipiat. Vt pastillus Ramich non sit nisi
is, qui ex Rumice oxalide constat. Mihi posterior sententia magis arridet, etsi temerè de
lingua mihi ignota nihil prononciem. Arabum enim inuentum est. Alij mixturam ex
Gallis significare tradunt.

γ *Spodij.*) Hoc est, eboris vsti, vt iam sæpissimè monuimus.

b *Cum succo semperuiui.*) Filius Mesuæ habet Caphuræ. Verùm quum calidam esse con-
flet, pro ea succum Semperuiui substituyimus.

PASTILLVS EX * OXYACANTHA.

Eiusdem,

XX.

* Terboris.
Arabum.

c AD

AD calidam intemperiem prodest, alui fluorem, & iccoris dolorem. Habet baccarū oxyacanthæ, drach. duas. Spodij, mastiches, ligni aloes, gallicæ moschatae, spicæ, seminis oxalidis, añ drach. vnam. Rosarū, drach. quinque. Gummi Arabici, drach. tres. Cum stillaticio rosarū liquore finguntur pastilli.

ANNOTATIO.

a Oxyacantha.) Per oxyacantham, quam Arabes Berberim vocant, non eam quæ sic hodie officinis nominatur intelligere oportet: Berberis enim officinarum ab oxyacantha diuersa est: sed eam quam Dioscorides sub oxyacantha nomine pingit, cuius effigiem, & totam historiam tomo altero nostrorum de stirpium historia commentariorum dedimus.

PASTILLVS EX OXYACANTA,

Nicolai Myrepsici.

XXI.

AD iccoris calorem, immodicam sitim, linguæ ariditatem, & febres arden-tes. Capit baccarum oxyacanthæ, spodij, succi glycyrrhizæ, seminis portulacæ, añ drachmas tres. Rosarum, drach. sex. *a* Spicæ, amyli, tragacanthæ, añ drach. vnam. Seminis citruli, *b* drach. vnam, & dimidiã. *c* Seminis portulacæ, drach. dimidiã. Cum aqua vel stillaticio rosarum liquore formantur pastilli.

ANNOTATIONES.

Hoc pastillo è Berberis Mauritanorum, hoc est, oxyacantha Aegyptia, Nicolao interprete, nonnulli vtuntur crebrius, quàm superiore. Et describitur etiam à Ioanne Damasceno, sed nonnihil variatis ponderibus, & adiecto croco. Debent autem pharmacopœi vsurpare ad huius medicamenti compositionem baccas veræ oxyacanthæ.

a Spicæ.) Post spicam filij Mesuræ crocum, cuius nulla fit in Nicolai manuscripto codice mentio. subiicit.

b Drachmam vnam, & dimidiã.) Ioannes Damascenus habet drach. tres, & dimidiã. Parum autem refert, vtrum ex ijs pondus arripias: quia alterum validiorem reddit pastillum, alterum minus validum.

c Seminis portulacæ.) Nicolaus, & filius Mesuræ, habent Caphuram. Nam Arabum, Caphuram refrigerare putantium, opinionem amplectitur Nicolaus. Quare pro ea semina portulacæ substituimus, licebit etiam vsurpare pro Caphura demperuiui succum.

PASTILLVS EX HALICACABO,

Ioannis Mesuræ.

XXII.

Contra renum & vesicæ exulcerationem, & natam inde vrinæ difficultatem: mictumq; sanguinis pollet. Accipit baccarum halicacabi, drach. tres. Seminis citruli, *b* melonis, cucurbitæ, añ drach. tres, & dimidiã. Boli Armenij, gummi Arabici, thuris, sanguinis draconis, papaueris albi, amygdalarū amararum succi glycyrrhizæ, tragacanthæ, amyli, nucleorum pinearum, añ drach. sex. Seminis apij, succini, *c* terræ lemnitæ, hyoscyami, *d* opij, añ drachmas duas. Cum succo halicacabi finguntur pastilli.

ANNOTATIONES.

Pastillus Al-
chachengi.

a Hic pastillus non solum ex Halicacabo, vel, vt corrupta voce Alchachengi hodie nominant: sed etiam *duo quos adis*, id est, E vesicaria, appellatur. Vsu tritissimus ad vrinæ ardorem exulcerata vrinaria fistula, vesicæ, renibus, & vteribus. Pluribus namq; diebus ex aqua mulla, zulapio rosato, aut vino austero sumpti vlcera detergent, glutinât, & cicatrice tegunt, vrinæ acrimoniam mitigant, eiusq; strigmenta mucosa, aspera & dolorifica complanant, & leniunt.

Albatecha.

b Melonis.) In Ioannis Damasceni codicibus legitur, Albatecha. Qua quidem voce non intelligit Melonem magnum, viridem, subnigrum & Indum. vt omnes ferè interpretantur: sed communem potius, vt ex Serapione & Auicenna satis liquet, qui Batecha, quæ eadem est

dem est Albatechæ, eadem tribuunt, quæ Dioscorides Meloni. Imò Batecham Serapio interpretatur Melonem.

c Terra lemnia.) In Mesuræ filij codice est, Boli simpliciter. Interpretantur autem omnes rubricam Sinopicam, ut quæ medicis magis in usu sit. Verùm quum hodie ad nos non afferatur, pro ea substituiamus terram Lemniam, quam figillatam hodie vocant, quæ non est nisi bolus officinarum.

Bolus.

d Opij.) Paratur etiam hic pastillus sine opio. Quapropter oportet medicos in usu huius pastilli diserte in suis formulis exprimere, num pastillum hunc cum opio, vel sine opio medicamenti permiscendum velint.

PASTILLVS E * SVCCINO.

Eiusdem.

XXIII.

AVxiliatur sanguinem excreantibus, tabidis, purulenta expuentibus, ecclesiasticis, & dysentericis: in summa, sanguinem vndecunq; emanantem sistit, ac suppressit. Recipit succini, aur. sex. Cornu cerui vsti, *b* gummi arabici assisi, corallij rubri vsti, tragacanthæ, acaciæ, *c* hypocistidis, balaustrorum, mastiches, lachæ, papaueris nigri assisi, añ aur. duos. Thuris, croci, opij, añ aur. vnum, & dimidium. Cum lento **psyllij* succo formantur pastilli.

* mucagine.

ANNOTATIONES.

a Esuccino.) Officinæ è Charabe Pastillum hunc nominant.

E charabe.

b Gummi Arabici.) In nonnullis codicibus desideratur: tamen quum ad spissandum & refrigerandum sit aptum, non video quomodo omitti possit, aut debeat.

c Hypocystidis.) Quum in codice filij Mesuræ sit Henfistidis, quidam succum Cisthi foliorum inaudiendum esse putant. Sed nihil refert succum foliorum, aut eius quod instar fungi est, germinis, quod hypocystis vocatur, accipiamus, propterea quòd eiusdem sint facultatis. Henfistidis autem esse vocem deprauatam ex hypocystidis, omnibus notum est, & id ipsum paulo post pluribus ostendemus.

PASTILLVS E * LEMNIO SIGILLO.

Ioannis Damasceni.

XXIII.

* Terra sigillata.

CRuenta spuentibus, & omni sanguinis profluuiò succurrit, ut præcedens. Habet sanguinis draconis, gummi Arabici tosti, pastillorum Ramich, rosarum rubrarum, seminis rosarum, amyli assisi, spodij, acaciæ, hypocystidis, lapidis hæmatitis, *a* succi foliorum Cisthi, balaustrij, boli armenij, terre lemnia, *b* seminis canabis, corallij, succini, añ drach. duas. Margaritarum, tragacanthæ, papaueris nigri, añ drach. vnam, & dimidiam. Seminis portulacæ tosti, cornu cerui vsti, thuris, nucum cupressi, croci, añ drach. duas. Cum stillaticio plantaginis liquore finguntur pastilli.

ANNOTATIONES.

a Succifoliorum Cisthi.) In codice Ioannis Damasceni legitur Henfistides. Nemo autem est qui hanc vocem non esse corruptam videt, & è dictione Cisthi deriuatam. Non significare autem nisi succum foliorum Cisthi, in primis Auicenna testatur, qui lib. 2. cap. 334. ita scriptum reliquit. Henfistides est succus plantæ quæ dicitur Barba Hircina. Quid verò sit Barba Hircina indicat Serapio cap. 115. sui libri de simplicibus inscripti. Nam sub hoc nomine Dioscoridis Cistum describit, ut ex collatione vtriusq; loci luce meridiana clarius sit. Diuersas igitur res hypocystidis & Henfistidis nominibus intelligit Ioannes Damascenus. Hoc succum, ut diximus, foliorum Cisti: illo autem id quod iuxta Cisti radices nascitur. Merito autem succus foliorum Cisti huius pastilli compositione ingreditur, ut cui insignis sit adstringendi, Dioscoride teste, facultas.

b Seminis canabis.) In Damasceni codice est Sedeneji, quæ sanè dicitio Mauritanis, Serapione cap. 207. autore, Canabim denotat. Ingreditur autem hunc Pastillum propter

c ij immensam

immer sam suam exiccandi facultatem. Nec metuendus eius calor erit, quod is à tot frigidis medicamentis nonnihil frangatur. Ceterum ut id quoque adijciam, liberale ex naribus sanguinis profluuium sistunt cum succo polygoni, plantaginis, & ouorum candido fronti & temporibus illiti.

PASTILLVS * EX PORTVLACA.

Eiusdem.

XXV.

FEbribus ardentibus, feruoribus sanguinis & flauæ bilis, ventriculi deniq; & iecoris intemperiei calidæ, & heclicæ confert. Capít rosarum, vnc. dimídiam. Spodij, glycyrrhizæ, añ drach. duas. Semínium cucurbitæ, citruli, cucumeris, & melonum, tragacanthæ, croci, gummi Arabici, spicæ nardi, añ drach. vnā. Santali flauí, drach. duas, & dimídiã. ^b Ligni aloes, cardamomi, amyli, feminis portulacæ, añ scrup. duos. Sacchari albissimi, mannæ, añ drachmas tres. Cum lento psyllij succo funguntur pastilli.

ANNOTATIONES.

Inscriptionis pastilli ratio. Caphura. ^a *Ex Portulaca.*) Noua hæc est eius pastilli inscriptio. Nam apud filium Mesuæ dicitur pastillus è Caphura. Quum verò Caphura, vel ut hodie loquuntur, Camphora nostra, quod inter Arabes Auerroes vnus testatur (quum ceteri omnes, quanquam falso, frigidam esse affirmant) abundè calida sit, huic pastillo qui ardentibus febribus maximè conuenire debet, parum rectè inseritur. Quapropter nos, ut aliàs semper, & hic pro Caphura, semen portulacæ, vel semperuiui succum, substituimus.

^b *Ligni aloes & c.*) Neq; lignum aloes, neq; spica nardi, maximè autem cardamomum, quod impense calidum est, huic pastillo rectè inditum esse videtur. Sed Mesuæ filius haud dubiè hanc compositionem ex Auicenna mutuatus est, qui Canone quinto, vbi quinque Pastillorum è Caphura descriptionem refert, vnã habet, nempe primã, quæ huic per omnia respondet: nisi quòd pro feminibus citruli, cucumeris, & melonum, semen maluæ & portulacæ substituit. Secutus est igitur hic, ut alibi sæpe, Ioannes Damascenus errorem Auicennæ, è quo ferè omnia sua ad verbum transcripsit. Atqui nihil mirum, Auicennam interdum calida medicamenta Caphuræ copulasse, quum hanc ipsam iam calidã, (quanquam testè, aut inscienter) appellet & innuat. Nam loco iam citato tria Electuaria de Caphura recenset, ad concoctionem ventriculi & iecoris roborandam, & pituitam crassam incidendã, ac flatus discutiendos vtilia. Vnde omnibus perspicuum euadit, eum Caphura non ut frigido, sed potius ut calido medicamento vsum esse. Quomodo enim frigidum medicamentum pituitam crassam extenuaret, aut flatus discuteret? Et ut calido vsum esse illic Auicennam medicamento Caphura, abundè testantur medicamenta quæ ei coniunxit: quæ Santalis exceptis, omnia sunt calida. Quin etiam Canone secundo, vbi ex professo de viribus Caphuræ tractat hanc parere vigilias, memoriæ prodidit. Si vigilias excitat, quo pacto frigida esse possit nõ video. Quæ commemoranda nobis hoc loco esse duxi, ut illorum impudentiam retunderemus: qui ne hodie quidem desinunt vociferari, sine Arabum commentarijs neminem facere medicinam posse. Sed ut ad institutum redeam, quum hæc Mesuæ filij compositio mihi parum arrideat, statui aliam hac meliorem subijcere, quæ est Nicolai: ut posthabita priore, pharmacopœi sequentem deinceps in suis officinis paratam habeant.

PASTILLVS * E NYMPHAEA.

Nicolai Myrepsici.

XXVI.

AD calorem iecoris confert. Accipit rosarum, gummi Arabici, tragacanthæ, spodij, añ vnc. dimídiam. Semínium quatuor frigidorum maiorum, feminis portulacæ, glycyrrhizæ, añ vnciam vnã. Croci, drach. duas. Amyli, drach. tres. ^b Semperuiui succi, drach. dimídiam. Trita cum succo psyllij digeruntur in pastillos.

ANNOTATIONES.

^a *ENymphæa.*) Et huius pastilli, propter causam suprã expositam, immutauimus inscriptionem. Nam Nicolao è Caphura nominatur, ut qui hac in parte Mauritanorum, Caphuram frigidam esse putantium, sequi errorem voluit,

^b *Succi*

b Succisemperuiui.) Nicolaus Caphura habet, pro qua nos succum semperuiui substi- *Pro Caphura*
tuimus, non certè temerè: quòd Caphura calefaciendi, haud refrigerandi facultatem ha- *floribus*
beat, vt alibi copiosè ostendimus. Auicennà, qui loco paulo antè indicato, in tertij pastilli *Nymphææ*
de Caphura descriptione, vtriusq; etiam Nymphææ seu Nenufaris florum meminit. *vtendum.*

PASTILLVS E VIOLIS.

Nicolaï Alexandrini.

XXVII.

EXcalefactiones mitigat, aluumq; emollit. Recipit florum violarum re-
centium, drach. quindécim. Amyli, drach. nouè. Seminis papaueris albi,
drach. septem. Rhei barbari, drach. quinq;. Seminis plantaginis, drach. tres.
Balsami, drach. vnam. Cum stillaticio rosarum liquore fingantur pastilli.

PASTILLVS E VIOLIS.

* Nicolaï Myrepsici.

XXVIII.

Habet florum violarum recentium, drach. quinq;. Amyli, drach. tres. Se-
minis papaueris albi, drach. duas, scrup. vnum. Rhei barbari, *b* scrupulos
quinq;. Seminis plantaginis minoris, drach. vnam. Balsami, scrup. vnum. Tri-
ta cum stillaticio rosarum liquore, digeruntur in pastillos.

ANNOTATIONES.

* *E violis.*) Nicolaï codex græcus, vt Latinus etiam, corruptè admodum legit $\delta \sigma \acute{\iota} \alpha \beta \lambda \eta \epsilon$,
pro $\delta \sigma \acute{\iota} \tau \omega \rho$: hoc est, è violis. Atq; ita quoq; legitur in Latino codice, qui Ingolstadij est edi-
tus. Et quum hunc pastillum ingrediantur violæ (quomodo enim aliàs ab illis denomi-
naretur (liquet primò, compositionè hanc in manuscripto codice, quo nos vsi sumus, mu-
tilà esse. Nulla enim in ea fit violarum mentio. Desunt igitur violæ, & amyli, Dein palàm
est, accipiendas esse violas Martias (nam illæ à Græcis $\acute{\iota} \alpha$ vocantur) non albas, quæ iisdem
 $\lambda \epsilon \upsilon \kappa \acute{\alpha} \iota \alpha$, & nostris Cheiri nominantur, vt putat Cordus & eum secutus Rondeletius. Si e-
nim de ijs locutus fuisset Nicolaus, non $\delta \sigma \acute{\iota} \tau \omega \rho$ sed $\delta \sigma \acute{\iota} \alpha \lambda \epsilon \upsilon \kappa \acute{\alpha} \iota \omega \rho$ inscripsisset hunc pastillum.
Ardores internos mitigant, aluumq; emolliunt, gutturis asperitates leniunt. Vt & hinc
palàm fiat, violas Martias, vtpote refrigerantes, magis esse huic compositioni indendas.

Cordus errat.

b *Scrupulos quinq;.*) Errat igitur Cordus, qui contra fidem omnium codicum, habet
in suo medicamentario libro, scrupulum vnum.

Cordierrat.

PASTILLVS * E ROSIS.

Nicolaï Myrepsici.

XXIX.

Capit rosarum viridium, drach. tres. Spodij, drachmas duas. Santali rubri,
drach. vnâ, & dimidiâ, grana septè. Santali albi, drach. vnam, grana duo-
decim. Croci, scrup. duos, grana viginti. *b* Seminis plantaginis, scrup. dimidiû.
Trita cum stillaticio rosarum liquore digeruntur in pastillos.

ANNOTATIONES.

* *E rosis.*) Officinæ Græca appellatione Diarhodôn magis vtuntur. Non fuit autem à *Pastillus di-*
nobis hic pastillus temerè pretereundus, quòd multas magnas vocatas Nicolaï confectio- *arhodôn.*
nes ingrediatur. Confert etiam dysentericis, cæliacis, iocinerosis, & stomachicis. Pondera
nonnihil ab aliorum descriptionibus variant. sunt enim legitima, & è Græco codice de-
scripta.

b *Seminis plantaginis.*) Caphuræ, habet Nicolaus. Mutationis causam iam antea sæpe
indicauius. Liceret etiam pro Caphura vsurpare succum semperuiui.

c ij

PASTIL-

LEONHARTI FVCHSII
PASTILLI E ROSIS.

Rhazis.

XXX.

AD ventriculi dolores valent, concoctionem iuuant, febribus diuturnis, aquæ inter cutem incipienti succurrunt. Accipiunt rosarum, vnc. dimidiam. Ligni aloes, drach. duas. Mastiches, drach. vnam, & dimidiam. Absinthij Pontici, cinamomi, spicæ nardi, castæ lignæ, florū iunci odorati, añ drach. vnam. Cum vino veteri formantur pastilli.

PASTILLVS * BECHIVS ALBVS.

Incerti autoris.

XXXI.

AVxiliatur tussientibus, & difficulter spirantibus, fauciumq; asperitatem lenit. Recipit sacchari albisimi, lib. vnam. Sacchari candefacti optimi, sacchari penidij, añ vnc. quatuor. Radicis iridis Florentinæ, vnc. vnam, drach. septem. Amyli, vnc. duas, & dimidiam. Cum succo lento tragacanthæ in stillaticio rosarum liquore maceratae finguntur pastilli parui, & signantur.

ANNOTATIO.

*Bechius.
Pectoralis
pastillus.
Alia compo-
sitio.*

a Bechius albus.) Non sonat, nisi tussicularis albus. Ita enim Græcè appellatur, quod ad tussim efficax sit. Officinæ pectoralē nominant. Sunt qui hunc aliter componant, hoc scilicet modo. Recipiunt Sacchari albisimi, sacchari candi, añ lib. dimidiam. Amyli, vnc. duas. Cum succis lentis, seu mucaginibus gummi Arabici, & tragacanthæ, in stillaticio rosarum liquore maceratorum formantur pastilli.

PASTILLVS BECHIVS NIGER.

XXXII.

Abscessam vocem recuperat, tussi sicæ succurrit, asperitatem faucium lenit, & excreationem sputi accelerat. Habet succi glycyrrhizæ, vnc. quatuor. Styracis calamitis, vnc. vnam, & dimidiam. Sacchari candefacti, vnc. duas, & dimidiam. Specierum diaridis Salomonis, specierum * eclegmatis sani & experti, añ vnc. dimidiam. Sacchari penidij, lib. dimidiam. Sacchari albisimi, lib. duas, vnc. tres. Cum mucagine tragacanthæ in stillaticio hyssopili liquore maceratae finguntur pastilli, & signantur.

* Lohoc.

PASTILLVS PRO LAVANDO

Capite.

XXXIII.

Capit saluæ, rosmarini, maioranæ, lauendulæ, betonicae, añ drach. dimidiam. Stichadis Arabicae, asari, caryophyllorum, spicæ nardi, nucis moschatae, foliorum lauri, meliloti, añ drach. vnam. Ligni aloes, scrup. duos. Mastiches, thuris, gummi iuniperi, añ drach. vnam. Alistæ moschatae, galliæ moschatae, añ drach. vnam, & dimidiam. Rosarum rubearum, chamameli, origani, foliorum senæ, añ pugillum vnum. Saponis, lib. vnam. Formentur pastilli ponderis drachmarum duarum.

PASTILLVS SVFFVMIGABILIS.

Nofter.

XXXIII.

** Thymiana
non esse nisi
exteriorem*

Accipit ladani purissimi, styracis calamitæ, myrrhæ, mastiches, thuris, añ vnc. vnam. Rosarum rubearum, cinamomi, caryophyllorum, macis, nucis moschatae, añ drach. duas, * Thymiamatis, vnc. duas. Maioranæ, rosmarini,

rini, spicæ nardī, añ drach. vnā. Aſæ dulcis, vnc. dimidiā. Santali rubei, & ci-
trini, añ drach. duas. Corticis citrii, drach. vnam. Foliorum lauri, drach. vnam,
& dimidiā. Seminis nigellæ, ocimi, añ drach. dimidiā. Carbonum tilia,
vnc. quatuor. Cum stillaticio roſarum liquore, & mucagine tragacanthæ for-
mantur paſtilli, vel candelæ.

CANDELA SVFFVMIGABILIS.

XXXV.

Recipit ſtyracis calamitæ, vnc. quatuor. Ladani, vnc. tres. Thuris, maſti-
ches, myrrhæ, añ vnc. dimidiā. Cinamomi, garyophyllorū, macis, nu-
cis moſchata, añ drach. duas. Santiali albi, & flauī, añ drach. duas, & dimidiā.
Aſæ dulcis, drachmas tres. Thymiamatis, vnc. duas, & dimidiā. Ligni aloes,
drach. vnam, & dimidiā. Carbonum tilia, vnc. quatuor. Styracis liquidi, vnc.
duas. Terebinthinæ lotæ, & liquoris ſtillaticij roſarum quadrantem dimidi-
am finguntur candelæ.

ſtyracis cōf-
ticem, qui
poſt expreſ-
ſam lachry-
mam rema-
net libro pri-
mo eſt dictū.

DE * COLLYRIIS, SECTIO
DECIMA QVARTA.

COLLYRIVM ARIDVM ALBVM.

Rhazis.

I.

Lutinandi facultatem habet. Caput ceruffæ lotæ, drach. ſex.
Sarcocollæ in lacte muliebris macerata, drach. duas. Traga-
canthæ, drach. tres. Opij, ſcrupulum vnum. Cum albumine
oui ſiant collyria arida, vel Sieff.

* Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM RVBEVM.

Eiuſdem.

II.

Idem quod præcedens poteſt. Accipit lapidis hæmatitis, ceruffæ lotæ, añ
drach. tres. Aeris vſti, drach. duas. Myrrhæ, croci, añ drach. vnam. Cum vi-
no veteri formantur Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM VIRIDE.

Eiuſdem.

III.

Erodendi vim obtinet. Recipit floris æris, drachmas tres. Atramenti ſuto-
rii vſti, drach. ſex. Arſenici rubei, nitri, ſpumæ maris, añ drach. vnam. Sa-
lis hammoniaci, drachmam dimidiā. Ammoniaci, drachmas duas. Cum ſuc-
co rutæ finguntur Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM E PLVMBO.

Eiuſdem.

III.

Glutinandi vim obtinet. Habet plumbi vſti, ſtibij, thutia lotæ, æris vſti,
gummi Arabici, tragacanthæ, añ drachmas octo. Opij, drachmam dimi-
diā. Trita cum aqua pluuiali redigantur in formam Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM E THVRE.

Eiuſdem.

V.

Idem quod præcedens poteſt. Caput thuris, drachmas decem. Ammoniaci,
ſarcocollæ, añ drachmas quinque. Croci, drachmas duas. Cum mucagine
ſcœnigræci formantur Sieff.

c iiij

COLLY.

LEONHARTI FVCHSII
COLLYRIVM ARIDVM E MYRRHA.

Incerti autoris.

VI.

AD tenuissimas & acris fluxiones, & eas quæ sunt cum exulceratione, valet. Accipit myrrhæ, lycij, añ drach. duas. Cadmiæ lotæ, drach. tres. Terræ lemnia, lapidis hæmatitis, gummi Arabici, añ drach. vnam. Opij. drach. dimidiam. Aloes bonæ, drach. vnam, & dimidiam, Cum vino veteri odorato adstringente finguntur Sieff.

COLLYRIVM CYGNVS ALBVS.

Nicolai Myrepsi.

VII.

AD incipientes lippitudines, defluxionem acrem, ætus, vlcera caua & fordidâ, pustulasq; confert. Recipit ^b pompholygis lotæ, vnciam dimidiâ. ^c Cadmiæ vsta, & lotæ, drach. duas, & dimidiam. Cerussæ, drach. quinq;. ^d Samij asteris, drach. dimidiam, grana septem. Opij, grana quindecim. Amyli, drach. duas, & dimidiam. Acaciæ, drach. dimidiâ. Tragacanthæ, drach. vnam. Gummi, drach. duas, & dimidiam. Trita cum aqua pluuiali, digeruntur in collyria arida, seu ^e Sieff.

ANNOTATIONES.

Cygnus.

^a *Cygnus.*) Hoc collyrium præ cæteris è Nicolao referre voluimus, quòd veteribus fuerit vtilatissimum. Et posset hodie paratum in officinis haberi.

Pompholyx.
Thutia officinarum.

^b *Pompholygis.*) Sic veteres, quod Arabes Thutiam appellant, nominare consueverunt. hodie Nil album officinæ vocant: vt lib. 1. copiosè diximus. Thutia verò officinarum, est Cadmia botryites.

Cadmia.

^c *Cadmia.*) Lapide calaminari vocato, pro ea hodie vtitur: aut thutia officinarum.

Samius aster.

^d *Samij asteris.*) Samiam terram alij nuncupant. Quum hodie non afferatur, pro ea Lemnia seu sigillata vtetur terra.

Sieff.

^e *Sieff.*) Sic barbari vocant Collyria arida, quæ Græcis *Ξηροκολλούρια* peculiari voce appellantur. Accipiunt autem hæc pyramidis ferè formam, & in nonnullis officinis hæc forma parata prostant. Cæterum aridorum collyriorum sylua est apud Aëtium & Nicolaum. Iam vnam & item alteram liquidorum collyriorum formulam producemus.

COLLYRIVM LIQVIDVM E POMPHOLYGE.

Incerti autoris.

VIII.

Visum acuit. Habet stillaticij liquorum eufrasia, rosarum, chelidonij, foeniculi, añ vnc. vnam. Pompholygis lotæ, drach. tres, & dimidiam. Aloes, drach. vnam, & dimidiam. Sacchari candi, drach. duas. Cadmiæ lotæ, drach. vnam. Commistis omnibus fiat collyrium liquidum.

COLLYRIVM LIQVIDVM E CADMIA.

Incerti autoris.

IX.

Glutinandi vim habet. Caput cadmiæ lotæ, drachmas duas. Pompholygis præparatæ, drach. vnam. Cerussæ, drach. vnam, & dimidiam. Sarcocollæ in lacte muliebri maceratæ, tragacanthæ, añ drach. dimidiam. Gummi Arabici, scrup. vnum. Stillaticij liquoris rosarum, vnciam vnam, & dimidiam. Stillaticij liquoris foeniculi, eufrasia, chelidonij, añ vnciam vnam. Miscentur, & fit collyrium.

* *Poma ambræ barbari vocant.*

DE *PILIS ODORATIS, SECTIO
DECIMA QVARTA.

PILA ODORATA AESTIVA.

Nostra.

I.

Acci-

CCIPIT florum nymphaeae, violarum, rosarum, borraginis, añ drach. duas. Spodij de canna, drach. vnam, & dimidiam. Corticum citrij, drach. duas. Santali albi & rubei, añ drach. vnam. Croci, scrup. dimidium. Macis, nucis moschatae, maioranae, ligni aloes, cubearum, mastiches, ocimi caryophyllati, añ drach. dimidiam. Succini, styracis calamitae, añ drach. vnā. Galliae moschatae, drach. dimidiam. Ambaris, scrup. vnum. Moschi, scrup. dimidium. Ladani depurati, vncias duas. Cum stillaticio rosarum liquore singantur pilae iustae magnitudinis.

PILA ODORATA HYEMALIS.

Nostra.

II.

REcipit styracis calamitae, vnciam dimidiam. Ligni aloes, caryophyllorū, cinamomi, cardamomi, añ drach. vnam. Macis, nucis moschatae, zedoariae, nigellae, añ drach. vnam, & dimidiam. Ocimi, maioranae, añ drach. dimidiam. Asae dulcis, drach. duas. Aliptae moschatae, drach. duas, & dimidiam. Melissophylli, drach. duas. Ladani, vnciam dimidiam. Ambræ, scrup. vnum. Cum stillaticio menthae liquore singantur pilae odoratae.

PILA ODORATA ALIA.

Nostra.

III.

HAbet styracis calamitae, drach. tres. Ladani purissimi, vnc. dimidiā. Caryophyllorum, cinamomi, añ drach. duas. Ligni aloes, nucis moschatae, macis, añ scrup. duos. Rosarum rubearum, lauandulae, añ drach. vnam. Galliae moschatae, drach. vnam, & dimidiam. Maioranae, melissophylli, añ drach. vnam. Ambaris, scrup. vnum. Moschi, scrup. dimidium. Teruntur omnia, & cum stillaticio rosarum liquore formantur pilae.

LIQVOR MOSCHATVS

Odoratus.

III.

CAPit stillaticij liquoris rosarum, vnc. tres. Stillaticij liquoris nymphaeae, vnc. vnā. Stillaticij liquoris borraginis, vnc. dimidiam. Cinamomi, caryophyllorum, añ scrup. dimidium. Ambaris, granum vnum. Moschi, granum dimidium. Succii semperuiui, scrupulum dimidium. Santali flauī, grana sex. Miscentur.

DE OLEIS, SECTIO

DECIMA QVINTA.

OLEVM ROSACEVM.

I.

REFRIGERAT & adstringit, adeoq̄ repellit, phlegmonibus praesidio est, aestuantem ventriculum restringit, erosiones intestinorum clysteribus inditum: & dentium dolores, si eo colluantur, sanat. Fit hoc modo. Folia rosarum rubearum, nondum penitus explicatarum, forpice ^a incisa, & contusa, ^b quantitate sufficienti in vitreum vas conijciuntur: & affunditur olei omphacij, hoc est, ex oliuis immaturis expressi, quod satis est: & vase obturato, illic macerantur ad solem, aut in loco aliquo calido, diebus ^c quindecim. Dein in ^d duplici vase ^e tribus horis coquuntur. Expressis folijs & abiectis, noua iniijciuntur, & iterum quindecim diebus macerantur & insolantur: postea vt prius, coquuntur, & exprimuntur. Tertio idem fit, & tandem excolatur.

ANNOTATIONES.

Is modus

Is modus hodie vsitatus est, & nihil ferè abest ab eo quem secundo loco Dioscorides, item Paulus, Nicolaus, & Actuarius recensent.

a Incisa & contusa.) Sunt tamen qui forpicibus tantum incidunt, alij duntaxat tundunt.

b Quantitate sufficienti.) Paulus uncias tres rosarum rubearum exunguarum, sextario olei omphacini immittit, Nicolaus eandem vsurpat mensuram. Sunt qui uncias quatuor accipiant violarum, & lib. duas olei.

c Quindecim.) Actuarius & alij, quadraginta dies insolant, Nicolaus triginta. Filius Mesuæ septem dies. Nos mediam rationem sequi maluimus. Cæterum sunt etiam qui non insolant, sed urnam in puteum demittunt, vt ex frigore eius odoris gratia, & virium efficacitas conferuetur. Alij sub terra defodiunt totidem diebus. Nostra ratio componendi veteribus magis accedit.

Vas duplex. *d Duplici vase.*) Vt scilicet alterum alteri incumbat. Verbi gratia: vas vitreum, cui rosæ & oleum iniecta sunt, vasi alteri aquam calentem continenti infideat & incumbat, ne videlicet ignis aut aquæ contactu, & mistione oleum vitietur.

e Tribus horis.) Hodie minus diu coquunt, ideoq; minus etiam efficax oleum efficiunt. Tempus à nobis expressum filius Mesuæ constituit.

OLEVM VIOLACEVM.

II.

Refrigerat calidam intemperiem, ob id phlegmones omnes remittit: ac inde pleuriticis iuuat, asperitatē arteriæ, pulmonis & thoracis lenit. Tabidus, consumptis & hecticis præsentem remedio est inuncto thorace. Iecoris & renum immodicum calorem compefcit. Fit è floribus violarum nigrarum, & oleo rudii, id est, omphacino, vt rosaceum.

* Nenufaris.

OLEVM * NYMPHEATVM.

III.

Idem ferè quod violaceum potest, magis tamen refrigerat, adeò vt somnum etiam conciliet. Capitis dolores ex februm incendio natos mitigat, vrinæ ardori confert. Veneris insomnia arceat. Fit è floribus Nymphææ albæ, & omphacino, vt præcedentia.

* Cydoniorum.

OLEVM * MELINVM.

Ioannis Damasceni.

III.

Refrigerat & adstringit: ideo ventriculi, & iecoris imbecillitatibus, ventrisq; fluxionibus lientericæ nimirum, diarrhææ, ac dysentericæ, accommodatum est. Sudorem item plus iusto emanantem cohibet. Fit hoc modo. Caro cydoniorum * præmaturorū^d cum cortice tritorum, abiectis granis, *b* sufficienti quantitate, & succus eorum æquali portione in olei omphacini modo sufficienti, in vase vitreo bene obturato diebus quindecim insolatur. Dein horis quatuor in *e* vase duplici coquitur: posthæc abijciuntur cydonia, & recentia immittuntur, & rursus insolantur, & coquuntur. Dein tertio recentia injiciuntur, & vt prædictum est, insolantur & coquuntur. Tandem in vase diligenter obturato, ne expiret, reconditur oleum.

* id est, non perfectè maturorum.

ANNOTATIONES.

Pauci, aut ferè nulli sunt, qui oleum hoc ea diligentia parant: ideoq; nihil mirandum, si quæ illi tribuuntur, non efficiat. Quapropter curent deinceps pharmacopœi, vt ad eum struant modum.

a Cum cortice.) Quòd, Nicolao attestante, in eo sit odor, & adstrictio.

Sextarius Italicus.

b Sufficienti quantitate.) Paulus & Nicolaus Cydoniorum uncias tres, olei omphacini sextarium Italicum, id est, uncias viginti mensurales esse volunt, id est, lib. vnam & dimidiam, & uncias duas.

c Duplici vase.) Ne vires cydoniorum empyreuma vitiet.

OLEVM

OLEVM MYRTINVM.

Nicolai Myrepfici.

V.

REfrigerat & adstringit, ideoq; cœliaciis affectibus vtile. Sanat igneam busta, pustulas erumpentes illitu emendat. Attritus hyeme concitatos, & intertrigines illitum corrigit. Sedis rimas, condylomata, laxatos artus perfanat, & sudores coerces. Fit ex folijs myrti ^a viridibus, & ^b oleo omphacino, & ^c vino odorato adstringente: quæ omnia coquuntur ad lentas prunas ad vini consumptionem, dein per colum traiciuntur, & oleum purum in vas vitreum reponitur.

ANNOTATIONES.

^a *Viridibus.*) Quum apud nos viridia myrti folia haberi nequeant, ideo arida vino veteri odorato sunt aspergenda, & postea tundenda. Quæ autem foliorum esse debeat quantitas, Nicolaus itidem indicat, nempe vnciæ duæ. Actuarius vnciam vnam accipiendam esse docet.

^b *Oleo omphacino.*) Cuius quantitas & mensura, vtriusq; iam nominatis autoribus fit sextarius Italicus, hoc est, vnciæ viginti.

^c *Vino odorato.*) Cuius mensura, Nicolao teste, fit sextarij Italici quarta pars, id est, vnc. quinq;. Alij sic parant. Recipit Foliorum myrti viridium, lib. vnâ. Olei omphacij, lib. tres. Vini odorati adstringentis, lib. duas. Coquuntur vsq; ad vini consumptionem, dein colo traicitur, & reconditur. Prior ratio veterum est, ideoq; præferenda. Cæterum codices filij Mesuræ, quomodo hoc oleum confici debeat, non exprimunt: idq; non sine magna confusione, quando quidem in sequentibus oleis non rarò legatur, fiat quemadmodum oleum myrtinum.

Foliorum
myrti quan-
titas.Olei ompha-
cini.Vini odorati.
Alius paran-
di modus.

OLEVM E MYRTI BACCIS.

VI.

Idem quod præcedens potest. Fit è viridibus recentibusue baccis, & oleo omphacino, vt rosaceum.

ANNOTATIO.

^a *E Myrti baccis.*) Omnes ferè pharmacopœi hoc modo hodie parant oleum illud, ac Myrtillorum nominant. Discernendum igitur ipsam à Myrtino erit, vt pote quod non è baccis, quas illi Myrtillos, sed è folijs fiat. Et qui ex vtriusq; parant oleum, Plinij auctoritate ac testimonio quod faciunt confirmare possunt, qm libro 15. capite 7. & ex folijs, & ex baccis Myrti oleum fieri, scriptum reliquit. Porro quum recentes baccas non habeamus, vino odorato adstringente conspergi possunt. Aut in earum inopia, baccas syluestrium & nostratum Myrtorum vsurpare licet.

Oleum	}	Myr-
		tillor-
		um.
		Myr-
		tinum.

OLEVM PAPAVERINVM.

Ioannis Damasceni.

VII.

Intemperiem calidam sanat, & indenatum dolorem: somnum quòque conciliat. Fit bifariam. Vno modo ex semine vtriusq; papaueris, tam albi quam nigri, vt ^a sesaminum, de quo infra. Alio ^b modo ex floribus, capitibus, & folijs vtriusq; papaueris, vt violaceum.

ANNOTATIONES.

^a *Vt sesaminum.*) Semen enim papaueris ab excrementis purgatum, aqua parum salsa irrigatur, & manibus fricatur, iterumq; irrigatur, donec madefiat. Postea ex passum sic tatur, modicè assatur, sacco impositum multum diuq; fricando excorticatur, corticibusq; purgatur: molitur in farinam, oleumq; exprimitur. Discriminis gratia, oleum è semine papaueris vocetur.

^b *Alio modo.*) Qui priore est vsitatior. Oleum è floribus papaueris inscribatur

OLEVM HYOSCYAMINVM.

VIII.

Oleum è flo-
ribus papa-
ueris.

Idem

Idem quod papauerinum potest, & ad aurium dolores efficax est. In pefsis ad emolliendū vtilius. Exprimitur ex hyofcyami semine, albo, recente vel sicco, calida aqua asperso, insolato, trito, eodem quo ex papauere modo.

OLEVM E MANDRAGORA.

Nicolai Myreplici.

IX.

Phreniticis, febricitantibus, & vigilantibus confert. Inflammationem omnem extinguit, somnum conciliat, *carpo & plantis pedum illitū. Habet olei cōmunis, lib. duas. ^aSucci mali punici acidi, succi pomorum ^b vel radices mandragoræ, añ vncias quatuor. Succihyofcyami, vnc. duas. Succipapa-ueris hortensis nigri, vncias tres. Succifoliorum violæ, succi ^dcicutæ tenerimæ, añ vnciam vnam. ^eOpij boni, styracis calamitæ, añ vnciam dimidiam. Omnia simul cum oleo mixta reponuntur in ^fvase vitreo, & sub æstu caniculari insolantur diebus decem: dein ^gcoquuntur ad aqueorum consumptionē, vt solum oleum remaneat. Colatum reconditur in vase.

*Fronti, tēporibus & naribus quoque illitum.

ANNOTATIONES.

^a Succimalipunici.) In Latinis codicibus desideratur. Quum autem Græco in codice sic legatur, omittendum esse non putauimus.

^b Vel radices.) Quum ad nos rarè admodum, aut ferè nunquam mandragoræ poma afferantur, præstat vsurpare radices succum, cuius etiam folius in manuscripto Nicolai codice fit mentio. Verum quia & hæc ipsa recens rarè habetur, oportet vt eius libra vna contundatur, & in aqua sufficienti coquatur, colatiq; decocti vnciæ quatuor, aut plus etiam, alijs succis adijciantur.

^c Succipapaueis.) Latini codices, & restè quidem, addunt Capitem. Et adijcitur Hortensis, vt syluestre excludatur.

^d Cicutæ tenerrima.) Ita in omnibus Latinis codicibus legitur. In manuscripto autem græco Nicolai codice, canchryos falsò scribitur, pro καριός.

Nicolai codex emendatus.

^e Opij.) Hoc quia integrum in oleo dissolui nequit, idè terendum erit, & tritum oleo inspergendum, ac sæpe permiscendum.

^f Vase vitreo.) Bene obturato scilicet, vt sæpe numero hætenus est dictum.

^g Coquuntur.) Scilicet in vase duplici.

OLEVM CHAMAEMELINVM.

X.

Meatus rarefacit, & vapores discutit, atq; acrimonias contemperat. Quia verò modicè adstringit, ideo fluxiones inhibet moderatas. Febres non admodum calidas & diurnas quæq; citra visceris alicuius phlegmonem infestant discutit, lassitudines, vt liquid aliud, cum primis iuuat, & dolores mitigat, tensiones remittit, & laxat, quæq; mediocriter dura sunt emollit. Fit ex floribus chamæmeli, & oleo è maturis oliuis expresso, vt rosaceum.

ANNOTATIO.

Paulus, Actuarius, & Nicolaus Myrepfus florum Chamæmeli sine folijs in ambitu disci candidis, qui antea diem vnum tabuerint, vncias duas accipiunt, & in sextarium olei communis dulcis demergunt, ac vas linteum simplici & tenui tegunt, vt oleum transpiret. Nam iniucundum odorem quendam garo similem oleum hoc assumit, si non transpiret, & soli quadraginta diebus exponunt, colatum dein vase bene obturato reponunt. Hoc parandi modo pharmacopœi etiam nostri vti possunt. Alij accipiunt florum Chamæmeli lib. vnam, quos tribus diebus macerant in olei communis lib. duas, vnc. quatuor. Quarto die igne lento modicè coquunt, & flores extractos abijciunt. Dein iterum iniiciunt florum Chamæmeli vncias tres, & insolant. Sed modus is quo paratur, vt rosaceum vel melinum, est præstantior.

OLEVM ANETHINVM.

XI.

CAle-

CAlescit & discutit: ob id dolores sedat, & horroribus certo circūture-
meantibus spinæ & nervosis partibus illitum accessions initio, medetur.
Venarū spiracula laxat, & capitis dolorem mitigat. Convulsionibus amicum.
Lassitudinem, tumores crudos, ac scirrhus discutit, articulorum dolores suble-
uat, vteri duricies emollit, & somnum conciliat. Fit eodem quo chamæmeli-
num modo, vase tamen optimè obturato.

ANNOTATIO.

Actuarius & Nicolaus comam anethi viridem adhuc existentem, priusquam semen
solidum fiat, & acre, accipiendam esse docent, pondere vnciæ vnius, & in olei dulcis sexta-
rium Italicum coniiciendam, atq; vasis ore exquisitè obturato dies quadraginta insolan-
dam. Vnde perspicuum euadit, non per omnia vt chamæmelinum, in quo vas linteo te-
nui vt transpiret obturatur, esse parandum.

OLEVM LILIACEVM.

XII.

MVliebribus vitijs congruit, calescit, discutit: ob id dolores thoracis
ventriculi, colli, vteri, renum & vesicæ frigidus sedat, lenit, & coquit.
Solvit duricies. grauidis facilem efficit partum, estq; in vniuersum fœminarum
mensibus eliciendis maximè accommodatum. Cicatrices celerrimè illitum ad
colores reducit. Sudoribus euocandis vtile. Fit ex lilij albi floribus, abiectio eo
quod in illis croceum est, pondere vnciarum duarum. Olei dulcissimi, sexta-
rio Italico, hoc est, lib. vna, vncijs octo. Vase vitreo^b diligenter obturato, tri-
bus insolantur diebus. Deinde prioribus eiectis, noua iniiciuntur folia: mox
iterum exacto triduo induntur alia. ter hoc faciendū, & colatum reponendum.

ANNOTATIONES.

^a Liliaceum.) Aut Lilinum, aut Susinum nominatur. Hic quem ostendimus modus, *Susinum*
ab Actuario & Nicolao est præscriptus, & à pharmacopœis obseruandus. *oleum.*

^b Diligenter obturato.) Ne scilicet quid euaporet.

OLEVM SAMBVCINVM.

XIII.

Lenit, abstergit, cutem expurgat, ictero medetur, & iecori obstructo, arti-
culorum & neruorum doloribus confert. Fit ex floribus Sambuci in oleo
veteri clarissimo maceratis, vt Chamæmelinum.

OLEVM NARDINVM SIMPLEX.

Eiusdem.

XIII.

CAlescit, tenuat, discutit, ac modicè adstringit: proinde affectus omnes
frigidus & flatulentos cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, renum, vesicæ, v-
teri magnoperè iuuat: naribus iniectū caput purgat, corporis colorem & odo-
rem commendat. Recipit spicæ nardi, vncias tres. Vini, aquæ, añ vncias duas,
& dimidiam. Olei^a sesamini, lib. dimidiam. Coquuntur in vase duplici lento
igne horis circiter quatuor, frequenter mouendo.

ANNOTATIONES.

Hæc compositio frequens & vsitata est: ideoq; alias magis varias, quas filius Mesuæ &
Nicolaus Myrepsus recensent, non referemus. Poterit, qui illis vti velit, ex iam dictis au-
toribus describere.

^a Sesamini.) Pro eo, dulci oleo vti licebit. Quia filius Mesuæ illud non rarè pro Sesamino
substituit, dum ait, Sesamini olei, vel dulcis.

OLEVM SESAMINVM.

Eiusdem.

XV.

d Impin-

Impinguat, semen genitale auget, asperam arteriam lenit: & ob id vocem clāram reddit, aurium dolores sanat, multorumq; aliorum oleorum materia est, caloremq; mediocrem obtinet. Thoraci, tussi & pleuritidi confert. Puerorum tussim sedat, huius olei cochlear cum saccharo candefacto paulatim transglutitum. Fit hoc modo. Sefami semen ab excrementis purgatum, aqua parum salsa irrigatur, manibus fricatur, iterum irrigatur, donec madefiat. Siccat, modice assatur, sacco impositum aspero multū diuq; confricando excorticatur, corticibus expurgatum molitur in farinam: oleumq; exprimitur, vt ex amygdalis.

ANNOTATIO.

Olei sesami succedaneum.

Pauci hodie pharmacopolæ oleum hoc parant. Affertur autem ex Alexandria Aegypti Venetias, sincerum hinc ad nos. Emendum sincerum, quod oleo nucum non est adulteratum. Verum odor & sapor, dolum patefaciunt. Quod si delideretur, pro eo substituendum oleum amygdalarum dulcium.

OLEVM AMYGDALARVM DVLCIVM.

Eiusdem.

XVI.

Asperitatem gutturis, pulmonis, & cæterarū partium etiam externarum lenit: duriciem omnem, & articulorum siccitatē, aliarumq; partiū emendat. Impinguat, & reficit defectū corpus, heceticis confert, genitale semē auget, ardoriq; vuluæ & vrinæ iniectū commodat. Fit hoc modo. Amygdalæ dulcēs cortice lignoso, & cutē membranosa^a purgata, ^b plurimū teruntur, in ^c offas coguntur, horis circiter quinq; ^d loco calido continent: vel in ^e vase duplici hora vna coquuntur: aut sub calente arena, aut cinere, sacco inuoluta & pannis, aliquandiu fouentur. Postea rursus teruntur, & sacco inclusa torculari exprimuntur. Vel amygdalæ dulces trita in vase, vt maza, in aere & loco calido subiguntur, pauca calidā identidem affusa, postea prælo exprimuntur. Torcular verò quo oleum exprimitur sit ex assere inferne cauato, & decliui colum versus & emissarium: supernè autem pro cavitatis subiectæ magnitudine, & forma educto, protenso, & gibboso, vt vndiq; cavitare expleta, æqualiter amygdalæ exprimantur.

ANNOTATIONES.

^a Purgata.) Vt purius & sincerius fiat oleum.

^b Plurimū teruntur.) Vt intus merfa humiditas oleosa promptius in apertum proferratur.

Offa.

^c Offas.) Græci μάζα. Latini massas, barbari pastones vocant. Offam igitur Latini vocant, quicquid est in pulvis modum redactum.

^d Loco calido.) Aërem calidum intelligit. Calefaciendæ autem amygdalæ, vt copiosius exprimantur. Nam calore tenuata, liquata, fluxilibusq; magis reddita, foras tracta oleosa humiditas, expeditius & largius exprimitur.

^e Duplici vase.) In quo sanè calefecisse fuerit satius, quod hoc modo empyreuma minus misceri possit. Accedit, quod vitrum resudantem ex amygdalis calefactis succum non ebibat, vt sacculus, panni, arena, cineres, vt quæ bibula sunt omnia. Præterea tutius est, vt calor intendatur in vase duplici, quàm cineribus aut arenis, calore sicco magis vrentibus & consumentibus. Denique per vitrum & aquam, corpora perspicua coniectare licet, quando satis incaluerunt, & oleosæ sunt redditæ amygdalæ: quod iudicium, conuolutis & sepultis in cinere & arena amygdalis, habere non potes, nisi recluseris. Neque tunc in offas cogere oportet, sed mox à mortario, vt trita sunt, in vitrum transferuntur. Quapropter vase duplici calefaciendæ potius sunt, quàm igni ipso, quàm aëre, quàm affusa calente aqua. Optimus igitur is parandi modus, vt amygdalæ, ea qua diximus ratione purgata, plurimū terantur: & dein in vase duplici hora vna coquantur, postea rursus terantur, & sacco inclusa exprimantur.

Optimus olei amygdalarū dulcium parandi modus.

propter vase duplici calefaciendæ potius sunt, quàm igni ipso, quàm aëre, quàm affusa calente aqua. Optimus igitur is parandi modus, vt amygdalæ, ea qua diximus ratione purgata, plurimū terantur: & dein in vase duplici hora vna coquantur, postea rursus terantur, & sacco inclusa exprimantur.

OLEVM

OLEVM AMYGDALARVM AMARARVM.

XVII.

Obstructa aperit, flatus resoluit, & dissipat: auditus difficultatem, sonitus aurium, & sibilos discutit, vermes in auribus occidit. Renum vitio & vrinæ difficultate laborantibus, calculosis, viscerum cruciatibus, iecinerosis, spiriosis, lienosis subuenit. Næuos & maculas faciei tollit, & cutem erugat: oculorum abolet hebetudinem, & furfures detergit. Fit eodem quo ex amygdalis dulcibus modo.

OLEVM *BALANINVM.

* E ben.

XVIII.

Extergit & repurgat maculas, varos, lentigines, cicatrices nigras, alphas, & reliqua fœda cutis vitia. Dolores aurium, surditatem, & tinnitum sanat, iecoris & lienis scirrhum mollit, & discutit. Affectibus neruorū & iuncturarum frigidis medetur. Alum potu soluit, sed stomacho aduersatur. Fit ex balano myrepfica, id est, glande vnguentaria, quam Arabes Ben vocant, tusa, affataq̃, affusa aqua calida, & expressa.

OLEVM *RICININVM.

* E Cherna.

XIX.

Prodest scabiei, vlceribus capitis manantibus & erumpentibus, vuluis quæ occlusæ conuersæq̃ strangulant, maculis faciei, lentiginibus, cicatricibus fœdis, aurium doloribus. Potu alum ciet, quæ aquis grauatur: lumbricos eijcit. Flatus crassos dissipat, pituitam crassam & lentam tenuat & incidit: dolentiq̃ ab ijs ventriculo, tenuibus intestinis, & colo confert. Hydropem non solum potu, sed & clysteri iniectum, & illitum iuuat. Fit ex semine Ricini repurgato, trito, & in sartagine aut duplici vase torrefacto & cocto, saccoq̃ incluso, & tandem expresso.

OLEVM E SEMINE LINI.

XX.

Conuulsione, duriciæ musculorum, neruorum & articularum, sedis phlegmonis & rimis confert, & hæmorrhoidum dolores sedat. Fit, vt oleum Sesaminum: sed lini semen non excorticatur. Mola trusatiliab olearijs exprimitur ad vsum lucernarum.

OLEVM LAVRINVM.

XXI.

Excalefacit vehementer, & emollit: ideoq̃ partibus corporis admodum refrigeratis vtile est. Scabiosis, & impetiginibus asperis laborantibus in balneo illitum medetur. Sed eo abstinere conuenit ijs qui inflammatis impetiginibus infestantur, calidis temperamentis, & biliolis. Siquidem frigidis, humidis, ac pituitosis congruit. Item ijs omnibus, quorum articuli à frigore affliguntur, & ischiadicis. Vermes, pediculos, culicesq̃ enecat. Furfures capitis, alopecias, & ophias es emendat. Vtile præterea cerebri, neruorum, & omnium partiū frigidis affectibus, ideoq̃ eius potentiā in colli dolore si infundatur quotidie experimur. Fit in hunc modum. Baccæ lauri maturæ & recentes teruntur in pila, & ex aqua in lebetæ coquuntur: post torculari plano, non cauo, exprimuntur in vas subiectum, in quo aquæ supernatans oleum colligitur. Affusa calenti aqua iterum teruntur, & exprimuntur torculari cauato: colligitur oleum, & reponitur. Sunt qui baccas lauri citra omnē aliam mitionem molliunt, & ita prælo oleum exprimunt.

d ij OLEVM

LEONHARTI FVCHSII
OLEVM E IVGLANDIBVS.

XXII.

Flatus crassos dissipat, tumores discutit, nervis attritis vel punctis confert. Iniectum cum vino generoso, aut potum, potenter in colico à flatibus procreato dolore, flatus discutit, & dolore liberat. Fit similiter amygdalino.

OLEVM RVTACEVM.

XXIII.

Calefacit, tenuat, discutit: ob id laterum, vesicæ, renum, & vteri dolores à causa frigida excitatos sedat. Destillationibus auxiliatur, & obstructiones tollit. Fit hoc modo. Foliorum rutæ viridium, & succi corundem, añ vncias tres. Olei omphacij, lib. tres in vase vitreo bene obturato dies quindecim insolantur, post in vase duplici horis quatuor coquuntur: & rutæ folijs expressis & abiectis, recentia inijciuntur: & iterum totidem dies macerantur, dein similiter coquuntur, exprimuntur & abijciuntur. Tertio iterum recentia inijciuntur, insolantur, coquuntur, colantur, & oleum reponitur. Hodie paratur ex folijs Rutæ recentibus oleo veteri maceratis, & æstate tota insolatis, qua exacta coquitur, exprimitur, reponitur.

OLEVM LENTISCINVM.

XXIII.

Stomachum, partes nervosas, articulos & musculos roborat. Scabiem iumentorum canumq; sanat, & sudores cohibet. Fit, vt laurinum.

OLEVM MASTICHINVM.

Ioannis Mesuæ filij.

XXV.

Cerebrum, nervos, articulos, ventriculum, iecur corroborat, tumores duros lenit, dolores sedat. Habet mastiches, vncias tres. Vini odoriferi, vncias octo. Olei rosacei, lib. vnam. Coquuntur in duplici vase, ad vini consumptionem.

OLEVM COSTINVM.

Eiusdem.

XXVI.

Calefacit, obstructa aperit, nervosum genus roborat, adeoq; resolutioni nervorū confert, ventriculo & iecori prodest, capillos fouet, caniciemq; remoratur, calorem deniq; & odorem corporis commendat. Capit costi amari, vñc. duas. Cassiæ, vnciam vnam. Summitatū sampsychi, vñc. octo. Vini odori quantum sufficit, vt biduo in eo macerentur. Olei sesamini, lib. duas. Coquantur horis sex in vase duplici, vt nardinum.

OLEVM ABSINTHINVM.

XXVII.

Calefacit, roborat ea quæ sunt refrigerata, potissimum verò ventriculum. Excitat appetentiam, obstructiones tollit, lumbricosq; enecat. Accipit summitatū ablinthij Pontici, & succi eius, añ vncias quatuor. Olei communis, lib. tres. Hæc omnia in vase vitreo bene obturato dies quindecim insolantur: dein in vase duplici horis quatuor, vt rutaceo in oleo dictum est, coquuntur.

OLEVM MENTHACEVM.

XXVIII.

Ventricu-

Ventriculum refrigeratum & imbecillum calefacit, firmat, nauseam vomitumque reprimat, appetentiam excitat, concoctionemque iuuat. Recipit menthæ crispæ sativæ, & succi eius, añ vncias quatuor. Olei communis, lib. tres. Reponuntur in vas vitreum, vt de Absinthino est expositum.

OLEVM * LEVCOINVM.

XXIX.

* Cheirimum.

Dolores nervorum, aliarumque partium corporis articulorum præsertim mitigat: & quæ in thorace, renibus & vesica sunt, discutit. Fit e floribus leuconij lutei sæpius maceratis, madefactis, & permutatis, & oleo communi claro, vt rutaceum.

OLEVM E CASTOREO.

Simplex.

XXX.

Valeat ad omnia vitia frigida, præsertim nervorum, & articulorum. Resolutioni, conuulsioni medetur, & vehementissimos in febribus rigores illitum spinæ compescit. Fit hoc pacto. Castorij vnciam vnam in olei libra vna coquitur ad tertias. Oleum in vase vitreo reponitur.

OLEVM E CASTORIO.

Compositum.

XXXI.

Idem quod præcedens potest, sed validius est. Habet castorij, bdellij, styracis calamitæ, galbani, opopanacis, sagapeni, croci, casia lignæ, cinamomi, costi, añ drachmas duas. Saluiæ, lauendulæ, * verbasculi lutei odorati, cyperi, * Primule veris, iunci odorati floris, piperis longi & nigri, sabinae, pyrethri, iridis, añ drachmas duas, & dimidiam. Vini odoriferi, lib. duas. Olei, lib. tres. Gummi seorsim in vino dissoluuntur, reliqua omnia tusa macerantur in vino trib. diebus. Quarto cum oleo & vino in duplici vase coquuntur ad vini consumptionem: postea colatur, exprimitur, & reponitur.

OLEVM EUPHORBINVM * SIMPLEX.

Ioannis Damasceni.

XXXII.

Mirifice frigidus cerebri & nervorum affectus iuuat, cephalalgiam, hemi-
craniam, lethargum, naribus immissum: articulorum quoque & iecoris, & lienis doloribus illitum succurrit. In alopecijs, & capillorum defluuijs vitium dissipat, attrahitque quod ad capillos producendos vtile sit. Capit euphorbij, vnciam dimidiam. Olei * leuconij, vini odori, añ vncias quinque. Coquuntur * Cheirimum ad vini consumptionem.

ANNOTATIO.

Galenus lib. 2. de Compositione medicamentorum localium, ex oleo communi, & solo euphorbio parat: & accipit olei libram vnam, atque ei immittit Euphorbij validi vnciam dimidiam, augetque ac minuit pro vario scopo, Euphorbij quantitatem.
* Simplex.) Quo hodie omnes propemodum vtuntur. Quod si verò compositio quis vti velit, compositionem eius in Ioanne Damasceno reperiet, aut Auicenna, vnde suam Mesuæ filius sumpsit.

Oleum Euphorbinum Galeni.

OLEVM E * PIPERIBVS.

Eiusdem.

XXXIII.

d iij Iuuat

Iuat morbos neruorum frigidos, resolutionem, conuulsionem, tremo-
rem, epilepsiam, ideò magnam calefaciendí vim habet: adhæc tenuat, dis-
cutit, & foras educit, ac proinde ischiadem, & reliquos articulorum dolores:
Vteri, coli, renum, vesicæ frigida vitia sanat, obstructions aperit, calcu-
lum frangit. Accipit trium piperum, añ^b drach. tres. Myrobalanorum ce-
pulorum, belliricorum, emblicorum, indorum, añ drach. quinque. Radí-
cum apij, fœniculi, añ drach. tres, & dimidiam. Sagapeni, opopanacis, ^c am-
moniaci, drach. duas, & dimidiam. Turpeti bonialbi, ^d drach. duas. Zingibe-
ris, drach. tres. Brasicæ recentis, hyssopi viridis, foliorum rutæ virentium,
añ manipulum vnum. Parum trita coquuntur ad ^e tertiam, in aquæ lib. viginti
quatuor. Colantur, & adiiciuntur olei ricinini lib. duæ percoquuntur ad aquæ
consumptionem. Alij addunt iridis, drach. sex. Casiæ, ^f drach. duas. Anisi, car-
damomi, añ drach. vnam, & dimidiã. Calami odorati, drach. duas, & dimidiam.
Spicæ nardí, drach. vnã. Expressioni tribuli terrestris, sextarios tres. Poni po-
test loco ricinini, oleum irinum, vel leucoinum, vel amygdalarum amararum.

ANNOTATIONES.

a E piperibus.) Hoc oleum etiam ab Auicenna, è quo filius Mesuæ, vt omnia ferè alia,
mutuatus est, & ad verbum transcripsit, sed sub nomine olei Alchechengi, describitur.
*Auicennæ
locus emen-
datus.* Deprouatam verò ab interprete, aut potius librario, esse hanc dictionem, hinc fit manife-
stum, quòd præsentem compositionem Alchechengi, vel vt latinè dicam, Halicacabum,
non ingrediatur. Legendum igitur, vt ex Serapione (è quo, vtpote qui illum ætate ante-
cessit, Auicenna hanc mutuatus est cõpositionem) liquet, Alchelengi, id est, plurimi vsus.
Alchelengi.

b Añ drachmas tres.) In omnibus Mesuæ filij codicibus maximo errore legitur vncias
tres, quem etiam Cordus in suo medicamentario libro secutus est. Scribendum autem es-
Cordus errat. se drach. tres, palàm sit tum ex Serapione, tum etiam Auicenna ipso, quorum vterq; habet
drach. sex. Quum verò Mesuæ filius per vniuersam hanc compositionem, dimidiam dun-
taxat partem ponderum vsurpet, vt ex collatione omnes deprehendunt, in confesso est,
legendum esse drach. tres, vt quod sit dimidium drachmarum sex pondus. Scio quidem
hoc loco meæ sententiæ refragari Franciscum Alexandrum, sed, more suo, præteritis à me
adductis rationibus. Quare quæ ille assert facillè ab omnibus contemnuntur, quum co-
dicem mendosum efficacissimis rationibus anteferat.

c Ammoniaci.) Sic esse legendum ex Serapione constat, qui habet Opopanacis, sagape-
ni, ammoniaci. Quod non temerè monemus, quia in omnibus codicibus filij Mesuæ falso
legitur Hyoscyami. Is aut error acceptus referendus est Auicennæ, vnde Mesuæ filius hanc
Cordus errat. cõpositionem in suas retulit, vel certè eius interpreti. què Cordus etiã secutus est. Nemo
autem non intelligit, nullum esse prorsus locum Hyoscyami in hac compositione, quæ
ad frigida vitia sananda utilis est, non calida: ad quæ Hyoscyamus rectè accommodatur.

d Turpeti, drach. duas.) Et hoc loco in omnibus Mesuæ filij codicibus mendose, & non
Cordi error. sine maximo errore legitur, drach. duodecim. Quem itidem errorem Cordus in suo me-
dicamentario libro sequitur. Scribendum autem esse drach. duas, & non drach. duode-
cim, vt in Mesuæ filio legitur, ex Serapione liquet, qui habet drach. quatuor. Diximus au-
tem paulo antè, Mesuæ filium duntaxat dimidiam ponderum partem vsurpare: ideoq;
quum Serapio drach. quatuor accipiat, consequitur, Mesuæ filium duntaxat drach. duas
vsurpare. Non est autè silentio transeundum, in Auicenna perperã legi sextaria quatuor pro
drach. quatuor. Sciunt enim omnes, sextariũ non aridorũ, sed liquidorum mensurã esse.

*Auicennæ
locus emen-
datus.*

e Ad tertias.) Auicenna habet, Donec medietas consumatur. Suspicio igit est, hinc quæ-
dam desiderari, & locũ vniuersum ita esse legendũ: parum trita coquuntur in lib. viginti
quatuor aquæ ad dimidias, dein adiiciuntur olei ricinini lib. duæ, & coquuntur ad aquæ
consumptionem.

*Auicennæ
locus alius
restitutus.*

f Casiæ.) In Auicenna, vt multis alijs locis, mendosissimè legitur Casiæ, vel tasiæ.

OLEVM VVLPINVM.

Eiusdem.

XXXIII.

Morbis neruorum & articulorum frigidis aduersatur, itemq; renum &
dorsi doloribus succurrit. Potenter admodum discutit, & excalefacit.
Fit hoc modo. Vulpes detracta pelle ^a integra exenterata, in aquæ fontanæ &
^b marinæ,

marinæ, añ sextario vno, olei veteris clari sextarijs duobus & dimidio, & salis vncijs tribus coquitur ad aquæ consumptionem, & artuum vulpis dissolutionem. Postea aqua dulcis, cui hyslopi & anethi^d herbarum, añ Manipulus vnus incoctus sit, affunditur vasi, & cum dictarum herbarum añ lib. vna, recoquitur ad huius aquæ consumptionem. Dein colatum oleum, ad vsum reponit.

ANNOTATIONES.

a Integra.) Ita vt omnes suas partes, præter intestina, habeat: potest in partes secari tres, aut quatuor, quo rectius vasi, in quo coquitur, imponi queat. Paulus viam aut mortuam totam oleo incoquit. Id quod hodie nonnulli faciunt, qui vbi illam exenterarunt, semispirantem adhuc oleo incoquunt. Sunt etiam qui non detrahant pellem, sed tantum, quod ita statuere videatur filius Mesuræ, exenterant, quod sanè melius est. Quid enim attinet stercorea incoqui? Vulpes etiam benè habita & vegeta, non strigosa, qualis per vindemias vis nutrita & impingvata capitur, ætatis mediæ.

b Marina.) Qui prope mare minimè habitant, ij sumant aquam salinam, siue aquam fontium salorum, vbi scilicet salinæ fuerint.

c Sextario vno.) Filius Mesuræ habet Kist vno. Est autem Kist, ea mensura quam Romani sextarium nominant. Id quod ex Serapione liquet, qui ita scriptum reliquit: Kist apud Romanos capit libram vnã cum dimidia, & duas tertias, id est, sextam partem, vt Auicenna etiam interpretatur. Quapropter est vnciarum viginti, hoc est, lib. vna dimidia, & vnciæ duæ. Ita vt vtriusque aquæ, fontanæ scilicet ac marinæ, vniuersa mensura sit lib. tres, vnciæ quatuor. Quæ certè quantitas ad integram vulpem, præsertim grandiolem, coquendam non sufficit. Suspicio igitur est locum hunc deprauatum esse, & legendum potius esse Kist duo, seu sextarijs duobus, id est, lib. sex, & vncijs octo. Quod si nec illa mensura suffecerit, accipe tantum de ijs aquis, quantum abundè ad coquendam vulpem satis erit.

d Herbarum.) Fit efficacius vbi præter has origanum, salua, betonica, serpyllum, rosamarinus, stachas, maiorana, melilotus, & lauri folia incoquantur.

Aqua marina succedanea.
Kist.

OLEVM E CAPPARIBVS.

XXXIII.

Valet ad duritiem, obstructionem, dolorem, & omnia vitia lienis. Recipit corticum radicum capparum, vnciam vnã. Corticum tamaricis, & foliorum eiusdem, seminis agni, aspleni, cyperi, añ drach. duas. Rutæ, drach. vnã. Aceti, vini albi, clari, odori, añ vnc. duas. Olei maturi, lib. vnã. Coquuntur in duplici vase, ad acetum & vini consumptionem. Simplicissimum est quod ex solo oleo & radice capparum paratur. Radix tusa in oleum conijcitur cum acetum momento, mense integro insolatur, dein percoquitur, vt acetum expiret, colatur & reponitur.

ANNOTATIO.

a Foliorum eiusdem.) Notat me Franciscus Alexander quod folia Tamaricis, præterita aride, adiecerim, quum ramen constet Tamaricem vitij lienis, ad quæ oleum hoc confert, mirificè succurrere. Quum verò Iris etiam lienosis auxilietur, non prohibeo, si cui ita visum fuerit, quin illam admisceat.

OLEVM E SPICA NOSTRATE.

XXXV.

AD caput roborandum, & vnguentis odorem gratum conciliandum confert. Fit è nostrate spica per distillationem. Stillaticio namq; illius liquoris innat.

OLEVM E SPICA NOSTRATE.

Compositum.

XXXVI.

Habet spicæ nostratis vnc. vnã. Styracis, caryophyllorum, añ drachmas sex. Nucis moschatæ, drach. vndecim. Olei, lib. vnã. Vini odori, vnc. duas. Coquuntur in duplici vase, ad vini consumptionem.

OLEVM E SARMAMENTIS IVNIPERI.

Ioannis Damasceni.

XXXVII.

d iij

Emen-

* Terra figurari.

EMendat cutis foeditatem, serpiginem, cancrum, vlcera maligna, qualia que in tibijs quorundam, & cruribus existunt. Fit hoc pacto. Sarmentis iuniperi pinguis, succosi, non squalidi, obducti situ aut carioli tenuibus, aut minutim incilis, vas vitratum angusti oris imple, & laminam ferream tenuem multis foraminibus cribri in modum pertusam toti ori applica, vt per eam oleum destillet: & ne sarmenta delabantur, hanc cum ore tum dicti vasis superioris, tum alterius minoris & inferioris etiam vitrati oleum excepturi * luto sapientum siue Chymicorum: hoc enim nomine, si Dñs placet, illi nominantur, non quidem ab alijs, sed à seipsis: probè, ne quidquam exspiraret, obturato & munito. Vbi minus & inferius vas vsq; ad os superioris terræ infoderis, igne luculento maius alterum vas iuniperi frustula capiens, circunda horis duabus: sicq; oleum in vas minus destillabit, quod in vsus reponitur.

ANNOTATIO.

‡ *E Sarmentis.*) Nam fit etiam oleum Iuniperinum è baccis, idq; dupliciter, nempe vel per expressionem, quod crassius & impurius est, vt amygdalarum: vel per artem destillandi vel sublimationem.

OLEVM E SCORPIONIBVS, SIMPLEX.

Eiusdem.

XXXVIII.

Lapidem renum, & vesicæ frangit & expellit, pubi, perinæo, & lumbis in solij egressu illitum, aut per vrinarium meatum iniectum. Fit ex scorpionibus viginti, vel paulo pluribus, aut paucioribus, in olei amygdalarum amararum lib. duabus, in vase vitreo probè obstructo triginta diebus insolatis, & dein oleo colato in vsus reposito.

OLEVM E SCORPIONIBVS, COMPOSITVM.

Eiusdem.

XXXIX.

Habet radicis aristolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum radicum capparis, añ vnc. vnam. In olei amygdalarum amararum sextario vno diebus viginti insolantur, in vase vitreo accuratè operculato: deinde aliquantulum in vase duplici coquantur, postea scorpiones à decem ad quindecim oleo iniiciuntur: obturatur vas, & iterum mense vno insolatur, postremò excolatum oleum reponitur.

ANNOTATIO.

Silentio transire non possum, quod hoc loco Manardus memoriæ prodidit. Parari nunc, inquit, etiam ex oleo veteri Scorpionum oleum, adiectis multis simplicibus medicamentis ad venena laudatis: esseq; mirabile in pestilentia, & venenis omnibus. Scire se hominem, qui hoc solo munitus, sæuissimam quantumuis pestilentiam nihili fecit: nec solum seipsum, sed & famulos secum ad visendos pestilentia affectos accedentes, incolumes conseruauit. Præterea scire se, & ex sola inunctione aliquos esse liberatos, qui sæuissima biberant venena.

OLEVM E LVMBRICIS TERRESTRIBVS.

XL.

Nervos refrigeratos roborat, eorumq; vulnera, conuulsiones, ac resolutiones iuuat, & doloribus articulorum vtile est. Capit lumbricorum, seu vermium terræ, vino albo diligenter lotorum, lib. dimidiam. Olei oliuarum maturarum, lib. duas. Vini, vnc. duas. Coquantur in duplici vase omnia simul, ad vini consumptionem, dein colatum oleum ad vsus reconditur.

OLEVM E ALATERIBVS.

Ioannis Damasceni,

XLI.

Cale-

Calefacit, discutit: essentia^b tenuitate in altū penetrat: proinde excrementosam materiam omnem consumit. Igitur comitiali morbo: nam eo laborantes & humi prostratos naribus subditū subito excitat: vertigini, obliuioni, resolutioni, dolori lienis, renum, vesicæ, vteri, neruorum, articulorum, & reliquarum partium à frigiditate nato medetur, & vrinam ciet. Sic fit. Lateres aut tegulas ex terra lutoūe rubente confectos, ^cmultum antiquatos, in ^dfrusta comminutos, carbonibus nō fumantibus accende, donec candescant & igniti rubeant: dein ē carbonibus exempta fragmenta in concha oleo veteri claro plena restinguito, & illic donec oleo probē imbuantur dimittito: postea oleo exempta probē siccato & per se in casulis, & minutissimē terito: & ^evasi per sublimationē vitreo destillanda indito, & luto chymistarum capitellum claudito, & subtus in fornace carbonibus accensis oleum elicito, & in phiala exactē obstructa recondito.

ANNOTATIONES.

^a *Elateribus.*) Habet multa quoq; alia nomina. siquidem dicitur Oleum philosophorum, scilicet chymistarum, qui se suis scriptis vbiq; & quotidiano sermone philosophos appellant, & oleum hoc sua industria ē lateribus seu tegulis eliciunt. Non autem temerē dictum est Chymistarum, quia est aliud etiam oleum philosophorum naturale, quod Babylonij Naphtha, hodie verò Petroleum nominatur, de quo libro primo diximus. Appellatur etiam Oleum sapientiæ, quod à sapientibus Chymistis nimirum, si Dijs placet, paretur, & perfecti magisterij, & benedictum, & diuinum, & sanctum. Tamen tria postrema magis Petroleo conueniunt, vtpote quod Monachi, impostores pessimi, ē diuorum sepulchris promanare nugati sunt.

Oleum philosophorum.

Naphtha.

Petroleum.

Oleum sapientiæ.

Perfecti magisterij.

^b *Essentia tenuitate.*) Nam ita tenue est, vt momento latissimē spargatur: siq; manui infundatur, eam citō penetret. Atq; hinc est, quod vrinam moueat, lapidem frangat, vermes enecet, aurium tinnitui à statu crasso conferat.

^c *Multum antiquatos.*) Sunt qui novos lateres, & eos qui aquam nondū senserunt, preferunt: propterea quod oleum melius imbibant.

^d *Frusta.*) Vncix vnus Albuchasis, vel vt rectius dicam Bulcasis, esse præcipit. Alij nucis Iuglandis magnitudine.

^e *Kasi.*) Quod Chymistæ hodie Retortam, aut Cucurbitam appellant.

OLEVM TARTARI.

XLII.

ADtergendam & erugendam faciem & cutem confert. Scabiem & impetiginem sanat. Fit ita. Tartari fœcarij dolij lateribus adhærenti^a puri lib. quatuor coniiciuntur in vas figulinū ollamūe, & vruntur in ^bfornace cum lateribus aut tegulis, aut fictilibus: vel per se, quoad tartarum omne ^ccandidum reddatur. dein imponantur sacco elaneo panno facto, & infernē acuto, cui parum ^dvini & aceti superinfunditur, & in cella vinaria suspenditur: atq; ex eo clarus quidam ^eliquor destillat in vitrum, quod suppositum est, ad vsum reponendus.

ANNOTATIONES.

^a *Puri.*) Quod album potius est, quàm rubrum.

^b *In fornacē.*) In furno, maximē figulino.

^c *Candidum reddatur.*) Et profus albescat.

^d *Vini & aceti.*) Nonnulli nihil horum affundunt.

^e *Liquor.*) Ita enim rectius quàm oleum nominatur. reuera enim oleum non est, sed acerrimus liquor. Porrò alij oleum aut liquorem hunc ita parant. Tartarum lateribus doliorum adhærens album, ex vino generoso tritum, linteolo inuolutum, aceto albo fortiter maceratur, sub cineribus calidis coquitur, dum nigrescat: iterum teritur, & vasi inclinato decliuuē diebus octo loco frigido imponitur, donec in oleum aut liquorem resoluatur. Id si non fit, exprimitur.

Alius parandi modus olei tartari.

Oleum

LEONHARTI FVCHSII
OLEVM TEREBINTHINVM.

Simplex.

XLIII.

CONFERT morbis frigidis omnibus, neruorum maximè. Asthmaticis, & suppuratis confert. Colicis cruciatibus vtile, internoscq; flatus potenter discutit. Cicatricibus gratiam addit, earumq; maculas exterit. Calculum educit, & arenas promouet. Fit hoc modo. Terebinthinæ, aut laricinæ resinæ, lib. quatuor, ponuntur in vas vitreum (Retortam, aut Cucurbitam appellatum) & Chymistarum more oleū elicitur: ita nimirum, vt vas prædictum arenæ imponatur, à sordibus probe mundatæ: atq; tum primùm cum aqua elicietur oleum tenue & clarum limpidumue, secundò aurei coloris fuluumue, vltimò fuscum & crassum. horum vnumquodq; per se auferitur, & reponitur. Tertium autem quod effluit optimum est.

OLEVM ^a BALSAMI.

Ioannis Damasceni.

XLIIII.

CALEFACIT, desiccatur, tenuat, discutit, tergit, glutinat. Fit cortice eius arboris, orientem spectante, sub caniculæ ardoribus scarificato & vulnerato. *Opopobalsamū.* tum enim pinguis lachryma destillat, quam recentiores oleū, Græci Opobalsamum nominant. Alij arboris huius surculos vere ineunte in pila terunt, dein in aqua coquunt, torculari exprimunt, oleumq; Balsami vocant. Sunt qui surculos tritos in oleo veteri dies quadraginta insolant, in vase duplici coquunt, exprimunt, surculos novos tritos immittunt, secundò, & tertio, colant & recondunt.

ANNOTATIONES.

^a *Oleum Balsami.*) Hoc non est nisi liquor Balsami, quem Opobalsamum tum Græci, tum officinæ medicorum appellant. Rarissimum hodie, præfertim in nostris regionibus. neq; enim hoc modo nisi in ijs locis, vbi Balsamum nascitur, parari potest. Quod quum prioris seculi medici Petrus de Ebano, Guilielmus Platearius, Bartholomæus Montagnana animaduertissent, olea Balsami, quæ viribus vero balsamo nihil cedere dixerunt, composuerunt: quæ ordine subiiciemus.

OLEVM BALSAMI.

Petri de Ebano.

XLV.

Balsamum artificiale chirurgorū.

IDEM quod opobalsamum potest. Tenuiū nanq; est partium, calefacit, exiccatur, terget, ac glutinat, quæ omnia vulnerarijs medicis in sanandis vulneribus expetuntur. Cordis palpitationem & syncopen illitū curat. Recipit myrrhæ selectæ, aloës iecorariæ, spicæ nardi, sanguinis draconis, thuris, momiæ, opopanacis, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, mastiches, gummi Arabici, styracis liquidij, añ vnc. duas. Ladani electi, siue castorei, vnc. duas, & dimidiā. Moschi, drach. vnā, & dimidiā. Terebinthinæ pondere omnium tritis miscet, alembico destillat, vt rosarū stillatitius liquor, & reconditur.

ANNOTATIO.

Balsamum artificiale, veri Balsami penuriam substituit. Viribus enim propemodum ad singulares Balsami facultates accedit, atq; id potissimum quod ab Aponeniū descriptum est, ab omnibus ferè chirurgis vulgò vsurpatur, vt infra fufius dicetur.

OLEVM BALSAMI.

Guilielmi Placentini.

XLVI.

VALET ad lapidis vitia, cicatrices eminentes applanat, & balsami loco vsurpatur. Habet myrrhæ, carpobalsami, nucis Indicæ, añ vnc. dimidiā. Hyperici, § drach. duas. Teruntur leniter, & miscentur olei vnc. quinq;. Terebinthinæ,

thina, vnc. vna, & dimidia, & in fine, moschi, grana tria. Olei de lateribus, vnc. vna. Destillatur, vt præcedens.

OLEVM BALSAMI.

Montagnana.

XLVII.

Accipit terebinthina, lib. vnam. Thuris albi, vnc. quatuor. Gummi oleæ, vnc. sex. Baccarum lauri, vnc. quatuor. Mastiches, galangæ, caryophyllorum, cinamomi, zedoaria, nucis moschata, cubebæ, ligni aloës benetriti, añ vnc. vnam. Omnia commista alembico destillantur lento igne, & quod primò elicitur, aqua balsami dicitur: quod secundò, oleum balsami, quod tertio, balsamus artificialis.

OLEVM BALSAMI.

Guilielmi Placentini.

XLVIII.

Melius est eo quod præcedit. Recipit olei, lib. vnam, & dimidiam. Myrrha, xylobalsami, opopanacis, bdellij, aloës, carpobalsami, ammoniaci, sagapeni, nucis Indæ, hyperici, macis, gummi Arabici, thuris, tragacanthæ, añ vnc. vnam. Laterum quos aqua nunquam attigit ignitorum, & communi in oleo restinctorum, vnc. tres. Terebinthina puræ, vncias septem. Trita omnia simul, & in pila inuicem subacta, in alembico destillantur.

ANNOTATIO.

Haecenus varia olea Balsami, vt hodie nominant, artificialis commemorauimus. Sed etiam postremum hoc multis est vsitatum, tamen primum quod à Petro de Ebano descriptum est, cæteris omnibus præferendum videtur, quòd viribus Balsamo nihil cedat. Habet enim in se medicamenta complura calefacientia, & exiccantia, itè extergentia, & glutinantia: quæ sanè omnes facultates in curandis vulneribus maximè requiruntur. Hinc est, quòd nostrates chirurgi, in omnibus sanandis vulneribus, Balsamo hoc artificiali ab ipsis nominato, prospero successu vtantur. Etiam verò non desunt, qui huic descriptioni adijciant galangam, garyophyllos, cinamomum, zingiber, grana paradyfi, & alia quædam: tamen quum metuendum sit, ne ex illis admodum calidis medicamentis intemperies aut phlegmone aliqua laboranti parti accersatur, præstat illa omittere, & Petri de Ebano descriptione, quæ sanè optima est, contentos esse, atque eam pro artificiali Balsamo à Chirurgis vsurpari.

Cur chirurgi Balsamo artificiali in omnibus sanandis vulneribus vtantur.

OLEVM SAMPVCHINVM.

XLIX.

Calefacit, roborat caput, & neruosum genus omne: ideoque lassitudinè vtile, & morbis cerebri ac neruorum frigidis. Ob id spina in balneo illitum, reuolutioni, conuulsioniq; succurrit. Auribus iniectum, torturam oris vocatam sanat: immissum verò auribus, à flatu tinnitum dissipat. Aduersus vuluæ occlusiones ac strangultus efficax, menses, secundas, & foetus extrahit, scorpionumq; moribus medetur. Habet comarum sampsychi, Manipulos quatuor. Serpylli, Manipulos duos. Foliorum myrti, Manipulum vnum. Abrotoni, silybrii, añ Manipulum dimidium. Casia lignæ, vnc. duas. Olei omphacini, quod fatis est. Contusa omnia coniunguntur in vas vitreum, & affunditur oleum ea quantitatè, vt cæteris supernatet: vase bene obturato, diebus octo infundantur, dein exprimuntur, & express oleum nouis specibus affunditur. hocq; tertio faciendum. Alij, vt filius quoque Mesuæ, ex solis sampsychi comis ter quaterue mutatis, inq; vase duplici coctis, veluti rosaceum conficiunt: quæ sanè conficiendi sampsychini olei ratio melior, vt pote magis simplex, existit.

OLEVM EX HYPERICO.

Incerti auctoris,

L.

Melior conficiendi sampsychini olei ratio.

CAle-

CAlefacit, siccatur, roboratur, discutit, & attenuatur: ideoque vulnera etiam grandia glutinat, maxime neruorum. Ambusta sanat, dolores siue summitatum femoris, & vesicæ mitigat. Caput comarum dentium hyperici, vnc. tres. Macerantur triduo in vino odorifero, quod satis est. post coquantur in vase duplici, bene obturato. valide exprimuntur: & hyperici nouæ comæ pari pondere similiter macerantur, coquantur, exprimuntur: hocque tertio faciendum. postea adduntur terebinthina, vnciæ tres. Olei veteris clari, vnciæ sex. Croci, scrup. vnus. Coquantur in duplici vase, quoad vinum consumatur: dein exprimuntur, & colatum oleum reponitur. Alij hyperici flores iam maturos oleo macerant, & insolant, eoque modo parant quo anethinum.

OLEVM DE OVIS.

L I.

EXperientia comprobatum est, cutim, præsertim faciei, exterere & expurgare, cicatricibus decorem addere, impetiginem, herpetem, & alia cutis vitia persanare, capillos regnere, ulcera maligna & fistulosa curare. Doloribus præterea dentium & aurium succurrit. Fissuras manuum, pedum, & ani sanat. Ambustis vtile. Fit hoc modo. Oua recentia numero *centum elixantur, quoad durantur. Dein vitelli eorundem exempti & supra mediocrem ignem ligneo aut ferreo cochleari comminuti in sartagine ferrea, vel terrea plumbata friguntur, donec rubescant, & pinguedinem remittant: postea massa feruens in sacculum pilis contextum inditur, & exprimitur, interdum vero alij torculari exprimere malunt. Oleum expressum reponitur.

ANNOTATIO.

Tres conficiendi olei de ouis modi.

Primus.
Secundus.

Tertius.

Quartus.

Mesuae filius tres olei de ouis conficiendi modos recenset. Primus ex Serapione acceptus, non multum ab eo quem iam diximus distat, estque eiusmodi. Vitelli ouorum elixando duratorum triginta aut circiter manibus friati, in sartagine terrea plumbata friguntur igni mediocri, mouendo cochleari ligneo, donec rubescant, & oleum ab ijs resoluatur, quod pressi cochleari largius remittent. Alter modus est, vt vitelli ouorum elixando indurati mola frangantur, dein in offas massamue tundantur, & torculari exprimantur, vt in oleo amygdalarum est dictum. Tertius ex Auicenna sumptus est, vt scilicet vitelli vasi imponantur, oleumque ignis violentia eliciatur, vt in oleo de lateribus est dictum. Sunt qui quartum adijciunt minime contemnendum. Oua in cineribus coquantur quoad dura euadant, dein exempti vitelli leuiter in pila tunduntur, tusi in sacculum lineum reponuntur probe colligatum ac oclusum, qui tandem torculari suppositus valide comprimitur, donec ab eo oleum resoluatur.

OLEVM IRINVM.

Ioannis Damasceni.

L II.

Terget, tenuat, coquit, discutit potenter: ob id frigidos dolores aurium, iecoris, lienis, vteri, & articularum sedat. Humores in thorace ac pulmone crassos tenuat, strumas discutit, tumores duos emollit, conuulsioni succurrit, & aurium ac narium foetorem emendat. Sic fit. Accipit radicem iridis, lib. vnam. Florum eiusdem, lib. duas. Aquæ cui alia iridis radices incoctæ sunt, lib. tres. Olei dulcis, vel sesamini, lib. sex. Coquantur in vase duplici, radices & florum folia noua immittuntur, prioribus expressis & abiectis, vt in oleo rosaceo, coquantur denuo ad perfectionem.

OLEVM IRINVM.

* Nicolai Myrepsici,

L III.

Vis

Viscius excalefaciens, verum minimè acris. Ideo refrigeratis partibus utile. Roborat etiam, & emollit. Recipit radicis iridis, ^b aspalathi, cyperi, helenij, añ lib. duas, & dimidiam. Opopanacis, vnciam vnam, & dimidiam. Anchusæ, vnciam vnam. ^d Iunci odorati, ^e casia xylobalsami, nardi Celticæ, añ vncias tres. Olei puri, sextarios quindecim. Aquæ, sextarios duos, & dimidium. Contunduntur singula crassiuscule, & diebus duobus macerantur: dein duplici in vase horis sex coquuntur, & postea iniicitur opopanax, in vino maceratus & liquatus. Colatum dein oleum in vsus reponito.

ANNOTATIONES.

^a Nicolai Myrepsici.) Nam compositio à Cordo, sub Alexandrini nomine producta, erroribus non vacat. Variat etiam à iam dicta ponderum ratione, vt ex vtriusq; collatione patebit. Cordus.

^b Aspalathi.) In Latinis exemplaribus desideratur, qui pro eo radicem Lilij satiui substituit: & rectè quidem, quòd hæc iridem vt iridis calefaciat, tenuet, atq; emolliat. Iudico itaq; lectionem in manuscripto codice Nicolai corruptam esse, & pro ἀσπαλάθης legendum esse κείνης ῥίζης. Nicolai locus expensus.

^c Opopanacis.) Et hoc in Latinis desideratur medicamentum.

^d Iunci odorati.) Latini codices Cinamomum pro eo substituit.

^e Casia.) Falsò in Latinis exemplaribus Afæ legitur, pro Casia. Quum itaq; multa sit in hac compositione varietas, præstat vt simplici irino oleo, quale à Mesue est descriptum.

OLEVM ^a MOSCHATVM.

LIIII.

Pillis pomisue odoratis cogendis est aptissimum: adhæc roborat, calefacit, discutit. Valet ad frigidum ventriculum, colicum, & renum dolorem. Lateris quoq; illitu sanat. Neruorum omnibus propemodum vitijs confert. Habet olei communis, libras sex. Folij spicæ nardi, costi, mastiches, añ vnciam vnam, & dimidiam. Styrcis calamitæ, croci, myrrhæ, casia lignæ, xylobalsami, añ drach. sex. Caryophyllorū, carpobalsami, bdellij, añ vnc. dimidiã. ^b Nucis Indicæ, drach. duas. Moschi, drach. vnam. ^c Vini odori, vncias sex. Trita leuiter omnia, coquuntur in vase duplici lento igne, ad vini consumptionem.

ANNOTATIONES.

^a Moschatum.) Barbaram sectantes medicinã Muscellinum, itidem à Moscho, quem illi inepre admodum Muscum appellant, oleū hoc nominare solent. Nicolaus, si nō corrupta est vox, μουσέλαιον vocant. Puto autè, μουσχέλαιον esse legendum, id est, oleū moschatum. Muscellinū.

^b Nucis Indicæ.) Cordus hic significari per Indicam nucem, eam quæ Moschata, vel vt hodie loquuntur, muscata nominatur, annotauit: quòd hanc ipsam veteres Græci Caryon Indicon etiam appellauerint. Mirari autem satis non possum, cur in eam venerit sententiam, quòd constet, veteribus Græcis hanc nucem prorsus incognitam fuisse. Recentiores autem Græci Caryon Indicon non aliam nominarunt nucem, nisi eam quæ adhuc hodie in officinis Nux Indica nuncupatur. Cordus.

^c Vini odori.) Cordus aquam pro vino vsurpat, quod mihi non probatur. Nam constat, hoc oleum ad frigidus maximè affectus adhiberi: ideo præstat, vinum quàm aquam illi indere. Cordus errat.

OLEVM NVCVM MOSCHATARVM.

LV.

Calefacit, siccatur, roborat. Frigido & humido ventriculo præditis maximè confert. Illitum os ventriculi mirè corroborat, venerisq; tentiginem excitat. Deglutitum anhelitum commendat. Accipit nucem moschatarum pinguium, libram dimidiam. Caryophyllorum, vnc. dimidiã. Contunduntur & inter contundendum paulatim stillaticius absinthij liquor affundit, assidueq; in mortario donec probe emolliantur agitantur. Dein permiscetur olei masti- e chini,

chini, menthacei, añ vnc. nouem. Vini chij, vnc. dua. Macerata diebus septem in duplici vase ad lentum ignem placidissime eo vndiq; obturato ad vni vsq; consumptionem bulliunt. Post exprimuntur, & quod expressum est, vitreo in vase conseruatur. Sunt qui per alembicum vocatum oleum elicere malunt. Alij nucum moschatarum fere quinq; per noctem in vino crassiuscule tritarum, in vase vitreo, vt vinum emineat, macerant. Postridie sacco lineo includunt, prius tamen in farragine mediocriter calefactas obligant, & filis passim obductis, ne simul coeant, constringunt, ac torculari exprimunt ligneo, paruo, cum lacu exiguo vt deorsum vergat.

* De alcanna.

OLEVM * LIGVSTRINVM.

LVI.

CAlefacit, & modice adstringit, ideoq; partes nervosas roborat, pleuriticis succurrit, & ijs quibus ceruix in scapulas conuellitur, ite angina laborantibus confert, & capillos a canicie vindicat. Fit ex florum ligustri foliorum vncijs quatuor, coctis in olei veteris vncijs decem vt rosaceum.

OLEVM POPVLINVM.

Nicolai Myrepsi.

LVII.

EMollit, tenuium est partium, & calidum: arthriticis & podagricis utile. Accipit gemmarum populi nigrae, veris initio collectarum, vncias quatuor. Olei dulcis, sextarium Italicum vnum, Gemmae tusae in oleo macerantur, & insolantur diebus quadraginta.

ANNOTATIO.

Compositio
olei populini
melior.

Ad hunc quidem modum Nicolaus Myrepsus componit. In Latinis autem codicibus aliter describitur, & vinum adijcitur. Quare sic componi aptissime posset. Recipit Gemmarum populi nigrae, vere collectarum & tusarum, vncias quatuor. Olei dulcis, lib. tres. Vini, lib. sex. In vase vitreo diebus quindecim insolantur, & dein lento igne in duplici vase coquantur, ad vini consumptionem: expressum & colatum oleum reponitur.

* PETRELAEON.

LVIII.

CAlefacit, siccatur, essentiae tenuitate in altum penetrat, discutit: ac proinde materiam omnem excrementosam absorbit. Epilepsiae, resolutioni, vertigini, obliuioni, lienis, renum, vesicae, vteri, neruorum, articularumq; omnium, aliarumq; partium nervosarum doloribus frigidis auxiliatur.

ANNOTATIO.

Naphtha.

a Petrelaeon.) Officinis petroleum dictum non est, nisi Naphtha Babylonis vocata: de qua plura libro primo huius Operis diximus.

DE VNGVENTIS, SECTIO
DECIMA QVINTA.

VNGVENTVM * MARCIATVM MAGNVM.

Nicolai Myrepsi.

I.

CONFERT ad refrigerationem capitis, thoracis, stomachi, iecoris, lienis, aliosq; dolores a frigiditate natos. Lienem quoq; induratum mollit. Praecipue vero ad hydropicos ac lienosos expertum est. Habet cerae albae, lib. vna. Olei communis, lib. quatuor. Rosmarini, foliorum lauri, añ vncias quatuor. Tamaricis. vncias tres. Ruta, vncias quatuor. b Ebuli, fabinae, c balsamitae, ocimi, d salviae, polij, calaminthae, artemisiae, helenij, betonicae, dd brancae vrsinae,

cæ vrsina, ^e spargula, ^f herbæ venti, ^g pimpinellæ, agrimonix, absinthij, ^b herbæ sanctæ petri, ab Italis dictæ herbæ paralytis, ⁱ costi herbæ, foliorum sambuci, ^k semperuiui minoris, herbæ millefolij, semperuiui maioris, chamædryos, ^l quinqueneruia, centauri, ^m fragariæ, quinquefolij, añ vnc. duas, & drach. duas. ⁿ Maluæ syluestris radicis, cumini, ^o myrrhæ, añ vnc. vnam, & dimidiam. Fœnigræci, drach. quinq; & scrup. duos. Butyri, drach. sex. Seminis vrticæ, violarum, papaueris albi, ^p mentæ agrestis, ^{pp} labathi, ^q polytrichi, ^r cardiobotani, ^s matrissyluæ, ^t herbæ moschata, ^u florum chamæmeli, ^x scolopendrij, ^y crispuli, ^z herbæ caphuræ, styracis calamitæ, medullæ osiũcerui, añ drach. duas. Axungia vrsina, gallinæ, & ^A anseris, mastiches, añ vnciam dimidiam. Thuris, drach. duas. Olei nardini, ^B vnc. vnam. Herbæ omnes concisæ macerantur die vno in vino bono odore, altero autem è vino eximuntur & contunduntur, & in alterum vinum bonum coniunguntur, illicq; diebus septem sinuntur. Octauo dein die hæ vnâ cum vino coquuntur, quoad dimidium eius absumatur. Postea iniicitur oleum, & denuò donec vniuersum consumatur vinum decoquuntur. Tandem ab igne amouentur, & colantur: atq; rursus in lebetem iniicitur oleum: cui postquam lento igne parum fuerit calefactum, styrax, butyrum, adipēs, mastiche, thus, oleum nardinum, & cera adijciuntur: omnibusq; lento igne dissolutis, ab igne auferuntur, & in vas reconduntur.

ANNOTATIONES.

Hæc est legitima, & è græco Nicolai Myrepsi codice ad verbum transcripta vnguenti Marciati magni compositio. Quæ quum in Latinis codicibus mirificè variet, & corrupta sit, ideo ad præscriptum Nicolai & iuxta præsentem descriptionem deinceps hoc vnguentum à pharmacopœis parandum erit. Id verò quum vsitatissimum sit, & ob multa simplicium medicamentorum nomina, non omnibus obuia, valde obscuratum: ideo nostris annotationibus illustrandum esse putauimus.

^a *Marciaton.*) Sic in omnibus tum Græcis tum Latinis codicibus legitur. Aëtius quoque libro 12. cap. 44. vnguentum præclarum ad articulorum morbos, corporis languores, & resolutiones Marciaton appellat. Vt mirari subeat, cur Cordus in suo medicamento libro vsitatam appellationem mutauerit in Martianum, præsertim quum Paulus etiam similiter, atq; Aëtius, Marciaton nominet. *Marciatum.*
Cordus notatus.

^b *Ebuli.*) Nicolaus habet ἐμβουλι, pro ἔβουλι. Nam more suo latinis & Barbaris vocabus passim a literam adijcit, Latini codices omnes legunt Esbrij, quæ vox quum sit ex Ebuli dictione à librario imperito deprauata, nihil mirum est hanc quoq; variè à varijs interpretatam fuisse: alijs Saluiam, alijs Maioranam esse dicentibus. Hanc itaq; difficultatem nobis græcus Nicolai codex sustulit, & constat nunc, Ebulum esse vsurpandum, utpote cuius folia hydropicis illita conueniant: non Maioranam, ut Rondeletius & alij nonnulli sunt arbitrati. *Esbrium.*

^c *Balsamita.*) Nos studiò hanc dictionem, qua Nicolaus vsus est, in contextu reliquimus, quum hodie quoq; officinis vsitata sit. Est autem Balsamita altera Sisymbrij species, quam Mentham aquaticam nominant, ut alibi fusius diximus. *Balsamita.*

^d *Saluia.*) Latini codices habent, Lilifagi corruptè pro Eleliphaci. Saluiam autem appellari Græcis ἐλελίσφακος, omnibus notum esse putamus. Plurimum in huius vocis interpretatione hallicinatur Rondeletius, præsertim verò quum Saluiam syluestrem, esse Verbascum syluestre Dioscoridis tradit. Ex aliarum verò herbarum interpretatione abundè constat Rondeletium tempore quo pharmacopolarum officinam scripsit herbarum magnam cognitionem haud habuisse.

^{dd} *Branca vrsina.*) Ita in Græcis & Latinis exemplaribus legitur. Brancæ vrsinæ autem nomine duæ hodie intelliguntur herbæ. In Italia ita nominant Acanthum. In Germania nostra Sphondyliũ. Nihil autem refert vtram accipias, quia vtraq; siccandi facultatem obtinet. Nostrates autem pharmacopœi, quum vera Acantha destituantur, Sphondylium vsurpare debent, cui etiam attenuandi inest facultas. Est autem geminũ Sphondylium, fatium & syluestre. *Branca vrsina.*
Sphondyliũ.

^e *Spargula.*) Non est autem Spargula, nisi ea herba, quæ Græcis & Latinis Aparine nominatur. Hanc recentiores herbarij, quòd asperitate sua vestimentis quæ contingit, pertinaciter hæreat, Asperulam dixerunt. Quam vocem imperitiores subinde vnius adiectione literæ deprauantes, in Aspergulam mutarunt, Tandem priore litera detrita, abbrevi-

e ij antas

- Corduserrat.** antes in Spergulum, & Spargulam cōmutarunt. Non igitur est Gallium, vt Cordus existimauit. Quum enim Dioscoride teste, Aparine discutendi facultate donata sit, eius vsus in discutendis tumoribus Hydropicorum aptissimus erit.
- Herba venti.** *f* *Herba venti.*) Græcè est, ἀνεμοχόρτης. Herbam autem venti variè interpretantur recentiores. Alij enim vmbilicum Veneris esse contendunt. Hæc quum hydropicis competat, si haberi potest, huic vnguento non ineptè inditur. Sunt qui Helxinen, seu parietariam interpretantur: alij Solidaginem minorem esse censent. Nonnulli Asclepiada, quam officinæ Hirundinariam vocant, exponunt. Aliqui Anemonem syluestrem. Vt nihil mirum sit, pharmacopœos, vtpote magna ex parte imperitos, in ista sententiarum diuersitate quid faciendum sit, constituere non posse. Quare vt nostram interponamus sententiam oportet. Licebit quidem, vt iam diximus, vt in ijs vbi prouenit regionibus, Vmbilico veneris. Sine errore quoque parietaria, ob absterforiam suam facultatem, huic compositioni inditur. Consolida nominata minor, prorsus repudianda hoc in loco est. Asclepiadis etiam vsus sine noxa esse posset. Sed præ omnibus ijs magis competit Anemone syluestris, vtpote cui calefaciendi & discutendi facultas insignis est: adeoq; ad frigida vitia, ad quæ vnguentum hoc maximè accommodatur, vtilis admodum.
- Pimpinella.** *g* *Pimpinella.*) Non Italica, vt Cordus censuit, sed Germanica: quod huius facultas in presenti Vnguento acris, potius quàm alterius adstrictoria, requiratur. Italica verò Pimpinella est, quam nos Sanguisorbam nominamus.
- Herba S. Petri.** *h* *Herba S. Petri.*) Quæ illa sit, metipse Nicolaus indicauit: vt hinc liceat palàm cognoscere, quarundam stirpium nomina Nicolai ætate vsitata, ad nostra vsq; tempora permanasse. Est autem Verbasculum odoratum Latinis vocatum, quod primo vere in pratis & montanis emicat, discutendi facultate præditum.
- Costus herba.** *i* *Costi herba.*) Latini codices omnes habent, herba sanctæ Mariæ. Hanc autem interpretantur omnes, quos etiã Cordus sequitur, pro Persicaria. Sed errare vniuersos, è Græco Nicolai codice omnibus sit manifestissimum: qui quum Costi herbam appellet, discretè qualis esset indicauit. Nam hac appellatione non eam Costum, quam Dioscorides pingit, innuere voluit: aliàs enim simpliciter & sine omni adiectione Costum dixisset: sed eam potius, quam Dionysius Vticensis, quem falso Constantinum nominant, lib. 11. de Re rustica, cap. 28. Costum simpliciter, & alij cum adiectione Costum hortensem nominant. Hanc itaq; Costum alij, quod Ruellius quoq; significauit, Mariæ herbam appellant. Hodie mentha Sarracenicæ, & Romana vulgò, Dnsersfrawen mung Germanis nuncupant. Eam igitur vt à Costo Dioscoridis separaret Nicolaus, Costum herbam nominauit.
- Herba crassifolia.** *k* *Semperuiui minoris.*) Herba crassifolia, est in Latinis codicibus. Sic enim recentiores Semperuiuum minus nominant.
- Quinqueneruia.** *l* *Quinqueneruia.*) Latini codices legunt, Centumneruia. Vtrisque autem nominibus Plantago intelligitur: priore minor, posteriore maior. Quum autem easdè ambæ facultates habeant, nihil refert vtra accipiatur. Nicolaus tamen minorem sumendam innuit.
- Centumneruia.** *m* *Fragaria.*) Fragulæ habent Latini codices. Intelligunt autem omnes hac voce, fragariam hodie dictam herbam. Hæc quod lienosis conferat huic vnguento indita est.
- Fragaria.** *n* *Malua syluestris.*) Latini codices, Ebisci habent, nullo sanè discrimine. Nam Ebiscus, malua syluestris, Galeno etiam teste, Althæa est.
- Malua syluestris.** *o* *Myrrha.*) Falso in Latinis codicibus legitur Myrtha. Nam quum Myrrhæ insit calefaciendi, emolliendi & discutendi facultas, optimè huic compositioni quadret necesse est. Ita vt mirari subeat Cordum, qui Myrtum, adstrictoria donatam facultate, potius quàm Myrram, non sine errore, huic compositioni indendam esse censuit.
- Cordi error.** *p* *Mentha agrestis.*) Latini codices habent Mentha sarracenicæ, sed falsò. Siquidem hæc antea huic compositioni, sub nomine Costi herba indita fuit: igitur repeti hoc loco nequit. Aliam igitur per Mentham agrestem intelligat herbam Nicolaus, quàm eam quæ Sarracenicæ nominatur, eam nimirum quam Menthastrum vocant, est necesse. Nam ita syluestrem mentham Dioscoridis, Latini appellant autores.
- Lapathium.** *pp* *Lapathi.*) Rumicem Latinis dictam inaudire oportet, & maximè eam speciem, quam cura adiectione oxylapathum, officinæ autem Lapathium acutum nominant.
- Polytrichum.** *q* *Polytrichi.*) Adiantum capillum Veneris officinis nominatum, aut certè Trichomanes intelligit, nihil enim refert, quum earundem sint virium, vtram accipias.
- Carduncellus.** *r* *Cardiobotani.*) Latina exemplaria habent, Carduncelli. Carduncellum autem interpretantur Carduum benedictum, herbam notam omnibus. Per Cardiobotanum ego censo intelligendam esse herbam, quæ etiam nū hodie Cardiaca dicitur: idq; duabus de causis. Vna, quod hæc itidem Mentha species sit, quarum duæ etiam aliæ hanc compositionem ingrediuntur: altera, quod hæc ipsa Cardiaca, crassos humores incidere, attenuare, & discutere possit. Tamen quum idem possit Carduus benedictus, nihil moror hanc etiã si quis vsurpet.
- s* *Matri syluestris.*)

3 Matrissylua.) Non est, nisi Periclymenum Græcis dicta herba, vt alibi fufius docui- *Matrissylua.*
mus. Vfus est autem voce Matrissylua etiam Scribonius Largus. Alio, nomine Caprifoli-
um dicitur.

t Herba moschata.) Est autem herba moschata, prima Geranij species: vt alibi copiofi- *Herba mo-*
us ostendimus. Quæ commodissimè huic vnguento immiscetur, eò quod attenuandi & *schata.*
incidendi vim habeat, adeoq; lienosis, vt alibi plenius diximus, conferat.

u Florū chamameli.) Hic latini codices Nicolai habent, Aleluia: quæ quidè vox per im-
peritū librarium in contextū raptā est, ex dictione χαμαιμύλα, non intellecta & deprauata.

x Scolopendrij.) Nicolaus per Scolopendrium intelligit eam herbam, quæ veteribus *Scolopen-*
ita dicta est, & hodie Ceterachion appellatur. Ea igitur accipienda, aut Hemionitis, quum *drium.*
vtraq; lienosis sit accommodata, quibus hæc compositio maximè conuenit.

y Crispuli.) Crispulam hodie omnes ferè Bouis oculum, seu Buphthalmū interpretan- *Crispula.*
tur. Quid autem Buphthalmi nomine inaudiendum veniat, alibi diximus: nempe Cotu-
la non fœtida recentioribus herbarijs nuncupata.

z Herba Caphura.) Latini codices legunt, Caphurata, quod in idem recidit. Non est *Herba Ca-*
autem herba Caphura, seu Caphurata, nisi Abrotonum: quo hodie passim pro fœmina *phura.*
vtantur, quòd odore nonnihil ad Caphuram accedat. Non esse autem herbam illam fœ-
minam, sed potius Absinthium ponticum, in commentarijs nostris de Stirpium historia
diximus.

A Anseris.) In omnibus codicibus desideratur.

B Vnc. vnam.) Græcus manuscriptus Nicolai codex habet drach. vnam, grana quinde-
cim, quod pondus quum videretur nobis fatis exiguum, idèd in vnc. vnā mutauimus: idèd
Latinorum nobis suffragante codicum testimonio fecimus. Nam quum latinus Nicolai
codex geminata passim habeat pondera in hac compositione, & hoc loco vnciarum du-
arum mentionem faciat: certum est, inde nobis vnc. vnam sumendam esse. Hinc est, quod
exemplar Ingolstadianum discretè legat, olei nardini vnciam vnam.

VNGVENTVM AGRIPPÆ.

Eiusdem.

II.

AD hydropicos, lienosos, & ventrem dolentes vtile est. Oedemata, & ner-
uorum vitia sanat. Vrinam mouet, extrinsecus illitum ventrem subducit,
doloriq; renum succurrit. Caput bryoniæ radicis, lib. vnam. Radicis ^b maluæ
syluestris, scillæ, añ lib. dimidiam. Iridis, vnc. vnam, & dimidiam. Radicis fili-
cis, ^c ebuli, tribuli marini, añ vnc. vnam. Olei, ^d lib. duas. Tusa omnia maceran-
tur in oleo diebus ^e octo. Dein coniecta in lebetem lento igne coquantur, &
cocta exprimuntur, colanturq; aridis abiectis: liquidum autem cum ceræ pu-
ræ ^f vncijs septem, & dimidia, in vnguenti formam redigitur.

ANNOTATIONES.

a Agrippæ.) Sic omnia Latina Nicolai exemplaria habent, & ad regem Agrippam au-
torem compositionem referunt. Manuscriptus Nicolai codex, Grypa legit.

b Radicis maluæ syluestris.) Ita in Græco manuscripto Nicolai codice legitur, quum ta-
men in Latinis sit, Cucumeris syluestris: vt suspicio sit, librarium pro *μαλάχης ἀργίας*, sub-
stituisse *σικυος ἀργίας*. Quod non alia de causa factum esse arbitror, quàm quod huic vn-
guento subducendi aluum facultas tribuatur: ideoq; radicem cucumeris syluestris inde-
re, vtpote quæ vehementem purgandi vim obtinet, voluit. Vtriusq; autem vsus in hoc vn-
guento esse potest. Si enim ad renum calculos deturbandos eo vti volumus, præstat illi
Maluam syluestrem immiscere. Sin aluum potius subducere nobis cõsiliū est, radix cu-
cumeris syluestris potius indenda erit. Consultissimum igitur erit vtroq; modo paratum
in officinis habere vnguentum, vt nunc huius, nunc illius pro diuersitate morbi vsus esse
possit. Desseñnius ex hoc loco se explicare non potuit, Sphingis ænigma sibi propositum, *Desseñnius.*
quod non nisi ab ædipo dissolui posset, putans.

c Ebuli.) Vt hinc perspicuum etiam euadat, Ebulum rectè Marciato vnguento inseri.

d Lib. duas.) Græcus codex vnam tantum libram habet. Sed apparet, mensuram mi-
norem esse quàm par sit: ideo alteram adiiciendam esse putauimus, idq; monentibus lati-
nis codicibus qui habent lib. quatuor, geminata enim passim pondera ad hanc nostram
descriptionem collata obtinent.

e Octo.) Tribus duntaxat diebus maceranda esse, Græcus codex innuit. Sed fit efficaci-
us vnguentum, si pluribus macerentur diebus.

e iij f Vnc. septem.)

f Vnc. septem, & dimidia.) Græcus codex manuscriptus vnc. sex tantum habet. Nos latinos codices secuti sumus, qui habent vnc. quindecim. Dimidiatū itaq; pondus sunt vnc. septem, & dimidia. Sed relinquendum arbitrio pharmacopœi, vt tantum accipiat cœra, quantum ad vnguentum conficiendum satis erit.

VNGVENTVM * AREGON.

Eiusdem.

III.

AD omnem dolorem frigidum stomachi & ventris, ad vterina mulierum vitia, distensiones, quartanas, epilepsias, resolutiones, spinæ dolores, & renum. In quartana ante inuasionem inungitur. Accipit rosmarini, sampfuchi, b iridis, serpylli, rutæ, c radices maluæ syluestris, añ vnc. duas, & drach. duas. Foliorum laurii, saluæ, d sabinae, añ vnc. vnam, & dimidiam. Laureolæ, vncias quatuor, & dimidiam. Calaminthæ, vnc. tres. Mastiches, thuris, añ drach. tres. Pyrethri, euphorbij, añ vnc. dimidiam. Zingiberis, piperis, añ vnc. dimidiam, & scrup. duos. e Olei moschati, drach. duas. Petrolai, vnc. dimidiam. Adipis vrsini, olei laurini, añ vnc. vnam, & dimidiam. Butyri, vnc. duas. f Olei communis, lib. duas, & dimidiam. Cera albæ puræ, vnc. nouem. Herba vnâ cum radicibus in vino die vno macerantur, altero eximuntur, & in mortario probe tunduntur: dein oleo inijciuntur, & illic diebus septem macerantur: postea coquuntur, & colantur, rursusq; coquuntur: & vbi bullire inceperint, imponitur oleum laurinum, butyrum, adipes, & cera: omnibusq; liquatis, inijcitur oleum moschatum, & petrolæum. postremò imponitur mastiche, thus, zingiber, pyrethrum & euphorbium, benetríta: omniaq; simul probe subacta, ab igne auferuntur, & in vase reconduntur.

ANNOTATIONES.

ἀρεγόνη.

a Aregon.) Ita enim, non Aragon, vt hactenus medicinam facientes consueuerunt, appellari debet. Sic enim Græco nomine ἀρεγόνη, quasi adiutor, ob suam quam in iuuandis ægris efficaciam habet, dici potest. Hinc est quod non ineptè illud Salodinus adiutorium interpretetur. In Nicolao ordine vnguentum 43. nec vllò nomine priuato insignitum est. Nomen autem Aregon, vel deprauatè Aragon, illi impositum est ab aliquo Græcæ linguæ imperito: qui in Nicolao legens ἄλαμα ἀρεγόνης πόντα πόνος σομάχος, καὶ κοιλίας, id est, vnguentum conferens iuuansue ad omnem stomachi, & ventris dolorem: ἀρεγόνη vnguenti huius appellationem propriam esse putauit, quod fortè ita scriptū inuenerit, ἄλαμα ἀρεγόνης, ἔς πόντα πόνος, & c. Desseñnius cur ita dictum sit ignorare se fatetur.

b Iridis.) In omnibus Latinis codicibus: falso scribitur Iari, pro Iridis. Fuit eñ improuido & incauto librario facilis ab vna in alteram dictionem lapsus. Franciscus Alexander hoc loco, vt dissentienti à me occasionem habeat, mauult deprauatos codices sequi, quàm veritatem amplecti.

Μάλυα σylvestris.

c Radicis maluæ syluestris.) Id est, althæa. In latinis codicibus iterum, vt in priore vnguento, legitur perperam Cucumeris syluestris. Et is locus, priorem lectionem esse legitimam confirmat.

d Sabinae.) Posthæc in Latinis nonnullis codicibus subiicitur, Pulicariæ maioris & minoris, id est, ellebori albi & nigri, añ vnc. duas. Et paulo post, à laureola, foliorum cucumeris asinini: quæ sanè omnia in Græco, & melioribus etiam Latinis codicibus desiderantur: adeoq; spuria sunt, ideo à nobis meritò præterita & omissa.

e Olei moschati.) In cuius inopia rutaceo, aut laurino vtendum.

f Olei communis.) In Latinis exemplaribus non sine errore desideratur.

VNGVENTVM DIALTHEAE.

Eiusdem.

IIII.

*Althea.

AD neruorum præcisionem, lateris dolores, omnem neruorum incontinentiam & duriciem, atq; resolutos vtile. Recipit radicis * maluæ syluestris, lib. vnam. Seminis lini, fœnigræci, añ lib. dimidiam. Scillæ, vnc. tres. Radices & semina, bene tusa, tribus diebus in lib. tribus & dimidia aquæ macerantur: dein coquuntur, donec * succi crassitudinem acquirant, & per linteum tenue

tenue

tenue colantur, & exprimuntur. Post accipitur succi huius lib. vna, & adduntur ei olei communis lib. duæ, & rursus coquuntur, donec succus absumptus fuerit. Dein iniicitur ceræ lib. dimidia. Terebinthina, galbani, gummi hederæ, aut eius succi, añ vnc. vna. Postremò imponitur colophonix bene trita, resinæ albæ puræ, añ vnc. tres. Concussa, agitataue probè, vt in lebetè eliquentur, ab igne remouentur, & refrigerata in vase conduntur.

ANNOTATIO.

Hoc vnguentum vsu celeberrimum est ad emolliendum, calefaciendum, & humectandum. Valet ad thoracis dolorem è frigore contractum. Emollit, lenit, coquit, & discutit.

VNGVENTVM POPVLEVM.

Eiusdem.

V.

Somnum conciliat, febricitantibus ac dolentibus caput propter calorem illitum temporibus, prodest. Febricitantibus, plantæ manuum ac pedum, & pulsus eo inunguntur. Irrigandum autem cum oleo rosaceo, aut violaceo. Habet * oculorū in summo arboris populi, quando floret, apparentium, lib. vnā, & dimidiam. Foliorum papaueris nigri, foliorum^a mandragoræ, ^{bb} rubi, hyoscyami, solani, ^b vermicularis, lactuca, semperuiui maioris, ^{cc} violæ, & ^e cymbalij, añ^d vnciam vnā, & dimidiam. Adipis suilli recentis, salis expertis, ^e lib. vnam. Herbae cum^f oculis & adipe in mortario tundunt, & in massam rediguntur, & sub ea forma diebus octo sinuntur. Dein cum gladiolo in tenues partes concisæ in lebetem coniiciuntur, & lento igne in vini odori lib. vna coquuntur, donec totum absumptum fuerit. Postea per linteum tenue colantur, & exprimuntur, & in vase reponuntur.

* aut gemmarū, id est, florum conuenientium.

ANNOTATIONES.

^a Foliorum mandragoræ.) Quum à paucis haberi possint (quandoquidem mandragora in Germania, nisi sata & culta non proueniat) pro eius folijs, Hyoscyami, geminato eorundem pondere, folia accipi debent.

^{bb} Rubi.) Nicolai codex disertè foliorum mentionem facit. Latini codices cymarum rubi, id est, teneriorum coliculorum, quos à prima germinatione, & in summa sui parte profert.

^b Vermicularis.) Hanc vocem retinuimus, quòd ea Nicolaus etiam vsus fuerit. Est autem semperuiuum minus, cum albis floribus: quod sic appellatum est à rotundis suis folijs, & figura ovalibus, vermiculosq; referentibus.

Vermicularis.

^{cc} Viola.) Nigræ scilicet.

^e Cymbalij.) Intelligit folia alterius acetabuli, quod alio nomine Umbilicus Veneris dicitur. Appellatur autem id ipsum hodie quoq; Cymbalaria & Cymbalium, vt alibi fusi-
us diximus. In Latinis codicibus nonnullis est nominata Scatuncellus. Cæterum in Latinis codicibus nõ rectè Bardanæ fit mentio: quòd eius in hoc medicamento, vt pote quod refrigerandi vi præditum est, nullus esse vsus videatur.

Cymbalium.
Scatuncellus.
Bardana.

^d Vnciam vnā, & dimidiam.) In græco Nicolai codice est vncia dimidia. Nos Latinos sequi codices voluimus.

^e Libra vnā.) Pondus hoc in Nicolai manuscripto exemplari fuit omissum, quod nos ex Latinis restituimus.

^f Oculis.) Quia in nostra regione populi oculi, & herbae quarum hic fit mentio, in idem tempus haud incidunt (oculi enim primo statim vere, id est, Martio mense erumpunt, herbae autem Iunio vigent) ideo oculos nonnulli in mortario per se tundunt: dein cum adipe suo diu multumq; tusos in vase operculato duos aut ternos pluresue menses, donec herbae vigeant, recondunt. Has incisas, ligneo pistillo per se tritas, quia simul ob lentorem & multitudinem teri facile nequeunt, cum oculis populi, & adipe coquunt, vt à nobis in contextu est expressum.

VNGVENTVM * E * CITRIIS.

Eiusdem.

VI.

e iij

ADliuores

* Citrium.

Aliuores & lentigines faciei à mulieribus, ac cicatrices, faciendas & de-
albandas, à sole factas vstiones, impetigines, ac pustulas à falsa pituita in
cute apparentes, & in oculis ruborem. Habent enim aliquam detergendi & in-
signem exiccandi vim. Capit^b borachij, drach. duas. ^c Succus semperuiui, drach.
vnam. Corallij albi, vnc. dimidiam. ^d Amianti, ^e vmbilici marini, tragacanthæ,
amili, cristalli, ^f Antalij, Dentalij, thuris albi, nitri, añ drach. tres. Marmoris
albi puri, drach. duas. ^g Cerussæ preparatæ ex dracontio, vnc. vnam. ^h Cerus-
sæ alterius preparatæ ex plumbo, vnc. sex. ⁱ Adipis suilli recentis, salis expertis
& putri, lib. vnam. Seui caprini, vnc. vnam, & dimidiam. Adipis gallinacei, vn-
ciam vnam. Terantur omnia simul, excepta borace, in mortario, in tenuissi-
mum puluerem. Adipes & seuum simul eliquentur in duplici vase. ^k Eliqua-
tis, & per tenuelinteum colatis, trita omnia iniiciantur, & probè ridicula subi-
gantur. Subacta imponantur citrio vni, aut duobus aut pluribus, & coquan-
tur ebullitione vna. dein rursus in lebetem conijciuntur: & additur illis, borax
seorsim tenuissimè trita: subacta probè, reponuntur in vase.

ANNOTATIONES.

- E citrijs.* ^a *E citrijs.*) Quodd ea quæ compositionem eius vnguenti ingrediuntur, in citrijs ma-
Citrium lis coquantur, ita dictum esse constat. Pharmacopœi nostræ ætatis vnguentum citrinum,
vnguentum. à colore nominant. Rectius illis citrium, aut citreum, à citrijs, vt diximus, appellaretur.
Borax. ^b *Borachij, drach. duas.*) Manuscriptus Græcus codex habet, λίθος βοραχίος, id est, lapidis
Borachius Borachij. Quapropter de sententia Nicolai, sumendus lapis ille erit, qui Borachius dicitur.
lapis. Non est autem, nisi gemma quam fert in capite suo Rubeta, quæ Græcis φρύγιος, bar-
Rubeta. baris Bufò, Germanis Krotte dicitur. Rana verò hæc venenata, rubeta Latinis dicta est,
à rubis & vepribus, Plinio lib. 32. cap. 5. teste, in quibus plerunq; vicitat. Hæc etiam in
nonnullis regionibus barbara voce Borax appellatur: vt Boracis vox hoc loco ambigua
sit. Nam vel rubetam significat, quæ in capite fert gemmâ, quæ ab ea denominationem ca-
Borachia piens, Borachia latinis, Germanis Krottenstein dicitur: & hic à Nicolao innuitur. Hæc
gemma. gemma colore interdum in candido fusca est, interdum in medio caruleum habet oculo-
rum. Nonnunquam nigra, & maculis liuentibus notata est hæc rubetarum gemma. In-
terdum virides, nonnunquam verficolores eiusmodi gemmæ sunt. Aliquando in ijs for-
ma rubetarum apparet, sparsis pedibus. Gestantur in annulis à principibus, quod veneno
præfente colorem suum mutet, & quasi sudans guttas emittat. Hinc satis apparet, inter
hanc gemmam & venena, naturalem quandam esse ἀντιπύριον. Plinius ex ijs ranis lienem,
& efficacius cor, ipsarum venenis, quæ ex ipsis fiunt, auxiliari, literis mandauit. Hæc igitur
gemma, quod fortè etiam ad exterenda cutis vitia utilis sit, huic vnguento inferenda
venit. Nostri pharmacopœi per Boracem, Arabibus appellatam, aliam rem inaudiunt, ni-
Chryfocolla. mirû Plinio Santernâ, Chryfocollam facticiâ recentiorib; dictam. Nam hanc etiâ barbara
voce Boracem officinæ nominant, vt libro primo huius Operis dictum est. Hæc verò, vt ibi-
dem exposuimus, gemina existit, natiua & facticia: vtraq; habet calefaciendi, discutiendi,
expurgandi, exterendiue & exedendi facultatem, adeò vt hoc nomine etiam huic vn-
Cordus errat. guento sine errore indi possit. Cordus perperam legit, vnc. duas pro drach. duabus. No-
tat me hoc loco Franciscus Alexander: atqui nullo planè candore, quod aliter in Myrepsò,
aliter verò in 2. de compositione medicamentorum libro Borachij vocem interpretatus
sim. Quasi verò secundæ cogitationes prioribus non sint meliores. Quum Myrepsum ce-
leriter admodum conuerterim, vnâ festinanter etiam passim annotationes adieci, ita
vt de illis abundè cogitare tû integrû non fuerit. Quæ verò hic de Borachio annotaui, nō
puto me inutiliter dixisse. Sed mordet perpetuò Franciscus, vbi morfu abstinendū ei erat.
^c *Succi semperuiui.*) In omnibus tum Græcis tum latinis Nicolai codicibus, legitur
Succi semperuiui. Caphuræ. Nos verò, vt antea multis in locis, ita hic quoq; hanc è contextu sustulimus:
quod non sit frigida, quemadmodum cum nonnullis Arabibus credit Nicolaus, sed cali-
da. Et si in præsentia, si quis ea vti velit, non prohibeo, quod discutiendi, exiccandi, & ex-
tergendi vim habeat: tamen præstat succum semperuiui vsurpare, quod vnguentum hoc
ad rubores oculorum præsertim commendetur: ad quos sanandos, Semperuiuum, vt po-
te quod non solum delicat, sed & refrigeret, commodius existit. Et dubium non est, Ni-
colaum, Caphuram huic compositioni, vt medicamentum frigidum & siccum, inferuis-
se: quale quum non sit, præstat pro ea succum semperuiui vsurpare.
^d *Amianti.*) Ita enim legendum: quum Græcè sit ἀμιάτης: non vt habent Latini codices,
Cordi error. quos etiâ Cordus secutus est, Amenti dulcis, Quippe incerti sunt omnes ferè, quid Amen-
tum

um du Ice significet, Platearius tamen in sua explanatione Antidotarij Nicolai scribit, hunc esse lapidem candidissimum, eboris instar. Ille verò, quum dulcis sit, in hoc vnguento locum habere nequit, quod illud abstergentia maximè medicamenta requirat. Hic lapis nonnullis Entalium appellatur, & ab Entali, cuius paulo pòst separatim mentio fit differt, vt paulo pòst, plenius dicemus. Etsi enim Cordus exponit Gypsum, tamen id facit nullo autore. Neq; enim vllus vel veterum, vel recentiorum, Gypsum dulcis discernimine distinxit. Amiantum itaq; lapidem vsurpent pharmacopœi, qui non est nisi scissilis ille, & friabilis lapis, quem officinæ hodie Alumen plumosum vocant, vt libro primo fufius diximus.

Amiantus.

e *Vmbilici marini.*) Lapis est exiguus, coloris inferna sui parte candidi, superna rubei, in littore maris repertus: & in altero suo latere, superno nimirum, hominis, puellarum maximè formosarum, vmbilicū referens, vnde etiam illi nomen inditum est: in altero aut planus, nisi quoddam lineas, veluti in domunculis ac testis cochlearum ductas in gyrum obtinet. Vocatur autem non solum Vmbilicus marinus, sed & Veneris Vmbilicus, à formosarum, vt dictum est, puellarum Venerisq; similitum vmbilico, quem refert. Barbari Belliculos nominant. Ad quod nomē Nicolaus noster respexit, qui habet, *Βελίξυ βαλασπίς*: ita vt potius Beliricus, quàm Belliculus, barbaris hic lapis appellandus veniat. Germani magis ad formam eius quæ fabam exprimit, & locum in quo inuenitur, respicientes, *Meerbornen*, quasi maris fabam, vocant. Ferrur puellis gratiam conciliare hic lapis. Hodie pueris argento & auro inclusum, pro amuleto appendunt mulieres. Plura de eo in nostris super nonum Galeni de simplicibus medicamentorum facultatum commentarijs.

Vmbilicus marinus.

Vmbilicus veneris.

Belliculi.

f *Antalij Dentalij.*) Sunt voces barbaræ, quibus etiam Nicolaus vsus est. Habet enim, *Ανταλι, Τένταλι*. Alij latinus enunciant, Antalium, & Dentalium. Quid autem vtrunq; sit, libro primo huius Operis, cap. 15. copiose explicauimus, vt non sit opus hic repetere. Hinc tamen planum est omnibus, Antalium & Dentalium ab Entalio quibusdam pharmacopœis appellato, quod lapidis genus est, atq; Plateario, alijsq; nonnullis amentum dulce vocatur, vt paulo antè diximus, diuersum esse, aliàs Nicolaus vnus medicamenti bis, quod absurdum esset in vna compositione, mentionem fecisse.

Antali Dentali.

g *Cerussa preparata ex Dracontio.*) Latini codices Nicolai habent *Gersæ*, alij *Iersæ* serpentaria. Videtur autem vtraq; dictio è voce Cerussa non nihil deprauiata esse deflexa. Ex hoc autem Nicolai loco omnibus palàm fit, Cerussam illi esse duplicem. Vnam, quæ fit ex Dracontio, siue serpentaria vera. Eam autem *ψιμυθιορ*, id est, fucum vocat: quòd ea Cerussa mulieres ad conciliendam formam, & nitorem faciei inducendum vtantur: vt *ψιμυθιορ* hoc loco generalis vox sit ad omnem fucum. Fit autem hæc Cerussa hoc modo. Radices dracunculi maioris, aut in eius penuria Ari, vere collectæ, repurgatæ, & ad solem siccata, subtilissimè trita, macerantur in stillaticij liquoris rosarum, vnc. quatuor. Dein insolata in vitrea patina, linteolo tecta exiccantur. Postea secundò tantum liquoris stillaticij affunditur, & simili modo exiccatur. Tertio rursus tantum prædicti liquoris affunditur, sunt qui sæpius id faciunt. Vltimò siccata farina, cum vino odoro in pastillos digeritur, & ad vsum reponitur.

Cerussa preparata cum Dracontio.

Cerussa duplex Nicolao.

Conficiendi fuci modus ex Dracontulo.

h *Cerussa preparata ex plumbo.*) Scilicet nigro: quæ ob id Cerussa plumbaria nominatur, quæ altera est Nicolai Cerussa, de qua copiose lib. 1. huius Operis cap. 17. diximus.

Cerussa plumbaria.

i *Adipis suilli, &c.*) Horum adipum pondera in Græco exemplari Nicolai non fuerunt expressa. Adiecta igitur sunt à nobis è Latinis.

k *Eliquis.*) Et hoc loco manuscriptus codex deprauiatus est mirificè. Nos igitur Latinos secuti codices, hunc sensum verbis Nicolai affinximus. Sunt qui prædictis adipibus, quum liquantur, citrij mali cortices iniiciunt, & illic integro mense macerant. Quo factò, tandem trita omnia iniiciunt, & subacta citrijs malis indita coquunt, & conficiunt, vt est in contextu expressum.

VNGVENTVM * NIGRVM.

* Fuscum.

Eiusdem.

VII.

AD vulnera confert: siquidem in ijs carnem creat, putridamq; depascit. Accipit olei communis, lib. dimidiam, & vnc. tres. Cerae puræ, vnc. duas. Colophonix, picis navalis, sagapeni, vnc. vnam. Mastiches, thuris, galbani, resinae, therebinthinæ, añ vnciam dimidiam. Olea cum cera, vbi ad ignem probè liquata fuerint, iniiciatur colophonix primùm, dein pix navalis, sagapenū, terebinthina, mastiche, thus, & galbanū, vnguentumq; refrigeratū recondat.

VNGVEN-

LEONHARTI FUCHSII
VNGVENTVM * APOSTOLORVM.

Auicennæ.

VIII.

Efficax est ad vulnera & vlcera contumacia, item fistulas. Sordida vlcera emundat, perpurgat, exiccat, & deterget. Absumit carnem mortuam, & amissam restaurat: duram emollit, & plagas sanat. Recipit terebinthinæ, ceræ albæ, resinæ, ammoniaci, añ drach. quatuordecim. ^b Aeris floris, opopanacis, añ drach. duas. Aristolochiæ longæ, thuris masculi, bdellij, añ drach. sex. Myrrhæ, galbani, añ drach. quatuor. Lithargyri, drach. nouem. Olei, si æstas fuerit, lib. duas. Sin hyems, lib. tres. Bdellium, ammoniacum, & opopanax in aceto, quod satis est, nocte vna macerantur: dein calefactis terebinthina permiscetur, postea in oleo adiecta cera, & omnibus reliquis in puluerem tritis coquantur, & in vnguenti formam redacta reponuntur.

ANNOTATIONES.

^a *Apostolorum.*) Sic dictum volunt, quod ex duodecim, quod numero fuerunt Apostoli, constet simplicibus.

^b *Aeris floris.*) Quid sit flos æris, libro primo diximus. Pro eo Aeruginem officinæ vsurpant.

* Alijs vnguentum de melle dicitur.

VNGVENTVM * AEGYPTIACVM.

Ioannis Damasceni.

IX.

Vulnera vetera & fistulosa extergit, carnem excrecentem & emortuam expurgat, ac vehementer exiccat. Habet æruginis, drach. quinq;. Mellis optimi, drach. quatuordecim. Aceti acerrimi, drach. septem. Coquantur omnia simul igne, quoad vnguenti consistentiam nanciscantur. Aliqui addunt thuris masculi, drach. duas & dimidiam.

* Nonnullis vnguentum Regis nominatur.

VNGVENTVM * AVREVM.

Eiusdem.

X.

Vulnera, & plagas glutinat, ac curat. Capit ceræ flauæ, vncias sex. Olei boni, lib. duas, & dimidiam. Terebinthinæ, vnc. duas. Resinæ pineæ, & colophonæ, añ vnc. vnam & dimidiam. Thuris, mastiches, añ vnc. vnam. Croci, drach. vnam. Ceræ in oleo liquatæ, resina, colophonia, & terebinthina affunditur, tandem reliquorum puluis adijcitur, & formatur vnguentum.

VNGVENTVM * AVREVM.

Nicolai Myreplici.

XI.

Relaxat & aperit: ideo calculosis & hydropicis maxime confert. Capit radicis maluæ syluestris, phu, mei, añ vncias tres. Aristolochiæ longæ & rotundæ, helenij, pulegij, hyssopi, artemisiæ, pentaphylli, rutæ acori, lauri, ^b herbæ venti, rosmarini, chamædryos, saxifragi, zingiberis, asparagi, rusci radicis, & fceniculi, vncias duas. Seminis apij, iridis, libystici, granorum solis, petroselinij, seselios, cardamomi, anethi, baccarum lauri, iuniperi, ^c lapathi, añ drach. quatuor, scrupulum vnum, grana duo. Seminis citrij, ocimi, sinapi, vrticæ euphorbij, añ vnciam vnam. Adipis vrsini, & vulpini, olei laurini, petrolei, añ vnciam dimidiã. Floris iunci odorati, costi, pyrethri, thuris, mastiches, myrrhæ, añ drach. duas. Olei moschati, vnciam dimidiam. Olei communis, & ceræ, quod satis est: fingatur vnguentum.

ANNOTATIONES.

^a *Aureum.*)

a Aureum.) Ita hoc & præcedens ab auri precio, quod præstantissima sint, appellata fuerunt. Quamquam præcedens hoc nomen à colore etiam suo, qui aureus est acceperit. Colorem verò hunc à Croco potissimum nanciscitur. Et miror hoc Nicolai vnguentum hæcenus non fuisse nostris officinis vsitatum, quum tamen in calculo renum laudatissimum sit. Hortor igitur, vt deinceps parari sibi curent medici. Voluimus autem non solum hac de causa, quam nunc exposuimus, mentionem facere eius vnguenti: sed ideo etiam, vt illud è Græco codice emendatum haberent, quum in Latinis codicibus multis in locis sit deprauatum. Græcus tamen codex nullo alio nomine vnguentum hoc appellat, nisi *εἰς τὸ ἀλγία θανάσιον*, ad aurium dolorem mirabile.

b Herba venti.) Per herbam venti hoc loco Parietaria intelligenda venit, quæ hodie etiam, ob suam extergendi facultatem, maiorem in modum in renum calculo ab omnibus probatur.

c Lapathi.) Latini codices habent, lapidis lyncis. Qui sanè ab imperito librario ob similitudinem literarum cum Lapathi voce, aut à sciolo quodam hic insertus est, quod lyncis lapis calculosis mirificè conferre creditus sit. Quod quidem de Lyncurio Græcorum (siquidem lapidem lyncis recentiores pro Lyncurio habent & vsurpant, quod non est nisi succinum) rectè dicitur. Item de lapide etiam Belemnite, in quem nomen lapidis lyncis transtulerunt. Minimè autem de eo, qui hodie sub hoc nomine in officinis prostat: quem Phrygium esse lapidem, alibi demonstrauius. Proinde quum tanta sit de lapide Lyncis apud medicos dissensio, nec eius Græcus codex hac in compositione mentionem faciat, prorsus omittendus erit: & Lapathi, seu Rumicis, vel (vt hodie appellant) Acetosæ radices, quæ, Dioscoride teste, calculos vesicæ comminuunt, pro eo immiscendæ erunt.

*Herba venti.**Lapathum.**Lapis lyncis.**Lyncurium.*

VNGVENTVM * 4 ALVVM SOLVENS.

** Laxatiuum.*

Eiusdem.

XII.

Aluum soluit, ad stilliciidum & difficultatem vrinæ, ac calculosos vtile. Accipit succi *b* bryoniæ, succi scillæ, succi cyclamini, succi radicis *c* tithymali, succi radicis ebuli, succi corticis radicis sambuci, *d* lactucæ, tithymali parui, succi chamæmeli, añ vnc. vnam. Violarum, succi cucumeris syluestris, mercurialis, polypodij succi, laureolæ succi, *e* capilli veneris, *f* lathyridis, *g* elaterij, añ vnc. vnâ. Dacrydij, vnc. dimidiâ, & drach. vnam. Nucis *b* Indicæ, euphorbij, añ vnc. dimidiâ. Succos & herbas probè tritas in olei lib. vnam, & dimidiâ iniice, & illic diebus septem finito. Octauo autem die eò vsq; coquantur, donec succi absumentur. Dein adijce ceræ albæ, lib. dimidiâ. Fellis taurini, vnc. vnam. Postremò trita in puluerem iniice, & irrigata atq; subacta in vase reconde.

ANNOTATIONES.

a Aluum soluens.) Vel vt hodie nominant, Laxatiuum. Actuarius lib. quinto methodi *εὐνομήλια* eius generis medicamenta vocat. Nam illitum ventri imò, ac pubi, aluum deijcit. Stomacho autem inunctum vomitionem, mouet. Non fuit nobis prætereundum hoc vnguentum, quod in Latinis codicibus sit mirificè deprauatum, & quod eius vsus in ijs qui adeo delicati sunt, vt purgantia medicamenta bibere auerferent, necessarius sit, & quod ex facile parabilibus constet. Iisdem ferè rebus quibus vnguentum de Arthanita siue è Cyclamino maius Mesues constat, ideoq; Hydropicis admodum vtile existit. Vermes etiam necat, & educit, lienemq; efficaciter minuit. Miscetur quoq; huius vnguenti exigua portio magno profectu infusis apoplecticorum.

b Bryoniæ.) Latinus codex habet, Cucurbitæ agrestis: quo sanè nomine hodie Latinis non appellatur. quid igitur hac appellatione veniret, pauci pharmacopœi intellexerunt. Germani quidem Caninam cucurbitam nominant, *Hundsstürbs*: ad quam fortè appellationem recentiores respexerunt.

Bryoniæ.

c Tithymali.) Maioris scilicet, quia paulo post minoris faciet mentionem. Nostri Esulam maiorem vocant. Codex latinus mendose Anabulæ legit. est enim vox ex Tithymalo corrupta, vt omnibus patet.

Tithymalis.

d Lactucæ.) In latino codice falso legitur, Lactis. Lactucam autem aluum mollire, non tantum Dioscorides, sed & Martialis ijs versiculis testatur:

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo Vtilis.

ad Chama-

Capillus Veneris. *dd Chamæmeli.*) Locum illum in Nicolao deprauatum esse mihi suspitio est. Nam pro Chamæmeli, legendum esse videtur Chamælex. Quod ex vnguento de Arthanita fit manifestum, cuius compositionem Mezereon, quod non est nisi Chamælea, ingreditur. Nisi quis Chamæmelum, calculosorum ratione inditum esse huic compositioni putet.

Capillus Veneris.

e Capilli veneris.) Manuscriptus Nicolai codex, quo nos in eo conuertendo autore vsi sumus, deprauatè legit, *καπυβέβειος*, pro *καπυδύ βέβειος*. sæpe enim græcis literis latinae exarare voces solet Nicolaus. Cæterum Capillus veneris, siue Adiantum, hic non iniicitur vt aluum molliat. nam, Dioscoride autore, illam potius sistit: sed vt, eodem & Galeno testibus calculos frangat.

Lathyris.

f Lathyridis.) Cataputia minor hodie appellatur Lathyris.

Elaterium.

g Elaterij.) Elaterium medicamentum est è fructu Cucumeris syluestris factum. Quare paulo antè per Cucumeris syluestris succum, eum qui folijs eius exprimitur, intellexit. Et hic locus confirmare videtur supra in vnguentis agrippæ, & Aregon vocatis pro radice syluestris maluæ, legendum esse syluestris cucumeris.

Nux Indica.

h Nucis Indicæ.) Latinus codex habet, Nucis vomicæ: & statim interpretationem subiicit, id est, Castaneolæ Indicæ: vt inde palàm fiat, Nicolaum hic, non de vomica nominata nuce, quæ magis per vomitum, vt appellatio eius ostendit, quàm per aluum educit excrementa corporis: sed de Indica loqui, vt pote quæ duplici nomine confert, & quia mouet aluum, & vesicæ lapidi exterendo conducit.

VNGVENTVM ALBVM.

Eiusdem.

XIII.

AD mala cutis à salsa pituita orta, pustularumq; eruptiones, confert, & pruritus carnis mitigat. Recipit cerussæ, vnc. vnâ. Lithargyrî, vnc. dimidiâ. Thuris, drach. vnâ, & dimidiâ. Mastiches, drach. dimidiâ. Contusa omnia simul fricantur cum rosaceo oleo, donec ad succi crassitudinem redigantur. Dein adijcitur lac muliebre, & stillaticius rosarum liquor purus: & iusto tempore conquassantur, vt succi crassitiem nanciscantur: dein reponuntur in vase.

ANNOTATIO.

Hoc vnguentum haud dubiè ad sanandum pruritus è salsa pituita ortum, est accommodatissimum. Quare in vsum esse reuocandum censeo.

VNGVENTVM ALBVM.

Rhazes.

XIII.

Idem, non tamen tanta efficacia, præstat. Habet cerussæ in stillaticio rosarum liquore lotæ, vnc. duas. Cera albæ, vnc. vnâ. Olei rosacei, vnc. quatuor. Fiat vnguentum. Liquefacta cera cum oleo lento igne remouetur semper agitando: quumq; refrixerit, cerussa tenuissimè trita adijcitur, probeq; agitatum vnguentum fit.

ANNOTATIO.

Dicitur hodie etiam vnguentum cerussa crudum: aut si coctum fuerit, emplastrum de cerussa. Nonnulli hodie alia ratione vnguentum album conficiunt. Siquidem alij adijciunt albumina ouorum, alij lithargyrum, alij caphuram: pro qua tamen ego substituendum esse succum semperuiui, ob causam iam sæpe dictam, puto. Exempla aliqua subiiciemus, quibus si qui volent, vti possunt.

VNGVENTVM ALBVM COMMVNE.

XV.

ADuersus vlcera, scabiem, & adustionem valet. Caput cerussæ, vncias tres. Olei rosacei, lib. dimidiâ. Cera albæ, vnc. duas. Alba ouorum numero duo. Stillaticij rosarum liquoris, vncias sex. Bene subactis omnibus, fiat vnguentum.

* Quod reliquus magis siccatur.

VNG. ALBVM CVM * LITHARGYRO.

XVI.

Accipit

Accipit cerussæ, vnc. octo. Lithargyri, vnc. vnam, & dimidiam. Olei rosacei, stillaticij rosarum liquoris, añ libram dimidiam. Alba ouorum numero sex. Subactis omnibus, fit vnguentum.

VNG. ALBUM CVM ^a SEDO.

XVII.

Recipit olei rosacei, vnc. tres. Cerae albæ, vnc. vnam. Cerussæ, vnc. vnam, & dimidiam. Succij semperuiui, drach. duas. Alba ouorum duo, fiat vnguentum.

ANNOTATIO.

^a *Cum sedo.*) Seu semperuiuo. Alij, cum Caphura, seu Caphuratum nominant. Nos autem Caphura, vt medicamento frigido, non esse vtendum putamus. Alij variant pondera in hunc modum. Recipiunt olei rosacei, lib. vnam, Cerae albæ, vnc. tres, Cerussæ, vnc. duodecim, Alba ouorum numero sex. Succij semperuiui, drach. duas, & dimidiam,

VNGVENTVM * E POMPHOLYGE,

Nicolai Alexandrini.

XVIII.

AD exiccanda erysipelata, vulnera sordida, & ad sananda vlcera tibiarum valet, aliarumq; partium vlcera caua implet, & ad cicatricem ducit, ac refrigerat. Habet olei rosacei, cerae albæ, añ vnc. sex. Succij fructus solani fatiui, vnc. quatuor. Cerussæ, vnc. duas. Plumbi vsti & loti, Pompholygis, añ vnciam vnam. Thuris puri, vnc. dimidiam. Oleum cum Solani succo coquitur, ad succi consumptionem. tunc adijcitur cera: qua liquata, reliquorum puluis tenuissimus admiscetur, & in mortario subacta, ad vnguenti formam rediguntur.

ANNOTATIO.

Summa fiducia vsurpari debet, quod nulli veterum compositioni cedat. Variant etiam nonnulli pondera in hoc describendo vnguento Galenus lib. 2. ad Glaucum, medicamentum ex Pompholyge & Solani succo cancro exulcerato adhibet.

* *Thutia.*
Danda verò
opera vt non
Cadmia, sed
vera Pom-
pholyx inda-
tur, quæ è for-
nacibus faci-
le haberi po-
test, quemad-
modum libro
9. de simpl.
medica. fac-
cul. copiosè
diximus.

VNG. ALBUM INFRIGIDANSVE

^a Galeni.

XIX.

Capit olei rosacei, lib. vnam, & dimidiam. Cerae albæ, vnc. sex. Liquefiant omnia simul, dein cum aqua frigidissima, vel stillaticio rosarum liquore multoties lauentur, quoad albescant.

ANNOTATIO.

^a Hoc quidem hodie alio nomine Galeni infrigidans ceratum nominatur, quod infra etiam describemus inter cerata. Confert autem illud quoq; sub vnguenti forma in officinis proflare. Quare verò sic dictum sit, & quæ eius sint facultates, ibidem docebimus.

VNGVENTVM ^a COMITISSAE.

Guilielmi Varignanæ.

XX.

Aortum prohibet, hæmorrhoides sistit, ac laxatos roborat renes. Recipit membranæ castanearum inter carnem & corticem mediæ, membranæ glandium inter carnem & corticem mediæ, membranæ quercus inter lignum & corticem mediæ, baccarum myrti, caudæ equinæ, gallarum, corticum fabarum, acinorum vuarum, sorborum immaturorum siccorum, mespilorum immaturorum

f

maturorum

maturorum exiccatorum, foliorum pruni syluestris, radicum ^b glaucij, añ vnc. vnam, & dimidiam. Contusa leuiter coquuntur in stillaticij plantaginis liquoris lib. octo, quoad dimidia pars consumpta fuerit. deinde colantur, & in colatura lauantur nouem vicibus, semper aliquid de eo quod colatum est affundendo, ceræ nouæ, vnc. octo. Oleorum myrtini, mastichini, añ lib. vnam, & dimidiam. Postea inspergitur sequentium rerum tenuissimus puluis, nempe membranæ castanearū inter carnem & corticem mediæ, membranæ glandium eiusdem, membranæ quercus inter lignum & corticem mediæ, gallarum, añ vnc. vnam. Cineris ossium cruris bubuli, baccarum myrti, acinorum vuarum, forborum siccorum, añ vnc. dimidiam. Pastillorum è succino, vnc. duas. Fingatur vnguentum.

ANNOTATIONES.

a Comitissæ.) Sumptum est hoc vnguentum ex Varignana lib. 16. de curandis morbis ad menstruorum suppressionem, & abortum prohibendum, quo in nobili quadam comite, quæ iam abortus periculum senserat, & vteri magna imbecillitate conflictabatur, prosperè vsus est. Ex meris enim adstringentibus compositum, locos muliebres firmat, vterum roborat, & renes laxatos constringit, si eo inungantur. Hæmorrhoides immodicè promanantes sistit.

b Glaucij.) Codices omnes, quos ipse viderim, habent Chelidonij. Tamen quum Chelidonium acrimonia multa præditum sit, adeoq; à cæteris omnibus quæ compositionem præsentem ingrediuntur, plurimum distet: non video quomodo inter ea locum habere possit. Iudico itaq; Memithe scriptum fuisse, quam vocem imperitus quidam Chelidoniam est interpretatus, quum Glaucium significaret. Mea igitur sententia Chelidonium ex hoc vnguento profus tollendum erit: & pro eo Glaucium, aut radix Bistortæ vel Tormentillæ, supponenda.

VNGVENTVM POTABILE.

XXI.

Sperma ceti.* **Datur ijs, qui ex alto ceciderunt: glutinat enim vulnera. Habet butyri recentis, salis expertis, lib. tres. Rubeæ tinctorum, castorij, *floris maris, radicis tormentillæ, añ vnc. vnam. Bulliant simul in vino odoro, ad eius consumptionem, ac formetur vnguentum.

VNGVENTVM ROSATVM.

Ioannis Damasceni.

XXII.

Phlegmonas, erysipelata, herpetas sedat: capitis dolorem à calore ortum, ventriculiac iecoris intemperiem calidam mitigat. Sic fit. Axungia porci probe lauatur nouies aqua calente, & toties frigida: deinde teritur cum ea portio æqualis rosarum rubrarum recentium, quæ marcescant cum ea dies septem: coquuntur, funduntur uè igni lento, & colantur. rursus tantundem rosarum rubearum recentium cum ea tere, quæ dies etiam septem cum ea marcescant: funduntur, vt prius, & colantur. Tunc affunditur succi rosarum dimidium, olei amygdalarum dulcium pars sexta. Coquuntur igni lento, ad succi consumptionem, & reponuntur. Si inter coquendum iniicitur parum opij in stillaticio rosarum liquore soluti, valentius fit.

VNGVENTVM BASILICVM MAGNVM.

Eiusdem.

XXIII.

Vlcera phlegmone carentia, præsertim partium neruofarū, tergit, carneq; implet. Caput ceræ albæ, resinæ pini, seu vaccini, picis naualis, terebinthinæ, thuris, myrrhæ, partes æquales. Olei, quod satis est. In alio, Ceræ, vncias sex, Picis, vncias tres, Aliorum, añ vnc. vnam, & dimidiam.

VNGVEN-

Eiusdem.

XXIII.

Accipit resinæ, picis, ceræ, añ. Olei, quantum sufficit. Cera in oleo liquatur, pix & resina trita iniiciuntur, quibus liquatis igni auferuntur.

ANNOTATIO.

Hæc duo vnguenta conformia sunt Basilico tetrpharmaco veterum, quod inde appellatum est à mira efficacia Regale, & quod ex quatuor cõstet medicamentis. Pauli in septimo, recipit ceram, resinam, colophoniam, picem, adipem taurinum, æqualia. Galenus solum resinæ meminit, non addita colophonia. Celsus taurinum aut vitulinum adipem memorat: cuius loco filius Mesuæ, & alij, oleum miscent. Crebrò fit eius tetrpharmaci apud Galenum mentio, ideo nobis non prætereundum fuit. Calefacit, humectat, phlegmonis dolorem mitigat, ac pus (Galeno lib. 4. 5. & 13. The. metho. teste) mouet. Cum eo idem est Macedonicum, solo thure (quod præterea æquale recipit) diuersum. Magis itaq; ad magis Basilicum accedit, in quod ichthyocolle, ut pleriq; faciunt, non inferenda: sed, ut nos fecimus, terebinthina.

*Basilicum
tetrphar-
macum.*

Macedonicũ.

VNGVENTVM PECTORALE.

Nostrum.

XXV.

Dolores thoracis mitigat, tussim sedat, excreationem iuuat, & crassiciem humorum attenuat. Recipit oleorum amygdalarum dulcium, chamemelini, violacei, añ vnc. vnã, & dimidiam. Butyri recentis, in stillatio violarum liquore loti, vnc. tres. Adipis gallinæ, anseris, añ drach. duas. Mucaginis feminis lini, fœnigræci, añ drach. vnã & dimidiam. Radicum ari & iridis, tenuissimè tritarum, añ drach. vnã. Croci, drach. dimidiam. Ceræ albæ, quod satis est: fingatur vnguentum.

ANNOTATIO.

Varia est & multiplex vnguenti pectoralis vocati formula, cuius pro re nata parata. Nobis tamen visa est hæc omnium esse optima, quod omnia quæ ad educendos è thorace crassos humores sunt necessaria in se complectatur. Ut hoc nomine in officinis suis paratam habere debeant pharmacopœi.

VNG. ADVERSVS SCABIEM.

Nostrum.

XXVI.

Habet terebinthina in stillatio rosarum liquore lotæ, vnc. duas. Succiauranciorum duorum. Vitellos ouorum numero duos. Butyri recentis, falsi expertis, vnc. vnã. Olei rosacei, vnc. dimidiam. Commixtis omnibus, fiat vnguentum.

VNG. ADVERSVS SCABIEM.

Aliud.

XXVII.

Capit terebinthina in aqua rosacea lotæ, vnc. tres, & dimidiam. Axungia porcina, añ vnc. vnã, & dimidiam. Salis gemme, drach. duas. Sulphuris viui, drach. tres. Aluminis vsti, plumbi vsti, añ drach. duas. Cerussa, thuris, añ drach. vnã, & dimidiam. Lytargyri, drach. tres. Ceræ albæ, quod satis est: formeturq; vnguentum.

ANNOTATIO.

Hæc quidem duo vnguenta tutiora multo sunt ijs quæ hydrargyron habent, cuiusmodi multa sunt pro vario officinarum numero diuersa.

VNG. ADVERSVS LVMBRICOS.

XXVIII.

f ij

Accipit

Accipit oleorum ex absinthio, amygdalarum amararum, añ vnc. vnam, & dimidiam. Succifoliorum persicæ, vnc. vnam. Farinæ lupinorum, cornu ceruini vsti, menthæ, gentianæ, centaurij minoris, añ vnc. dimidiam. Abrotoni, matricariæ, añ drach. duas. Aloës hepaticæ, drach. tres. Fellis taurini, drach. vnam, & dimidiam. Cera, quod satis est: fiat vnguentum, quo vmbilicus, & totus venter inungatur.

VNGVENTVM ADVERSVS PEDICVLOS.

XXIX.

Recipit seminis staphysagriæ, lupinorum, salis nitri, añ drach. tres. Ellebori albi, sulphuris viui, abrotoni, absinthij vulgaris, añ drach. vna, & dimidiam. Argenti viui extincti, drach. duas. Auripigmenti, drach. vnam. Olei laurini, lini, añ vnc. tres, & dimidiam. Axungia porcina, vnc. duas. Aceti, drach. dimidiam. Fingatur vnguentum. Illitu pedunculos necat & extirpat.

VNGVENTVM AD SCABIEM.

Nicolai Myreplici.

XXX.

Habet salis communis puri, vnc. vnam. Adipis suilli puri, drach. quinque. Thuris puri, drach. duas, & dimidiam. Lithargyri, drach. tres. Succiplantaginis minoris, succi fumarie, añ vnc. dimidiam. Olei laurini, vnc. tres. Cera, vnc. vnam. Oleum & adipem ad ignem adiecta ceraliquantur, deinde cum succis bulliunt, quoad succi consumuntur, postea reliqua tenuissimè trita iniiciuntur, & fingitur vnguentum.

ANNOTATIO.

Huius vnguenti ideo mentio à nobis facta est, quòd nonnulli ipsum, præterito autore Nicolao, referant: & pro lithargyro argentum viuum, cuius hic nullam mentionem fecit Nicolaus, substituunt. Vt igitur legitima eius in officinis extaret compositio, non omitendum esse putauimus. Pari modo Enulati vocati vnguenti quidam compositionem anonymam afferunt, quæ itidem est inter Nicolai compositiones vnguentorum postrema, quam etiam hoc nomine subiiciemus.

Enulatum
vnguentum.

* Enula.

VNGVENTVM EX * INVLA.

Eiusdem.

XXXI.

Itidem ad scabiem vtile est. Caput radicis inulæ bene lotæ, & cū aceto coctæ, & bene tussæ, lib. vnam. Axungia porcina, olei communis, añ vnc. tres. Cera noua, vnc. vnam. Argenti viui salua hominis ieiuni extincti, terebinthina lotæ, añ vnc. duas. Salis comunis bene triti, vnc. dimidiam. Cera in oleo liquatur, deinde axungia, post additur inula: dein argentum viuum & sal, postremo terebinthina, & fit vnguentum.

ANNOTATIO.

Nicolaus ex tribus tantum, nempe radice Inulæ, adipe suillo, & argento viuo componit hoc vnguentum: reliqua igitur omnia à posterioribus sunt adiecta, qui non nisi ex multis simplicibus compositis medicamentis delectantur. Sunt tamen qui argenti viui loco, salubriore consilio, sulphur addunt.

* Defensiuum,
Barb.

VNGVENTVM * REPRIMENS.

XXXII.

Accipit boli armenij, vnc. vnam. Terræ lemnis, vnc. dimidiam. Sanguinis draconis, drach. tres. Olei rosacei, vnc. duas. Aceti, drach. sex. Cera, vnc. tres. Commixtis omnibus fiat vnguentum.

ANNOTATIO.

* Reprimens.) Defensiuum recentiores nominant, quòd illitum partibus eas tueatur ac prohibeat ne aliquid ad ipsas confluat. Reprimendo enim fluxum ne quid ad illas decurrat, inhibet.

VNGVEN-

DE COMPOS. MED. LIB. II.
VNGVENTVM * EXICCATORIVM.
XXXIII.

341

Recipit lapidis calaminaris vocati, terra Lemniæ, añ vnc. quatuor. Lithargyri auri, ceruffæ, añ vnc. tres. Succus * semperuiui, drach. duas. Cera, vnc. quinq. Olei rosacei ex omphacino oleo facti, & vncias duodecim. Formetur vnguentum. Lithargyros cum oleis aliquandiu ad ignem nutritur, cera dein liquatur, reliquorum puluis tenuissimus additur.

* Caphuram
cicimus.
* Oleum vio-
laceum sub-
latum.

ANNOTATIO.

^a Alio nomine vocatur desiccatiuum rubrum. Efficax est ad scabiem humidam ex pituita putri & falsa: eam enim exicat, & pruritus compefcit.

VNGVENTVM * REFIICIENS.
XXXIII.

* Resumtiun
Barb.

Extenuatos supra modum, & exiccatos reficit ac recreat. Hecticis ob id, & cibum non sentientibus vtile. Thoracem quoq; dilatat, ideoq; asthmaticis & suspiriosis conducit. Habet olei violacei, vnc. sex. Butyri recentis salis expertis, vncias quatuor. Axungia suilla recentis salis expertis, gallinacea, anseris, anatis, añ vnc. duas. * Oelypi, vnc. dimidiam. Mucaginis tragacanthæ, seminis cotoneorum, lini, & althææ, mucaginis gummi Arabici, añ vnc. vnam. Cera alba, vnc. quinq. Commixtis omnibus formatur vnguentum.

* Hyssopi
humidi
Barb.

VNGVENTVM * TRIPHARMACVM.
Ioannis Damasceni.
XXXV.

* Nutritum,
Barb, & de
lithargyro
nutrito.

Prodest scabiei, & cutis vlcerebus. Caput lithargyri tenuissimè triti, vnc. tres. Aceti, vnc. vnam, & dimidiam. Olei rosacei, & quod satis est. Teruntur in mortario plumbeo sine cera.

* alij, lib. di-
midiam.

ANNOTATIO.

^a Cutis vlcerebus.) Pruritus & desquamata iuuat, ficit sine morfu, carnem creat, & cicatrice inducit, cruentaq; glutinat. Lithargyros nanq; vino aut aceto tritus & ficcatus vulneribus medetur, quæ ob humiditatē vix cicatrice clauduntur. Galenus lib. i. de compos. medica. general. capitibus 6. 7. 8. & 9. lithargyrum vino & oleo, aceto & oleo, item aqua & oleo temperat in mollioribus naturis, paratq; emplastrum ex lithargyri parte vna, olei & aceti duplo maiore portione. Coquit omnia, donec omnino combibitum fuerit oleum, acetum verò expirasse videatur, nec iam inquinat, & nigro splendeat. Oleum autem accipit vetus, quod multo magis exicat, acetum acerrimum pellucidum, vinum non aquosum. A tripharmaco hoc Mesues alia re non differt, quàm quod plus habet aceti & olei. A nutrito autem, quod in illa cruda est materia, vnde non ita ficit. Potentissimè Galeni emplastrum ficit, vlcera curatu difficilia sanat, fistulas quæ nondum callum contraxerunt, eoq; parotidas iudicatorias quibus iam fistula successit, in pueris sanauit.

VNGVENTVM * CYCLAMINI MAIVS.
Eiusdem.
XXXVI.

* Arthanite.

Illitum stomacho, vomitu purgat: hypogastrio autem inunctum, aluum deijcit: ob id hydropicos mirè iuuat, serosum excrementum largè vacuando. Vermes quoq; necat & educit. Adhibetur ijs, qui purgans medicamentum sumere nequeunt. Accipit succi cyclamini, lib. tres. Succus cucumeris syluestris, lib. vnam. Olei irini, lib. duas. Butyri vaccini, lib. vnam. Pulpa colocynthidis, vnc. tres. * Polypodij, vnc. sex. Euphorbij, vnc. dimidiam. Arida hæc tria teruntur, & macerantur in succis & oleo, vase in vitreo angusti oris bene obstructo, diebus octo. Postea nono die lento igne coquuntur, & colantur. Colato adduntur sagapeni, aur. quinq. Myrrha, aur. duo. Prius autem hæc duo in ace-

* alijs qua-
tuor.

f iij to, quod

to, quod satis est, dissoluuntur. Coquuntur iterum, quoad succi absumantur. Dein adde cerę, vnc. quinçp. Fellis taurini, aur. quinçp. Feruefiunt simul, donec ceraliquatur. Tunc inspergitur paulatim puluis sequens: nempe Scammonij, aloes, mezerei, colocynthidos, turpeti, añ aur. quinçp. Euphorbij, aur. duo. Sallis gemmę, aur. tres. Piperis longi, zingiberis, chamęmeli, añ aur. duo. Commixtis omnibus, fiat vnguentum.

VNGVENTVM CYCLAMINI MINVS.

Eiusdem.

XXXVII.

Lenis tumores etiam scirrhosos dissoluit, & strumas discutit. Recipit succi cyclamini, succi glutinosi e radice filicis expressi, succi ebuli, añ vncias no- uem. Succum summatum tamaricis, vnc. duas. Olei irini, lib. duas. Oesypti, drach. quinçp. Hammoniaci, bdellij, añ drach. vnam, & dimidiam. Aceti, quod satis ad gummi vtriusq; dissolutionem. Cerę flauę, vnc. sex. Corticum radicum capparis, vnc. vnam, & dimidiam. Spicę nardi, vnc. dimidiã. Formatur vnguentum.

ANNOTATIO.

Si cyclamini radices recentes haberi non possunt, tunc sumendę radicum aridarum lib. sex, & contusę coquendę sunt in aqua, succusq; vt ex Glycyrrhiza, eliciendus.

VNGVENTVM EX ALABASTRO.

Incerti autoris.

XXXVIII.

Capitis, & oculorum potissimum morbis, fronti, & temporibus illitum, item podagricis & articularum doloribus confert. Habet olei rosacei, lib. vnam. Vini albi clarissimi, lib. duas. Florum chamęmeli recentium, vnc. quatuor. Rutę viridis, cymarum rubi, añ manipul. vnum. Foliorum fœniculi viridis, vnc. duas. Buliant lentum ad ignem donec vinum absumatur, dein coletur, & adijciatur cerę liquatę, vnc. tres. Postremò vbi ab igne remota fuerint, adduntur alabastrum exactissimè triti vncię sex. Albumina ouorum numero duo, & commixtis omnibus fiat vnguentum.

DE EMPLASTRIS, SECTIO

DECIMASEXTA.

EMPLASTRVM * DIA CHYLON SIMPLEX.

Ioannis Damasceni.

I.

POLLET aduersus duriciem iecoris, lienis, ventriculi, & aliarum partium. Strumas quoq; discutit. Habet mucaginis seminis fœnigręci, seminis lini, & radicum althęę, añ lib. vnam. Lithargyri purgati plumbo & scoria, tenuissimè triti, lib. vnam, & dimidiam. Olei veteris clari, lib. tres. Lithargyrum & oleum diu & multum in mortario lapideo, pistillo ferreo subiguntur & miscentur. Post igni lento coquuntur spatha rudiculaue semper agitando, donec liquetur lithargyrum, & crassefat. Tunc ab igne amouetur, & paulatim frigescit. Interim mucagines parum feruefiunt: ac posteaquam per se coctę fuerunt, paulatim lithargyro & oleo pistillo ligneo permiscentur. Postremò omnia simul ad iustam crassitiem percoquuntur. Valentius resoluit & maturat, si addatur puluis iridis. Magis item erit anodynnon, si mucago seminis meliloti

meliloti accesserit. Præstantius quoque fiet, si loco olei communis irinum, & chamæmelinum acceperit.

ANNOTATIONES.

a *Diachylôn.*) Appellatur hoc emplastrum à lentis succis, siue mucaginibus. Barbari medici, hodie facientes medicinam, Diaquilon, non sine eruditorum risu, nominant. Alio nomine Diachylôn simplex & commune, & album dicitur, propter lithargyrum & oleum aqua communi vel falsa diligenter lota. Albedinem verò ei addit sal paucus initio extrahendæ mucaginis admixtus, pauca seminis fœnigræci copia, & coctio mediocris. Vtriusque namque immoderatus modus, flauum emplastrum facit.

*Diaquilon
simplex &
album.*

b *Lapideo.*) Si fieri potest, in mortario è durissimo lapide constructo subigantur. Hodie æreo maxime pharmacopœi utuntur. Exemplo autem huius Emplastri, in alijs quoque metallis prius oleo, vino, aceto, aut alio quodam liquore citra ignem nutriuntur, & in pila rudicula vel pistillo continenter mota crassescunt.

c *Pulvis iridis.*) Vnciam scilicet vnam in singulas libras. Sed tunc adijciendum cum illo puluere aliquod oleum.

EMPL. DIA CHYLON COMPOSITVM.

Incerti auctoris.

II.

Phlegmonas ad suppurationem ducit, duritias emollit, & discutit, pusque à rupta phlegmone abstergit. Accipit mucaginis radicem althææ, seminis lini, mucaginis membranæ inter corticem & lignum vlmis mediæ, mucaginis fœnigræci, añ vnc. quatuor. Oleorum chamæmelini, liliiacei, anethini, añ vnc. vnâ. Ammoniaci, galbani, opopanax, sagapeni, añ vnc. dimidiâ. Cera nouæ, vnc. viginti. Croci, drach. duas. Terebinthinæ, vnc. duas. Gummi in vino optimo dissolutis, fiat emplastrum.

EMPL. DIA CHYLON MAGNVM.

Ioannis Damasceni.

III.

Scirrhus emollit, & discutit. Recipit lithargyri puri, triti, & creti, lib. vnam. Olei irini, anethini, chamæmelini, añ vnc. octo. Mucaginis seminis lini, & fœnigræci, & ficuum pinguium, & vuarum passarum, succi iridis, & scillæ, œsypii, * ichtyocollæ, añ drach. duodecim, & dimidiâ. Terebinthinæ, vnc. tres. Resinæ pini, ceræ flauæ, añ vncias duas. Formetur vt Diachylôn simplex, siue commune.

* *Glutinis
pisci, vulgò
hausenbla-
sen. Non est
nisi venter
piscis cetacei.
Dioscoride
auctore. Is pi-
scis, Ichtymo-
colla quoque
dicitur. Ex
huius piscis
corio, quod
glutinofum
est, & ex car-
ne eiusdem
viscida admo-
dum & tena-
ci, & ex inte-
stino siue mē-
brana interna
longa gluti-
nū efficitur.*

ANNOTATIO.

Huic emplastro si accesserit bdellij, sagapeni, ammoniaci, galbani, singulorum vncia vna, Diachylon gummatum vulgò vocatur, aut nigrum. Hoc inflammata & dura sedando, molliendo, ac discutiendo magis est efficax, ideoque magnum dicitur.

EMPL. DIA CHYLON PARVVM.

Eiusdem.

III.

Tumores calidos discutit & maturat. Habet lithargyri, vnc. sex. Olei venteris clari, lib. vnam. Mucaginis psyllij, vnc. quatuor. Mucaginis seminis hyoscyami, vnc. vnam, & dimidiâ. Mucaginis seminis lini, & radicis althææ, añ vnc. duas. Fiat vt primum.

ANNOTATIO.

a *Tumores calidos.*) Præcipue phlegmones duras. Efficacissimumque est ad mulcendam intemperiem calidam, psyllij & hyoscyami ratione. Item ad siccandum & discutiendum lithargyri nomine & aliorum quorundam.

f iiij

EMPLA-

LEONHARTI FVCHSII
EMPLASTRVM E MUCAGINIBVS.

Incerti autoris.

V.

EMollit duritias omnes. Caput mucaginis feminis lini, altheæ, fœnigræci, membranæ inter corticem & lignum vlmæ mediæ, añ vnc. quatuor, & dimidiam. Oleorum liliacci, chamæmelini, anethini, añ vnc. vnam, & dimidiam. Ammoniæ, galbani, opopanacis, sagapeni, añ vnc. dimidiam. Croci, drach. duas. Terebinthinæ, vnc. duas. Cera nouæ, vnc. viginti. Fiat ^a emplastrum. Nonnullis Diachylon compositum dicitur.

ANNOTATIO.

^a *Fiat emplastrum.*) Mucagines enim ipsæ, cortice vlmæ inter corticem & lignum medio benè prius contuso, oleis antea residentia purgatis, vel linteo sine expressione colatis in coquendo consumantur. Quibus adhuc calentibus, cera minutim secta immittatur, & gummi aceto, vel chamæmeli & meliloti decocto soluta, & linteo colata oleo & ceræ calidis commisceantur. Crocus tritus marmoris aspergitur, & manibus magdalias ducendo permiscetur,

EMPLASTRVM DIA CHYLON.

Nicolai Myreplici.

VI.

AD omnem phlegmonem ob duritiem factam confert. Dolores demolitur. Proprie verò podagricis, & arthriticis succurrit. Accipit farina fœnigræci, feminis lini, ptisanæ, añ lib. dimidiam. Succilenti radice altheæ, visci, lithargyri, añ lib. vnam. Cera, lib. dimidiam. Olei communis, lib. vnam, & dimidiam. Coquuntur oleum, lithargyrum, & succus ebisci, donec non inquinent, manus uicè contaminent, dein reliqua adijciuntur.

EMPLASTRVM E BACCIS LAVRI.

Ioannis Damasceni.

VII.

Ventriculi, intestinorum, iecoris, renum, vesicæ, vteri, & partium aliarum dolorem à flatibus aut frigida intemperie ortum, ^a placat. Recipit thuris, mastiches, myrrhæ, añ vnc. vnam. Baccarum lauri, vnc. duas. Cyperi, costi, añ vnc. dimidiam. Mellis ^b colati, quantum ad ea cõprehendenda sufficit. Si autem cyperi vnc. vnam & dimidiã, & stercus capræ aut vaccæ siccum pondere omnium adijcias, ad hydropem fit mirabile.

ANNOTATIONES.

^a *Placat.*) Præcipue verò in colico dolore à flatibus & pituita calidum ventri salubriter adhibetur, aut infuso supponitur, ad vnciam aut sesquunciam cum eorum quæ flatibus dissipant, & tensionem remittunt decocto. Vsurpatur etiam in ascite & tympanite ventri extensum, vbi stercora sicca, caprinum nimirum aut columbinum, receperit: tuncq; mel largiore copia affundendum est, quantum scilicet omnibus excipiendis suffecerit, quod utrobique calidum & liquatum potius quàm colatum esse debet, ne emplastrum æquo durius euadat.

^b *Colati.*) Alias calidi, id est, liquati. Ipsum verò largius addendū est, si stercora miscentur, quantum scilicet omnibus excipiendis satis erit.

EMPLASTRVM E BACCIS LAVRI.

Incerti autoris.

VIII.

Idem quod præcedens potest. Habet foliorum rutæ aridorū, drach. decem. Seminis ammeos, cari, dauci, nigellæ, cumini, libystici, origani, fœniculi, baccarum lauri, piperis nigri & longi, amygdalarum amararum, acori radice, castorij, añ drach. duas. Opopanacis, drach. tres. Sagapeni, drachmas quatuor. Hæc trita melle cocto pondere omnium excipiuntur.

EMPL.

EMPL. VENTRICVLVM ET IECVR CALEFACIENS
ac roborans.

Ioannis Damasceni.

IX.

CApit ligni aloes, absinthij, gummi arabici, mastiches, cyperi, costi, zingiberis, añ vnc. dimidiã. Calami odorati, thuris, aloes, añ drach. tres. Caryophyllorum, macis, nucis moschatae, galliæ moschatae, cinamomi, spice nardi, florum iunci odorati, añ drach. vnam, & dimidiã. Excipiuntur Miua aromatica. Vfus tempore, quum panno intenderis, ^asuffies ligno aloes.

ANNOTATIO.

^a Suffies.) Quod hoc modo fit: Emplastro super panno extenso, lignum aloes minutatim incisum, carbonibus ignitis imponitur: & manibus apprehensum emplastrum sic tenetur, vt accensi ligni fumû in se recipiat, & calefactû tandem laboranti loco imponitur.

EMPLASTRVM E MELILOTO.

Eiusdem.

X.

MOllit duritẽm omnem ventriculi, iecoris, lienis, viscerum, & reliquarum. Accipit meliloti, vnc. sex. Florum chamæmeli, seminis scœnigraci, baccarum lauri, radicis altheæ, absinthij, añ drach. tres. Seminis apij, ammeos, cardamomi, cyperi, iridis, castiæ, spice nardi, añ drach. vnam, & dimidiã. Sampfuchi, drach. tres. Ammoniâci, drach. decem. Styracis, bdellij, añ drach. quinque. Terebinthinæ, vnc. vnam, & dimidiã. Ficum pinguium, numero duodecim. Seui caprini, resinae, añ vnc. duas, & dimidiã. Ceræ, vnc. sex. Olei sampfuchini, & olei de spica, quod satis est. Aquæ cui melilotus, fœnumgræcum, & chamæmelum incocta sunt, quantum satis erit aliorum infusioni: commiscentur, & secundum artem fit ^bEmplastrum.

ANNOTATIONES.

^a Reliquarum.) Scilicet partium emolliendam, hypochondriorum tensionem laxandam, flatusq; resoluendos. Vtimur eo igitur ad molliendum, attenuandum, discutiendû, & calefaciendum, estq; anodynum.

^b Fit emplastrum.) Alij aliter componunt. A nonnullis seuum hircinum colatum, resina, & cera in oleis liquantur, ficus pingues aut parum humectatae probè tritæ per cribrum feraceum, aut mantile stamenue cernuntur, & prædictis miscentur. Dein ammoniacum, bdellium in aceto: soluantur & colantur. Acetum namq; essentia tenuitate promptius ista peruadit & dissoluit, aqua verò ægrius. postea terebinthina, postremò vbi omnia refrixerint, pulueres treti herbarum, radicum, florum, aromatum, & simul cum ijs styrax per se diligenter tritus, admiscentur. Hæc cæteris, quas missas facimus, expeditior esse videtur: ideoq; hanc indicasse vnam, satis fit.

EMPLASTRVM TRIPHARMACVM.

Eiusdem.

XI.

Idem quod vnguentum Tripharmacum potest. Recipit lithargyri subtilissimi triti, aceti, añ lib. dimidiã. Olei veteris, lib. vnam. Coquitur igne lento, ad crassitiẽm.

EMPLASTRVM * OXYCROCEVM.

Nicolai Myreplici.

XII.

AD ossa contusa, neruos, ac dolores, & ad omnem contusum locum idoneum, Habet Croci, Picis naualis, colophoniæ, ceræ, ana ^bvncias duas,

duas. Terebinthinae, galbani, ammoniaci, myrrhae, thuris, mastiches, añ vnciã dimidiã, drach. vnam, & dimidiã. Galbanum & ammoniacum coniiciuntur in acetum, & in eo per noctem macerantur, postridie liquantur igni, colantur: iterum coquuntur ad acetum consumptionem, tunc pix naualis liquata & colata iniicitur, dein cera: qualiquata, colophonia: dein terebinthina, post mastiche, myrrha, & thus, tenuissimè trita, semper spatula mouendo. Cocta, vbi iam refrixerunt, funduntur super marmor oleo inunctum, & crocus in puluerem tritus inspergitur, ac subigitur, & fingitur massa.

ANNOTATIONES.

*Oxyroceum
cur dictum?*

a Oxyroceum.) Sic dictum est ab aceto & croco, quæ huius compositionem ingrediuntur.
b Vncias duas.) Pondera hæc planè habentur in græco Nicolai codice, quæ retinenda esse duximus. Latina exemplaria geminant pondera, ideoq; hic habent vncias quatuor, & paulo post vnciam vnam, & drach. tres. Nihil autem refert, siue quis plus aut minus recipiat, modò proportionem legitimam seruet. Cordus hæc quintuplo plus accipit pondere, nempe vncias duodecim. Tamen in altero pondere proportionem non seruat, propterea quòd vncias quatuor sumat.

Cordus.

EMPLASTRVM ^a APOSTOLICVM.

Nicolai Myreplici.

XIII.

OMnes neruorum præcisiones & puncturas à ferro factas, à phlegmone arcet, cruentis vulneribus destinatum. Educit surculos, calamos, tela, & omnia venenata. Extrahit omnia aliena, in profundo corporis sita. Facit ad abscessus, carcinomata, phygeta, & ceruicis dolores: strumas, perniciofa & maligna vlcera rumpit. Prodest ad duriciem lienis, influxiones articulorum, & defluxiones genuum. Valet ad eos qui à rabidis animantibus morfi sunt, & quæcunq; discutere oportet. Capit lithargyri, vnc. duas, drach. vnam, scrup. vnum. Cerae, colophoniae, añ vnc. vnam, scrup. vnum. Ammoniaci, drach. duas. Galbani, myrrhae, añ drach. vnã, scrup. vnum. Bdellij, drach. duas. Resinae pineae, mastiches, añ drach. quatuor. *Manne, thuris, añ drach. duas. Aeruginis rasilis, drach. vnam, scrup. vnũ. Opopanacis, aristolochiae longae, drach. vnam, scrup. vnum. Olei veteris, vnc. duas. Tritum lithargyrum, & per cribrum tenuissimum excretum, coquitur cum oleo ad lentum ignem. Aerugo, postquam lithargyrum ad medietatem coctum est, iniicitur. Vbi ad iustam consistentiam coactum fuerit, adijcitur cera & colophonia: vbi ab igne summotum fuerit, insperguntur reliqua trita & cribrata. Opopanax autem, & galbanum vino dissoluta, ^b postremum adduntur.

* *Thuris
pollinis.*

ANNOTATIONES.

*Apostolicum
cur dictum?*

a Hæc est Apostolici emplastri apud Nicolaum legitima compositio, quod sic propter suæ facultatis efficaciam dictum est: & vt Nicolaus adijcit, ob specierum numerum, qui duodecim apostolorum numerum æquat. Siquidem duodecim species, eius compositionem ingrediuntur, nempe 1 lithargyrum, 2 colophonia, 3 ammoniacum, 4 galbanum, 5 myrrha, 6 bdellium, 7 mastiche, 8 manna, 9 thus, 10 aerugo rasilis, 11 opopanax, 12 aristolochia. Quapropter hinc apparet, alijs compositionibus quæ in latinis habentur codicibus multa accessisse, quæ numerum duodenarium plurimum excedunt, adeoq; apostolici nomenclaturam sibi parum rectè vendicant. Quæ qualia, & quot sint, ex sequenti compositione, quam è latino Nicolai codice descripsimus, quæq; hætenus in officinis medicorum vsitata fuit, cognoscetur.

b *Postremum adduntur.*) Signum coctionis est, dum medicamento pars aquæ frigidæ infusa duratur, nec digitos tactu inquinat. Ita percoctum in aquam frigidam infunditur, quæ dum refrigit, manibus exprimitur, & super marmor oleo laurino inunctum in magdalias efformatur.

EMPLASTRVM APOSTOLICVM,

Nicolai Alexandrini,

XIIII.

Accipit

Accipit lithargyri, vnc. sex. Ceræ rubæ, colophonîæ, añ vnc. duas. Propoleos, visci quercini, añ vnc. vnam. Ammoniâci, lapidis calaminaris, añ vnc. sex. Mastiches, thuris, mumîæ, añ vnc. dimidiâ. Terebinthinæ, galbanî, bdelliî, myrrhæ, æris vlti, sarcocollæ, ^a squamæ æris, dictamni, aristolochiæ rotundæ, ^b prassij viridis, opopanacis, añ drach. tres. ^c Olei, quod satis est. Lithargyrum in tenuissimum redactum puluerem in oleo coquatur, & cum spathula agitetur, donec fiat massa purpurea, & non adhæreat manibus dum refrigerata tractatur. Ammoniâcum, galbanum, & opopanax in vino per noctem maceantur, & postridie ad vini consumptionem coquantur. Postea cera liquefacta & colophonîa, dein mastiche, thus, myrrha, bdellium, & alia trita in puluerem insperguntur, postremò autem dictamnus.

ANNOTATIONES.

Huic compositioni nouem adduntur quæ in Græcis, & meritò quidem, modo nomen suum retinere velit, desiderantur, vt est 1 propolis, 2 viscum quercinum, 3 lapis calaminaris, 4 mumia, 5 æs vltum, 6 sarcocolla, 7 squama æris, 8 dictamnus, 9 prassium viride. Quapropter si legitimo Apostolico vti velint pharmacopei, id quod è duodecim duntaxat constat speciebus, componant, non id quod è pluribus concinnatur.

^a Squamæ æris.) In Latinis codicib. mendosè legitur, Lapidis calcis. Error autem è Græcis parum rectè scriptis promanuit. λέπις enim χαλκός scriptum fuisse videtur: quæ verba imperitus librarius in lapis calcis mutauit. Pari ratione calcecucamenon, deprauatè pro χαλκός κενουμένης scriptum est in iisdem codicibus.

^b Prassij viridis.) Per prassium autem viride hic nõ intelligenda erit, nisi ærugo, quam officinæ viride æris nominant. Prassium viride.

^c Olei, quod satis est.) Magnoperè enim videndum est, vt moderata olei copia nullum emplastro negotium faceat. Liberaliore nanq; modo appositum, magnum temporis interuallum ad cocturam expetit. Parcior vltionem facit, & priusquam cætera quæ liquefieri debent apponantur, plus iusto coit emplastrum & adhæsum facit. Iustus est olei modus, si ad Lithargyri pondo, olei sesquipondo addas. Aes vltum quoq; pro liberaliore aut parcior copia, emplastrum nigrum, aut rubrum reddit.

EMPLASTRUM ALBUM ^a COCTVM.

Simplex.

XV.

Succurrit intertriginibus, & cutis desquamations auulsiones uè, quacunq; ex occasione factis. Recipit olei communis, lib. duas. Cerussæ, lib. vnam, & dimidiâ. Ceræ albæ, vnc. quatuor. Coquuntur secundum artem, & fiat emplastrum.

ANNOTATIO.

^a Coctum.) Quia sola coctura ab vnguento albo differt. Non secus vnguentum tripharmacum & tetrapharmacum cocturæ modo in emplastra transeunt. Dicitur alio nomine Emplastrum de cerussa.

EMPLASTRUM ALBUM COCTVM.

Compositum.

XVI.

Habet cerussæ, vncias viginti. Olei communis, vncias decem. Mastiches, vncias quatuor. Thuris, vnc. sex. Terebinthinæ, vnc. vnam. Ceræ, vncias quatuor, fiat emplastrum.

EMPLASTRUM ^a CERONEVM.

Nicolai Alexandrini,

XVII.

AD dolo-

AD dolorem scapularum & thoracis à frigore ortum valet. Lienis duriti-
em remollit. Aquam inter cutem à frigida iecoris intemperie natam sa-
nat, & vteri vitij ex eadem causa procreatis prodest. Lumborum, pudendo-
rum, vesicæ, & renum frigus vi sua calefaciente dissipat. Oslum fracturis, &
luxatis commodat. In summa repellit, cõquit, mollit, carnesq; procreat. Capit
picis navalis colatæ, ceræ, añ vnc. duas, drach. tres. Sagapeni, vnc. duas. Am-
moniæ, terebinthinæ, colophonix, croci, añ vnc. vnam, drach. tres. Aloes,
thuris, myrrhæ, añ vnc. vnam. Opopanacis, styracis calamitæ, galbani, masti-
ches, aluminis, fœnigræci, añ drach. sex. Styracis rubri, bdellij, añ drach. tres.
Lithargyri, drach. vnam, & dimidiam. Sagapenum, ammoniacum, opopanax,
& galbanum aliquantulum tusa vino tecta per noctem macerantur. Dein ad vi-
ni dimidij consumptionem coquuntur, tunc pix navalis benè colata admisce-
tur, & spathula mouetur quoad liquefiat. Hacliquata, cera additur: qua fusa, co-
lophonix colata, postea styrax pistillo calido tritus frustatim imponitur: hinc
mastiche, thus, myrrha, bdellium, trita ac creta: aliquandiu post inijcitur tere-
binthina, alumen, lithargyrum, fœnumgræcum. Percoctum, effunditur in
aquam frigidam. Ab extracto, aqua omnis manibus exprimitur: dein cum pul-
uere aloes super marmor oleo laurino vinctum subigitur. Postremò cum croco
in puluerem trito, manibus eodem oleo vinctis, finguntur massæ.

ANNOTATIO.

a Ceroneum.) Fortè Ceroma, à cera dictum est. Hoc emplastrum, vt sequentia aliquot,
quæ ad Nicolaum autorem referuntur, in Latinis duntaxat Nicolai Præpositi codicibus
reperiuntur. quæ quum sint hodie vitata in nonnullis officinis, prætereunda nobis esse
non putauit.

EMPLASTRUM DE IANNA.

Nicolai.

XVIII.

Accipit succorum apiij, plantaginis, betonicæ, añ lib. vnam. Ceræ, picis,
resinæ, terebinthinæ, añ lib. dimidiam. Formatur emplastrum hoc modo.
In succis reliqua tria nempe cera, pix, resina, lento igni coquuntur, & continen-
ter mouentur ad succorum consumptionem: postremò terebinthina missa, se-
mel aut bis feruefit. Vtuntur eo Chirurgi in vlcibus & vulneribus sordidis
detergendis & glutinandis.

EMPLASTRUM GRATIA DEI.

Nicolai.

XIX.

Recipit terebinthinæ, lib. dimidiam. Resinæ, lib. vnam. Ceræ albæ, vncias
quatuor. Mastiches, vnc. vnam. Verbenæ, betonicæ, pimpinellæ, añ ma-
nipulum vnum. Herba tusa ex vino albo valenti seu generoso coquuntur ad
tertiæ partis vini consumptionem: colantur, herbarum substantia abijcitur. In
colato, cera, resina, & mastiche coquuntur, ad iustam consistentiam. auferuntur
ab igne: additur terebinthina, spathula mouetur, & fit emplastrum.

ANNOTATIO.

a Mastichè.) Satius ex cera & resina incolato vini reliquo ad eius propè consumptio-
nem percoctis mastichem addere, quod cocturam propter essentia tenuitatem vix susti-
neat, postremò terebinthinam, hæc semel feruefacere, auferre igni: & vbi refrixerint, sin-
gere in offas cylindricas. Vsurpant illud Chirurgi in solidandis & glutinandis vlcibus
& vulneribus, sordidis repurgandis, inflammatis leniendis, duratis emolliendis, neruo-
rumq; præcisionibus.

EMPLA-

DE COMPOS. MED. LIB. II.
EMPLASTRVM * DIVINVM.

349

Nicolai.
XX.

Habet galbani, myrrhæ, añ vnc. vnam, drach. duas. Ammoniaci, vnc. tres. drach. tres. Opopanacis, mastiches, aristolochiæ longæ, æruginis, añ vnc. vnam. Lithargyri, olei communis, añ lib. vnam, & dimidiam. Cera nouæ, vnc. octo. Thuris, vnc. vnam, drach. vnam. Bdellij, vnc. duas. Magnetis, vnc. tres. Lithargyrū in oleo diu maceratur & nutritur, postea ad spissitudinem^b coquitur. Dein additur cera minutim concisa: qualiquata, aufertur ab igni: adicitur galbanum, ammoniacum, opopanax, bdellium, si molle est, in aceto vel vino dissoluta, & colata, & cocta: postea puluis myrrhæ, bdellij. si siccum est, mastiches, thuris, aristolochiæ, magnetis. postremo ærugo, ne si diu coquatur, Emplastrum fiat rubeum.

ANNOTATIONES.

^a *Diuinum.*) Hoc nomen à felicitatis successu, quem in glutinandis vulneribus habet, meruit. Siquidem Chirurghi eo non solum cruenta & recentia, verum etiam vetera ac diuturna, malignoq; humorum vitio fluida vlcera celeriter repurgant, implent, ac mirificè veluti ope diuina glutinant. Neruorum præcisionibus, ruptis, conuullis optimè conuenit, furculos alto corporis infixos, & spicula euellit. Strumas & abscessus diuturnos dirumpit.

^b *Coquitur.*) Quæ ei ob olei paucitatem expedita est & facilis.

^c *Emplastrum rubeum fiat.*) In permiscenda æruginè magnus coloris habendus delectus est. Si enim giluum aut luteum emplastrum cupis, femiustam æruginem imponere oportet, aut conueniente coctura color ille petendus est. Postremo loco imposita ærugo longiore coctione ruborè contrahit, eumq; præstantiorem si eius drachmas duas vel quatuor, dum coqui cœperit lithargyrus, immittas: reliquas verò eius drachmas percocto ferè medicamento addideris. Fuscum demum, nec ita coloratum emplastrum facit ærugo tota postremo loco permista, quæ medicamento adhuc valde calido, ne ob eius solidiorem duriciem ægrius permisceatur, indi debet.

EMPLASTRVM * GRISEVM.

Incerti autoris.

XXI.

Desiccat, explet, vlcera, & iisdem cicatrices inducit. Caput lapidis calaminaris præparati, vnc. vnam. Lithargyri, vnc. duas. Cerussæ, vnc. dimidiã. Tuthiæ, drach. vnam. Terebinthinæ, drach. sex. Cera albæ, vnc. vnam, & dimidiã. Seu ceruini, vnc. duas. Thuris selecti, drach. quinq;. Mastiches, drach. tres. Myrrhæ, drach. duas. Succus semperuiui, drach. vnam, & dimidiã. Formetur emplastrum, iuxta^b artem.

ANNOTATIONES.

^a *Griseum.*) Alio nomine emplastrum de lapide calaminari nominatur.

^b *Iuxta artem.*) Lithargyros trita aliquantulum oleo nutriatur, agitetur, modicè cocto cera liquetur, dein seuum ceruinum, quibus paulisper refrigeratis, addantur terebinthina, & succus semperuiui. Dein lento igni reddantur, & inspergantur pulueres.

EMPLASTRVM VIRIDE.

Incerti autoris.

XXII.

Accipit cera nouæ, resinæ, terebinthinæ, añ vnc. quatuor. Thuris, mastiches, æruginis, añ drach. tres. Fiat emplastrum^a secundum artem.

ANNOTATIO.

^a *Secundum artem.*) Cera liquatæ affunditur resina, dein terebinthina, pulueres postea inspergantur thuris & mastiches, ærugo postremo apponitur. Sordida vlcera terget, purgat, & explet.

EMPL. BASILICVM MAGNVM.

XXIII.

g

Vlcera

VLcera phlegmones expertia, partium maximè neruofarum, tergit, & carne implet. Recipit ceræ albæ, resinæ pineæ, seui vaccini, picis navalis, terebinthing, thuris, myrrhæ, añ vnc. vnam. Olei, quod fatis est: fiat emplastrum.

EMPL. E CRVSTA PANIS.

Montagnanæ.

XXIIII.

Confert ad vomitum puerorum, & ijs qui cibum retinere nequeunt. Habet mastiches, menthæ, spodij, corallij rubri, santalorum rubrorum & alborum, añ drach. vnam. Crustæ panis tostæ, & in aceto per dimidiã horam macerata, vnc. duas. Olei mastichini, citoniorum, añ vnc. vnam. Farinæ hordei, quantum sufficit: formetur emplastrum.

ANNOTATIO.

Vulgare est, nec contemnendum remedium ad stomachi dissolutionem, & ciborum reiectionem, huic per simile, quod recipit offam panis vstulati, vino Cretico, aut aceto intinctam & imbutam, puluere mastiches, zingiberis, cinamomi, caryophyllorum, nucis moschata, maceris aspersam, & ori ventriculi appositam.

EMPL. AD BV BONES PESTILENTES.

XXV.

Capit radicis dictamnialbi, aristolochiæ vtriusq;, añ vncias duas. Scordij, anagallidis vtriusq;, coaguli leporis, fermenti, añ vnc. vnam. Galbani, ammoniaci, sagapeni, asæ fœtidæ, myrrhæ, piperis, sinapi, añ drach. dimidiã. Ficuum pinguium, numero viginti vnum. Radicis iridis, stercoris columbini, añ vnc. vnam, & dimidiã. Axungia anatis, vncias duas. Sulphuris, vnc. dimidiã. Gummi dissolutis in vino, reliqua cum melle & oleo veteri redigantur in emplastri consistentiam.

DE CERATIS, SECTIO

DECIMASEPTIMA.

CERATVM * LIQVIDVM.

Galeni,

I.

* Crudo citra
lalem.

Efrigerat, ideoq; febrîb. ardentibus, erysipelatis, & phlegmonibus, maximè pudendorum conuenit. Accipit ceræ albæ, & elotæ, vnc. vnam. Olei rosacei ex * omphacino facti, vnc. quatuor. Fiat ceratum in vase duplici: qd quum coiuit, & ^b refrigeratum est, multum diuq; ex ^c aqua frigidissima, & postremò pauco aceto claro seu puro & albo subigitur.

ANNOTATIONES.

Infrigidans
Galeni.

^a Liquidum.) Hodie infrigidans Galeni & ceratum album nominatur. Describitur autem à Galeno lib. 10. Ther. Methodi, cap. 9. Et lib. 1. de Simpl. medicament. facul. cap. 6. & lib. 6. de Tuen. sanitate. Quare Mesux filius rectè ad Galenum autorem refert. Supra vnguentum quoq; infrigidans Galeni descripsimus, quod nomen accepit, quia consistentia vnguento est finitimum.

^b Refrigeratum est.) Mittendo scilicet vas, in quo ceratum est, in aquam frigidissimam, vt Galenus docet.

^c Ex aqua

e Ex aqua frigidissima.) In mortarium paulatim affusa tanta, quantum in se, dum molitur ac subigitur ceratum, accipere potest. Quod si aceti admodum tenuis & clari paululum addideris, utiq; magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentū efficiēs.

CERATVM SANTALINVM.

Ioannis Damasceni.

II.

Phlegmonas, & omnes intemperaturas calidas ventriculi, iecoris & aliarū partium potentissimē extinguit. Recipit rosarum, drach. duodecim. Santalorum rubrorum, drach. decem. Santali albi & flauī, añ drach. sex. Bolī armeniacæ, drach. septem. Spodij, drach. quatuor. Succī semperuiui, drach. duas. Ceræ albæ, drach. triginta. Olei rosacei, lib. vnam. Fingatur ceratum.

ANNOTATIO.

In frequenti vsu est hoc ceratum hodie, sed Vnguenti santalini nomine. Paratur autem hoc modo. Cera cum oleo in duplici vase liquatur: dein vbi refrigeratum est & erasum, aqua frigida manibus aut rudicula diu agitur, postea pulueres miscentur. Et accipiendum hoc loco erit spodium officinarum, id est, ebur vstum, siquidem Græcorum calidum admodum est, vt etiam Caphura, pro qua succum semperuiui substituimus.

Vnguentum
santalinum.

Spodium.

CERATVM STOMACHICVM.

^a Eiusdem.

III.

Ventriculum & iecur roborat: horum etiā dolorem à frigiditate ortum lenit, appetentiā excitat, & concoctionem iuuat. Habet rosarum, mastiches, añ drach. viginti. Foliorum absinthij aridorum, drach. quindecim. Spicæ nardi, drach. decem. Ceræ puræ, vnc. quatuor. Olei rosacei, lib. vnam, & dimidiam. Cera & oleum igne liquantur, mox stillaticio rosarum liquore aliquoties lauantur: dein iterum liquantur, & vino austero, succo cydoniorum, & paucō aceto lauantur: postea alia omnia in tenuissimum redacta puluerem, inspergantur, & fit ceratum.

ANNOTATIO.

^a Eiusdem.) Falsō enim Mesues autoritate Galeno tributum est. Proximē ad Galeni medicamentum accedit. Aloēs namq; loco rosas, pro absinthij succo, folia pro vnguento nardino, spicam cum rosaceo ponit, sed excessu propē immodico.

CERATVM STOMACHICVM.

^a Galeni.

III.

Capit vnguenti nardini optimi, ceræ odore, pinguis, & lotæ, añ vnc. vnam si hyems est: si verò æstas, ceræ drach. septem. Liquantur in vase duplici: refrigerato deinde, & eraso, adduntur pulueres mollissimi aloes & mastiches, añ^b drachma vna.

ANNOTATIONES.

^a Galeni.) Ex lib. 8. de compos. medica. localium, & lib. 8. medendi methodi desumptum. Ad oris ventriculi phlegmonem Galenus adhibet, & ad ventriculi imbecillitatem in fluore alui à cruditate nidorosa, in quo casu robur calidis adstringentibus ipsi parti acquiritur. Hoc igitur ceratum Galeni stomachicum in nostras officinas reducendum est, sub nomine cerati calidi. Est enim alterum quod refrigerans licet voces, itidem 8. methodi descriptum, quod habet. Olei melini, ceræ albæ lotæ, vtriusq; vnciam vnam. Hypocisthidis, semunciam. Fiat ceratum vt decet.

^b Drachmam vnam.) Vel paulo amplius. Quod si maiore adstrictione est opus, tantaq; sit imbecillitas, vt cibum stomachus continere nequeat, mastiche augenda ad sesquidrachmam, & omphacij drachma adijcienda. Nonnunquam etiam Absinthij succus admiscendus erit, & quandoq; vt etiam Hypocisthidis, aut Sumachij siue Rhois succus.

g ij

CERA

LEONHARTI FVCHSII
CERATVM STOMACHICVM.

Nostrum.

V.

Accipit menthæ, absinthij Pontici, rosarum, añ vnc. dimidiam. Cinamomi, cardamomi, spicæ nardi, nucis moschatæ, caryophyllorum, macis, galangæ, calami odorati, añ drach. tres. Lignialoes, cubearum, añ drach. duas. Galliæ moschatae, drach. vnâ, & dimidiâ. Baccarum myrti, sumachij, añ drach. vnam. Thuris, mastiches, styracis calamitæ, añ drach. duas. Ladani optimi, vncias tres. Oleorum rosacei, mastichini, nardini, cydoniorum, absinthij, añ vnc. vnam. Cum cera & terebinthina, quod satis est, formetur ceratum.

CERATVM AD RAMICEM,

Nicolai.

VI.

Recipit picis naualis, aloes, vnc. tres. Lithargyri, cererubæ, colophonix, galbani, ammoniaci, añ vnc. duas. Visci quercini, vnc. sex. Boli armenij, symphyti maioris, gypsi, aristolochiæ vtriusq;, lumbricorum terræ, gallarum, añ vnc. quatuor. Myrrhe, thuris, añ vnc. sex. Terebinthine, vnc. duas. Sanguinis humani, lib. vnam. Pellis arictina, mox vbi detracta est, horis 24. coquitur: deinde expressa pelle, & abiecta, viscum quernum in hoc iure diu coctum vbi fuerit, ab igne aufertur: additurq; terebinthina, lithargyros, colophonia: postea mastiche, thus, myrrha, galbanû, ammoniacum, lumbrici terræ: hinc symphytum maius, gypsum, bolus armenius. Igni tunc rursus admouetur, & sanguis humanus, aristolochia longa & rotunda, postremò aloë inicitur, semper spatha seu rudicula agitando. tandem imponitur marmorî, quod oleo violaceo inunctum est, & manibus subigitur. Dein biduo, aut triduo, in mortario continenter teritur.

ANNOTATIO.

Solenne est ad Enterocelen, & intestinorum ramicem, & ab alijs inter emplastra recensetur.

CERATVM AD RAMICEM.

Nostrum.

VII.

Habet picis naturalis, colophonix, añ vnc. dimidiam. Mastiches, thuris, añ drach. tres. Hypocistidis, sarcocollæ, acaciæ, añ drach. duas, & dimidiam. Opopanacis, bdellij, galbani, añ drach. tres, & dimidiam. Myrrhæ, drach. vnâ. Serapini, drach. vnam, & dimidiam. Radicis consolidæ maioris, gallarum, corticum mali granati, añ drach. duas, & dimidiâ. Sumachij, balaustiorum, lithargyri, añ drach. vnam, & dimidiam. Lapidis hæmatitis, sanguinis draconis, boli armenij, añ drach. duas. Aloës optimæ, drach. vnam, & dimidiam. Pile marine vstæ, drach. vnam. Aristolochiæ vtriusq;, añ drach. duas, & dimidiam. Mumix, drach. tres. Visci querni, nucis cupressi, añ drach. vnam. Seui hircini, vnciam dimidiam. Gummi dissolutis in aceto fortissimo, cum cera & resina quod satis, fingatur ceratum.

ANNOTATIO.

a Pile marine.) Quid pila marina sit, in altero nostrorum de stirpium historia commentariorum tomo abundè docuimus. Bernardus Desfennius prorsus ignorat quid sit, ideoq; sibi neq; de nomine, neq; de vsu eius constare quicquam fatetur. Eodem autem quo Aristolochia nomine Ceratum hoc ingreditur, nempe vt extergat. Fieri enim non potest vt vulnera glutinentur, nisi sint medicamenta quæ sordes etiam, horum glutinationem prohibentes, extergant.

CERAE

DE COMPOS. MED. LIB. III.
CERAE RVBEAE CONFICIENDAE
modus.

353

Accipit ceræ puræ, lib. tres. Terebinthinæ, q̄r. tres. Miniij secundarij, vñc. nouem. Fiat cera rubea, in formulas sculptas fusa.

CERAE VIRIDIS FACIENDAE
ratio.

Recipe ceræ, lib. tres. Terebinthinæ, quar. tres. Aeruginis aeris, vñc. vnam, & dimidiam. Ad lentum ignem liquata miscentur, & in formulas funduntur sculptas spongia aqua imbuta humectatas.

CERAE FLAVAE.

Cape ceræ, lib. duas. Resinæ bonæ, lib. vnam, vel q̄r. tres. Terebinthinæ, q̄r. vnam. Ad lentum ignem miscentur.

ATRAMENTVM SCRIPTORIVM.

Habet gallarum, lib. vnam, & dimidiam. Vitrioli, q̄r. tres. Gummi arabici, vñc. sex. Aquæ & vini mensuras octo.

APPENDIX.

Hanc compositionem atramenti scriptorij quidam binis versiculis perpulchrè complexus est, qui sunt eiusmodi:

*Vitrioli quarta, media sit vncia gummi:
Integra sit galla, superaddas octo Falerni.*

Atq; hæc est vulgata, multisq; communis compositio. Dioscorides in fine quinti habet alias, quas illic videre licet.

*

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COM-
PONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAMEN-
torum ratione, Liber tertius: Leonharto Fuchσιο medico autore.

PROE MIVM.

QVVM in eo, qui præcessit, libro omnium ferè hodie vsitatorum medicamentorum compositiones à nobis sint traditæ, & annotationibus illustratæ: reliquum nunc est, vt qua ratione illis à medicis vtendū sit, & quomodo ex earundem permixtione formulæ, quas barbari Receptas nominant, struendæ sint, exponamus. Quum autem eorum medicamentorum cõpositorū, quorum hodie vsus est, in vniuersum duo sint primaria genera, vnum, quod intra corpus sumitur: alterum, quod extrinsecus corpori

Duo compositorum medicamentorum primaria genera

adhibetur, de priore quidem genere in hoc tertio agemus libro: alterius verò tractationem, sequens sibi vendicabit liber. Eius autem generis quod intra corpus sumitur, variæ sunt species. In quibus sanè enumerandis, vulgi nomenclaturas aliquot immutauimus, partim quod barbaræ & ineptæ fuerunt, partim quod veterum appellationibus quæ puriores sunt, & rei naturam nobis certius

g iiij expri-